

Elżbieta Awramiuk

**Systemowość
polskiej homonimii
międzyparadygmatycznej**

Elżbieta Awramiuk

**Systemowość
polskiej homonimii
międzyparadygmatycznej**

Elżbieta Awramiuk

**Systemowość
polskiej homonimii
międzyparadygmatycznej**

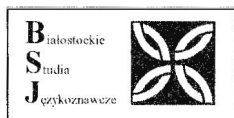
Białystok 1999

Recenzenci:
Zygmunt Saloni
Henryk Wróbel

Redaktor serii:
Bogusław Nowowiejski

Korekta:
Elżbieta Awramiuk

Skład:
Artur Rubin

Publikacja dofinansowana z dotacji KBN na działalność statutową
Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku

© Copyright by Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku

Białystok 1999

ISBN 83-87884-40-5

Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku
15-097 Białystok, ul. M. Skłodowskiej-Curie 14
tel. (085) 745 70 59, 745 70 58

Druk: *Artico* Teresa Rubin, 16-070 Choroszcz, ul. Powstania Styczniowego 18/28, tel. 0 602 72 85 82

SPIS TREŚCI

WSTĘP: CEL I ZAKRES PRACY	7
I. HOMONIMIA W LITERATURZE I SŁOWNIKACH	11
1.1. UJĘCIA TEORETYCZNE, CZYLI HOMONIMIA W LITERATURZE JĘZYKOZNAWCZEJ.....	11
1.2. ROZWIĄZANIA PRAKTYCZNE, CZYLI HOMONIMIA W SŁOWNI- KACH WSPÓŁCZESNEGO JĘZYKA POLSKIEGO	17
II. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE	25
2.1. JEDNOSTKA OPISU.....	25
2.2. BILATERALIZACJA A SEGMENTACJA.....	27
2.3. ZBIÓR JEDNOSTEK HOMONIMICZNYCH I SPOŚÓB ICH INTER- PRETACJI	30
2.4. ZASADY TWORZENIA MODELI HOMONIMII MIĘDZYPARADY- GMATYCZNEJ	34
III. HOMONIMIA MIĘDZYDEKLINACYJNA	37
3.1. HOMONIMIA FORM RZECZOWNIKOWYCH.....	37
3.1.1. Homonimia form rzeczowników wspólnotematowych	40
3.1.1.1. Homonimia form rzeczowników <i>plurale tantum</i> z formami rze- czowników dwuliczbowych.....	41
3.1.1.2. Homonimia form rzeczowników męskich różnych podrodzajów.....	47
3.1.1.3. Homonimia form rzeczowników rodzaju męskiego z formami rzeczowników rodzaju żeńskiego.....	52
3.1.1.4. Homonimia form rzeczowników rodzaju męskiego z formami rzeczowników rodzaju nijakiego.....	62
3.1.1.5. Homonimia form rzeczowników rodzaju żeńskiego z formami rzeczowników rodzaju nijakiego.....	66
3.1.1.6. Homonimia form dwóch rzeczowników rodzaju żeńskiego.....	70
3.1.1.7. Homonimia form dwóch rzeczowników rodzaju nijakiego.....	71
3.1.2. Homonimia form rzeczowników różnotematowych o tema- tach pokrewnych	72
3.1.3. Homonimia form rzeczowników o tematach różnej długości.....	78
3.2. HOMONIMIA FORM PRZYMIOTNIKOWYCH.....	79
3.3. HOMONIMIA FORM RZECZOWNIKA I PRZYMIOTNIKA.....	81
3.3.1. Rzeczownik i formy nieadwerbialne.....	81
3.3.1.1. Homonimia form leksemów wspólnotematowych	81
3.3.1.2. Homonimia form leksemów różnotematowych o tematach po- krewnych.....	87
3.3.1.3. Homonimia form leksemów o tematach różnej długości	89
3.3.2. Rzeczownik i formy adwerbialne	90

IV. HOMONIMIA MIĘDZYKONIUGACYJNA.....	92
4.1. ZASADY OPISU FLEKSJI CZASOWNIKA	92
4.2. HOMONIMIA CZASOWNIKOWYCH FORM O ANALOGICZNEJ BUDOWIE MORFOLOGICZNEJ	95
4.2.1. Homonimia form czasowników niedokonanych i dokonanych	95
4.2.2. Homonimia form czasowników z różnych grup koniugacyjnych	97
4.3. HOMONIMIA CZASOWNIKOWYCH FORM O ODMIENNEJ BUDOWIE MORFOLOGICZNEJ	100
V. HOMONIMIA KONIUGACYJNO-DEKLINACYJNA	101
5.1. HOMONIMIA FORM CZASOWNIKA I RZECZOWNIKA	101
5.1.1. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie czasu teraźniejszego	101
5.1.2. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie czasu przeszłego.....	111
5.1.3. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie bezosobnika.....	113
5.1.4. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie bezokolicznika.....	113
5.2. HOMONIMIA FORM CZASOWNIKA I PRZYMIOTNIKA	114
5.2.1. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie czasu teraźniejszego	114
5.2.1.1. Czasownik i formy nieadwerbialne.....	114
5.2.1.2. Czasownik i formy adwerbialne	117
5.2.2. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie czasu przeszłego.....	117
5.2.2.1. Czasownik i formy nieadwerbialne.....	117
5.2.2.2. Czasownik i formy adwerbialne	121
5.2.3. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie bezosobnika.....	121
VI. HOMONIMIA FORM LEKSEMÓW NIEODMIENNYCH ORAZ FORM LEKSEMÓW ODMIENNYCH.....	122
PODSUMOWANIE.....	130
OZNACZENIA.....	130
ANEKS	133

WSTĘP: CEL I ZAKRES PRACY

Homonimia jest zjawiskiem bardzo charakterystycznym dla polszczyzny. Słowa graficzne występujące w polskim tekście nierzadko reprezentują różne formy wyrazowe: mogą być wykładnikami form wyrazowych należących do jednego leksemu (np. słowo *kobiety* jest wykładnikiem dopełniacza liczby pojedynczej oraz mianownika, biernika i wołacza liczby mnogiej leksemu KOBIEȚA) lub wykładnikami form należących do różnych leksemów (np. słowo *szala* jest wykładnikiem dopełniacza liczby pojedynczej rzeczownika SZAL oraz mianownika liczby pojedynczej rzeczownika SZALA). Pierwszy typ zbieżności określa się mianem homonimii wewnątrzparadygmatycznej, a drugi – homonimii międzyparadygmatycznej.

Przedmiotem niniejszej rozprawy będzie polska homonimia międzyparadygmatyczna. Badania nad tym zjawiskiem prowadzono już wcześniej¹, a ich efektem jest *Słownik polskich form homonimicznych* (zwany dalej: SPFH) opracowany przez Teresę Branicką, Danutę Buttler, Jana Tokarskiego i Ewę Witan pod redakcją D. Buttler.

SPFH rejestruje polskie formy fleksyjne, które można wywieść od co najmniej dwóch leksemów i odmiennie zinterpretować pod względem gramatycznym. Danuta Buttler we wstępie do słownika zauważyła, iż zgromadzony przez autorów słownika materiał ukazuje istotną cechę polskich częściowych utożsamień homonimicznych: *ich regularność, seryjność, a więc charakter niejako potencjalny, przewidywalny*². Sama postawiła też pytanie, czy z punktu widzenia ekonomii opisu polskich form homonimicznych nie byłoby celowe wydzielenie typowych modeli zbieżności regularnych. Ostatecznie zrezygnowano z takiego sposobu prezentacji materiału, motywując decyzję następująco: *Zjawisk regularnej homonimii częściowej niepodobna [...] sprowadzić do kilku modeli; sama lista wzorów utożsamień musiałaby być bardzo długa, a ponadto wymagałaby rozbudowanych komentarzy [...]. W ten sposób wstęp do słownika przekształciłby się właściwie w obszerną monografię poświęconą polskiej częściowej homonimii regularnej*³.

Przyjęte przez autorów słownika założenia spowodowały ogromną redundancję materiału: ta sama informacja gramatyczna jest w słowniku powtarzana

¹ Prowadził je w latach 60. Jan Tokarski (zob. Tokarski 1961a – 1964c). W roku 1980 Tokarski przekazał rękopis słownika homonimów gramatycznych języka polskiego prof. Danucie Buttler, która również zajmowała się problematyką homonimii (zob. Buttler 1968 – 1976).

² SPFH, s. 5.

³ Tamże, s. 6. O produktywności polskiej homonimii D. Buttler pisała już wcześniej. Zob. Buttler 1970b.

po kilkaset razy. Nieekonomiczność opisu widać już po lekturze pierwszych stron słownika. Wśród 90 par leksemów zaczynających się literą „a”, których formy są homonimiczne, 38 reprezentuje regularny typ utożsamień form rzeczownika rodzaju męskiego zakończonego na spółgłoskę tylnojęzykową (ADIUSTATOREK) i form rzeczownika rodzaju żeńskiego opartego na tym samym temacie (ADIUSTATORKA), a dalsze 30 – równie regularny typ zbieżności celownika liczby pojedynczej rzeczownika rodzaju męskiego (ADMIRAŁ) oraz formy pochodzącego od niego przymiotnika (ADMIRAŁOWY).

Rezygnacja z ujęcia modelowego wywołała również trudności techniczne. Nie wiadomo, co w słowniku jest artykułem hasłowym: omówienie jednej formy homonimicznej czy też zgrupowanie form homonimicznych dwóch lub większej liczby leksemów. Śledzeniu serii form homonimicznych nie sprzyja przyjęty w słowniku sposób prezentacji materiału, który autorzy nazywają porządkiem alfabetyczno-gniazdowym⁴. Często zawodzi system odsyłaczy i homonim, który reprezentuje pewną serię, opisywany jest jako utożsamienie jednostkowe (por. np. formy homonimiczne *danie* oraz *dań*).

Konsekwencją rezygnacji z ujęcia systemowego są też liczne przepuszczenia, takie jak pomijanie części form homonimicznych (np. wśród homonimicznych form leksemów KURZEŃ i KURZENIE wymieniono: *kurzenia*, *kurzenie*, *kurzeniu*, *kurzeń*, a pominięto: *kurzeniach*, *kurzeniami*, *kurzeniem*, *kurzeniom*) lub części charakterystyki gramatycznej form homonimicznych (np. przy homonimie *lichy* pominięto informację, iż jest to mianownik liczby pojedynczej rzeczownika rodzaju nijakiego).

Ujęcie słownikowe wymagało od autorów SPFH podjęcia pewnych decyzji związanych z doбором materiału. Dążyli oni do kompromisu *między dążnością do możliwie kompletnego zarejestrowania polskich homoform a dopuszczalną – ze względów wydawniczych – objętością słownika*⁵. Za podstawowe kryterium doboru haseł przyjęli oni własną intuicję. Efektem tej decyzji jest relatywizm opisu: w słowniku znajduje się przykładowo homonim *albumina* interpretowany jako forma leksemu żeńskiego ALBUMINA biol. ‘nazwa związków wielocząsteczkowych należących do białek właściwych’ oraz męskiego ALBUMINA zdrobnienie rzeczownika ‘album’, a brak w nim chociażby reprezentującego ten sam typ utożsamienia homonimu *podkomorzyna*; znajdziemy hasła *ślązoletowi* i *dżokejek*, a nie znajdziemy reprezentujących te same zależności między paradygmatami form *fagotowi* i *żebraczek*. Przykłady można by mnożyć.

Zasygnalizowane wyżej trudności, z jakim borykali się autorzy SPFH, wynikały z rezygnacji traktowania badanej problematyki systemowo.

⁴ Por. SPFH, s. 11.

⁵ SPFH, s. 7.

Polską homonimię międzyparadygmatyczną trudno bowiem opisywać, opierając się na tradycyjnych ujęciach leksykograficznych, gdyż przyjęty w nich sposób prezentacji materiału językowego eksponuje jedynie homonimię nazw leksemów. Trafnie tę sytuację skomentował Jan Tokarski, który równokształtne formy wyrazowe należące do różnych leksemów określił obrazową metaforą: *owe formacje przypominają posesje starannie rozgrodzone od frontu, ale z poobalonymi płotami gdzieś z podwórka*⁶.

Na zjawisko homonimii międzyparadygmatycznej należy spojrzeć gramatycznie, poprzez serie⁷. Ujęcie gramatyczne pozwala na znaczną ekonomizację opisu oraz na całościowe ogarnianie języka (np. na uwzględnianie form potencjalnych). Systemowy opis polskiej homonimii międzyparadygmatycznej jest celem niniejszej rozprawy.

Rozważania na temat systemowości homonimii międzyparadygmatycznej zostały podjęte na podstawie materiału językowego zgromadzonego w SPFH. Wielokrotnie potrzeba weryfikacji podjętych w SPFH decyzji powodowała konieczność sięgnięcia do źródła, tj. do *Słownika języka polskiego* pod redakcją Witolda Doroszewskiego (zwanego dalej: SJPDor). W wyszukiwaniu jednostek tego samego typu pomocny był *Indeks a tergo do Słownika języka polskiego pod redakcją Witolda Doroszewskiego* (dalej zwany *Indeksem*) oraz *Schematyczny indeks a tergo polskich form wyrazowych* Jana Tokarskiego, opracowany przez Zygmunta Saloniego. Bogatego materiału językowego dostarczyła też komputerowa lista homonimów, sporządzona na moją prośbę przez Roberta Wołosza na podstawie danych słownikowych wzbogaconych o korpus tekstów polskich.

Systemowe ujęcie pozwoliło na podanie w aneksie (w formie list jednostek realizujących serie) całego materiału zgromadzonego w SPFH oraz na znaczne jego wzbogacenie o pojedyncze przykłady w poszczególnych seriach, a nawet o całe serie. Aneks podaje tę samą co SPFH informację gramatyczną w formie bardziej zwartej, konsekwentnej i dokładnej.

Wnioski, do jakich dochodzi się przy opisie zjawisk językowych, w znacznej mierze zależą od przyjętych założeń metodologicznych oraz decyzji dotyczących doboru materiału. Kwestie te będą przedmiotem rozważań w rozdziale II, który ma charakter ogólnometodologiczny i przedstawia podstawowe założenia analizy językoznawczej, jakie zostały przyjęte w tej pracy. Nie prezentuje on nowego modelu teoretycznego, a jedynie ustala przedmiot i zakres prowadzonych badań oraz przyjętą terminologię.

⁶ Tokarski 1971, s. 132.

⁷ Opozycja opisu słownikowego i gramatycznego przywodzi na myśl opozycję skomentowaną przez Louisa Hjelmsleva. Przeciwstawiał on opis czysty, polegający na wyliczaniu zjawisk bez próby ich interpretacji systemowej, opisowi systematyzującemu. Por. L. Hjelmslev, *Prologomena* [w:] *Językoznawstwo strukturalne* 1979, s. 48.

Ze względu na różnorodność pojmowania zakresu homonimii nasze rozważania rozpoczniemy od omówienia teoretycznych aspektów związanych z zagadnieniem homonimii oraz oceny sposobu rozwiązania tego zagadnienia w praktyce leksykograficznej. W związku z tym rozdział pierwszy traktuje o homonimii w literaturze językoznawczej oraz w słownikach współczesnego języka polskiego.

Niniejsza praca jest książkową, znacznie zmodyfikowaną wersją rozprawy doktorskiej, którą obroniłam na Wydziale Polonistyki UW w czerwcu 1999. Pragnę w tym miejscu wyrazić swą wdzięczność memu Promotorowi, Profesorowi Zygmuntowi Saloniemu, oraz podziękować mu za wielogodzinne, inspirujące konsultacje i życzliwą opiekę naukową. Dziękuję również Recenzentom, pani Profesor Hannie Jadackiej oraz Profesorowi Henrykowi Wróblowi, za cenne uwagi krytyczne. Ostateczny kształt rozprawa zawdzięcza w znacznym stopniu ich szczegółowych i wnikliwym recenzjom.

I. HOMONIMIA W LITERATURZE I SŁOWNIKACH

Konieczność uporządkowania aparatu pojęciowego związanego z homonią oraz sposobu jej opisu widać wyraźnie po zetknięciu się z owym problemem w literaturze językoznawczej, a także po prześledzeniu rozwiązań problemu homonimii w pracach leksykograficznych. Przyjrzyjmy się, jak interesujące nas zagadnienie jest omawiane od strony teoretycznej i jakie są jego rozwiązania praktyczne.

1.1. Ujęcia teoretyczne, czyli homonimia w literaturze językoznawczej

Homonimia jako zagadnienie teoretyczne była charakteryzowana w wielu rozprawach z zakresu leksykografii, semantyki, a także w encyklopediach językoznawczych i słownikach terminologicznych. W niektórych pracach homonię wyjaśniano bardzo ogólnie, jako pewne zjawisko językowe; w innych pojawiły się próby opisu szczegółowego, choć przy nich z kolei zabrakło jasnych i konsekwentnie stosowanych ustaleń metodologicznych. Aby udowodnić, jak wiele kontrowersji wiąże się z terminem „homonimia”, przytoczmy kilka przykładowych definicji.

Tadeusz Milewski uważał, iż z homonią mamy do czynienia, gdy *jeden wyraz odpowiada dwóm lub więcej klasom zjawisk*¹. Homonimia według T. Milewskiego to także *identyczność formy dla kilku różnych zjawisk*².

Roman Laskowski homonią nazywa *wypadki reprezentowania dwu różnych wyrazów gramatycznych przez fonologicznie identyczny segment tekstu odpowiadający wyrazowi tekstowemu (ciągowi wyrazów tekstowych)*³.

Słownik terminologii językoznawczej podaje, iż homonim to *wyraz lub forma mająca dwa lub więcej znaczeń (funkcji) na skutek spłynięcia w jedną formę pierwotnie różnych wyrazów*⁴.

Encyklopedia języka polskiego definiuje homonię w sposób następujący: **homonimia** *polega na wyrażaniu różnych znaczeń za pomocą identycznej formy językowej*⁵.

---

¹ Milewski 1969, s. 80.

² Tamże, s. 93. Zestawienie obu definicji wskazuje na problem, do którego jeszcze powrócimy, a mianowicie na kłopoty z ustaleniem definicji pojęć takich jak „homonimia” i „polisemia”.

³ GWJP, s. 21.

⁴ Gołąb, Heinz, Polański 1968, s. 238.

⁵ *Encyklopedia języka polskiego*, s. 117.

Powyższe przykładowe definicje przybliżają problem homonimii, jednakże go nie precyzują. Uzyskanie precyzji nie jest możliwe z powodu niejednoznaczności terminów tworzących definicje (*wyraz, forma, znaczenie*) oraz rozbieżności metod analizy, do której jeszcze powrócimy, przedstawiając problem zależności między homonią a polisemią. Przedtem warto jednakże przyrzeć się najbardziej rozpowszechnionej systematyzacji polskiej homonimii.

Najwięcej uwagi zjawisku homonimii poświęciła Danuta Buttler⁶. Zaproponowany przez nią aparat pojęciowy stosowany jest najczęściej, również z tego względu, iż posługują się nim nauczyciele w szkołach⁷.

W podręczniku szkolnym homonimia definiowana jest przez D. Buttler jako przypadkowa identyczność w kształcie dwóch wyrazów o zróżnicowanych znaczeniach⁸. Nie wiemy, co oznacza sformułowanie: *przypadkowa (?) identyczność kształtu*, trudności sprawia też zawsze ustalenie znaczenia wyrazu (chyba najbardziej niejednoznacznego terminu w językoznawstwie⁹). Podział homonimii dotyczy najpierw wydzielenia homonimii tekstowej (przypadkowe utożsamiania się znaczeniowego różnych odcinków wypowiedzi) oraz systemowej. Ta ostatnia jest reprezentowana przez homonimy częściowe (homofony, homografy, homofomy) oraz całkowite (rdzenne i słowotwórcze). Przeanalizujemy, jak ten spójny na pierwszy rzut oka aparat pojęciowy funkcjonuje w różnych pracach (także w pracach D. Buttler¹⁰).

Homonimia tekstowa (powstająca w wyniku obserwacji „fizycznego” komunikatu) przeciwstawiona została homonimii systemowej (istniejącej w modelu języka, czyli pewnej abstrakcji). Przy takich wyjaśnieniach wszystko wydaje się uporządkowane: pierwszy rodzaj homonimii dotyczy konkretnej, materialnej wypowiedzi, a drugi – systemu (potencji). Renata Grzegorzycowa¹¹ również mówi o homonimii systemowej i tekstowej na bazie *Słownika polskich homonimów całkowitych* (zwanego dalej: SPHC¹²), ale do homonimii tekstowej zalicza też homonimie form fleksyjnych (u Buttler – to system).

⁶ Por. Buttler 1968 – 1988 oraz SPFH. Aparat pojęciowy dotyczący homonimii stosowany przez D. Buttler prezentuje Małgorzata Majewska (por. Majewska 1998a).

⁷ Por. D. Buttler, *Język i my. Podręcznik do języka polskiego dla klasy II szkół średnich*, WSiP, Warszawa 1988. O funkcjonowaniu w szkole średniej aparatu pojęciowego dotyczącego homonimii zob.: Awramiuk 1997b.

⁸ Por. D. Buttler, op. cit., s. 140. Taka definicja (wyrażona nieco innymi słowami) pojawia się również w innych pracach D. Buttler. Por. Buttler 1988, s. 5 (*homonimy całkowite [...] wyrazy odmienne o tożsamym kształcie we wszystkich formach oraz identycznie zewnętrznie wyrazy nieodmienne, różniące się znaczeniem i pochodzeniem*) oraz SPFH, s. 5.

⁹ Por. Grzegorzycowa 1990, s. 2; Tokarski 1971, s. 118.

¹⁰ O funkcjonowaniu przyjętego przez D. Buttler aparatu pojęciowego w SPFH traktuje m.in. punkt 1.2. niniejszego rozdziału.

¹¹ Grzegorzycowa 1990, s. 52.

¹² Por. Buttler 1988.

Różnica wzięta się chyba z odmiennego podejścia do komunikatu. D. Buttler homonimię określa nie na podstawie konkretnego tekstu, tylko badając słownik. R. Grzegorzczukowa przeciwstawia „tekstowość” (czyli fizyczność) systemowi (opisywanemu przez słowniki)¹³.

Pewne niejasności związane są także z pojęciami homonimów całkowitych oraz częściowych. Według Danuty Buttler, *wyraży, których paradygmat obejmuje formy tożsame z formami innych słów, noszą nazwę homonimów częściowych. Przeciwstawiają się one homonimom całkowitym, tj. jednostkom leksykalnym o odmiennych znaczeniach, na ogół także o różnej etymologii, zbieżnych jednak we wszystkich formach odmiany, w kształcie graficznym i w postaci dźwiękowej [...]*¹⁴. Rodzaj homonimii określany mianem leksykalnej należałoby chyba nazwać leksemową, gdyż wyodrębnianie obiektów homonimicznych dotyczy leksemów, jednostek słownikowych¹⁵. To przypuszczenie potwierdza obserwacja kontekstów, w jakich pojawia się termin „homonimia całkowita”. Ci, którzy posługują się aparatem pojęciowym D. Buttler, ten rodzaj homonimii wyjaśniają na przykładach *zamek* czy *bal*¹⁶. Nie myślą więc o *tożsamym kształcie we wszystkich formach*, ale przede wszystkim o tożsamym kształcie nazwy leksemu.

Także w SPHC widać podobne niekonsekwencje. Słownik rejestruje homonimię form czasowników dokonanych i niedokonanych, a więc za homonimy całkowite uważa się pary typu **donosić I ndk** i **donosić II dk**, choć ich paradygmaty się różnią (por. *donosząc – donosiwszy*)¹⁷. D. Buttler we wstępie do słownika uzasadnia decyzję potraktowania czasowników niedokonanych i dokonanych jako homonimów całkowitych tym, iż różnice międzyparadygmatyczne są tu *nieistotne, bo powtarzające się w odmianie wszystkich czasowników tych klas*¹⁸. Uznanie leksemów o różnych paradygmatach za homonimy całkowite jest jednak wysoce dyskusyjne¹⁹.

Niejasności z podziałem na homonimy częściowe i całkowite wiążą się również z terminami „homografia” i „homofonia”. Po pierwsze, w podręczniku do nauki języka w szkole średniej oraz w artykułach kierowanych do środowi-

¹³ Bardzo prawdopodobnym powodem niejednoznaczności w omawianym wypadku są same terminy „homonimia systemowa” i „homonimia tekstowa”. W pracach D. Buttler homonimia tekstowa określana jest epitetami: *kontekstowa, okazjonalna* (por. Buttler 1968, s. 69) i dotyczy głównie mowy. Z kolei w tradycji językoznawczej „tekst” najczęściej oznacza słowo pisane.

¹⁴ SPFH, s. 5.

¹⁵ Podobne uwagi formułował Zygmunt Saloni. Por. Saloni 1996a.

¹⁶ Por. Kowalik J., *Nauka o języku dla licealistów*, WSiP, Warszawa 1992, s. 31.

¹⁷ Niekonsekwencję tę zauważył Z. Saloni. Por. Saloni 1996a, s. 304.

¹⁸ SPHC, s. 7.

¹⁹ Podkreślmy, iż homonimiczne formy rzeczowników męskich różnych podrodzajów (nie mniej regularne i przewidywalne niż formy czasowników dokonanych i niedokonanych) rejestrowane były w SPFH (por. podpunkt 3.1.1.2. niniejszej pracy).

ska nauczycielskiego mówi się o nich jako o przykładach homonimii częściowej²⁰. W SPHC czytamy z kolei, iż homografy i homofony są, obok homonimów absolutnych, przykładami homonimii całkowitej²¹. W pierwszym ujęciu homonimy częściowe to *elementy identyfikujące się tylko w niektórych okolicznościach*²². Przykładami takich jednostek są homofony (zbieżne jedynie w postaci dźwiękowej), homografy (utożsamianiające się jedynie w postaci graficznej) oraz homofomy, czyli identyczne formy fleksyjne różnych leksemów. W drugim ujęciu homonimy częściowe oznaczają leksemy, których paradygmaty są częściowo tożsame²³. Homofony czy homografy mogą być homonimiami całkowitymi w tym sensie, że oznaczają leksemy, których paradygmaty całkowicie się pokrywają. Nieostrość terminów „homonimia całkowita” i „homonimia częściowa” jest zapewne efektem ewoluowania aparatu pojęciowego, jednakże funkcjonowanie jednego terminu w dwóch zakresach nie sprzyja komunikatywności.

Po drugie, systemowość homonimii przywodzi na myśl (zgodnie ze strukturalnym ujęciem) podział języka na podsystemy. Proponowana przez Danutę Buttler systematyzacja wskazuje, iż nastąpiło tu wymieszanie kilku poziomów interpretacji zjawisk językowych. Można powiedzieć, iż homofonia to rodzaj homonimii ograniczony do odmiany mówionej języka, a homografia – do odmiany pisanej. Kiedy bada się homonimie, z pewnością najpierw należy określić zakres obserwowanego materiału językowego.

Homonimia dostrzegana jest w omawianym ujęciu niejako wtórnie, na podstawie obserwacji materiału zgromadzonego w słownikach. Przedmiotem opisu jest najpierw leksem, czyli jednostka słownikowa. A przecież homonimia leksemów jest wtórna wobec homonimii form wyrazowych, czyli zinterpretowanych (zbilateralizowanych) znaków językowych. Mówić o niej można dopiero po dokonaniu pewnych ustaleń, m.in. po sprecyzowaniu, jakie formy fleksyjne należą do leksemów poszczególnych typów. Homonimia notowana w słownikach powstała w wyniku interpretacji korpusu tekstów przez leksykoграфów. Od wyboru nazwy leksemu (np. bezokolicznika lub 3. os. lp. czasu przeszłego na reprezentanta czasownika) zależy, jaki rodzaj homonimii będzie dla obserwatora oczywisty, a jaki nieuchwytny przy pobieżnej lekturze artykułu hasłowego.

Powróćmy do sygnalizowanych wcześniej rozbieżności w ujmowaniu homonimii i polisemii, traktowanych najczęściej jako zjawiska opozycyjne.

²⁰ Por. D. Buttler, *Język i my*, op. cit., s. 140; D. Buttler, *Własności polskiej homonimii*, „Polonistyka” 1988 nr 2, s. 136-149.

²¹ Por. Buttler 1988, s. 5.

²² Por. Buttler, *Własności...* op. cit., s. 142.

²³ Zgodnie z definicją D. Buttler, są to: *wyrazy, których paradygmat obejmuje formy tożsame z formami innych słów* (SPFH, s. 5).

Do ciekawych refleksji skłania lektura definicji obu pojęć w różnych źródłach. *Encyklopedia języka polskiego* definiuje polisemię następująco: **polisemia** (wieloznaczność) polega na tym, że jakiś element językowy (wyraz, morfem) posiada dwa lub kilka różnych znaczeń²⁴. Zestawienie z poprzednio cytowaną definicją ze *Słownika terminologii językoznawczej* pozwala wysunąć nieoczekiwany chyba przez autorów obydwu słowników wniosek, iż homonimia i polisemia to pojęcia synonimiczne²⁵.

W praktyce językoznawców różniczenie homonimii i polisemii opiera się przede wszystkim na kryterium etymologicznym. Władysław Miodunka tak oto ujmuje różnice między tymi pojęciami: *o homonimii mówimy wówczas, gdy znaczenia nie są ze sobą powiązane, a o polisemii wtedy, gdy znaczenia wiążą się ze sobą*²⁶.

Również Danuta Buttler przyjęła, iż polisemia i homonimia to dwa różne zjawiska. Wymieniając kryteria, które dzielą homonimię od polisemii, wskazuje na kryterium semantyczne (odległość znaczeń), kryterium dystrybucyjne (odmienna łączliwość) oraz na kryterium słowotwórcze (różne rodziny wyrazów)²⁷, choć jednocześnie podkreśla, iż sprawdziany składniowo-frazologiczne oraz słowotwórcze okazują się mało przydatne przy odróżnianiu jednostek homonimicznych od polisemicznych²⁸.

Część językoznawców uważa jednakże, iż różnica między owymi pojęciami jest jedynie różnicą w konwencji opisu tych samych faktów niejednoznaczności. Jan Tokarski i Maciej Grochowski określają homonimię i polisemię jako dwie strony tego samego zjawiska²⁹. Jeśli uznamy, iż ta sama forma ma kilka znaczeń, to będziemy mówić o polisemii; jeżeli natomiast powiemy, iż różne znaczenia reprezentowane są przez tę samą formę, to nazwiemy rzecz homonimią. Najprawdopodobniej z takim właśnie sposobem myślenia o omawianych kwestiach wiąże się fakt, iż niektórzy językoznawcy obydwaj zjawiska nazywają jednym pojęciem: bądź polisemią³⁰, bądź homonimią³¹.

Analiza kontrowersji dotyczących homonimii i polisemii pozwala wysnuć wniosek, iż różnice pojawiające się w definicjach homonimii bez wątpienia związane są ze stosowaniem przez różnych badaczy odmiennych kryteriów wyróżniania jednostek homonimicznych.

²⁴ *Encyklopedia języka polskiego*, s. 256.

²⁵ Świadomie polisemię i homonimię jako pojęcia synonimiczne traktował Tadeusz Milewski (por. s. 11 niniejszej pracy).

²⁶ Miodunka 1989, s. 147.

²⁷ Por. Buttler 1988, s. 6.

²⁸ Na niedostatki kryterium słowotwórczego przy wyróżnianiu jednostek homonimicznych i polisemicznych wskazuje też H. Jadacka. Por. Jadacka 1987.

²⁹ Por. Tokarski 1971; Grochowski 1982, s. 80. Podobne zdanie wyraziła R. Grzegorzczkowska. Por. Grzegorzczkowska 1990, s. 41.

³⁰ Por. Weinsberg 1983, s. 128.

³¹ Por. Mielczuk 1974, s. 31.

Zwraca uwagę fakt, iż przy definiowaniu homonimów uruchamia się kryterium semantyczne (*różne znaczenia*), odwołuje się do etymologii (*różne pochodzenie, pierwotnie różne wyrazy*) oraz ortografii (*identyczność zewnętrzna*), a nawet fonetyki (*identyczność brzmieniowa*). Oczywiście homonimy przy wszystkich wymienionych wyżej cechach mają też jakąś charakterystykę gramatyczną (*formy fleksyjne, różna interpretacja gramatyczna*). Jak zauważył Maciej Grochowski, konsekwentne wyróżnianie obiektów językowych odznaczających się cechami wyodrębnianymi na podstawie odmiennych kryteriów nie jest w ogóle możliwe³².

W literaturze językoznawczej pojawiały się już propozycje jednorodnych kryteriów wyróżniania jednostek homonimicznych.

Konsekwentnie homonimie opisał Igor Mielczuk w modelu "Sens ↔ Tekst"³³. Mielczuk wyszedł od tezy, iż naturalny język to specyficzne narzędzie służące do przekształcania danych sensów w odpowiadające im teksty i danych tekstów w odpowiadające im sensy³⁴. Celem jego badań było modelowe wyjaśnienie mechanizmów wytwarzania tekstów (kierunek syntezy, czyli przechodzenie od sensów do tekstów) oraz ich rozumienia (kierunek analizy, czyli przechodzenie od tekstów do sensów). Ponieważ model powstał w ścisłym związku z pracami nad przekładem maszynowym, jego opis wymagał bardzo dużej dyscypliny formalnej. Osiągnięto ją m.in. poprzez zastosowanie opisu wielopoziomowego. Przykładowo, modelowe rozumienie tekstu pisanego to przechodzenie od reprezentacji ortograficznej (jedynego poziomu bezpośrednio dostępnego badaczowi) przez poziom morfologiczny (powierzchniowy i głębinowy) i składniowy (powierzchniowy i głębinowy) ku poziomowi semantycznemu, czyli ku sensowi danego tekstu.

Przy automatycznej analizie tekstu (a więc przy przechodzeniu od reprezentacji ortograficznej w głąb, tzn. na poziom morfologiczny³⁵) największym problemem okazała się homonimiczność języka. Mielczuk, rozważając owo zagadnienie, doszedł do wniosku, iż stopień występowania homonimii w tekście zależy od możliwości systemu³⁶. Stwierdził także, iż homonimia częściej pojawia się na niższych poziomach języka (np. na poziomie morfologicznym) niż na poziomach wyższych (np. składniowym)³⁷.

Również na gruncie polskim podejmowano próby precyzowania kryteriów służących do wyróżniania jednostek homonimicznych.

³² Por. Grochowski 1986a, s. 40.

³³ Por. Mielczuk 1974.

³⁴ Por. Mielczuk 1974, s. 9.

³⁵ Prezentowane w niniejszej pracy ujęcie to identyczny sposób opisywania zjawisk językowych.

³⁶ Por. Mielczuk 1974, s. 37.

³⁷ Por. Mielczuk 1974, s. 46.

Zinaida Trybulec, opierając się na metodzie lingwistyki algebraicznej i wykorzystując aparaturę pojęciową teoriomnogościowych modeli języka, zaproponowała kryterium syntaktyczne w wyróżnianiu wyrażen homonimicznych³⁸.

Maciej Grochowski stanął na stanowisku, iż podstawowym kryterium powinna być klasyfikacja gramatyczna jednostki leksykalnej, a nie jej interpretacja semantyczna. Decyzję swą motywował większym stopniem zaawansowania badań nad teoretycznymi koncepcjami gramatyki niż nad teoretycznymi koncepcjami semantyki³⁹.

Zaprezentowane wyżej stanowiska pozwalają stwierdzić, iż aparat pojęciowy poświęcony homonimii nie tworzy systemu hierarchicznego, a raczej pewną sumę nazw⁴⁰. Komentarzem do niniejszej konstatacji niech będzie fragment refleksji Jurija Apresjana:

*Zauważmy w ogóle, że poszukiwanie „kryteriów” pozwalających wyodrębnić różne obiekty językowe (wyraz, zdanie, homonim, jednostka frazeologiczna itp.) wymowniej niż cokolwiek innego świadczy o tym, że poszukujący nie dysponują wyraźnie określonymi definicjami odpowiednich pojęć lingwistycznych. Jeżeli ma się ścisłe definicje obiektów językowych, nie trzeba szukać dodatkowych (nie występujących w tekście samych definicji) „kryteriów” ich wyodrębniania. Jeżeli zaś brak ścisłych definicji, wtedy żadne dodatkowe kryteria nic nie pomogą.*⁴¹

Cytat ten poświadcza konieczność określenia na wstępie metodologii badań i sprecyzowania aparatu pojęciowego. Zygmunt Saloni stwierdził, iż w sposób zdyscyplinowany o homonimii można mówić jedynie na gruncie bilateralnej koncepcji znaku⁴², i zaproponował aparat pojęciowy do opisu owego zjawiska. Aparat ten zostanie wykorzystany w niniejszej pracy (por. roz. II).

1.2. Rozwiązania praktyczne, czyli homonimia w słownikach współczesnego języka polskiego

Homonimia jest też istotnym problemem leksykograficznym. Powoduje ona trudności techniczne, a nawet więcej – wymusza pewne rozwiązania prak-

³⁸ Por. Trybulec 1979.

³⁹ Por. Grochowski 1986a. W tym miejscu znowu możemy powołać się na rozważania L. Hjelmsleva, który pisał: *w opisie zgodnym z naszymi zasadami treść (plan treści) i wyrażenie (plan wyrażania) należy analizować osobno [...] (L. Hjelmslev, Prologomena, [w:] Językoznawstwo strukturalne 1979, s. 73).*

⁴⁰ Do podobnych wniosków doszła Danuta Buttler, pisząc w 1976 r. o polskim nazewnictwie semantycznym. Por. Buttler 1976, s. 116.

⁴¹ Apresjan 1980, s. 237.

⁴² Por. Saloni 1996a, s. 305.

tyczne. Zdarzyć się bowiem może, że dwa w sposób oczywisty różne – według przyjętych przez dany słownik założeń – leksemy mają identyczną formę hasłową, np. WIEŚĆ (*wiedzie spór*) i WIEŚĆ (*o dziwnych wieściach*). Jednostki takie nazywa się w tradycyjnej praktyce słownikowej homonimiami, a ich nazwy opatruje różnymi indeksami, np. zgodnie z konwencją przyjętą w słownikach polskich I *wieść* i II *wieść*. Definicja homonimii jest więc w słownikach nieodzowna.

We wstępie w SJPDor znajduje się następująca definicja: *Przez homonimy rozumiemy wyrazy o jednakowej postaci fonetycznej i graficznej mające różne znaczenia i różną etymologię lub też wyrazy mające tę samą podstawę słowotwórczą i ten sam formant, lecz będące różnymi częściami mowy (np. ciepło – rzeczownik i ciepło – przysłówek)*⁴³. Zwróćmy uwagę, że przytoczona definicja homonimii składa się z dwóch zdań współrzędnie złożonych, między którymi zachodzi stosunek rozłączności (świadczy o nim spójnik *lub też*). Jest to sformułowanie niezręczne, gdyż część druga definicji wyklucza niejako jej część pierwszą, a nieprawdą jest, iż *wyrazy mające tę samą podstawę słowotwórczą i ten sam formant* nie mogą mieć *jednakowej postaci fonetycznej i graficznej*.

Według przytoczonej definicji homonimy wyróżniane są na podstawie kryterium semantycznego (wyrazy o różnych znaczeniach), gramatycznego (*wyrazy [...] będące różnymi częściami mowy*), genetycznego (różna etymologia), z uwzględnieniem fonetyki i ortografii (*wyrazy o jednakowej postaci fonetycznej i graficznej*). Wspominaliśmy, iż konsekwentne wyróżnianie obiektów językowych odznaczających się cechami wyodrębnianymi na podstawie odmiennych kryteriów nie jest możliwe. W istocie przytoczona definicja nie oddaje praktyki wyróżniania haseł homonimicznych w SJPDor. Przeanalizujemy na kilku przykładach sposób opracowania homonimii w słowniku wobec podanej we wstępie do niego definicji.

Zgodnie z podaną definicją nie powinno się uznać za homonimy wyrazów *cis* ‘drzewo’ oraz *cis* ‘znak muzyczny’, gdyż inaczej się je wymawia (a zatem nie mają jednakowej postaci fonetycznej). Z kolei homonimiczne wyrazy reprezentujące różne części mowy muszą być podzielne słowotwórczo (*wyrazy mające tę samą podstawę słowotwórczą i ten sam formant*), a wśród homonimicznych haseł w SJPDor znajdują się także takie, które nie są podzielne słowotwórczo, np. *o* – przyimek i *o* – wykrzyknik. Z drugiej strony wiele wyrazów niejednofunkcyjnych gramatycznie opracowano w tym samym artykule hasłowym (np. *naprzeciw*)⁴⁴.

⁴³ SJPDor, s. xlvi.

⁴⁴ Niekonsekwencję tę zauważył M. Grochowski (por. Grochowski 1986a, s. 40). Niekonsekwencje przy wyodrębnianiu haseł homonimicznych w SJPDor komentuje też H. Jadacka (por. Jadacka 1990, s. 437-438).

Czytelnikowi SJPDor niełatwo jest zorientować się, dlaczego dany wyraz w określonym znaczeniu jest odrębnym hasłem, a inny wyraz jest wyrazem polisemicznym. Przykładowo, *zamek* ‘rodzaj budowli’ i *zamek* ‘rodzaj urządzenia do zamykania czegoś’, *atrakcja* ‘to, co pociąga’ i *atrakcja* jęz. ‘wpływ upodobiający jednej formy składniowej na drugą’, *brukowiec* ‘nie obrobiony kamień polny’ i *brukowiec* ‘czasopismo niepoważne’ homonimami nie są, z kolei *mul* ‘szlam’ i *mul* ‘zwierzę’, *bar* ‘zakład gastronomiczny’ i *bar* fiz. ‘jednostka ciśnienia’, *rząd* ‘szereg’ i *rząd* ‘władza państwa’ zostały wyodrębnione jako hasła homonimiczne⁴⁵. Zapewne tak jak w innych słownikach ograniczono ilość par homonimicznych przede wszystkim do jednostek o różnej etymologii.

W SJPDor przyjęto zasadę, aby maksymalnie eksponować polisemię. Ponadto słownik notuje właściwie tylko homonimię leksemów, ściślej – ich nazw. Homonimia form wyrazowych pojawia się sporadycznie tylko wtedy, kiedy jeden z homonimów jest formą hasłową, np. *ci* 1. forma celownika zaimka TY; 2. partykuła wzmacniająca.

Słownik języka polskiego pod red. Mieczysława Szymczaka (zwany dalej: SJP PWN) unika definicji homonimów, jedynie we wstępie czytamy: *homonimy podane są w Słowniku jako odrębne hasła, poprzedzone cyfrą rzymską, np.*

I bal «*zabawa taneczna*»

II bal «*obrobiony pień drzewa*».⁴⁶

Źródłem informacji o sposobie rozumienia przez autorów słownika terminu „homonim” może być artykuł hasłowy „homonim” (*wyraz mający jednakowe brzmienie z innym wyrazem, lecz odmienne znaczenie, etymologię, a niekiedy i pisownię*) oraz obserwacje przyjętych rozwiązań leksykograficznych. Rozwiązania te mogą być arbitralne, jednak z pewnością powinny być konsekwentne. Okazuje się, że nie są. Oto przykład niekonsekwencji⁴⁷.

Homonimy słowotwórcze pochodzące od tych samych podstaw opisuje się raz w jednym artykule, a raz w dwóch. Przykładowo, rzeczowniki odczasownikowe homonimicznych haseł **I markować** ‘stwarzać pozory czegoś’ i **II markować** reg. ‘nie spać w nocy’ opisane zostały w jednym hasle (**markowanie** rzeczownik od I i II markować), z kolei przymiotniki pochodzące od homonimicznych rzeczowników **I tor** ‘trasa, po której porusza się jakieś ciało’ i **II tor** *blm* chem. ‘promieniotwórczy pierwiastek chemiczny’ opisane zostały

⁴⁵ Pomyłki z SJPDor (np. uznanie za polisemiczny, a nie homonimiczny, leksemu GMINNY pochodzącego od leksemów GMIN i GMINA) prostuje D. Buttler w SPHC (por. Buttler 1988, s. 10-11).

⁴⁶ SJP PWN, s. xxiv.

⁴⁷ SJP PWN jest kontynuacją SJPDor (także w sferze niedociągnięć), powtarzanie więc uwag odnoszących się do SJPDor mijają się z celem.

w dwóch hasłach (**I torowy** przymiotnik od I tor i **II torowy** przymiotnik od II tor).

Ogólnie obserwacja rozwiązań problemu homonimii w SJP PWN jest utrudniona, ponieważ dość swobodnie decydowano o wydzielaniu haseł homonimicznych. Przykładowo, słownik odnotowuje hasła **nóż** i **noga** oraz **bieleć** i **bielić**, jednakże podaje tylko jeden z homonimicznych derywatów każdej pary (**nożysko** zgrubienie od **noga** oraz **bielenie** rzeczownik od **bielić**).

W podstawowych polskich wydawnictwach leksykograficznych zagadnienie homonimii nie zostało opracowane w sposób konsekwentny i zadowalający⁴⁸. Konsekwencji należałoby się natomiast spodziewać po tych opracowaniach, które zostały poświęcone problematyce homonimii, a więc po *Słowniku polskich homonimów całkowitych* oraz *Słowniku polskich form homonimicznych*. Obie prace opierają się na systematyzacji homonimii dokonanej przez D. Buttler. I tak SPHC rejestruje homonimy całkowite (leksykalne), a SPFH – homonimy leksykalno-gramatyczne.

SPHC inspirowany był rozwiązaniami przyjętymi w leksykografii rosyjskiej: w słownikach O. Achmanowej i N.P. Kolesnikowa⁴⁹. Danuta Buttler we wstępie informuje, iż słownik zawiera *wybór* (podkr. moje – E. A.) *polских homonimów leksykalnych, to jest wyrazów odmiennych o tożsamym kształcie we wszystkich formach oraz identycznych zewnątrznie wyrazów nieodmiennych, różniących się znaczeniem i pochodzeniem [...]*⁵⁰. Rezygnacja z podania pełnej informacji o homonimach całkowitych umotywowana została brakiem odpowiednich narzędzi badawczych do rozróżnienia zjawisk homonimii od polisemii. Słownik nie rejestruje więc przykładów tzw. homonimii monogenetycznej, czyli homonimów o wspólnej genezie (typu *pokój*), oraz przykładów homonimów utworzonych od tej samej podstawy wielofunkcyjnym formantem (typu *dziennikar-ka*). Dodatkowym argumentem przemawiającym za nieuwzględnieniem w słowniku wspomnianych homonimów słotwórczych jest stwierdzenie, iż *SPHC odnotowuje zjawiska homonimii leksykalnej, a więc* (podkr. moje – E. A.) *utożsamienia na ogół przygodne, jednostkowe*⁵¹. Nie przeszkodziło to w uwzględnieniu w słowniku zjawisk bardzo regularnych, o których sama autorka we wstępie stwierdziła, iż mogłyby być opisane

⁴⁸ Maciej Grochowski diagnozował ten stan rzeczy następującymi słowami: *badania nad wieloznacznością nie mają dostatecznie ugruntowanych podstaw teoretycznych. trudno jest więc rozwiązywać konsekwentnie zagadnienia wieloznaczności w opracowaniach leksykograficznych* (Grochowski 1986b, s. 24).

⁴⁹ Por. Achmanowa 1974 oraz Kolesnikow 1978. Autorzy obu słowników tworzą listę homonimów, którymi są słownikowe reprezentacje słów (czyli leksemy). We wstępach wspominają o homoformach (w polskim językoznawstwie zwanych homonimami częściowymi), jednak zgodnie uznają, iż obecny stan badań nie pozwala na ich opracowanie w formie leksykograficznej.

⁵⁰ SPHC, s. 5.

⁵¹ SPHC, s. 8.

w aneksie jako typowe modele polskiej homonimii słowotwórczej⁵². Nawet pobieżna lektura słownika pozwala dostrzec, iż najwięcej miejsca zajmują w nim formacje zakończone na *-owy* (typu przymiotnik *blokowy* pochodzący od rzeczowników BLOK: 1. dźwig, 2. barak obozowy, 3. porozumienie państw, 4. posterunek kolejowy oraz 5. budynek mieszkalny) oraz na *-enie* (typu *bielenie* pochodzące od dwóch czasowników: BIELIĆ i BIELEĆ).

Zasygnalizowane wyżej problemy mają swe źródło w niejasnych założeniach metodologicznych, których konsekwencją są z jednej strony trudności z rozgraniczeniem zjawisk homonimii od polisemii, a z drugiej – trudności z rozgraniczeniem homonimii całkowitej od częściowej.

Ze zrozumiałych względów najwięcej uwagi chcielibyśmy poświęcić SPFH.

Kontrowersyjność zaproponowanego przez D. Buttler ujęcia widać, gdy dotrze się do recenzji SPFH⁵³. Czytelnicy i językoznawcy zarzucają słownikowi brak konsekwencji i błędną metodologię. Nie wiadomo bowiem, co jest w słowniku artykułem hasłowym: jedna forma homonimiczna czy zgrupowanie form homonimicznych kilku leksemów?⁵⁴ Niejasne są zależności między homonimią częściową a całkowitą: przykładowo, SPFH notuje jednostki, których paradygmat jednego leksemu zawiera się w paradygmacie drugiego (np. *szeregowy* – przymiotnik i rzeczownik; pod hasłem: *szeregowi*), ale podaje jedynie jedną formę zbieżną. Zarzuca się SPFH pominięcie predykatywów (takich jak: *brak*, *szkoda*), nieuwzględnienie homonimii czasowników zwrotnych i ich gerundiów oraz brak homografów. O homografach w naszym wywodzie już wspominaliśmy, jednakże poświęcimy im jeszcze chwilę uwagi.

Otóż autorzy SPFH założyli, że nie będą rejestrować homografów, gdyż: *uwzględnienie [...] form homonimicznych utożsamiających się w graficznym wariacie języka wymagałoby dla konsekwencji wprowadzenia do słownika także homofonów [...]. Rejestracja zaś homofonów wymaga całkowicie odmiennej procedury badawczej [...].*

Jeśli przedmiotem analizy jest język traktowany jako system, a punktem wyjścia dla opisu – tekst pisany, to zaprezentowane wyżej stanowisko jest

⁵² Por. SPHC, s. 8.

⁵³ Por. Andrejewicz 1988; Bańko 1986.

⁵⁴ SPFH notuje m.in. utożsamienia całych serii form (np. *kotek*, *kotka*, *kotki*, *kotkach*, *kotkami*, *kotkom*). Nie każda jednak forma powtarzająca się w paradygmatach różnych leksemów stanowi odrębne hasło. Hasłem są formy występujące w całej serii tożsamych form różnych paradygmatów, ale w każdym z nich mające inną wartość funkcjonalną (np. *kotek* – M lp. rzeczownika r. m. lub D lm. rzeczownika r. ż., *kotka* – M lp. rzeczownika r. ż. lub D, B lp. rzeczownika r.m., *kotki* – M, B, W lm. rzeczownika r. m. lub D lp., M, B, W lm. rzeczownika r. ż.). Natomiast formy seryjne, ale mające tożsamą funkcję w zestawianych paradygmatach, wymienia się na końcu artykułu hasłowego (bez informacji gramatycznej) jako tzw. hasła zbiorcze (np. *kotkach*, *kotkami*, *kotkom*).

właśnie przykładem niekonsekwencji. Analiza tekstu pisanego polega bowiem na przechodzeniu od tekstu do sensu (kierunek ten zgodny jest z drogą, jaką pokonuje maszyna, dokonując bilateralizacji unilateralnych znaków korpusu tekstów). Kroki, jakie wykonuje się przy analizie tekstu, to: wyodrębnienie jednostek tekstowych, ich interpretacja oraz odniesienie do słownika. W wypadku takiej procedury badawczej formy homonimiczne utożsamiające się w graficznym wariacie języka muszą być traktowane w sposób identyczny jak pozostałe jednostki, którym można przypisać co najmniej dwie interpretacje gramatyczne. Tak więc nieuwzględnienie homografów w opisie wskazuje na brak jednoznacznych kryteriów wyróżniania jednostek homonimicznych.

Omawiając SPFH, warto nawiązać do kwestii ekonomii opisu. Jeśli wziąć pod uwagę pary leksemów, których formy są homonimiczne, to zawarty w SPFH materiał można ująć w tabeli⁵⁵:

	rzeczownik	czasownik	przymiotnik	przysłówek odprzymiot.	liczebnik
rzeczownik	1695	1427	1482	208	4
czasownik		197	1037	462	-

Najbardziej interesujące z naszego punktu widzenia są jednostki homonimiczne tworzone według jednego modelu. I tak przy homonimii form rzeczownikowych odnotowano:

- 1) 657 haseł na *-ek, -ik, -yk* powtarzających tę samą informację gramatyczną: M, (B)⁵⁶ lp. rzeczownika r. m. i D lm. rzeczownika r. ż. (np. *kotek*);
- 2) 150 haseł na *-icy* powtarzających tę samą informację gramatyczną M, W lm. rzeczownika r. m. i D, C, Ms lp. rzeczownika r. ż. (np. *baletnicy*).

Okazuje się, iż spośród 1695 rzeczownikowych jednostek homonimicznych niemal 50% można ująć w dwóch modelach, tzn. można ograniczyć podanie informacji gramatycznej dla 807 artykułów hasłowych do dwóch zestawień czy tabel.

⁵⁵ Są to dane zestawione na podstawie wnikliwej analizy haseł SPFH. Klasy leksemów w zestawieniu określa się zgodnie z założeniami przyjętymi w niniejszej pracy (zob. podrozdział 2.3.), np. spośród leksemów określanych w SPFH przysłówkiem wyodrębniamy przysłówek odprzymiotnikowy (odmienny w tym sensie, iż stopniowalny) oraz nieodmienną klasę partykuło-przysłówek (słownik zarejestrował homonimie około 134 form leksemów nieodmiennych i form leksemów odmiennych). SPFH podaje też pojedyncze przykłady utożsamień form zaimka i rzeczownika (*ile, jak, nic, tyle*), zaimka i czasownika (*je, mi, mną, mnie*), zaimka i leksemu nieodmiennego (*jej*), wyrazów orzekających z formami leksemów nieczasownikowych (*można, niepodobna, winna*) oraz dwóch przymiotników (*lisi, godni*).

⁵⁶ Symbol ten w SPFH oznacza biernik przymiotnika określającego rzeczownik niezżywoty rodzaju męskiego.

Podobnie rzecz ma się z homonimami reprezentującymi pozostałe części mowy. Przy homonimii form rzeczownika i przymiotnika w 989 hasłach podano tę samą informację gramatyczną: C lp. rzeczownika rodzaju męskiego i M, W lm. rodzaju męskoosobowego przymiotnika (np. *obojowi*). Hasła te stanowią ponad 65% ogółu homonimicznych form przymiotnika i rzeczownika. Przy homonimii form czasownika i przymiotnika w 836 hasłach podano informację gramatyczną: 3 os. lp. cz. przeszłego czasownika rodzaju żeńskiego i M, W lp. przymiotnika rodzaju żeńskiego (np. *dojrzała*). Stanowi to niemal 85% ogółu homonimicznych haseł charakteryzowanych jako czasownik lub przymiotnik.

Przytoczone liczby wyraźnie wskazują, iż sposób opracowania haseł w SPFH trudno uznać za racjonalny.

SPFH nie próbuje podawać bezpośrednio żadnych informacji na temat produktywności homonimii (nie robi tego również żaden inny z omawianych słowników). Czytelnik przy lekturze artykułu hasłowego nie jest w stanie zorientować się, czy obserwowany przez niego przykład homonimii to zjawisko jednostkowe czy też systematyczne. W przypadku SPFH ów brak informacji jest szczególnie odczuwalny.

Istniejące ujęcie polskich homoform, jakim jest SPFH, dostarcza bogatego materiału językowego, jednakże sposób jego opracowania nie jest wolny od wad.

Na zakończenie warto wskazać przykład słownika, w którym rozwiązanie problemu homonimii wydaje się najbardziej konsekwentne. Zaproponował je *Słownik frekwencyjny polszczyzny współczesnej* (zwany dalej: SFPW). Informacje, które podaje słownik, zdobyto w wyniku maszynowej analizy korpusu obejmującego 500 000 słów. Jednostką wyjściową w badaniach było słowo rozumiane jako podstawowa, unilateralna jednostka tekstu. Interpretacja słów polegała na dopisywaniu do nich charakterystyki gramatycznej. Zinterpretowane słowo nazwano słowoformą. Słowo, które było wykładnikiem więcej niż jednej słowoformy, nazwano słowem homonimicznym⁵⁷. Homonimy (słowoformy homonimiczne) zdefiniowano jako różne słowoformy, których wykładnikiem tekstowym jest to samo słowo. Autorzy słownika sami we wstępie podkreślają, iż terminy używane przez nich niewiele mają wspólnego z tradycyjnym rozumieniem homonimii.

Dla autorów SFPW homonimia była więc problemem technicznym. Musieli oni zróżnicować słowa homonimiczne wewnątrz jednego hasła (zob. np. hasło *być V*) oraz homonimię nazw haseł (zob. np. hasła *młody S* oraz *młody Adj*). Homonimia form różnych leksemów została poza ich zainteresowaniem, jednakże celem słownika było podanie informacji o częstościach występowania danego leksemu i jego form fleksyjnych, a nie wykazanie regularności przy powstawaniu form homonimicznych.

⁵⁷ Por. SFPW, s. xxxv.

II. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

Rozważania przeprowadzone w poprzednim rozdziale uzasadniają potrzebę zdefiniowania homonimów na użytek niniejszej pracy. Będzie to również propozycja precyzyjnego aparatu pojęciowego służącego zdyscyplinowanemu mówieniu o homonimii. Proponowany opis homonimii opiera się na metodologii językoznawstwa strukturalnego. Jej podstawę stanowi założenie, że *badacz powinien opisywany przez siebie zespół zjawisk traktować świadomie i wyraźnie jako system*¹. Zgodnie z zasadami metodologii językoznawstwa strukturalnego staraliśmy się, aby opis był wolny od sprzeczności, wyczerpujący i możliwie najprostszy².

2.1. Jednostka opisu

Punktem wyjścia dla proponowanego opisu jest tekst pisany traktowany – zgodnie z tradycją – jako twór jednowymiarowy. Jednostki powstałe w wyniku segmentacji tekstu jednowymiarowego to wyrazy grafemiczne³. Są one wynikiem automatycznej segmentacji dokonywanej za pomocą spacji, znaków interpunkcyjnych i pomocniczych (np. łączników).

Wyrazy grafemiczne są jednostkami unilateralnymi, to znaczy mają pewną formę, ale nie mają znaczenia. W naszych rozważaniach jednostka czysto tekstowa, która reprezentuje jedynie kształt (postać graficzną), będzie nazywana **słowem**. Dopiero bilateralizacja słów, czyli ich interpretacja semantyczna, pozwala dostrzec w tych jednostkach formy konkretnych leksemów. Zinterpretowane słowo stanowi znak językowy, który (w rozumieniu Saussurowskim) jest już parą uporządkowaną (a, x), gdzie a oznacza kształt (formę), a x – znaczenie (sens). W naszych rozważaniach ów zinterpretowany znak (jednostkę bilateralną) nazywa się **słowoformą**.

Dopiero interpretacja słów unilateralnych (czyli ich bilateralizacja) pozwala określić, czy mamy do czynienia z dwiema jednostkami, czy z jedną. Przedmiotem opisu są te unilateralne jednostki językowe, które w wyniku bilateralizacji uzyskują dwojaką interpretację semantyczną⁴. Podstawowym pojęciem w niniejszych rozważaniach będzie **słowo homonimiczne** rozumiane

---

¹ H. Kurkowska, A. Weinsberg, wstęp do: *Językoznawstwo strukturalne* 1979, s. 5.

² Por. L. Hjelmslev, *Prologomena*. [w:] *Językoznawstwo strukturalne* 1979, s. 49.

³ Uporządkowany wywód wyjaśniający podstawowe znaczenia wieloznacznego terminu „wyraz” oraz propozycja ścisłego opisu syntagmatycznych wyrazów morfologicznych w języku polskim znajdują się w artykule: Bień, Saloni 1982.

⁴ Por. Saloni 1996b.

do omówienia zasad interpretacji wyodrębnionych jednostek (punkt 2.3.), przyjrzymy się problemom teoretycznym związanym z ich wyodrębnianiem.

Aby wywód był czytelny, wyjaśniamy stosowane (w całej pracy, nie tylko w punkcie 2.2.) konwencje notacyjne.

WERSALIKAMI zapisywane są nazwy leksemów. *Kursywa* stosowana jest do zapisu słowa. Wartości poszczególnych kategorii gramatycznych oznaczane są za pomocą skrótów ich nazw łacińskich (zapisywanych bez kropek). Objasnienia stosowanych skrótów podane zostały na końcu pracy.

2.2. Bilateralizacja a segmentacja

Przy ujęciu unilateralnym segmentacja tekstu przebiega mechanicznie: każdy obiekt od spacji do spacji (lub znaków interpunkcyjnych i pomocniczych) traktowany jest jako słowo. Problemy pojawiają się w momencie bilateralizacji wyróżnionych słów. Okazuje się niekiedy, iż dwie jednostki tekstowe (lub większa ich ilość) są z powodów semantycznych i funkcjonalnych nierozzerwalną całością. Zdarzają się też sytuacje, w których jedno słowo tekstowe wypada uznać za wykładnik dwóch form wyrazowych. W zasadniczej części pracy wypadki te nie zostały uwzględnione, poświęcimy więc im chwilę uwagi w tym miejscu.

Ponieważ celem badań jest wykrycie regularności występowania jednostek homonimicznych, pomijamy tu sytuacje, kiedy słowo tekstowe reprezentuje dwie słowoformy, ale nie jest uwikłane w homonimię z innymi jednostkami (np. połączenia przyimka z wygłosowym *-ń*, np.: *zeń*, *weń*, a także powstałe w wyniku analogii *nań*, *zań*, *przezeń*). Interesującą nas grupę stanowią formy wyrazowe przyłączające ruchomą cząstkę osobową lub morfem *-ż*.

Ruchome cząstki osobowe to: *-m*, *-ś*, *-śmy* oraz *-ście*. Przyłączane ruchome cząstki osobowe liczby mnogiej nie prowadzą do homonimii, czynią to natomiast morfemy: *-m* oraz *-ś*.

Ruchoma cząstka *-m* nie jest wielofunkcyjna: oznacza jedynie pierwszą osobę liczby pojedynczej, dlatego też sporadycznie powoduje uwikłanie jednostki, która ją przyłącza, w homonimię. Homonimia powstaje w wyniku przypadkowej zbieżności z końcówką flekcyjną lub tematem innych słowform. SPFH podaje kilka jednostek omawianego typu. Są to:

- bom*: (a, x₁): *nom, acc sg, m* rzeczownika: BOM
 (a, x₂): spójnik z ruchomą cząstką osobową (*bo + m*)
jam: (a, x₁): *gen pl, f* rzeczownika: JAMA
 (a, x₂): zaimek osobowy z ruchomą cząstką osobową (*ja + m*)

- którym*: (a, x_1): *instr, loc* sg zaimka: KTÓRY
 (a, x_2): zaimek pytajny z ruchomą cząstką osobową (*który + m*)
- tom*: (a, x_1): *nom, acc* sg, *m* rzeczownika: TOM
 (a, x_2): zaimek wskazujący z ruchomą cząstką osobową (*to + m*)
- tum*: (a, x_1): *nom, acc* sg, *m* rzeczownika: TUM
 (a, x_2): zaimek wskazujący z ruchomą cząstką osobową (*tu + m*)

Regularna homonimiczność dotyczy zaimków nieokreślonych i zaimków pytajnych¹⁰. O pojawieniu się homonimii decyduje w tym przypadku wielofunkcyjność cząstki *-ś*, która wprowadza znaczenie nieokreśloności lub pozostaje ruchomą cząstką osobową oznaczającą 2. osobę liczby pojedynczej. Przykładowo, słowo *coś* może uzyskać dwojaką bilateralizację:

- (a, x_1): zaimek nieokreślony (COŚ)
 (a, x_2): zaimek pytajny z ruchomą cząstką osobową (*co + ś*)

W homonimii wklajają się wszystkie słowoformy z paradygmatu zaimka pytajnego:

- czegoś*: (a, x_1): *gen* sg zaimka: COŚ
 (a, x_2): zaimek pytajny z ruchomą cząstką osobową (*czego + ś*)
- czemuś*: (a, x_1): *dat* sg zaimka: COŚ
 (a, x_2): zaimek pytajny z ruchomą cząstką osobową (*czemu + ś*)
- czymś*: (a, x_1): *instr, loc* sg zaimka: COŚ
 (a, x_2): zaimek pytajny z ruchomą cząstką osobową (*czym + ś*)

Podobne regularności dotyczą następujących form zaimków nieokreślonych oraz pytajnych: *jakaś, jakiś, jakieś, ktoś, komuś, któryś, któraś* oraz nieodmiennych *ileś, gdzieś i kiedyś*.

Sporadycznie do homonimii dochodzi w sytuacjach, gdy forma wyrazowa przyłącza cząstkę *-ż*. SPFH podaje dwa przykłady takich utożsamień¹¹. Są to:

- czyż*: (a, x_1): *nom* pl, *m* rzeczownika: CZYŻ
 (a, x_2): partykuła wzmocniona (*czy + ż*)
- też*: (a, x_1): partykuła TEŻ
 (a, x_2): zaimek wskazujący ze wzmocnieniem (*te + ż*)

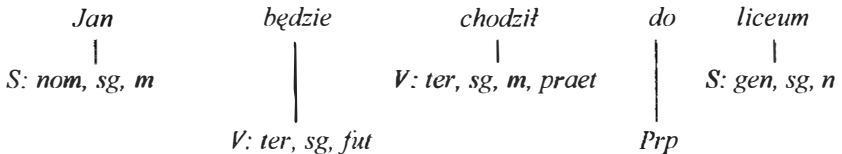
¹⁰ Por. Andrejewicz 1995, s. 166-194. Autorka, omawiając homonimiczność form leksemów zaimkowych, uwzględniła też homonimie wewnątrzparadygmatyczną i homonimie form leksemów o paradygmacie jednoelementowym.

¹¹ Innych podobnych zbieżności (a potencjalnie jest ich wiele) nie uwzględniła ani SPFH, ani niniejsza praca.

Kolejne wyjaśnienia dotyczą jednostek unilateralnych, z których jedna w wyniku bilateralizacji przestaje stanowić samodzielną częśćkę, a z powodów funkcjonalnych okazuje się elementem formy złożonej. Problem dotyczy struktur analitycznych (czasownikowych, przymiotnikowych i przysłówkowych) oraz jednostek dwuelementowych (tzw. czasowników *reflexiva tantum* oraz jednostek typu *po polsku*). Omówimy go na przykładzie czasownikowych struktur analitycznych.

Czasownikowe struktury analityczne stanowią jedność semantyczną i funkcjonalną. Pod względem składniowym są one równoważne z czasownikowymi formami prostymi. Struktury takie dotyczą czasu przyszłego złożonego, czasu zaprzęzłego, form złożonych trybu przypuszczającego oraz analitycznych form trybu rozkazującego. Liczebność elementów tworzących czasownikowe formy analityczne jest ograniczona i dotyczy form leksemu BYĆ, bezokoliczników oraz formy, która w literaturze określana jest mianem: imiesłów na *-l*, imiesłów przeszły, pseudoimiesłów lub po prostu forma trzeciej osoby czasu przeszłego.

Przy powierzchniowej analizie morfologicznej, czyli podczas mechanicznej segmentacji tekstu, bez dostrzegania wielofunkcyjności pewnych jednostek w określonym kontekście, każdej jednostce unilateralnej przypisuje się ustaloną charakterystykę gramatyczną. Przykładowo, analiza powierzchniowa zdania *Jan będzie chodził do liceum* pozwala scharakteryzować wszystkie słowa tworzące owo zdanie następująco:

Dopiero głębinowa analiza morfologiczna pozwala dojrzeć w niektórych jednostkach analityczne formy fleksyjne i strukturę: *będzie chodził* scharakteryzować (w opozycji do $\emptyset$ *chodził*) jako czasownikową formę czasu przyszłego.

Widać wyraźnie, iż na etapie opisu powierzchniowego słowo *będzie* należałoby raczej charakteryzować doraźnie, przypisując mu pewne symbole, a pełną charakterystykę gramatyczną jednostka tego typu mogłaby uzyskać dopiero przy analizie głębinowej.

Opis podejmowany w tej pracy wychodzi od interpretacji dokonanej na powierzchniowym poziomie morfologicznym, blisko trzymającym się słów tekstowych. W związku z tym bilateralizacja dotyczy syntetycznych form wyrazowych. Innymi słowy, w części właściwej niniejszej pracy analiza będzie polegała na zdefiniowaniu oddzielnie każdej jednostki współtworzącej formy złożone lub jednostki dwuelementowe.

2.3. Zbiór jednostek homonimicznych i sposób ich interpretacji

Niniejsza praca częściowo przejmując założenia przyjęte w SPFH, nawet te, które uznajemy za dyskusyjne. Pomijamy w aneksie (choć rozważamy systemowe możliwości homonimii tego typu w odpowiednich rozdziałach) całe serie utożsamień rzeczownika *plurale tantum* i rzeczownika dwuliczbowego, rzeczowników męskich różnych podrodzajów oraz czasowników dokonanych i niedokonanych. Uzasadnieniem tej decyzji jest wysoki stopień regularności utożsamień i różnic międzyparadygmatacznych homonimii rzeczownikowych leksemów męskich różnych podrodzajów względem siebie (np. PŁYWAK M1, PŁYWAK M2 i PŁYWAK M3), rzeczowników *plurale tantum* i form rzeczowników dwuliczbowych (np. ZWOKA F i ZWŁOKI P) oraz homonimii czasowników o przeciwnym aspekcie (np. DONOSIĆ *ndk* i DONOSIĆ *dk*). W wymienionych wypadkach pokrywają się niemal całe paradygmaty dwóch leksemów, a różnice są przewidywalne i stałe: rzeczowniki rodzaju męskiego różnych podrodzajów różnią się synkretyzmami biernika liczby pojedynczej i mnogiej oraz niedeprecjatywnej formy mianownika liczby mnogiej¹², a czasowniki o przeciwnym aspekcie – obecnością w paradygmacie imiesłowu przysłówkowego współczesnego lub uprzedniego¹³. Z kolei rzeczowniki *plurale tantum* stanowią najczęściej część paradygmatu rzeczownika dwuliczbowego¹⁴. Wymienione jednostki będą przedmiotem refleksji w odpowiednich rozdziałach, jednak charakteryzować będziemy je zbiorczo, w tabelach, bez wydzielań dla nich modeli w aneksie. Uzasadnieniem owej decyzji jest również sposób hasłowania w istniejących słownikach¹⁵, uniemożliwiający analizę automatyczną.

Częściowo modyfikujemy założenia przyjęte w SPFH. Przede wszystkim w opisie uwzględniamy homografy, gdyż badania opieramy na tekstach pisanych. Bierzemy również pod uwagę człony form wyrazowych analitycznych (złożonych, np. czasowników zwrotnych typu *boi* albo *śmiały*) oraz predykatywy. Uwzględniamy także imiona własne, jeśli wnoszą istotne informacje do analizy. Rejestrujemy jednostki pomijane w SPFH, ale systemowo możliwe.

Podstawowym elementem charakterystyki gramatycznej jednostki językowej jest ustalenie jej przynależności do klasy leksemów. Przyjmujemy tu morfologiczną klasyfikację opartą na dychotomicznym podziale zaproponowaną przez Zygmunta Salonię¹⁶. Najbardziej widoczną konsekwencją tej decyzji jest przyjęty w pracy układ materiału: podrozdziały poświęcone homonimii form leksemów przysłówkowych zawsze składają się z dwóch części: pod-

¹² Por. s. 47 niniejszej pracy.

¹³ Por. s. 96.

¹⁴ Por. s. 42.

¹⁵ Tradycyjnie jednostki omawianego typu opisywane są w hasłach zbiorczych.

¹⁶ Por. Saloni 1974.

punktu omawiającego formy nieadwerialne (np. *ciepły, dobry*) oraz podpunktu omawiającego formy adwerialne (np. *ciepło, dobrze*), ponieważ regularnie tworzone przysłówki odprzymiotnikowe zaliczamy do paradygmatu przymiotnikowego. Poza naszą obserwacją znajdują się więc wypadki sporadycznych utożsamień form przymiotnika i przysłówka odprzymiotnikowego¹⁷.

Imiesłowy przymiotnikowe oraz rzeczowniki odczasownikowe uznajemy za osobne leksemy. W wypadku imiesłowów przymiotnikowych czynnych decyzja ta ma minimalne konsekwencje praktyczne, natomiast w wypadku imiesłowu przymiotnikowego biernego oraz rzeczownika odczasownikowego – znaczące, gdyż są one bardzo uwikłane w homonimie. Ponieważ imiesłowy przymiotnikowe zaliczamy do przymiotników, pomijamy w opisie jednostki charakteryzowane w SPFH jako przykłady homonimii form imiesłowu przymiotnikowego oraz przymiotnika (np. *dany*). Najpoważniejsze konsekwencje decyzja ta ma dla tzw. imiesłowów przymiotnikowych przeszłych, gdyż potraktowanie ich jako odrębnych leksemów pozwoliło na wydzielenie modeli bardzo produktywnych. Zależności między formami imiesłowu przeszłego przymiotnikowego a analogicznymi do nich formami czasowników są zależnościami z pogranicza fleksji i słowotwórstwa i przy takich właśnie sytuacjach widać wyraźnie względność rozgraniczenia homonimii międzyparadygmatycznej i wewnątrzparadygmatycznej.

Leksemy tradycyjnie uznawane za liczebniki, którym można przypisać kategorię przypadku, rodzaju i liczby, zaliczamy do przymiotników. Za leksemy liczebnikowe uznajemy jedynie liczebniki główne (*pięć*) oraz – traktowane jako formy rodzajowe liczebników głównych – liczebniki zbiorowe (*pięciu, pięcioro*)¹⁸. Konsekwencją tej decyzji jest ujęcie jednostek opisywanych przez SPFH jako liczebniki w modelach przymiotnikowych (np. *jedna* to w naszym ujęciu przykład homonimii formy przymiotnika i czasownika, a *trojaki* – formy przymiotnika i rzeczownika).

Czasowniki niewłaściwe, w przeciwieństwie do czasowników właściwych, nie mają kategorii fleksyjnej liczby, rodzaju i osoby. Kategorie fleksyjne, które można im przypisać, to tryb i czas. Kategoria fleksyjna trybu nie powoduje uwikłania czasownika w homonimie z formami innych leksemów. Czasowniki niewłaściwe typu ZABRAKNAĆ, które operują syntetycznym czasem przeszłym (*zabrakło*), również nie są homonimiczne z formami innych lekse-

¹⁷ SPFH podaje trzy przykłady utożsamień tego typu: formę *godnie* leksemów GODNIE i GODNI (od *gody*), formę *kwietniej* reprezentującą leksemy KWIETNIE i KWIETNI oraz formę *letniej* pochodzącą od leksemów LETNIO i LETNI. W słowniku *zabrakło* homonimów: *godniej* (stopień wyższy przysłówka GODNIE i D, C, Ms lp. rodzaju żeńskiego przymiotnika GODNI) oraz *kwietnie* (przysłówek i M, B, W Im. rodzaju niemęskoosobowego przymiotnika KWIETNI).

¹⁸ Kilka odnotowanych w SPFH przykładów homonimii form leksemów liczebnikowych z formami innych leksemów podajemy w uwagach wstępnych do aneksu.

mów. Homonimiczna natomiast okazuje się niewielka grupka czasowników niewłaściwych o nietypowej postaci morfologicznej, typu MOŻNA, CZUĆ, BRAK. Czasowniki te pochodzą od leksemów o innej funkcji: przymiotnika, czasownika oraz rzeczownika. Ich czas przeszły i przyszły tworzą formy analityczne, a te z kolei, z racji przyjętych przez nas założeń, nie są w niniejszej pracy analizowane. Ze względów praktycznych wymienione czasowniki niewłaściwe traktujemy więc jak leksemy nieodmienne.

Podkreślimy, iż przyjęta tu klasyfikacja części mowy pozwala wyeksponować seryjność związków słowotwórczych między poszczególnymi klasami, a ta, jak się niebawem okaże, ma decydujący wpływ na produktyjność wydzielałych przez nas modeli.

Przyjęte zasady opisu fleksji poszczególnych części mowy sygnalizowane będą w opisowej części rozprawy. Przy wyborze owych zasad kierowano się jednakże naczelną regułą, a mianowicie dążnością do maksymalnej formalizacji¹⁹. Uwzględnianie możliwości systemowych paradygmatów badanych jednostek zgodne jest z naszym podstawowym założeniem, iż badamy potencję systemu, a nie ograniczamy się jedynie do rejestrowania jednostek, których użycie zostało potwierdzone w jakimś konkretnym źródle²⁰.

Dla każdej omawianej części mowy zostanie zbudowana sieć paradygmatica. Definiujemy ją jako skończony zbiór, którego elementami (tj. kłatkami) są wszystkie zestawy wartości kategorii fleksyjnych, występujące w wyrazach morfologicznych danej części mowy²¹. Ze względu na nieobecność niektórych klatek owych sieci w homonimii w prezentowanych rozważaniach niejednokrotnie posługiwać się będziemy podsiecią, tj. fragmentem sieci paradygmaticznej danej części mowy.

Jednostki uwikłane frazeologicznie traktujemy jako formy leksemów nieodmiennych. Sztuczne wydaje się opisywanie owych jednostek w paradygmatach leksemów odmiennych, jeżeli w polszczyźnie współczesnej nie występują w innych niż we frazeologizmie formach²².

Zbiór wyodrębnionych i zinterpretowanych według przyjętych założeń jednostek homonimicznych podzielony został na trzy zasadnicze grupy: homonimy międzydeklinacyjne, homonimy międzykoniugacyjne i homonimy koniugacyjno-deklinacyjne, którym odpowiadają kolejne rozdziały. Wydzielone gru-

¹⁹ Prekursorskie badania w zakresie formalizacji fleksji polskiej prowadził w latach 60-tych Jan Tokarski. Por. Tokarski 1961a, 1961b, 1962, 1963a, 1963b, 1963c, 1964d.

²⁰ O dylematach dotyczących tego, co istnieje, a co nie istnieje we fleksji polskiej, pisal Z. Saloni. Por. Saloni 1992a.

²¹ Por. definicję sieci paradygmaticznej [w:] Gruszczyński 1989, s. 46.

²² O trudnościach z opisem tego typu jednostek świadczy ich charakterystyka w SJP. Por. W słowniku znajdują się przykładowo hasła: **tapet** oraz **dobitek**, z których pierwsze scharakteryzowane zostało jako rzeczownik rodzaju męskiego (z odwołaniem do odpowiedniej tabeli deklinacyjnej), dziś żywy jedynie we frazeologizmie: *być na tapecie*, a drugie – tylko jako frazeologizm: *na dobitek*, bez wskazania możliwości deklinacyjnych.

py homonimów międzyparadygmatacznych zostały omówione według następujących zasad.

Homonimy międzydeklinacyjne podzielono na homonimy obejmujące formy rzeczownikowe, formy przymiotnikowe oraz formy rzeczownikowo-przymiotnikowe. Homonimy rzeczownikowe i rzeczownikowo-przymiotnikowe podzielono na trzy grupy: homonimiczne formy leksemów wspólnotematowych, homonimiczne formy leksemów różnotematowych o tematach pokrewnych oraz homonimiczne formy leksemów o tematach różnej długości. Pojęcia „wspólnotematowość” oraz „różnotematowość” wymagają kilku słów komentarza.

Oczywiste przykłady jednostek wspólnotematowych to pary leksemów, które operują jednym tematem, np. CEL (*cel-*) oraz CELA (*cel-*). Ponieważ w odmianie wielu leksemów pojawiają się alternacje tematyczne, przyjęliśmy pewne założenia. Wspólnotematowe w naszym ujęciu są te leksemy, w których paradygmatach pojawiają się te same alternacje tematyczne. Innymi słowy, jeśli paradygmat leksemu X_1 operuje tematami alternacyjnymi $T_1 \dots T_n$, a paradygmat leksemu X_2 – tematami $T'_1 \dots T'_m$, ideałem jest zachodzenie równości $n = m$ oraz dla każdego i : $T_i = T'_i$. W naszych rozważaniach przyjęliśmy ograniczenie, iż $T_i = T'_i$ dla tych T_i , które występują w obu szeregach alternacyjnych. Decyzja ta pozwala na traktowanie jako wspólnotematowych leksemów typu KOTEK i KOTKA, chociaż paradygmat leksemu KOTKA operuje trzema tematami alternacyjnymi (T_1 *kotk-*, T_2 *kotek*, T_3 *kotc-*), a paradygmat leksemu KOTEK – dwoma (T_1 *kotk-*, T_2 *kotek*).

Wśród rzeczownikowych i przymiotnikowych leksemów różnotematowych wyodrębniamy dwie podgrupy: leksemy o tematach pokrewnych oraz leksemy o tematach różnej długości.

Za tematy pokrewne uważamy tematy par leksemów, które operują różnymi szeregami tematów i dla których jeden z alternantów tematu leksemu pierwszego pokrywa się z któryś z alternantów tematu leksemu drugiego, przy czym granica morfologiczna obu tematów musi być identyczna. Istotne jest również to, iż obydwa z tych zbiegających się alternantów tematów nie mogą być jednocześnie główne dla obu leksemów. Przykładowo, w paradygmacie rzeczownika o temacie twarzym (HOMONIM) końcówka *-e* powoduje zmiękczenie tematu (*homonimi-e*), a tym samym uwikłanie w homonimie z formą leksemu miękkotematowego (HOMONIMIA).

Podanej wyżej definicji tematów pokrewnych nie odpowiadają tematy leksemów POSEŁ i POSŁOWIE. Przykładowo, słowo homonimiczne *posłowi* składa się z szeregu liter: $a_1 \dots a_n$. Analiza morfologiczna homonimów, których wykładnikiem jest to słowo, pozwala wyodrębnić dwa różne tematy i dwie różne końcówki: T_1 : $a_1 \dots a_i$ oraz K_1 : $a_{i+1} \dots a_n$ (*posł-owi*: dla formy leksemu POSEŁ) oraz T_2 : $a_1 \dots a_j$ oraz K_2 : $a_{j+1} \dots a_n$ (*posłow-i*: dla formy leksemu POSŁOWIE). Homonimiczne jednostki typu *posłowi* są przykładami homonimii

form leksemów różnotematowych, jednak składają się one z morfemów różnej długości.

W rozdziałach poświęconych homonimii międzykoniugacyjnej oraz koniugacyjno-deklinacyjnej zrezygnowano z operowania pojęciem wspólnotematowości i różnotematowości ze względu na skomplikowane stosunki morfologiczne panujące w paradygmacie czasownika.

Homonimiczne formy dwóch czasowników porządkujemy, biorąc pod uwagę ich budowę morfologiczną. W dwóch podrozdziałach omawiamy formy o analogicznej budowie morfologicznej (np. takie jak forma *hup-i-ę* leksemów ŁUPIĆ i ŁUPAC) oraz o budowie odmiennej (np. takie jak forma *pil-i* leksemu PILIĆ oraz forma *pi-l-i* leksemu PIĆ).

Omawianie homonimii koniugacyjno-deklinacyjnej wymagało podjęcia decyzji, które pozwalają porównywać leksemy o odmiennej budowie morfologicznej. Punktem odniesienia uczyniliśmy formy czasownika, dlatego też homonimia form czasownika i rzeczownika oraz czasownika i przymiotnika omawiana jest w podrozdziałach opisujących homonimie czasownikowych form opartych na czterech podtematach wyodrębnionych dla abstrakcyjnego leksemu czasownikowego (por. podrozdział 4.1.).

Osobno (w rozdziale VI) omówione zostały możliwości utożsamień form leksemów nieodmiennych oraz form leksemów odmiennych. Nieodmienność traktujemy, zgodnie z naszym podejściem, powierzchwniowo. Leksemami nieodmiennymi są przede wszystkim partykuły, wykrzykniki, spójniki, przyimki oraz nieodprzymiotnikowe przysłówki. Traktujemy je jako leksemy o paradygmacie jednoelementowym²³. Za leksemy nieodmienne uznajemy jednak również rzeczowniki i przymiotniki o synkretyzmie wszystkich form (typu ALIBI, MENU, LADY i BLOND, MINI, PORNO) oraz czasowniki odmieniające się całkowicie analitycznie, np. MOŻNA, CZUĆ, BRAK.

2.4. Zasady tworzenia modeli homonimii międzyparadygmatycznej

Wydzielenie zbioru jednostek homonimicznych pozwala skupić uwagę na konkretnym materiale językowym, jednak właściwym, zasadniczym celem rozprawy jest wskazanie systemowych możliwości w powstawaniu owych jednostek oraz ich opis. Efektem pracy nad realizacją wymienionego celu są modele ilustrujące systemowość polskiej homonimii międzyparadygmatycznej. Celem wyodrębnienia modeli jest, ogólnie, usystematyzowanie faktów tak, aby dało się je przewidywać oraz ustalać warunki ich realizacji²⁴.

²³ Por. Saloni, Szpakowicz, Świdziński 1981, s. 69. Homonimia dwóch części mowy o paradygmacie jednoelementowym nie stała się tutaj przedmiotem badań. Nadmienimy, iż badania takie zostały już przeprowadzane (por. Grochowski 1986b).

²⁴ Por. Tokarski 1978, s. 11.

Wyodrębnione modele wykazują zależności systemowe w układzie dwójkowym, tzn. pokazują homonimiczność form wyrazowych dwóch leksemów. Oczywiście są możliwości homonimii między formami trzech, a nawet czterech leksemów, jednakże 90% ogółu elementów homonimicznych²⁵ ogranicza się do par i tylko przy takim układzie można mówić o systemowości. Homonimia między trzema czy czterema leksemami będzie sprowadzała się do opisu homonimii par leksemów, np. homonimiczne słowo *baj*, które w SPFH scharakteryzowane zostało jako M lp. rzeczownika BAJ, D lm. rzeczownika BAJA oraz 2 os. lp. trybu rozkazującego czasownika BAJAĆ, w naszym opisie pojawi się trzykrotnie: raz jako przykład homonimii form dwóch leksemów rzeczownikowych (w podpunkcie poświęconym homonimii form rzeczownika rodzaju męskiego i rzeczownika rodzaju żeńskiego), a dwa razy – jako przykład homonimii form rzeczownika i czasownika (dla homonimii form rzeczownika rodzaju męskiego i czasownika oraz dla homonimii form rzeczownika rodzaju żeńskiego i czasownika).

Wydzielenie modelu poprzedza zestawienie paradygmatów leksemów, których formy uczestniczą w homonimii. Każdy model jest więc oznaczony symbolicznym zapisem informującym, do jakich części mowy należą leksemy tworzące ów model, np. zapis (F-Adj) oznacza homonimię form rzeczownika rodzaju żeńskiego oraz przymiotnika²⁶. Dalsze zasady wydzielenia i oznaczania modeli zróżnicowano dla poszczególnych typów homonimii.

Wśród homonimów międzydeklinacyjnych i międzykoniugacyjnych szczególną grupę stanowią te leksemy, których formy homonimiczne tworzą szeregi wieloelementowe. Są to formy leksemów wspólnotematowych oraz formy czasowników o analogicznej budowie morfologicznej. Modele tych leksemów grupowane są w typy, wyróżniane na podstawie zbieżności uznanych za najbardziej charakterystyczne (brak spełnienia zbieżności uznanej za podstawową staje się powodem wydzielenia typu wtórnego). Model realizujący jedynie zbieżności podstawowe dla danego typu nazywamy modelem zasadniczym. Modele pochodne realizują zbieżności dodatkowe i charakteryzowane są przez podaną po zapisie w nawiasie literę, oznaczającą końcówkę dodatkowej formy homonimicznej, np. model (M-F)l+a jest bogatszy od zasadniczego modelu (M-F)l o formę homonimiczną zakończoną na -a.

Dla pozostałych typów homonimii międzydeklinacyjnej i międzykoniugacyjnej (tj. dla homonimicznych form leksemów różnotematowych i form czasowników o odmiennej budowie morfologicznej) oraz dla homonimii koniugacyjno-deklinacyjnej wydziela się modele podstawowe i pochodne.

Modele podstawowe reprezentuje najczęściej jedna forma homonimiczna i są one charakteryzowane przez wyeksponowanie końcówki tejże formy ho-

²⁵ Por. Buttler 1970a, s. 502.

²⁶ Rozwiązanie skrótów stosowanych przy oznaczaniu modeli znajduje się na s. 132.

monimicznej, np. model $-e(M-F)$ dotyczy formy zakończonej na $-e$ z paradygmatu rzeczownika rodzaju męskiego oraz z paradygmatu rzeczownika rodzaju żeńskiego. Modele pochodne realizują dodatkową w stosunku do modelu podstawowego zbieżność, tak jak model $-e(M-F)+\emptyset$ jest bogatszy od modelu podstawowego $-e(M-F)$ o bezkońcówkową formę homonimiczną.

Należy podkreślić, iż symbolika jest rozwiązaniem czysto technicznym i ma na celu prezentację materiału. Rezygnacja z niej na rzecz samej reprezentacji form homonimicznych jako nazwy modelu prowadziłaby do zatarcia hierarchii omawianych zjawisk.

Listy jednostek realizujących modele wyodrębnione w części opisowej pracy podaje aneks.

III. HOMONIMIA MIĘDZYDEKLINACYJNA

Wśród homonimów międzydeklinacyjnych znajdują się słowoformy leksemów należących do jednej klasy (są to utożsamienia form rzeczownikowych lub przymiotnikowych) oraz do dwóch klas (są to utożsamienia form rzeczowników i przymiotników).

3.1. Homonimia form rzeczownikowych

Homonimię międzyparadygmatyczną wewnątrz klasy rzeczowników reprezentują liczne przykłady¹. Nie wszystkie jednak tworzą modele produktywne.

Aby porównywać paradygmaty dwóch rzeczowników, należy najpierw określić zasady opisu fleksji nominalnej.

Punktem wyjścia jest propozycja Jana Tokarskiego zaprezentowana w książce *Fleksja polska*². Propozycja ta wymaga jednak dopracowania³. Ponadto niektóre decyzje merytoryczne podjęte w tym rozdziale znajdują swoje uzasadnienie w pracy Janusza Bienia i Zygmunta Saloniego⁴. Rozwiązania techniczne (w części także merytoryczne) zostały z kolei zainspirowane opisem

---

¹ SJPDor notował 2310 homonimów tworzących pary i większe zespoły. Wśród nich 1298 stanowią homonimy rzeczownikowe. Z tej liczby 1092 jednostki homonimiczne to zespoły jednorodne, tzn. przynależne do jednej części mowy (por.: Buttler 1970a, s. 504).

² Tokarski 1978.

³ Por. Gruszczyński 1989, s. 17-18. Gruszczyński wspomina o braku systemu oznaczeń mogących znaleźć zastosowanie w leksykografii.

⁴ Por. Bień, Saloni 1982. J. Bień i Z. Saloni powiększają asortyment kategorii gramatycznych rzeczownika o nowe kategorie fleksyjne, czyli o deprecjatywność, apersonalność, uniformizm i wariant. Kategoria "deprecjatywność" odnosi się tylko do *nom pl* rzeczowników tradycyjnie zwanych męskoosobowymi i przyjmuje wartość *neut* (np. *profesorowie*) albo *char (profesory)*, kategoria "apersonalność" dotyczy *nom pl* oraz *acc pl* niektórych rzeczowników i przyjmuje wartość *neut* (np. *reprezentanci, reprezentanów*) oraz *char (reprezentanty)*, kategoria "uniformizm" odnosi się tylko do *gen pl* niektórych rzeczowników żeńskich i przyjmuje wartości *neut* (np. *funkcji*) albo *char (funkcyj)*. Kategoria "wariant" ma zawsze charakter fakultatywny i przyjmuje wartości *var1* (np. *skalpelu*) albo *var2 (skalpelów)*.

W prezentowanych tu rozważaniach rezygnujemy z posługiwania się kategorią fleksyjną "apersonalność", gdyż obiektem różniącym się jedynie tą cechą należy raczej przypisywać różne symbole znaczenia leksykalnego (do takiego wniosku doszedł Z. Saloni, por. Saloni 1988, zgodził się z nim również W. Gruszczyński, por. Gruszczyński 1989, s. 46). Wariantowości z kolei nie da ująć w sieci paradygmatycznej, ponieważ jest ona cechą indywidualną formy wyrazowej.

Włodzimierza Gruszczyńskiego⁵. O ich przyjęciu zadecydował wysoki stopień dyscypliny formalnej tegoż opisu. W prezentowanych rozważaniach zastosujemy również symbolikę inspirowaną rozwiązaniami Włodzimierza Gruszczyńskiego, zmodyfikowaną jednak na potrzeby niniejszych rozważań.

Pełna sieć paradygmatyczna⁶ rzeczownika opiera się na kategoriach fleksyjnych liczby, przypadku, deprecjatywności oraz uniformizmu⁷.

Przy wyodrębnianiu regularności w powstawaniu form homonimicznych okazało się, że formy typu *unij, racyj* nie uczestniczą w homonimii międzyparadygmatycznej. W związku z tym w dalszym toku wywodów rezygnujemy z operowania kategorią uniformizmu.

W opisie nie będziemy uwzględniać klasek sieci wyznaczonych wartościami kategorii fleksyjnych *voc pl neut* i *voc pl char*, gdyż w polskim systemie fleksji nominalnej bezwyjątkowe są następujące równości⁸:

$$F(.; nom, pl, neut) = F(.; voc, pl, neut)$$

$$F(.; nom, pl, char) = F(.; voc, pl, char)$$

Zapis „ $F(.; k_1, k_2, \dots, k_n)$ ” oznacza funkcję „ F ” od dwóch argumentów: nazwy leksemu (symbolizowanej przez „.”) oraz układu wartości kategorii fleksyjnych (symbolizowanych przez „ $k_1, k_2, \dots, k_n$ ”). Przykładowo, słowo *fizyki* jest wykładnikiem formy leksemu FIZYK o następujących wartościach kategorii fleksyjnych: *nom pl char*. Zapisaną wyżej symbolami właściwość polskiej fleksji nominalnej możemy przedstawić na omawianym przykładzie:

$$F(\text{FIZYK}; nom, pl, neut) = \text{fizycy} = F(\text{FIZYK}; voc, pl, neut)$$

$$F(\text{FIZYK}; nom, pl, char) = \text{fizyki} = F(\text{FIZYK}; voc, pl, char)$$

Dla uproszczenia funkcję $F(.; k_1, k_2, \dots, k_n)$ przy ustalonych wartościach kategorii fleksyjnych $k_1, k_2, \dots, k_n$ będziemy oznaczać F_{X_n} , a następnie ponumerujemy – za Gruszczyńskim – takie funkcje dla pełnego zbioru leksemów rzeczownikowych języka polskiego. Otrzymamy w ten sposób sieć paradygmatyczną rzeczownika, którą posługiwać się będziemy w dalszych rozważaniach (rysunek 1).

⁵ Gruszczyński 1989.

⁶ Definicję sieci paradygmatycznej podaliśmy na s. 32.

⁷ Obrazowo sieć paradygmatyczną rzeczownika przedstawił W. Gruszczyński. Por. Gruszczyński 1989, s. 49.

⁸ Por. Gruszczyński 1989, s. 55.

liczba przypadek	<i>sg</i>	<i>pl</i>		
<i>nom</i>	1	8	<i>char</i>	deprecja- tywność
		9	<i>neut</i>	
<i>gen</i>	2	(15)	<i>char</i>	unifor- mizm
		10	<i>neut</i>	
<i>dat</i>	3	11		
<i>acc</i>	4	12		
<i>instr</i>	5	13		
<i>loc</i>	6	14		
<i>voc</i>	7	(16)	<i>neut</i>	deprecja- tywność
		(17)	<i>char</i>	

Rysunek 1. Sieć paradygmatyczna rzeczownika

W dalszych rozważaniach pod uwagę będą brane klatki ponumerowane od F_1 do F_{14} .

Kolejne ustalenia wiążą się z charakterystyką rodzajową rzeczowników. Klasyfikację rodzajową przyjmujemy za Zygmuntem Salonim⁹. Posługiwać się będziemy następującymi symbolami:

M – rzeczownik rodzaju męskiego; wśród M:

M1 – rzeczownik rodzaju M1 (tzw. męskoosobowy);

M2 – rzeczownik rodzaju M2 (tzw. męskożywotny lub męskozwierzęcy);

M3 – rzeczownik rodzaju M3 (tzw. męskonieżywotny lub męskorzeczowy);

F – rzeczownik rodzaju żeńskiego;

N – rzeczownik rodzaju nijakiego.

Przy wydzieleniu modeli homonimii międzyparadygmatycznej, w której uczestniczą formy rzeczowników, nie będziemy uwzględniać klatki sieci o wartościach kategorii fleksyjnych *acc pl*, gdyż fleksji nominalnej właściwe są jeszcze następujące równości:

dla M2, M3, F, N:

$$F (.; \textit{nom}, \textit{pl}) = F (.; \textit{acc}, \textit{pl})$$

oraz dla M1:

$$F (.; \textit{gen}, \textit{pl}) = F (.; \textit{acc}, \textit{pl}).$$

⁹ Por. Saloni 1976b.

Homonimiczne formy dwóch rzeczowników omawiamy w trzech podrozdziałach, poświęconych kolejno homonimicznym formom: leksemów wspólnotematowych (takich jak KOTEK i KOTKA), leksemów różnotematowych o tematach pokrewnych (takich jak BALETNIK i BALETNICA) oraz leksemów o tematach różnej długości (takich jak GROM i GRA).¹⁰

3.1.1. Homonimia form rzeczowników wspólnotematowych

Możliwości powstania szeregów form homonimicznych dwóch wspólnotematowych leksemów rzeczownikowych zależą od końcówek, jakie przyjmują poszczególne paradygmaty. Tak więc zestawienie końcówek obsługujących najliczniej reprezentowane paradygmaty rzeczowników pozwoli dostrzec potencję systemu w tworzeniu form homonimicznych. Zestawienie to prezentuje tabela 1.

F _i	nazwa klatki	rodzaj męski		rodzaj żeński		rodzaj nijaki	
		synkretyzmy	końcówki M	synkretyzmy	końcówki F	synkretyzmy	końcówki N
1.	<i>nom, sg</i>		∅		<i>a, ∅</i>		<i>o, e</i>
2.	<i>gen, sg</i>		<i>a, u</i>		<i>i, y</i>		<i>a</i>
3.	<i>dat, sg</i>		<i>owi</i>	(F ₂)	<i>e</i>		<i>u</i>
4.	<i>acc, sg</i>	F ₁ ∨F ₂		(F ₁)	<i>ę</i>	F ₁	
5.	<i>instr, sg</i>		<i>em</i>		<i>a</i>		<i>em</i>
6.	<i>loc, sg</i>		<i>u, e</i>	F ₂ ∨F ₃		(F ₃)	<i>e</i> ¹¹
7.	<i>voc, sg</i>	F ₆		(F ₂)	<i>a, u</i>	F ₁	
8.	<i>nom, pl, char</i>		<i>i, y, e</i>	(F ₂)	<i>e</i> ¹²	F ₂	
9.	<i>nom, pl, neut</i>	(F ₈)	<i>owie</i>	F ₂ ∨F ₈		F ₂	
10.	<i>gen, pl</i>		<i>ów, i, y</i>	(F ₂)	∅		∅, <i>i, y</i>
11.	<i>dat, pl</i>		<i>om</i>		<i>om</i>		<i>om</i>
12.	<i>acc, pl</i>	F ₈ ∨F ₁₀		F ₂ ∨F ₈		F ₂	
13.	<i>instr, pl</i>		<i>ami</i>		<i>ami</i>		<i>ami</i>
14.	<i>loc, pl</i>		<i>ach</i>		<i>ach</i>		<i>ach</i>

Tabela 1. Końcówki poszczególnych form w najliczniej reprezentowanych paradygmatach rzeczownikowych

¹⁰ Zasady przyjętego podziału omówiliśmy w rozdziale II (zob. s. 33).

¹¹ Końcówka *-e* w miejscowniku liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju nijakiego dotyczy form tych rzeczowników, które w klatce F₁ przyjmują końcówkę *-o* (a więc końcówka *-e* w ich paradygmacie pojawia się po raz pierwszy właśnie w klatce o wartościach kategorii fleksyjnych *loc sg*).

¹² Końcówka *-e* w mianowniku liczby mnogiej rzeczowników rodzaju żeńskiego dotyczy form tych rzeczowników, które w klatce F₃ operują końcówką *-i/-y* (a więc końcówka *-e* w ich paradygmacie pojawia się po raz pierwszy właśnie w klatce o wartościach kategorii fleksyjnych *nom pl*).

Symbole podane w nawiasie w rubryce synkretyzmy zawierają zbieżności fakultatywne, bez nawiasów – obligatoryjne. Dzięki wykorzystaniu tych synkretyzmów w dalszych częściach pracy będziemy mogli operować mniejszą liczbą zróżnicowanych form dla leksemów poszczególnych rodzajów. Symbol „v” to znak alternatywy.

Analiza tabeli 1. prowadzi do wniosku, iż leksemy rzeczownikowe o identycznych tematach zawsze będą charakteryzowały się zbieżnością form F_{11} , F_{13} oraz F_{14} ¹³. Przy wyodrębnianiu kolejnych modeli możemy więc pominąć udział tych form w tworzeniu szeregów homonimicznych.

Omawianie homonimii form wspólnotematowych leksemów rzeczownikowych rozpoczniemy od porównania paradygmatów rzeczowników tzw. *plurale tantum* i form rzeczowników dwuliczbowych (punkt 3.1.1.1.) oraz homonimii form rzeczowników męskich różnych podrodzajów (punkt 3.1.1.2.). Decyzja ta podyktowana została względami merytorycznymi i praktycznymi. Paradygmat rzeczownika *plurale tantum* stanowi część paradygmatu rzeczownika dwuliczbowego, a rzeczowniki te w słownikach opisywane są najczęściej w jednym haśle z rzeczownikiem dwuliczbowym. Z kolei formy leksemów męskich różnych podrodzajów tworzą utożsamienia na tyle stałe i regularne, że w słownikach mówi się o nich w tabelach zbiorczych. Rzeczowniki te w słownikach również notowane są w jednym haśle. Zestawienie systemowych możliwości utożsamień między formami rzeczowników *plurale tantum* i form rzeczowników dwuliczbowych oraz homonimii form rzeczowników męskich różnych podrodzajów w odpowiednich tabelach pozwoli zrezygnować z podawania ich w aneksie.

3.1.1.1. Homonimia form rzeczowników *plurale tantum* z formami rzeczowników dwuliczbowych

SJPDor (a także SPFH) opatrują komentarzem *blm* lub *blp* wiele jednostek, jednakże sposób ich opracowania nie podlega obiektywnym i ścisłym kryteriom¹⁴.

Więcej nieścisłości związanych jest z rzeczownikami *singulare tantum*, które nie tworzą jednorodnej klasy na podstawie kryteriów gramatycznych (jak *plurale tantum*). Dowodem kontrowersji związanych z kwalifikowaniem pewnych jednostek jako *singulare tantum* niech będzie fakt, iż SJPDor kwalifikuje jako rzeczowniki *singulare tantum* m.in. nazwy dyscyplin naukowych (np. *matematyka*) oraz formacje z przyrostkami *-anie*, *-enie*, *-cie*. SPFH uznał ich uży-

¹³ O nielicznych wyjątkach wspomnimy w trakcie wywodu.

¹⁴ Na temat sposobu opracowania w SJPDor rzeczowników *singulare* i *plurale tantum* pisali: Gradkowska 1989; Chren 1989.

cie w liczbie mnogiej za prawdopodobne: konsekwencją owych decyzji jest obecność homonimicznych form liczby mnogiej leksemów typu MATEMATYK (M) i MATEMATYKA (F) oraz OKUĆ (V) i OKUCIE (N)¹⁵. Wobec braku obiektywnego testu przynależności jednostek rzeczownikowych do klasy *blm* wyróżnienie rzeczowników *singulare tantum* jest sprawą wysoce umowną¹⁶. Nie będziemy więc wyróżniać rzeczowników *singulare tantum*¹⁷, a wszystkie jednostki opatrzone przez SPFH kwalifikatorem *blm* traktujemy jako rzeczowniki dwuliczbowe.

Rzeczowniki *plurale tantum* tworzą jednorodną klasę wyodrębnioną na podstawie kryterium dystrybucyjnego¹⁸. Wykazują one łączliwość z formami innych leksemów występującymi jedynie w liczbie mnogiej. Możliwości zaistnienia homonimii między formami rzeczowników *plurale tantum* a formami rzeczowników dwuliczbowych pokazuje poniższe zestawienie dwóch modelowych paradygmatów:

	rzeczownik dwuliczbowy	<i>plurale tantum</i> (P)
lp.	1	
	2	
	3	
	4	
	5	
	6	
	7	
lm.	8	
	9	9 (-i, -y, -e, -a)
	10	10 (-ów, -i, -y, ∅)
	11	11
	13	13
	14	14

Tabela 2. Zestawienie modelowych paradygmatów rzeczowników *plurale tantum* oraz rzeczowników dwuliczbowych

W paradygmacie rzeczowników *plurale tantum* jedynie dwie klatki pełnią istotną rolę w homonimii z formami rzeczowników dwuliczbowych: są to klat-

¹⁵ Por. SPFH, s. 9-10.

¹⁶ Por. Saloni, Świdziński 1987, s. 158 oraz Chren 1989, s. 184.

¹⁷ Wyjątek stanowić będzie kilka jednostek tradycyjnie zaliczanych do zaimków, a w wyniku przyjętej tu klasyfikacji części mowy – do rzeczowników. Są to leksemu typu NIC, JA, które ewidentnie nie posiadają liczby mnogiej. Specyficzny paradygmat tych leksemów pozwala traktować utożsamienia ich form indywidualnie (por. uwagi wstępne do aneksu).

¹⁸ Por. Saloni 1976b, s. 56.

ki o wartościach *nom pl neutr* oraz *gen pl*¹⁹. Ich zgodność z którąś z klitek paradigmatu rzeczownika dwuliczbowego będzie decydowała o jakości szeregu form homonimicznych i – co za tym idzie – przynależności do konkretnego modelu.

Typ pierwszy homonimii między formami rzeczowników *plurale tantum* a formami rzeczowników dwuliczbowych stanowi sytuacja, kiedy rzeczownik *plurale tantum* jest dokładnie podparadygmatem rzeczownika dwuliczbowego, np. leksemy BARY (P) oraz BAR (M) mają szereg form homonimicznych: *barry, barów, barom, barami, barach*. Model ten oznaczymy symbolem (P-M)I.

W SPFH ten typ homonimii jest najliczniej reprezentowany (zob. tabela 3.), jednakże na podstawie podawanych w słowniku przykładów nie można orzec, iż modele typu pierwszego są produktywne. Obserwacja homonimicznych jednostek omawianego typu niezarejestrowanych w SPFH pozwala jednak uznać wyróżnione modele w pewnym stopniu za produktywne. Produktywność dotyczy tych par leksemów, w których znaczenie rzeczownika *plurale tantum* jest pochodne względem rzeczownika dwuliczbowego. Przykładowo, rzeczownik *plurale tantum* BUTY jest derywatem rzeczownika dwuliczbowego BUT. Liczne nazwy butów (*kozaczki, klapki, kamasze* itd.) także stabilizują się w znaczeniu *plurale tantum* i poświadczają produktywność modeli wyróżnionego typu²⁰.

Model (P-M)I ma swój odpowiednik w postaci modelu wtórnego (P-M)I-ach, dla którego charakterystyczny jest (wyjątkowo) brak zbieżności klitek o wartościach kategorii fleksyjnych *loc pl*. Model ów reprezentują formy homonimiczne leksemów NIEMIEC i NIEMCY. Ten przykład homonimii (niezarejestrowany w SPFH) scharakteryzujemy zapisem:

$$F_{10}(\text{NIEMCY}) = F_1(\text{NIEMIEC}) = \text{Niemiec}$$

$$F_9(\text{NIEMCY}) = F_9(\text{NIEMIEC}) = \text{Niemcy}$$

wyjątkowo: $F_{14}(\text{NIEMCY}) \neq F_{14}(\text{NIEMIEC})$, gdyż:

$$F_{14}(\text{NIEMCY}) = \text{Niemczech}, \text{ a } F_{14}(\text{NIEMIEC}) = \text{Niemcach}.$$

Kolejne typy homonimii nie dotyczą sytuacji, w których paradigmat rzeczownika *plurale tantum* stanowi część paradigmatu rzeczownika dwuliczbowego. Będziemy je wydzielać, obserwując zgodność formy F_9 rzeczownika

¹⁹ Klatki F_{12} nie uwzględniamy, gdyż jest ona zawsze synkretyczna z inną klatką sieci paradigmatycznej.

²⁰ Danuta Buttler we wstępie do SPFH wspomniała o stabilizowaniu się w skonkretyzowanych znaczeniach form liczby mnogiej rzeczowników abstrakcyjnych lub materialnych typu BRUD (M) i BRUDY (P). Ostatecznie w słowniku zrezygnowano z rejestrowania jednostek tego typu, motywując decyzję trudnościami związanymi z koniecznością każdorazowego rozstrzygnięcia, czy nastąpił już ostateczny rozpad tego typu jednostek (zob. SPFH, s. 9).

plurale tantum (tj. jego formy podstawowe) z formą rzeczownika dwuliczbowego. O ilości i jakości modeli wydzielanych w poszczególnych typach decydować będzie (w dalszej kolejności) homonimiczność formy F_{10} rzeczownika *blp*. Żaden z poniższych modeli nie jest produktywny.

Typ drugi charakteryzuje w obu paradygmatach zgodność klatek o wartościach kategorii fleksyjnych *nom pl neut* (oczywiście homonimiczne są również formy F_{11} , F_{13} oraz F_{14} , por. tabela 2), jednakże w przeciwieństwie do typu pierwszego nie dochodzi do zgodności klatek o wartościach kategorii fleksyjnych *gen pl*. Przykładowo, homonimię form leksemów RUGI (P) hist. ‘samowolne usuwanie przez szlachtę chłopów z ich ziem’ oraz RUGA (F) ‘połajanka’ charakteryzuje zapis: $F_9(\text{RUGI}) = F_9(\text{RUGA}) = \text{rugi}$, ale $F_{10}(\text{RUGI}) \neq F_{10}(\text{RUGA})$, gdyż: $F_{10}(\text{RUGI}) = \text{rugów}$, a $F_{10}(\text{RUGA}) = \text{rug}$. Wymienione leksemy mają szereg form homonimicznych: *rugi*, *rugom*, *rugami*, *rugach* i konstruuja model (P-F)²¹.

W typie drugim możliwe jest spełnienie dodatkowej równości: $F_{10}(\text{P}) = F_1(\text{S})$. SPFH podaje tu jeden przykład pary leksemów: są to rzeczowniki PLANTY (P) ‘teren obsadzony drzewami, przeznaczony na miejsce spacerów’ oraz PLANT (M) ‘teren wydzielony na tor kolejowy’.

Typ trzeci charakteryzuje zgodność klatki $F_9(\text{P})$ z klatką F_2 z paradygmatu rzeczownika dwuliczbowego, np. $F_9(\text{ŚPIOSZKI}) = F_2(\text{ŚPIOSZKA}) = \text{śpioszki}$. Wymienione powyżej przykłady reprezentują model (P-F)3.

Przy spełnieniu dodatkowej równości klatek z obu paradygmatów o wartościach kategorii fleksyjnych *gen pl* (możliwość ta dotyczy jedynie rzeczowników rodzaju męskiego homonimicznych z formami rzeczowników *plurale tantum*) model jest dłuższy o formę zakończoną na *-ów*. Taki szereg form homonimicznych tworzą formy leksemów ITALIKA (P) oraz ITALIK (M), a wyodrębniony model opatrzymy symbolem (P-M)3+ów.

Typ czwarty obejmuje formy tych leksemów, które cechuje zgodność klatki F_9 z paradygmatu rzeczownika *plurale tantum* z klatką F_8 z paradygmatu rzeczownika dwuliczbowego. Zgodność ta dotyczyć może jedynie rzeczownika rodzaju męskoosobowego. Dodatkowa równość: $F_{10}(\text{P}) = F_1(\text{M})$ sprawia, że dla modelu (P-M)4 charakterystyczne są następujące zbieżności: $F_9(\text{MAJTKI}) = F_8(\text{MAJTEK}) = \text{majtki}$ oraz $F_{10}(\text{MAJTKI}) = F_1(\text{MAJTEK}) = \text{majtek}$.

²¹ Uznanie pewnej pary leksemów za reprezentującą typ drugi jest kwestią umowną i wiąże się z wątpliwościami dotyczącymi wyboru końcówki dopełniacza liczby mnogiej. Przykładowo, SPFH wśród form homonimicznych leksemów MODŁY (P) i MODŁA (F) pomija formę *model*. Prawdopodobnie uznając, iż D Im. rzeczownika MODŁA to *model*, a rzeczownika MODŁY – *modłów* (SJP PWN podaje formę *model*). Założenie, iż rzeczownik MODŁY w D Im. operuje formami wariantywnymi, pozwoliłoby na opisanie powyższego przykładu w typie pierwszym, gdyż paradygmat rzeczownika P byłby dokładnie podparadygmatem rzeczownika F.

Wymienione zależności występują też w paradygmatach leksemów WŁOCH (M) i WŁOCHY (P), jednakże w tym wypadku wyjątkowo pojawia się rozbieżność między klatkami o wartościach kategorii fleksyjnych *loc pl* (*Włochach, Włoszech*). Model ten nazywamy modelem wtórnym i opatrujemy symbolem (P-M)4-ach.

Typ piąty wyróżnia zgodność klatki F_9 z paradygmatu rzeczownika *plurale tantum* z klatką F_1 z paradygmatu rzeczownika dwuliczbowego. Zgodność ta dotyczyć może jedynie rzeczownika rodzaju żeńskiego. Model (P-F)5, reprezentuje szereg form homonimicznych leksemów ITALIKA (P) oraz ITALIKA (F): *italika, italikom, italikami, italikach*.

Kolejny typ charakteryzuje brak zależności klatki F_9 z paradygmatu rzeczownika *plurale tantum* z klatką paradygmatu rzeczownika dwuliczbowego. W wypadku homonimii z rzeczownikiem rodzaju męskiego możliwa jest równość: $F_{10}(\text{AKTYWA}) = F_{10}(\text{AKTYW})$. Formy wymienionych leksemów konstituują model (P-M)6.

Przy homonimii z rzeczownikiem rodzaju nijakiego szereg homonimiczny dwóch leksemów, np. ŻEBRY (P) i ŻEBRO (N), składa się jedynie z trzech form homonimicznych (*żebrom, żebrach, żebrami*), gdyż w pozostałych klatkach obydwu paradygmatów pojawią się różne końcówki. Model charakteryzujący się wyżej wymienionymi właściwościami oznaczamy symbolem (P-N)6.

Podsumowaniem powyższych rozważań jest tabela charakteryzująca typy homonimii form rzeczownika *plurale tantum* i form rzeczownika dwuliczbowego oraz realizujące je modele (tabela 3). W tabeli, obok przykładowego szeregu form homonimicznych, znajdują się także listy pochodzących ze SPFH jednostek realizujących każdy model. Szereg reprezentuje pierwsza klatka z paradygmatu rzeczownika *plurale tantum* zbieżna z formą rzeczownika dwuliczbowego. Przy analizie tabeli należy pamiętać, iż wydzielone modele charakteryzuje równość form F_{11} , F_{13} oraz F_{14} z obu paradygmatów (nie są one podawane w rubryce „charakterystyka”).

Model	Charakterystyka	Przykład szeregu form homonimicznych	Lista jednostek realizujących model
I. Typ (P-S)1 (P-M)1	$F_i(P) = F_i(S)$, oprócz $i = 1, \dots, 7$, dla których $F_i(P)$ nie istnieje	<i>bary - barów - barom</i> <i>- barami - barach</i>	<i>arkany, bary, ciekie, draby,</i> <i>dwojaki, kleszcze, kle-</i> <i>szczyki, kolce, koszary, lu-</i> <i>try, odsetki, okulary, or-</i> <i>gany, pantalony, patry,</i> <i>planty, porty, rumy, slipy,</i> <i>szachy, spioszki, trojaki,</i>

(P-F)1		<i>zwłoki - zwłok - zwłokom - zwłokami - zwłokach</i>	<i>waty, *wypieki, zapusty, zawody; bazyliki, biodrówki, buksy, farmerki, gacie, janczarki, kucki, mary, podróbki, zwłoki; *Niemcy;</i>
model wtórny: (P-M)1-ach	$F_{14}(P) \neq F_{14}(S)$	<i>Niemcy - Niemców - Niemcom - Niemcami</i>	
2. Typ (P-S)2	$F_9(P) = F_9(S)$ $F_{10}(P) \neq F_{10}(S)$	<i>topy - topom - topami - topach</i>	<i>podwoje, topy;</i>
(P-M)2		<i>rugy - rugom - rugami - rugach</i>	<i>modły, rugi, rybaczki, wy- tlóczki;</i>
(P-F)2		<i>planty - plant - plant- tom - plantach - plantami</i>	<i>planty;</i>
(P-M)2+∅	$F_{10}(P) = F_{10}(S)$		
3. Typ (P-S)3 (P-F)3	$F_9(P) = F_2(S)$	<i>śpionszki - śpionszkom - śpionszkami - śpionszkach</i>	<i>śpionszki;</i>
(P-M)3+ów	$F_{10}(P) = F_{10}(S)$	<i>italika - italików - italikom - italikami - italikach</i>	<i>italika;</i>
4. Typ (P-S)4 (P-M)4	$F_9(P) = F_8(S)$ $F_{10}(P) = F_{10}(S)$	<i>majtki - majtek - majtkom - majtkami - majtkach</i>	<i>majtki;</i>
model wtórny: (P-M)4-ach	$F_{14}(P) \neq F_{14}(S)$	<i>Włochy - Włoch - Włochom - Włochami</i>	<i>*Węgry, *Włochy;</i>
5. Typ (P-S)5 (P-F)5	$F_9(P) = F_{10}(S)$	<i>italika - italikom - italikami - italikach</i>	<i>italika;</i>
6. Typ (P-S)6 (P-M)6	$F_9(P) \neq F_i(S)$ $F_{10}(P) = F_{10}(S)$	<i>aktywów - aktywom - aktywami - aktywach</i>	<i>aktywów, rajców;</i>
(P-N)6	$F_{10}(P) \neq F_{10}(S)$	<i>żebrów - żebrami - żebrach</i>	<i>wetach, żebrach;</i>

Tabela 3. Zestawienie modeli homonimii form rzeczowników *plurale tantum* oraz rzeczowników dwuliczbowych

3.1.1.2. Homonimia form rzeczowników męskich różnych podrodzajów

Homonimia form rzeczowników męskich różniących się jedynie podrodzajem nie jest z reguły notowana ani w SPHC, ani w innych słownikach, gdzie jest traktowana jako polisemia²². Wobec tego i w naszych rozważaniach porzestaniemy na wydzieleniu ogólnych modeli (niezawierających końcówek), bez podejmowania prób tworzenia wyczerpujących list jednostek realizujących dany model. Wykorzystamy przykłady omówione w SPFH²³.

Modelowe paradygmaty rzeczownikowych leksemów męskich trzech podrodzajów przedstawia rysunek 2. Jest to jednocześnie zapis potencjalnych form homonimicznych.

PŁYWAK M1	PŁYWAK M2	PŁYWAK M3
1	1	1
2	2	2
3	3	3
4 ~ 2	4 ~ 2	4 ~ 1
5	5	5
6	6	6
7	7	7
8	8	8
9	9 ~ 8	9 ~ 8
10	10	10
11	11	11
12 ~ 10	12 ~ 8	12 ~ 8
13	13	13
14	14	14

Rysunek 2. Zestawienie modelowych paradygmatów rzeczowników męskich różnych podrodzajów

Zapis „4 ~ 2” oznacza stałe synkretyzmy w paradygmacie i odczytujemy go jako: $F_4(M1) = F_2(M1)$.

²² Wyjątek stanowi *Słownik współczesnego języka polskiego* pod redakcją Bogusława Dunaja, Warszawa 1996. W słowniku tym jako homonimy potraktowano wyrazy wykazujące różnice w odmianie, także różnice będące rezultatem zróżnicowania rodzajowego. Przykładowo, homonimy to **I delfin** (M1) ‘następca tronu’, **II delfin** (M2) ‘ssak morski’ oraz **III delfin** (M3) ‘styl pływacki’.

²³ O problemach z opisem homonimii form rzeczowników męskich różnych podrodzajów świadczy fakt, iż aneks SPFH (zob. SPFH, s. 416-417) zawiera jedynie jednostki omawianego typu.

Na podstawie rysunku 2. z łatwością da się wyodrębnić trzy podstawowe modele homonimii form rzeczowników męskich różnych podrodzajów: model (M1-M2), model (M1-M3) oraz model (M2-M3). Oto ich właściwości.

Model (M1-M2) charakteryzuje równość: $F_i(M1) = F_i(M2)$, oprócz F_9 i F_{12} .

SPFH rejestruje kilka leksemów rodzaju męskiego odpowiadających powyższej charakterystyce. Są to: DELFIN (M1) ‘następca tronu francuskiego’ i DELFIN (M2) ‘zwierzę’, KAPELAN (M1) ‘duchowny pełniący obowiązki duszpasterskie w wojsku, więzieniu itp.’ i KAPELAN (M2) ‘mała rybka używana jako przynęta do łowienia dorszy na wędy’, MAT (M1) ‘podoficer marynarki’ i MAT (M2) ‘pozycja w szachach’, SUWEREN (M1) hist. ‘zwierzchnik wasala’ i SUWEREN (M2) ‘złota moneta angielska’, SZTAJER (M1) sport. ‘człowiek biorący udział w wyścigach za motocyklem’ i SZTAJER (M2) ‘taniec styryjski w rytmie walca’ oraz WOLARZ (M1) przest. ‘człowiek handlujący wołami lub dogładający ich’ i WOLARZ (M2) ‘gatunek gołębia domowego’.

Model (M1-M3) charakteryzuje równość: $F_i(M1) = F_i(M3)$, oprócz F_4 , F_9 i F_{12} .

Przykłady pochodzące ze SPFH to: CELESTYN (M1) ‘członek zakonu reguły benedyktyńskiej’ i CELESTYN (M3) chem. ‘bezwonny siarczan strontu’, FILER (M1) środ. ‘ten, kto podpatruje’ i FILER (M3) org. ‘drzewo owocowe sadzone tymczasowo dla zagęszczenia młodego sadu’, KACERZ (M1) przest. ‘odstępca od Kościoła rzymskokatolickiego, heretyk’ i KACERZ (M3) ryb. ‘sieć do połowu ryb, raków’, KOK (M1) mors. ‘kucharz okrętowy’ i KOK (M3) ‘włosy upięte z tyłu głowy w węzeł’, KOREK (M1) żart. ‘korepetytor’ i KOREK (M3) ‘zatyczka do butelki’, KUŁAK (M1) ‘bogaty chłop’ i KUŁAK (M3) ‘dłoń zaciśnięta w pięść’, MER (M1) ‘naczelnik okręgu administracyjnego we Francji’ i MER (M3) fiz. ‘jednostka podstawowa makrocząsteczki otrzymywanej przez polimeryzację’, METR (M1) przest. ‘nauczyciel tańca’ i METR (M3) ‘jednostka długości’, ORGANIK (M1) ‘specjalista w zakresie chemii organicznej’ i ORGANIK (M3) ‘mały organ’, POCHODNIK (M1) ‘człowiek niosący pochodnię’ i POCHODNIK (M3) jęz. ‘wyraz pochodzący od innego wyrazu’, ŻAK (M1) żart. ‘uczeń’ i ŻAK (M3) ryb. ‘sieć’ oraz ŻUPAN (M1) hist. ‘naczelnik żupy, okręgu’ i ŻUPAN (M3) ‘dawny strój męski’.

Model (M2-M3) charakteryzuje równość: $F_i(M2) = F_i(M3)$, oprócz F_4 .

Oto przykłady leksemów tworzących szereg form homonimicznych owianego typu: BOROWIEC (M2) zool. ‘nietoperz’ i BOROWIEC (M3) chem. ‘jeden z pierwiastków należących do grupy III naturalnego okresowego układu Mendelejewa’, BUKOWNIK (M2) ‘baran’ i BUKOWNIK (M3) roln. ‘młocznia przystosowana do młocki koniczyny’, CAP (M2) ‘samiec kozy’ i CAP (M3) ‘kołek wbijany w dwa pale w celu ich spojenia’, KRUCZEK (M2) zdr. rzeczownika ‘kruk’ i KRUCZEK (M3) reg. wsch. ‘pręt zakrzywiony na końcu’,

MORS (M2) 'zwierzę' i MORS (M3) 'alfabet Morse'a', SUMIK (M2) zdrobienie rzeczownika 'sum' i SUMIK (M3) bud. 'belecza ścienna w dawnych budowlach' oraz ULIK (M2) 'śledź holenderski' i ULIK (M3) zdr. rzeczownika 'ul'.

Homonimia form dwóch rzeczowników rodzaju męskiego możliwa jest również w sytuacji, gdy paradygmaty obu leksemów różnią się dodatkowo jakąś końcówką. Różnice pojawić się mogą w klatkach o wartościach kategorii fleksyjnych *gen sg* (możliwe są tu końcówki *-u*, *-a*) oraz *gen pl* (możliwe końcówki: *-ów*, *-i*, *-y*) i dotyczyce mogą modeli typu (M1-M3), (M2-M3) oraz (M3-M3). Punktem wyjścia rozważań uczynimy klatkę F_2 . Homonimię form rzeczowników męskich różnych podrodzajów opisywać będziemy poprzez odniesienie do wyróżnionych modeli podstawowych i podawanie różnic (nie rozważamy funkcji F_4 i F_{12}). Uwaga ta nie dotyczy homonimii form rzeczowników rodzaju męskiego, z których jeden odmienia się jak rzeczownik żeński (por. niżej typ trzeci).

Typ pierwszy charakteryzuje nierówność drugich form w obu paradygmatach. Przykładowo, paradygmaty leksemów: TŁUMIK (M3) 'mały tłum' oraz TŁUMIK (M3) 'urządzenie tłumiące dźwięki' różnią się jedynie klatką F_2 . Homonimiczne formy wymienionych leksemów konstytuują inodel (M-M)1²⁴.

W typie pierwszym dodatkowo może zdarzyć się rozbieżność klatek o wartości *gen pl*. Model wtórny (M-M)1-ów reprezentuje najczęściej eksploatowany przez podręczniki szkolne przykład homonimii: BAL (M3) i BAL (M3).

Dla drugiego typu homonimii form dwóch rzeczowników rodzaju męskiego charakterystyczna jest niezgodność klatek o wartości *nom sg*. Przykłady leksemów reprezentujących model zasadniczy typu drugiego to BAREK (M3) i BARK (M3), dla których wszystkie klatki oprócz F_1 są zgodne. W typie drugim zdarzyć się może rozbieżność klatek o wartości *gen sg*, jak ma to przykładowo miejsce w paradygmatach leksemów BÓBR (M2) i BOBER (M3) reg. 'bób'. Homonimiczne formy wymienionych leksemów reprezentują model wtórny (M-M)2-a.

Kolejne możliwości homonimii form dwóch leksemów rodzaju męskiego dotyczą typ par leksemów, z których jeden ma nietypowy paradygmat (zwany żeńskim). Wydzielimy dla nich typ trzeci, charakteryzowany przez zgodności form F_{10} , F_{11} , F_{13} i F_{14} obu paradygmatów. Zgodności paradygmatu żeńskiego z paradygmatem męskim objąć mogą jedynie te klatki, w których pojawiają się identyczne końcówki: *-a*, *-i/-y* oraz *-e*. Jakość końcówek obsługujących para-

²⁴ Zasady notowania w SPFH homonimicznych form dwóch leksemów rodzaju męskiego są bardzo niejasne. We wstępie autorzy słownika wyjaśniają, iż różnice w paradygmatach wyrazów traktują jako formy jednego leksemu (por. SPFH, s. 8). Decyzja ta wyjaśnia powód braku w SPFH homonimicznych form leksemów ZAMEK (M3) i ZAMEK (M3). Niejasne jednak pozostają powody rejestrowania pozostałych homonimów reprezentujących model typu (M-M)1.

dygmat żeński pozwala wyróżnić w typie trzecim następujące modele: (M-M)3+y, (M-M)3+y+a, (M-M)3+e oraz model wtórny (M-M)3-∅.

Model (M-M)3+y, oprócz zgodności uznanych za charakterystyczne dla typu trzeciego, wyróżnia zgodność formy F_2 z paradygmatu rzeczownika M odmieniającego się jak F z formą F_9 leksemu drugiego. Model reprezentują formy leksemów ALFABETA i ALFABET: *alfabety, alfabetów, alfabetom, alfabetami, alfabetach*.

Model (M-M)3+y+a cechuje dodatkowa zgodność klatki F_1 z klatką F_2 , przykładowo: $F_1(\text{ZABIJAKA}) = F_2(\text{ZABIJAK}) = \text{zabijaka}$.

Model (M-M)3+e charakteryzuje równość formy F_8 z formą F_9 . SPFH sygnalizuje²⁵ jeden przykład homonimii tego typu: jest to szereg form homonimicznych leksemów RAJA (M1) oraz RAJ (M3), dla których zasygnalizowaną wyżej równość możemy zapisać: $F_8(\text{RAJA}) = F_9(\text{RAJ}) = \text{raje}$. Przykładowy szereg form homonimicznych w modelu (M-M)3+e jest więc następujący: *raje, rajów*²⁶, *rajom, rajami, rajach*.

W omawianym typie zdarzyć się może brak zgodności klatek F_{10} , jak ma to miejsce w wypadku form leksemów WYŻLINA i WYŻLIN. Formy te konstituują model wtórny (M-M)3-ów.

Podsumowaniem powyższych rozważań jest tabela charakteryzująca typy homonimii form dwóch rzeczowników rodzaju męskiego oraz realizujące je modele (tabela 4). W tabeli nie podano przykładowego szeregu form homonimicznych, a jedynie listy jednostek realizujących każdy model pochodzące ze SPFH. W przykładach podane są nazwy leksemów: pojedyncze, jeśli formy hasłowe dla obydwu rzeczowników są identyczne, podwójne, jeśli formy hasłowe się różnią. Przy analizie tabeli należy pamiętać, iż typ pierwszy i drugi charakteryzowany jest poprzez odniesienie do modelowych paradygmatów rzeczowników męskich różnych podrodzajów (por. s. 47) i zasygnalizowanie różnic wobec nich, natomiast typ trzeci (wyróżniony dla rzeczowników męskich, z których pierwszy odmienia się jak żeński) – przez wymienienie wszystkich zgodności między paradygmatami dwóch leksemów.

Model	Charakterystyka	Przykłady		
		(M1-M3)	(M2-M3)	(M3-M3)
1. Typ (M-M)1 (M-M)1	$F_1(M_x) = F_1(M_y)$ $F_2(M_x) \neq F_2(M_y)$	BEK, BIS, FRAK, KANTOR, KATAR,	AMONIT, BAKARAT.	BAT, CYC, GAL, ERG,

²⁵ Sygnalizuje, a nie rejestruje, gdyż informacja gramatyczna jest niepełna (por. artykuł hasłowy *rai* w SPFH).

²⁶ Interpretacja formy *rajów* jako D lm. rzeczownika RAJ (M) nie jest jednoznaczna. SJP PWN podaje, iż RAJ to rzeczownik *singulare tantum*, SPFH podaje formę *rai*.

model wtórny (M-M)1-ów	$F_{10}(M_x) \neq F_{10}(M_y)$	KORNET, LEGAT, LIRYK, LYK. METR, MULEK, PANTALON, PE- DAL, PIKNIK, POP- RAJEK, REP, RYT- MIK, SABAT, SZE- RYF, SZKOT. SZPIK, TENOR, USKOK;	FRYZ. GRYF. MUL, PAC. PENS, REJS. REN, TA- PIR, TER- MIT, TRY- TON. TUR, UPIÓR; WAL;	MARS, MAT, METR, PION, SANDAŁ, ŚPIK, SZTANDAR, TLUMIK, ZAMEK*, ŻEL; BAL, BIL;
2. Typ (M-M)2 (M-M)2	$F_i(M_x) = F_i(M_y)$ $F_1(M_x) \neq F_1(M_y)$		MÓL - MOL	BAREK- BARK, BOR - BÓR, ROD - RÓD, SZYFER - SZYFR, WALEC - WALC
model wtórny (M-M)2-a	$F_2(M_x) \neq F_2(M_y)$	LYSEK - LYSK	BÓBR - BOBER	BOJ - BÓJ; NAWROT- NAWRÓT
3. Typ (M-M)3 (M-M)3+y	$F_{10}(M_x) = F_{10}(M_y)$ $F_{11}(M_x) = F_{11}(M_y)$ $F_{13}(M_x) = F_{13}(M_y)$ $F_{14}(M_x) = F_{14}(M_y)$ $F_2(M_x) = F_9(M_y)$	ALFABETA - ALFABET, DYPLOMATA - DYPLOMAT, PODESTA - PODEST, PROTOPLASTA - PROTOPLAST, SARMATA - SARMAT, SELENITA - SELENIT, UNITA - UNIT		
(M-M)3+y+a	$F_1(M_x) = F_2(M_y)$	ZABIJAKA - ZABIJAK		

(M-M)+e	$F_8(M_x) = F_8(M_y)$	RAJA – RAJ		
model wtórny (M-M)3-ów	$F_{10}(M_x) \neq F_{10}(M_y)$		WYŻLINA - WYŻLIN	

Tabela 4. Modele homonimii form rzeczowników męskich różnych podrodzajów

3.1.1.3. Homonimia form rzeczowników rodzaju męskiego z formami rzeczowników rodzaju żeńskiego

Homonimiczne formy rzeczowników rodzaju męskiego i żeńskiego stanowią najliczniejszą grupę wśród rzeczownikowych form homonimicznych. Często formy te należą do leksemów spokrewnionych słowotwórczo. Jeśli pokrewieństwo między leksemami związane jest z bardzo produktywnymi formantami, modele, do których te leksemy należą, także będą produktywne.

W tabeli 5. przedstawiono ogólną klasyfikację podstawowych typów homonimii form rzeczowników rodzaju męskiego z formami rzeczowników rodzaju żeńskiego i realizujących je modeli. Typy te wyróżnione są na podstawie zbieżności form uznanych za najbardziej charakterystyczne. W typach wyróżniono model zasadniczy, realizujący jedynie zbieżności uznane za podstawowe dla danego typu. W modelach pochodnych zachodzą dodatkowe zbieżności, charakteryzowane poprzez wymienienie końcówki formy homonimicznej, o którą dany model jest bogatszy od modelu zasadniczego.

Wyróżnione w tabeli typy mają swoje odpowiedniki w postaci typów wtórnych, wyróżnianych w sytuacji, gdy jedna ze zbieżności uznanych za najbardziej charakterystyczną nie zostaje spełniona²⁷. Typy wtórne są realizowane przez modele wtórne, analogiczne do modeli wyróżnionych w tabeli 5. W tabeli tej nie uwzględniono typów i modeli wtórnych oraz modelu tworzego przez formy leksemów rzeczownikowych odmieniających się według paradygmatu przmiotnikowego. Model ten, opatrzony symbolem $(M_{\text{jak Adj}}-F_{\text{jak Adj}})$, zostanie omówiony na końcu podrozdziału.

Przy analizie tabeli należy pamiętać, iż wydzielone modele charakteryzują równość form F_{11} , F_{13} oraz F_{14} z obu paradygmatów (nie są one podawane w tabeli). Dokładniejsza charakterystyka tych modeli podana jest dalej.

²⁷ W homonimii współnotematowych rzeczowników najczęstszym powodem wyróżnienia typu wtórnego jest brak równości form zakończonych na zero morfologiczne.

Model	Charakterystyka	Reprezentatywny ciąg form homonimicznych
1. Typ (M-F)1	$F_1(M) = F_{10}(F)$ $F_8(M) = F_2(F)$	
(M-F)1 (zasadniczy)	brak dodatkowych zbieżności	<i>cech - cechy</i>
(M-F)1+a	$F_2(M) = F_1(F)$	<i>fizyk - fizyka - fizyki</i>
(M-F)1+e	$F_6(M) = F_3(F)$	<i>bankiet - bankiecie - bankiety</i>
(M-F)1+a+e		<i>bard - barda - bardzie - bardy</i>
2. Typ (M-F)2	$F_1(M) = F_{10}(F)$ $F_8(M) = F_8(F)$	
(M-F)2 (zasadniczy)		<i>cel - cele</i>
(M-F)2+a	$F_2(M) = F_1(F)$	<i>bel - bela - bele</i>
(M-F)2+i	$F_{10}(M) = F_2(F)$	<i>ryż - ryże - ryży</i>
(M-F)2+a+i		<i>gala - gala - gale - gali</i>
(M-F)2+a+u	$F_6(M) = F_7(F)$	<i>grzecznis - grzecznisia - grzecznisiu - grzecznisie</i>
3. Typ (M-F)3	$F_1(M) = F_1(F)$ $F_8(M) = F_8(F)$ $F_{10}(M) = F_2(F)$	
(M-F)3 (zasadniczy)		<i>groń - gronie - groni</i>
4. Typ (M-F)4	$F_i(M) = F_i(F)$ oprócz: $i = 9$ oraz $i = 10$	
(M-F)4 (zasadniczy)	$F_2(M) = F_3(M)$	<i>paria - parii - parię - parią - pario - parie</i>
(M-F)4'	$F_2(M) \neq F_3(M)$	<i>gaździna - gaździny - gaździnie - gaździnę - gaździną - gaździno</i>

Tabela 5. Modele typu (M-F) oparte na tym samym temacie

Typ (M-F)I w postaci zasadniczej cechuje homonimia następujących form:

Model (M-F)I

M	F ₁	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₁₀	F ₂	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>cech-</i>	<i>cech</i>	<i>cechy</i>	<i>cechom</i>	<i>cechami</i>	<i>cechach</i>

Model (M-F)I tworzą formy leksemów o temacie zakończonym na spółgłoskę tylnojęzykową, przy czym rzeczownik rodzaju męskiego w D lp. przyjmuje obligatoryjnie końcówkę *-u*. Model nie jest produktywny, choć można wskazać przykłady nie odnotowanych w SPFH leksemów, których formy tworzą homonimiczne szeregi typu (M-F)I, np. JUK książ. ‘worek, sak podróżny’ i JUKA ‘roślina’.

Modele pochodne od modelu (M-F)I mają zróżnicowaną w stosunku do modelu podstawowego długość szeregu form homonimicznych. Ilość form tworzących szereg homonimiczny przede wszystkim zależy od tego, czy forma F₂ z paradygmatu męskiego pokrywa się z formą F₁ z paradygmatu żeńskiego.

Jeśli F₂(M) = F₁(F), model będzie w swym szeregu form homonimicznych zawierał formę na *-a*. Taki model oznaczymy symbolem (M-F)I+a.

Model (M-F)I+a

M	F ₁	F ₂	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₁₀	F ₁	F ₂	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>fizyk-</i>	<i>fizyk</i>	<i>fizyka</i>	<i>fizyki</i>	<i>fizykom</i>	<i>fizykami</i>	<i>fizykach</i>

Model (M-F)I+a obejmuje rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone na spółgłoskę tylnojęzykową, przyjmujące w D lp. *-a*, oraz homonimiczne z nimi rzeczowniki rodzaju żeńskiego. Model jest bardzo produktywny²⁸. Omówimy najpierw jego odmianę z tematem bez alternacji.

Za produktywność modelu (M-F)I+a odpowiadają przede wszystkim rzeczowniki rodzaju męskiego nazywające osoby (np. *fizyk*) oraz paralelne do nich rzeczowniki rodzaju żeńskiego nazywające dziedziny, którymi te osoby się zajmują (np. *fizyka*). Ze względu na czynniki pozajęzykowe (np. dynamiczny rozwój nowych dziedzin nauki) ta grupa homonimów jest bardzo produktywna²⁹. Produktywność tę określić można mianem zapożyczeniowej.

Tematy homonimów znajdujących się w modelu (M-F)I+a mogą kończyć się grafemem *-k* (np. *poetyk*), *-g* (np. *gig*) lub *-ch* (np. *czarnuch*). Z rodzajem

²⁸ Model ten był już przedmiotem opisu. Por. Tokarski 1963e, s. 364; Andrejewicz 1988.

²⁹ W SPFH brak np. takich rzeczowników jak: *aerodynamik* czy *biocybernetyk*.

zakończenia tematu związany jest wybór końcówki *nom pl.* Tak więc *k, g* obligatoryjnie przyjmują końcówkę *-i*, a *ch* obligatoryjnie przyjmuje końcówkę *-y*. Model jest produktywny głównie dla zakończenia *-k* (dla *-g* SPFH rejestruje tylko kilka przykładów). Dla *-ch* również jest produktywny, choć w sposób ograniczony: produktywność nacechowanego formantu *-uch* pozwala brać pod uwagę jednostki potencjalne. Wymieńmy tu nie notowane w SPFH (ani w SJPDor) przykłady: *drobnomieszczuch, dzieciuch, kocmołuch, leniuch, smoluch, zmarzłuch*.

W modelu (M-F)I+a ująć można kilka rzeczowników M3, których zbieżność z formami leksemów rodzaju żeńskiego jest przypadkowa, tzn. leksemy te nie są spokrewnione słowotwórczo (np.: *bak, fiok, fok, gig, łach, kok, włók, strug*).

W modelu (M-F)I+a znajduje się duża liczba form rzeczowników zawierających w temacie alternację *e* ruchomego. Produktywność osiąga się w wyniku produktywności sufiksu *-(e)k-* dodawanego do rzeczowników męskich: z serią końcówek męskich tworzy on deminutiwa, a z serią końcówek żeńskich – żeńskie odpowiedniki rzeczowników podstawowych. Niemożliwe wydaje się ogarnięcie wszystkich form homonimicznych tego typu. SPFH rejestruje wiele potencjalnych słowoform (np. *agronomek*), wiele jednak pomija, jak choćby: *złodziejek, złotniczek, zebraczek*.

Kolejną grupą regularną w tym modelu są rzeczowniki określające wiek. Tworzą one szeregi słowotwórcze, np. *dziewięciolatek, dwiętnastolatek, dwudziestodziewięciolatek* itd. Ilość takich rzeczowników jest właściwie niepoliczalna, co jest kolejnym powodem dużej produktywności opisywanego modelu³⁰. Warto zaznaczyć, iż niektóre deminutiwa rodzaju męskiego mogą przyjmować dwojaką charakterystykę gramatyczną, np. formy typu *gnojek, skarbek* mogą odnosić się do osób (M1) lub do rzeczy (M3). Podobną dwoistość (może troistość?) rodzajową wykazują wspomniane rzeczowniki określające wiek. Z pewnością mogą odnosić się do osób (*chłopiec dwulatek*) i do zwierząt (*koń dwulatek*). Wydaje się, iż żartobliwie można dwulatkiem nazwać np. stół.

Długość szeregu form homonimicznych w typie (M-F)I zależy też od końcówki, jaką przyjmuje forma F_6 rzeczowników rodzaju męskiego. Jeśli forma F_6 przyjmuje końcówkę *-u*, do homonimiczności z formą paradygmatu żeńskiego dojść nie może, jeśli natomiast przyjmuje końcówkę *-e*, spełniony zostaje warunek: $F_6(M) = F_3(F)$, a szereg form homonimicznych zostaje wzbogacony o homonim z końcówką *-e*. Wyróżnimy tu modele (M-F)I+e oraz (M-F)I+a+e. Modele te cechuje homonimia następujących form:

³⁰ Możliwości tworzenia rzeczowników oznaczających wiek jest przecież nieskończenie wiele, np. *czerolatek, czerternastolatek, dwudziestoczterolatek, studwudziestoczterolatek, trzydziestoczterolatek* itd.

Model (M-F)1+e

M	F ₁	F ₆	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₁₀	F ₃	F ₂	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = bankiet-	<i>bankiet</i>	<i>bankiecie</i>	<i>bankiety</i>	<i>bankietom</i>	<i>bankietami</i>	<i>bankietach</i>

Model (M-F)1+a+e

M	F ₁	F ₂	F ₆	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₁₀	F ₁	F ₃	F ₂	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = bard-	<i>bard</i>	<i>barda</i>	<i>bardzie</i>	<i>bardy</i>	<i>bardom</i>	<i>bardami</i>	<i>bardach</i>

Model (M-F)1+e jest bogatszy od modelu (M-F)1 o formę zakończoną na *-e*. Tworzą go rzeczowniki rodzaju męskiego (nieżywotne) zakończone w M lp. na spółgłoskę twardą (nie tylnojęzykową, nie stwardniałą) o D lp. zakończonym na *-u*.

Model nie jest produktywny. Największą grupę stanowią tu formy par leksemów, z których jeden pochodzi ze słownictwa o ograniczonym zasięgu i jest opatrzone kwalifikatorem, np.: *bud.* (BANKIETA 'najniższa część muru fundamentowego'), *bot.* (BER 'roślina'), *chem.* (BERGAMOT 'olejek wonny otrzymywany z owoców bergamoty'), *posp., reg.* (CZEREPA 'kobieta'), *przest.* (FAR 'latarnia morska'), *techn.* (FLINT 'szkło używane do produkcji przyrządów optycznych'), *lit.* (FORMANTA 'element metryczny współdziałający w organizacji wiersza'), *żegl.* (JUT 'pokład rufy okrętu'), *muz.* (KODA 'część końcowa utworu muzycznego, w której pojawia się jego temat główny'), *górn.* (KASZT 'rodzaj rusztowania podtrzymującego strop w kopalni'). W modelu (M-F)1+e mieści się też grupa leksemów rodzaju męskiego nazywających pierwiastki chemiczne, np. *bor.*, *cer.*, *cez.*, *ferm.*, *gal.*, *glin.*, *rad.*, *sód.*, *wad.*, które SPFH opatruje symbolem *blm*.

Wymieńmy jeszcze kilka przykładów leksemów nie ujętych w SPFH, a reprezentujących model (M-F)1+e: ŁAD 'porządek' i ŁADA 'marka samochodu', MÓR 'epidemia' i MORA 'tkanina jedwabna o mieniącym się deseniui', OBEJM lotn. 'drewniane szablony nakładane na skrzydło samolotu' i OBEJMA techn. 'rodzaj uchwytu'.

Model (M-F)1+a+e tworzą rzeczowniki rodzaju męskiego o temacie zakończonym na spółgłoskę twardą (nietylnojęzykową), przyjmujące w D lp. końcówkę *-a* oraz homonimiczne z nimi rzeczowniki rodzaju żeńskiego. Model nie jest produktywny.

Wśród szeregów homonimicznych form wspólnotematowych rzeczowników rodzaju męskiego i żeńskiego zdarzyć się mogą takie, które nie spełniają równości $F_1(M) = F_{10}(F)$, a więc zbieżności uznanej za podstawową dla typów (M-F)1 oraz (M-F)2. Ów brak uznajemy za podstawę do wyróżnienia typów

wtórnych: (M-F)1-∅ oraz (M-F)2-∅. Oczywiście wszystkie modele realizujące typy wtórne są nieproduktywne. W tym miejscu omówimy modele typu wtórnego analogiczne do modeli typu (M-F)1.

Zasadniczy model typu wtórnego (M-F)1-∅ reprezentuje szereg form homonimicznych leksemów PARK i PARKA: *parki, parkom, parkami, parkach*. Spełnia on wszystkie równości właściwe modelowi zasadniczemu (M-F)1 oprócz zgodności $F_1(M) = F_{10}(F)$. Powodem braku homonimicznej formy na zero morfologiczne jest rozszerzenie tematu leksemu rodzaju żeńskiego w D Im. o *e* ruchome (*parek*).

Nie odnaleźliśmy przykładów leksemów, których homonimiczne formy realizowałyby model wtórny (M-F)1-∅+a. Co prawda SPFH podaje szereg form homonimicznych: *osiemnastka, osiemnastki, osiemnastkom, osiemnastkami, osiemnastkach* leksemów OSIEMNASTAK łow. ‘jeleni mający osiemnaście odnóg w porożu’ i OSIEMNASTKA, jednak interpretacja tych słów jako form rzeczownika rodzaju męskiego jest wątpliwa i uznajemy ją za błąd SJPDor, z którego autorzy SPFH czerpali informacje.

Istnieje natomiast model wtórny w stosunku do modelu (M-F)1+e. Niepełnienie podstawowej dla typu pierwszego zgodności $F_1(M) = F_{10}(F)$ w modelu wtórnym (M-F)1-∅+e związane jest z wystąpieniem w M lp. rzeczownika rodzaju męskiego alternacji tematycznej, np. *e* ruchomego (M: *koper*, ale F: *kopr*), alternacji *ó* : *o* (M: *przypór*, ale F: *przypor*; M: *stop*, ale F: *stóp*) lub *ą* : *ę* (M: *wyrąb*, ale F: *wyręb*).

Model wtórny do modelu (M-F)1+a+e opatrzymy symbolem (M-F)1-∅+a+e. Tworzą go formy tych rzeczowników rodzaju męskiego i żeńskiego, wśród których nie dochodzi do utożsamienia form na zero morfologiczne: bądź to z powodu alternacji w D Im. rzeczownika rodzaju żeńskiego (M: *por*, ale F: *pór*), bądź to z powodu obecności *e* ruchomego w M lp. rzeczownika rodzaju męskiego (M: *center*, ale F: *centr*).

Wśród modeli (M-F) wyróżnić można kolejny typ, który oznaczymy cyfrą 2. Typ (M-F)2 charakteryzuje nierówność: $F_8(M) \neq F_2(F)$. Owa nierówność wiąże się oczywiście z przyjęciem przez rzeczownik rodzaju męskiego w mianowniku liczby mnogiej obligatoryjnej końcówki *-e*. W związku z tym charakterystyczna dla typu (M-F)2 jest zgodność formy F_8 z paradygmatu rzeczownika rodzaju męskiego i rzeczownika rodzaju żeńskiego. Dla wszystkich modeli typu (M-F)2 właściwa jest także równość $F_1(M) = F_{10}(F)$. Zasadniczy model (M-F)2 charakteryzuje się zbieżnością następujących form:

Model (M-F)2

M	F_1	F_8	F_{11}	F_{13}	F_{14}
F	F_{10}	$1'_8$	F_{11}	F_{13}	F_{14}
T = <i>cel-</i>	<i>cel</i>	<i>cele</i>	<i>celom</i>	<i>celami</i>	<i>celach</i>

Model (M-F)2 tworzą rzeczowniki rodzaju męskiego w M lp. zakończone na spółgłoskę miękką lub stwardniałą, o D lp. na *-u* i D lm. na *-ów*, oraz formy leksemu rodzaju żeńskiego o tym samym temacie. Model jest nieproduktywny.

Przyjęcie przez D lp. rzeczownika rodzaju męskiego końcówki *-a* powoduje homonimię tej formy z formą rzeczownika rodzaju żeńskiego. Model (M-F)1+a cechuje homonimia następujących form:

Model (M-F)2+a

M	F ₁	F ₂	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₁₀	F ₁	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>bel-</i>	<i>bel</i>	<i>bela</i>	<i>bele</i>	<i>belom</i>	<i>belami</i>	<i>belach</i>

Model (M-F)2+a zawiera m.in. rzeczowniki odprzymiotnikowe nazywające osoby (tzw. *nomina attributiva*³¹), np. *smarkul*, *brzydul*, *wrzaskul*, *krzywul* oraz pochodzące od nich rzeczowniki rodzaju żeńskiego. Tę grupę można byłoby podejrzewać o produktywność ze względu na ekspresywny formant *-ul*. SPFH notuje jedynie kilka takich przykładów i w istocie jest ich bardzo mało. Model jest więc nieproduktywny.

Jeśli przy homonimii form wymienionych w modelu (M-F)2 dochodzi do spełnienia równości: F₁₀(M) = F₂(F), szereg homonimiczny powiększa się o nową formę zakończoną na *-i/-y*. Dla takiej sytuacji wyodrębnimy nieproduktywne modele (M-F)2+i oraz (M-F)2+a+i. Oto zestaw ich form homonimicznych:

Model (M-F)2+i

M	F ₁	F ₈	F ₁₀	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₁₀	F ₈	F ₂	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>ryż-</i>	<i>ryż</i>	<i>ryże</i>	<i>ryży</i>	<i>ryżom</i>	<i>ryżami</i>	<i>ryżach</i>

Model (M-F)2+a+i

M	F ₁	F ₂	F ₈	F ₁₀	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₁₀	F ₁	F ₈	F ₂	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>gal-</i>	<i>gal</i>	<i>gala</i>	<i>gale</i>	<i>gali</i>	<i>galom</i>	<i>galami</i>	<i>galach</i>

Na marginesie naszych rozważań dodamy, iż to samo słowo może znaleźć się w dwóch różnych modelach, np. *bil* (M3) reg. 'słonina' reprezentuje model (M-F)2+a, a *bil* (M3) 'kij bilardowy' – model (M-F)2.

Forma F₇ w paradygmacie żeńskim może przyjmować końcówkę *-u*. Jest ona niejako zarezerwowana dla wołacza rzeczowników rodzaju żeńskiego nazywających osoby. Jeśli rzeczownik rodzaju żeńskiego przyjmuje właśnie tę

³¹ Por. Girzgorczykowa 1984, s. 43

końcówkę, dochodzi do nietypowej równości: $F_6(M) = F_7(F)$, która wyróżnia model $(M-F)2+a+u$ ³². Homonimiczny szereg w opisywanym modelu tworzą następujące formy:

Model $(M-F)2+a+u$

M	F ₁	F ₂	F ₆	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₁₀	F ₁	F ₇	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>grzecznis-</i>	<i>grzecznis-</i>	<i>grzecznisia</i>	<i>grzecznisiu</i>	<i>grzecznisie</i>	<i>grzecznisiom</i>	<i>grzecznisiami</i>	<i>grzecznisiach</i>

Najliczniejszą grupę w opisywanym modelu stanowią, podobnie jak w modelu $(M-F)2+a$, nazwy atrybutywne (w tym modelu tworzone przez sufix *-is*, formant ekspresywny). Przykładami takich form są homonimy: *porządnis*, *rozkosznis*, *skromnis*. Wymieńmy jeszcze kilka, nie notowanych w SPFH: *pochlebnis*, *trefnis*, *zbytkownis*.

SPFH notuje homonimie typu $(M-F)2+a+u$, jednak pomija grupę licznych homonimicznych form rzeczownikowych. Są to formy zdrobniałych rzeczowników rodzaju męskiego i żeńskiego opartych na tym samym temacie. Właściwie to należałoby powiedzieć, iż SPFH odnotowuje ten rodzaj homonimii (nawet bardzo skrupulatnie), jednak odnosi się ona do zdrobnień rodzaju męskiego utworzonych sufixem *-ek* oraz rzeczowników rodzaju żeńskiego na *-ka* (por. model $(M-F)1+a$). Od wielu leksemów rzeczownikowych można jednak utworzyć deminutiva poprzez sufix *-uś*, np. *kotuś*, *pracuś*, *pącuś*, *kiciuś*, *skarbuś*. Zaznaczmy, iż zdrobnienia tego typu zaliczone do modelu *grzecznis*... odnoszą się do osób.

Jeszcze jedna grupa homonimów (w SPFH nie opisywana, a wyraźnie produktywna) wchodzi w skład modelu *grzecznis*... Są to mianowicie zdrobnienia od imion rodzaju męskiego i żeńskiego opartych na tym samym temacie. Oto kilka przykładów takich leksemów: OLUŚ – OLUSIA, HENRYŚ – HENRYSIA, JAŚ – JASIA, BOGUŚ – BOGUSIA, KRZYŚ – KRZYSIA, JUSTYŚ – JUSTYSIA, DOMINIŚ – DOMINISIA, SŁAWUŚ – SŁAWUSIA, LUDWIŚ – LUDWISIA, MIŚ – MISIA.

Pod znakiem zapytania stoi istnienie modelu $(M-F)2+a+u+i$, który od modelu $(M-F)2+a+u$ różniłby się homonimią dodatkowych form: $F_{10}(M) = F_2(F)$. Model ten w praktyce trudno jest odróżnić od modelu $(M-F)2+a+u$, gdyż różnica dotyczy tu jedynie D lm. leksemu męskiego, a ten z kolei często ma postać wariantywną³³. SPFH wymienia dwie pary leksemów, których szereg form

³² Model ten nie ma swego odpowiednika krótszego o formę na *-a*, gdyż model typu $(M-F)2$ zawierający homonimiczną formę z końcówką *-u* tworzą formy leksemów nazywających osoby, a rzeczowniki M1 w D lp. obligatoryjnie przyjmują końcówkę *-a*.

³³ SPFH podaje jako D lm. leksemu LALUŚ końcówkę *-i*, a SJP PWN – końcówkę *-ów*.

homonimicznych jest bogatszy od form homonimicznych leksemów GRZECZNIŚ i GRZECZNISIA o formę zakończoną na *-i*: są to leksemy: LALUŚ i LALUSIA oraz KOZUN (pogardliwie ‘kozak’) i KOZUNIA (zdrobienie rzeczownika KOZA). Ponieważ, jak wspomnieliśmy, istnienie formy zakończonej na *-i* jest dyskusyjne, homonimiczne formy wymienionych leksemów opisujemy w modelu (M-F)2+a+u.

Typ wtórny (M-F)2-∅ charakteryzuje brak zgodności: $F_1(M) = F_{10}(F)$. Nie istnieje model zasadniczy tego typu.

Model (M-F)2-∅+a reprezentuje jeden przykład: są to homonimiczne formy leksemów WÓDZ i WODZA ‘cugle’. W paradygmatach tych leksemów nie dochodzi do utożsamienia formy $F_1(M)$ z formą $F_{10}(F)$, gdyż rzeczownik rodzaju żeńskiego w D Im. przyjmuje formę *wodzy*.

Dla modelu (M-F)2+a+i istnieje model wtórny: (M-F)2-∅+a+i. Tworzą go np. homonimiczne formy leksemów LEJ i LEJA ‘rumuńska jednostka monetarna’. W tym modelu charakterystyka gramatyczna formy żeńskiej na *-i* jest wzbogacona w stosunku do modelu podstawowego o D Im.

Kolejny typ homonimii (M-F), który oznaczymy cyfrą „3”, reprezentowany jest przez jeden model. Typ ten obejmuje homonimiczne formy rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na spółgłoskę miękką lub stwardniałą, a tych (pomijając zakończenie *-ość*) jest stosunkowo niewiele. Charakterystyczna jest tu równość pierwszych klatek obu paradygmatów. Model (M-F)3, reprezentowany w SPFH jedynie przez dwa artykuły hasłowe³⁴, charakteryzuje zbieżność następujących klatek:

Model (M-F)3

M	F_1	F_8	F_{10}	F_{11}	F_{13}	F_{14}
F	F_1	F_8	F_2	F_{11}	F_{13}	F_{14}
T = <i>groń-</i>	<i>groń</i>	<i>gronie</i>	<i>groni</i>	<i>groniom</i>	<i>groniami</i>	<i>groniach</i>

Modele typu (M-F)4 obejmują rzeczowniki rodzaju męskiego odmieniające się jak żeńskie. Cechą charakterystyczną typu (M-F)4 jest zgodność wszystkich klatek obu paradygmatów oprócz form F_9 i F_{10} . Typ reprezentują dwa modele, różniące się synkretyzmami. Model (M-F)4 charakteryzuje zgodność formy F_2 z formą F_3 rzeczownika rodzaju męskiego, a model (M-F)4’ – brak owej zgodności.

Nieproduktywny model (M-F)4 tworzą formy rzeczownika rodzaju męskiego odmieniającego się jak żeńskie o temacie zakończonym na spółgłoskę miękką oraz formy paralelnych do nich rzeczowników rodzaju żeńskiego. Roz-

³⁴ Wśród homonimicznych form leksemów GROŃ (M) i GROŃ (F) SPFH wymienia formę na *-e*. Brakuje jej z kolei w szeregu form homonimicznych leksemów ROZTOCZ (M) i ROZTOCZ (F), choć lektura tych hasel w SJPdor pozwala uznać, iż jest to przeoczenie.

kład sykretyzmów ($F_2 = F_3, F_6$) sprawia, iż szereg form homonimicznych tworzą tu następujące klatki:

Model (M-F)4

M	F ₁	F ₂	F ₄	F ₅	F ₇	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₁	F ₂	F ₄	F ₅	F ₇	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>pari-</i>	<i>paria</i>	<i>parii</i>	<i>parię</i>	<i>parią</i>	<i>pario</i>	<i>parie</i>	<i>pariom</i>	<i>pariami</i>	<i>pariach</i>

Dla homonimicznych form rzeczownika rodzaju męskiego odmieniającego się jak rzeczownik żeński o temacie zakończonym na spółgłoskę twardą oraz paralelnego do niego rzeczownika rodzaju żeńskiego wyodrębniamy wariant (M-F)4'. Odmienny niż w wypadku modelu (M-F)4 rozkład synkretyzmów ($F_2 \neq F_3$, ponadto $F_6 = F_3$ oraz $F_8, F_9, F_{12} = F_2$) sprawia, iż szereg homonimiczny modelu (M-F)4' obejmuje następujące formy:

Model (M-F)4'

M	F ₁	F ₂	F ₃	F ₄	F ₅	F ₇	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₁	F ₂	F ₃	F ₄	F ₅	F ₇	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>gaździn-</i>	<i>gaździ-</i> <i>na</i>	<i>gaździ-</i> <i>ny</i>	<i>gaździ-</i> <i>nie</i>	<i>gaździ-</i> <i>nę</i>	<i>gaździ-</i> <i>ną</i>	<i>gaździ-</i> <i>no</i>	<i>gaździ-</i> <i>nom</i>	<i>gaździ-</i> <i>nami</i>	<i>gaździ-</i> <i>nach</i>

Model (M-F)4' tworzą rzeczowniki będące nazwami godności³⁵. Homonimie powoduje tu wielofunkcyjny formant *-in-*, który tworzy rzeczowniki męskie o znaczeniu politowania, lekceważenia oraz ich żeńskie odpowiedniki:

+ *-in-a*: r. m. *gaździna* ('liczy gazda')

gazd(a)

+ *-in-a*: r. ż. *gaździna* ('żona gazdy')

Ekspresywność owego formantu sugerować może produktywność opisywanego modelu, jednakże SPFH notuje jedynie kilka przykładów homonimii modelu (M-F)4'. Na podstawie *Indeksu* dodaliśmy kilka innych przykładów, choć są to w większości formy leksemów dziś już nie używanych (np. *podskarbina*, *podwojewodzina*). Tak więc model (M-F)4' uznajemy za śladowo produktywny.

Ostatni model typu (M-F) dotyczy rzeczowników rodzaju męskiego i żeńskiego odmieniających się według wzorów przymiotnikowych. Model tworzą rzeczowniki odczasownikowe rodzaju męskiego i żeńskiego o znaczeniu: 'ktoś, kto często coś robi', np. *dąsalski* to 'ktoś, kto często się dąsa'. Cechą charakte-

³⁵ Regularność tego typu homonimii dostrzegła D. Buttler. Por. Buttler 1971b, s. 74.

rystyczną tych rzeczowników jest ich przymiotnikowa odmiana, która prowadzi do homonimii form zakończnych na *-ich*, *-im*, *-imi*:

Model ($M_{\text{jak Adj}}-F_{\text{jak Adj}}$)

M	F_{10}	F_{11}	F_{13}
F	F_{10}	F_{11}	F_{13}
T = <i>dąsalsk-</i>	<i>dąsalskich</i>	<i>dąsalskim</i>	<i>dąsalskimi</i>

Omawiany model może występować w odmianie twar-dotematowej, czyli z zakończeniami na *-ych*, *-ym*, *-ymi*, przykładowo: *księgowych*, *woźnych*, *od-dźwiernych*. Model ($M_{\text{jak Adj}}-F_{\text{jak Adj}}$) zawiera formy leksemów pochodzących od rzeczowników (KSIĘGOWY), czasowników (PRZEWODNICZĄCY), wyrażeń syntaktycznych (WSPÓŁPODRÓŻNY) oraz leksemy z punktu widzenia synchronii niepodzielne słowotwórczo (WOŻNY).

3.1.1.4. Homonimia form rzeczowników rodzaju męskiego z formami rzeczowników rodzaju nijakiego

Wszystkie modele zawierające homonimiczne formy leksemów rodzaju męskiego i rodzaju nijakiego oznaczać będziemy symbolem (M-N).

Systemowych możliwości homonimii form rzeczownika rodzaju męskiego i nijakiego opartych na tym samym temacie jest bardzo wiele. Dowodzi tego lektura rubryk zestawiających oba paradygmaty w tabeli 1. Mimo wyraźnych możliwości systemowych w tworzeniu szeregów form homonimicznych brakuje tu jednak modeli produktywnych. Z pewnością jest to wynik braku paralelizmów słowotwórczych między leksemami rodzaju męskiego i rodzaju nijakiego.

Podobnie jak przy wyodrębnianiu modeli typu (M-F) zauważamy, iż leksemy rodzaju męskiego i nijakiego o identycznych tematach zawsze będą charakteryzowały się zbieżnością form F_{11} , F_{13} i F_{14} . Przy wyodrębnianiu kolejnych modeli możemy więc pominąć udział tych form w tworzeniu szeregów homonimicznych.

Proponowaną klasyfikację modeli homonimii międzyparadygmaticznej form leksemów rodzaju męskiego i nijakiego różniących się jedynie w M lp. końcówką graficznie przedstawia tabela 6. W tabeli nie ujęto typów i modeli wtórnych. Wszystkie modele typu (M-N) są modelami nieproduktywnymi.

Model	Charakterystyka	Reprezentatywny ciąg form homonimicznych
1. Typ (M-N)1	$F_1(M) = F_{10}(N)$ $F_5(M) = F_5(N)$ $F_6(M) = F_3(N)$	
(M-N)1 (zasadniczy)		<i>wiek - wiekiem - wieku</i>
(M-N)1+a	$F_2(M) = F_2(N)$	<i>tyk - tyka - tykiem - tyku</i>
(M-N)1+a+c	$F_8(M) = F_1(N)$	<i>korzeń - korzenia - korzenie - korzeniem - korzeniu</i>
2. Typ (M-N)2	$F_1(M) = F_{10}(N)$ $F_5(M) = F_5(N)$ $F_6(M) = F_6(N)$	
(M-N)2+u	$F_2(M) = F_3(N)$	<i>dział - działu - działem - dziale</i>
(M-N)2+a	$F_2(M) = F_2(N)$	<i>chomąt - chomąta - chomątem - chomącie</i>
3. Typ (M-N)3	$F_2(M) = F_8(N)$ $F_{10}(M) = F_{10}(N)$	
(M-N)3 (zasadniczy)		<i>fora - forów</i>

Tabela 6. Modele typu (M-N) oparte na tym samym temacie

Modele typu pierwszego tworzą formy rzeczowników o temacie zakończonym na spółgłoskę tylnojęzykową lub miękką. W wypadku rzeczowników rodzaju męskiego leksemę takie w miejscowniku liczby pojedynczej obligatoryjnie przyjmują zakończenie *-u*. Końcówka ta może jednakże pojawić się również (już jako zakończenie fakultatywne) w dopełniaczu liczby pojedynczej. W związku z tym należy doprecyzować, iż model zasadniczy cechuje w paradygmacie rzeczownika rodzaju męskiego synkretyzm formy F_6 z formą F_2 . Model ów charakteryzuje więc zbieżność następujących form:

Model (M-N)1

M	F_1	F_2	F_5	F_{11}	F_{13}	F_{14}
N	F_{10}	F_3	F_5	F_{11}	F_{13}	F_{14}
T = <i>wiek-</i>	<i>wiek</i>	<i>wieku</i>	<i>wiekiem</i>	<i>wiekom</i>	<i>wiekami</i>	<i>wiekach</i>

Jeśli spełniona zostaje równość: $F_2(M) = F_2(N)$, model zawiera w swym szeregu homonim na *-a*. Oznaczmy taki model symbolem (M-N)1+a. Oto zestaw form homonimicznych tego modelu:

Model (M-N)1+a

M	F ₁	F ₂	F ₅	F ₆	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
N	F ₁₀	F ₂	F ₅	F ₃	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>łyk-</i>	<i>łyk</i>	<i>łyka</i>	<i>łykiem</i>	<i>łyku</i>	<i>łykom</i>	<i>łykami</i>	<i>łykach</i>

Wśród form leksemów rodzaju męskiego i nijakiego homonimiczna okazać się również może forma zakończona na *-e*. Dotyczyć ona może formy F₈(M) oraz F₁(N). SPFH nie rejestruje przykładów potwierdzających istnienie modelu (M-N)1+e. Wyodrębnimy więc jedynie model (M-N)1+a+e. Tworzą go formy homonimiczne rzeczowników zakończonych na spółgłoskę miękką lub stwardniałą. Pełen zestaw form homonimicznych w tym modelu prezentuje się następująco:

Model (M-N)1+a+e

M	F ₁	F ₂	F ₅	F ₆	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
N	F ₁₀	F ₂	F ₅	F ₃	F ₁	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>korzeń-</i>	<i>korzeń</i>	<i>korze- nia</i>	<i>korze- niem</i>	<i>korze- niu</i>	<i>korze- nie</i>	<i>korze- niom</i>	<i>korze- niami</i>	<i>korze- niach</i>

Typ wtórny (M-N)1-∅ nie realizuje podstawowej dla typu pierwszego równości: $F_1(M) = F_{10}(N)$. Może ona nie zostać spełniona, gdyż albo forma hasłowa rzeczownika rodzaju męskiego ma rozszerzony temat o *e* ruchome (np. URWISEK i URWISKO), albo rozszerzenie to pojawia się w D lm. rzeczownika rodzaju nijakiego (np. KARK i KARKO – zdrobnienie rzeczownika KARO oznaczającego kartę koloru karo). Modele wtórne do wydzielonych powyżej modeli typu pierwszego to: model (M-N)1-∅ (*karku, karkiem, karkom, karkami, karkach*), model (M-N)1-∅+a (*urwiska, urwiskiem, urwisku, urwiskom, urwiskami, urwiskach*) oraz model (M-N)1-∅+a+e, który tworzą np. formy leksemów BRZUSIO (M) oraz BRZUSIE (N) reg. ‘część pługa’. Brak utożsamienia form zakończonych na zero morfologiczne związany jest tu z nietypową dla rzeczownika rodzaju męskiego końcówką *-o* w M lp.

W modelach typu (M-N)2 szereg form homonimicznych leksemu rodzaju męskiego i rodzaju nijakiego charakteryzuje się, podobnie jak modele typu pierwszego, równościami: $F_1(M) = F_{10}(N)$ oraz $F_5(M) = F_5(N)$. W homonimii uwikłana jest także forma F₆ z paradygmatu męskiego, jednakże z formą F₆ z paradygmatu nijakiego, a nie, jak w przypadku modeli typu (M-N)1, z formą F₃. Ten typ równości charakterystyczny jest dla rzeczowników o temacie za-

kończonym na spółgłoskę twardą. Modele odznaczające się taką zgodnością oznaczymy symbolem (M-N)2, a ich szereg homonimiczny będzie zawierał homonim zakończony na *-e*, jednak o innej niż to było w wypadku modelu (M-N)1+a+e charakterystyce gramatycznej.

Typ drugi nie posiada modelu zasadniczego i zawsze realizowany jest z naddatkami w postaci homonimicznej formy na *-u* lub na *-a* (są to możliwe do przyjęcia przez rzeczownik rodzaju męskiego końcówki D lp.).

Dla modelu (M-N)2+u charakterystyczne są następujące zbieżności:

Model (M-N)2+u

M	F ₁	F ₂	F ₅	F ₆	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
N	F ₁₀	F ₃	F ₅	F ₆	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>dział-</i>	<i>dział</i>	<i>działu</i>	<i>działem</i>	<i>dziale</i>	<i>działom</i>	<i>działami</i>	<i>działach</i>

Reprezentatywny ciąg form homonimicznych modelu (M-N)2+a tworzą formy leksemów: CHOMAŹT (M) gwarowo: ‘człowiek nieokrzesany’ oraz CHOMAŹTO (N), a utożsamienia dotyczą następujących form:

Model (M-N)2+a

M	F ₁	F ₂	F ₅	F ₆	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
N	F ₁₀	F ₂	F ₅	F ₆	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>chomaŹ-</i>	<i>chomaŹ</i>	<i>chomaŹ-</i> <i>ta</i>	<i>chomaŹ-</i> <i>tem</i>	<i>chomaŹ-</i> <i>cie</i>	<i>chomaŹ-</i> <i>tom</i>	<i>chomaŹ-</i> <i>tami</i>	<i>chomaŹ-</i> <i>łach</i>

Niespełnienie podstawowej dla typu drugiego równości formy F₁ z paradygmatu męskiego z formą F₁₀ z paradygmatu nijakiego pozwala na wyodrębnienie typu wtórnego (M-N)2-∅. Reprezentuje go model wtórny: (M-N)2-∅+u, który tworzą formy leksemów LUSTR (M) i LUSTRO (N). Do utożsamienia formy na zero morfologiczne nie dochodzi z powodu rozszerzenia tematu rzeczownika rodzaju nijakiego w D lm. o *e* ruchome (*luster*).

Niekiedy brak homonimicznej formy na zero morfologiczne powoduje homonimie klatek o wartościach kategorii flekcyjnych *gen pl.* Dzieje się tak wtedy, gdy w obu paradygmatkach pojawia się końcówka *-ów* (dla paradygmatu rzeczownika nijakiego – nietypowa). SPFH notuje jeden przykład homonii tego typu. Tworzą go formy leksemów DZIW i DZIWO. Końcówka *-ów* jest jednakże fakultatywna dla rzeczownika rodzaju nijakiego³⁶, w związku z tym

³⁶ SJP PWN podaje dwa możliwe zakończenia dopełniacza liczby mnogiej rzeczownika DZIWO: *-∅* oraz *-ów*.

szereg form homonimicznych leksemów DZIW i DZIWO umieścimy w modelu $(M-N)2-\emptyset+u$ ³⁷.

Trzeci typ wśród modeli (M-N) dotyczy grupy rzeczowników rodzaju nijakiego zakończonych na *-um*. Ich cechą charakterystyczną jest synkretyzm form w liczbie pojedynczej. Konsekwencją owego synkretyzmu jest ograniczenie form leksemu rodzaju nijakiego homonimicznych z formami leksemu rodzaju męskiego do tych, które występują w liczbie mnogiej. Ze względu na występującą w mianowniku liczby mnogiej rzeczownika rodzaju nijakiego końcówkę *-a* spełniona też zostaje równość formy $F_2(M)$ z formą $F_8(N)$. Jeśli dodatkowo rzeczownik rodzaju męskiego w D Im. przyjmuje końcówkę *-ów*, homonimia obejmuje także formy F_{10} z obu paradygmatów. W wypadku poświadczonych w SPFH szeregów omawianego typu ten dodatkowy warunek został spełniony, tak więc wyróżniony przez nas model (M-N)3 charakteryzuje się następującymi właściwościami:

Model (M-N)3

M	F_2	F_{10}	F_{11}	F_{13}	F_{14}
N	F_8	F_{10}	F_{11}	F_{13}	F_{14}
T = <i>for-</i>	<i>fora</i>	<i>forów</i>	<i>forom</i>	<i>forami</i>	<i>forach</i>

Mała liczba przykładów realizujących model (M-N)3 spowodowana jest nie tyle niewielką liczbą rzeczowników rodzaju nijakiego zakończonych na *-um* (Indeks wymienia ich 250), ile faktem, iż rzeczowniki te są zapożyczeniami z łaciny i w związku z tym ich tematy sporadycznie okazują się homonimiczne z tematami innych leksemów.

3.1.1.5. Homonimia form rzeczowników rodzaju żeńskiego z formami rzeczowników rodzaju nijakiego

Proponowaną klasyfikację modeli homonimii międzyparadygmatycznej form leksemów rodzaju żeńskiego i nijakiego różniących się jedynie w M Ip. końcówką graficznie przedstawia tabela 7. Przy jej analizie należy pamiętać, iż wydzielone modele zawsze będą charakteryzowały się zbieżnością form F_{11} , F_{13} oraz F_{14} .

³⁷ Nietypowe jest także utożsamienie form leksemów CUD (M) i CUDO (N), gdyż rzeczownik rodzaju męskiego przyjmuje w M Im. nietypową końcówkę *-a*. W związku z tym dochodzi do homonimii formy $F_8(M)$ z formą $F_2(N)$. Ponadto obydwa leksemy w D Im. przyjmują końcówkę *-ów*. Homonimiczne formy leksemów CUD i CUDO, realizujące model $(M-N)2-\emptyset+u$, podajemy więc w tym modelu (są to formy: *cudu*, *cudem*, *cudzie*, *cuda*, *cudami* oraz *cudach*), a nietypowe (*cuda* i *cudów*) – we wstępie do aneksu.

Model	Charakterystyka	Reprezentatywny ciąg form homonimicznych
1. Typ (F-N)1	$F_1(F) = F_2(N)$ $F_7(F) = F_1(N)$	
(F-N)1+i	$F_2(F) = F_{10}(N)$	<i>tombola - tomboli - tombolo</i>
(F-N)1+∅	$F_{10}(F) = F_{10}(N)$	<i>licha - lichy - lich</i>
(F-N)1+∅+e	$F_3(F) = F_6(N)$	<i>wina - winie - wino - win</i>
2. Typ (F-N)2	$F_1(F) = F_2(N)$ $F_8(F) = F_1(N)$	
(F-N)2+i	$F_2(F) = F_{10}(N)$	<i>wola - woli - wole</i>
(F-N)1+∅	$F_{10}(F) = F_{10}(N)$	<i>leża - leże - leż</i>
3. Typ (F-N)3	$F_1(F) = F_8(N)$	
(F-N)3 (zasadniczy)		<i>centra</i>
4. Typ (F-N)4	$F_8(F) = F_1(N)$	
(F-N)4+i	$F_2(F) = F_{10}(N)$	<i>uboczy - ubocze</i>
(F-N)4+∅	$F_{10}(F) = F_{10}(N)$	<i>dań - danie</i>

Tabela 7. Modele typu (F-N) oparte na tym samym temacie

Szereg form homonimicznych w modelach typu (F-N) zależy od tego, czy rzeczownik rodzaju żeńskiego ma temat zakończony na spółgłoskę (modele oznaczone cyframi „1”, „2” oraz „3”), czy też kończy się na spółgłoskę (modele oznaczone cyfrą „4”). Z kolei w wypadku rzeczownika rodzaju nijakiego istotna jest końcówka pojawiająca się w klatce o wartościach kategorii fleksyjnych *nom sg*: może to być *-o* (tylko wśród modeli oznaczonych cyfrą „1”), *-e* (modele typu (F-N)2 oraz (F-N)4) lub *-um* (tylko wśród modeli oznaczonych cyfrą „3”).

Skomplikowane zależności między paradygmatami obu leksemów nie pozwalają w wypadku typów (F-N)1, (F-N)2 oraz (F-N)4 na wyróżnienie modelu zasadniczego, w stosunku do którego charakteryzowane byłyby modele pozostałe. Wszystkie wymienione w tych typach modele realizowane są z naddatkami i są nieproduktywne.

Modele oznaczone cyfrą „1” dotyczą rzeczowników rodzaju żeńskiego o temacie zakończonym na spółgłoskę oraz rzeczowników rodzaju nijakiego zakończonych na *-o*. Charakteryzują je równości: $F_1(F) = F_2(N)$ oraz $F_7(F) = F_1(N)$.

Każdy model typu (F-N)1 musi być dodatkowo opatrzony informacją o homonimii form F_{10} z obu paradygmatów, gdyż w klatce *gen pl* pojawiają się końcówki: $-\emptyset$, *-i*, *-y* i obecność w konkretnym paradygmacie którejś z nich decyduje o jakości modelu.

Tak więc model (F-N)1+i cechuje równość: $F_2(F) = F_{10}(N)$. Model ten tworzą przykładowo formy leksemów TOMBOLA przest. ‘zabawa połączona z loterią fantową’ i TOMBOLO geogr. ‘mierzeja łącząca wyspę z lądem i przeobrażająca ją w półwysep’. Z kolei dla modelu (F-N)1+ $\emptyset$ właściwa jest równość: $F_{10}(F) = F_{10}(N)$. Oto pełen zestaw form homonimicznych w wyróżnionych modelach:

Model (F-N)1+i

F	F_1	F_2	F_7	F_{11}	F_{13}	F_{14}
N	F_2	F_{10}	F_1	F_{11}	F_{13}	F_{14}
T = <i>tombol-</i>	<i>tombola</i>	<i>tomboli</i>	<i>tombolo</i>	<i>tombolom</i>	<i>tombolami</i>	<i>tombolach</i>

Model (F-N)1+ $\emptyset$

F	F_1	F_7	F_{10}	F_{11}	F_{13}	F_{14}
N	F_2	F_1	F_{10}	F_{11}	F_{13}	F_{14}
T = <i>lich-</i>	<i>licha</i>	<i>licho</i>	<i>lich</i>	<i>lichom</i>	<i>lichami</i>	<i>lichach</i>

Szereg form homonimicznych rzeczowników o temacie zakończonym na spółgłoskę twardą wzbogacony jest o równość: $F_3(F) = F_6(N)$. Wyróżnimy dla nich model oznaczony (F-N)1+ $\emptyset$ +e, o następujących formach homonimicznych:

Model (F-N)1+ $\emptyset$ +e

F	F_1	F_3	F_7	F_{10}	F_{11}	F_{13}	F_{14}
N	F_2	F_6	F_1	F_{10}	F_{11}	F_{13}	F_{14}
T = <i>win-</i>	<i>wina</i>	<i>winie</i>	<i>wino</i>	<i>win</i>	<i>winom</i>	<i>winami</i>	<i>winach</i>

Modele typu (F-N)2 tworzą formy rzeczownika rodzaju żeńskiego o temacie zakończonym na spółgłoskę oraz formy rzeczownika rodzaju nijakiego zakończonego na *-e*. Charakterystyczna dla nich zbieżność to: $F_8(F) = F_1(N)$. I tutaj, podobnie jak w modelach typu (F-N)1, jakość szeregu form homonimicznych zależy od końcówki D Im. Tak więc wyodrębnimy modele: (F-N)2+i oraz (F-N)2+ $\emptyset$ o następującej charakterystyce:

Model (F-N)2+i

F	F ₁	F ₂	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
N	F ₂	F _{1●}	F ₁	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = wol-	wola	woli	wole	wolom	wolami	wolach

Model (F-N)2+∅

F	F ₁	F _{1●}	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
N	F ₂	F _{1●}	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = leż-	leża	leż	leżom	leżami	leżom

Typ trzeci dotyczy rzeczowników rodzaju żeńskiego o temacie zakończonym na spółgłoskę oraz rzeczowników rodzaju nijakiego zakończonych na *-um*. Wyróżnikiem modelu (F-N)3 w postaci zasadniczej jest równość: F₁(F) = F₈(N).

Dalsze możliwości zaistnienia homonimii dotyczą jedynie form liczby mnogiej, w związku z tym model (F-N)3 cechuje zbieżność następujących form:

Model (F-N)3

F	F ₁	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
N	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = centr-	centra	centrom	centrami	centrach

Modele typu (F-N)4 tworzą formy rzeczowników F zakończonych na spółgłoskę oraz formy rzeczowników N zakończone na *-e*. Bardzo trudno jest tu wskazać stałe zależności, gdyż oprócz właściwych wszystkim leksemom rzeczownikowym zbieżności form F₁₁, F₁₃ oraz F₁₄, utożsamienia pozostałych są indywidualne.

Aby móc dokonać charakterystyki modeli typu (F-N)4, za podstawową uznajemy zbieżność formy F₈ z paradygmatu żeńskiego oraz formy F₁ z paradygmatu nijakiego. W zależności od końcówki D Im. (-∅ lub *-i/-y*), w typie (F-N)4 otrzymujemy dwa modele: (F-N)4+∅ oraz (F-N)4+i. Oto zestaw ich form homonimicznych:

Model (F-N)4+∅

F	F ₁	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
N	F _{1●}	F ₁	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = dań-	dań	danie	daniom	daniami	daniach

Model (F-N)4+i

F	F ₂	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
N	F ₁₀	F ₁	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>ubocz-</i>	<i>uboczy</i>	<i>ubocze</i>	<i>uboczom</i>	<i>uboczami</i>	<i>uboczach</i>

Typ (F-N)4 ma swój odpowiednik w postaci typu wtórnego (F-N)4-e. Jego cechą charakterystyczną jest brak zbieżności: $F_8(F) = F_1(N)$. W typie tym wyróżnimy jeden model: (F-N)4-e+ $\emptyset$. Tworzą go formy lekse-mów WIC (F) oraz WICIE (N). Do utożsamienia form zakończonych na *-e* nie dochodzi, gdyż rzeczownik rodzaju żeńskiego w M Im. przyjmuje zakończenie *-i* (*wici*).

3.1.1.6. Homonimia form dwóch rzeczowników rodzaju żeńskiego

Homonimia form dwóch wspólnotematowych leksemów rodzaju żeńskiego zdarza się sporadycznie i właściwie jej istnienie jest dyskusyjne. Dotyczy ona sytuacji, w których zbieżność tematów obejmuje wszystkie formy obu leksemów oprócz form hasłowych. Powstaje więc naturalna wątpliwość, czy w tym wypadku mamy do czynienia z homonimią form dwóch różnych leksemów, czy też z wariantami występującymi w formie hasłowej leksemu. Ponieważ wspólnotematowe rzeczowniki rodzaju żeńskiego różnić się mogą nie tylko formą hasłową, w naszych rozważaniach przyjmiemy (podobnie jak autorzy SPFH), iż mamy do czynienia z homonimią form dwóch leksemów. Tworzą one jeden typ zależności, który opatrzymy symbolem (F-F)I.

Za właściwą dla typu (F-F)I zbieżność uznajemy zgodność wszystkich klatek obu paradygmatów z wyjątkiem form pierwszych. W typie (F-F)I wyróżnimy dwa modele: model zasadniczy (F-F)I oraz pochodny (F-F)I+ $\emptyset$.

Model zasadniczy reprezentują formy leksemu zakończonego na spółgłoskę (np. ŚCIERN) oraz formy leksemu o temacie zakończonym na spółgłoskę miękką (np. ŚCIERNIA). Formy hasłowe nie są homonimiczne, gdyż w paradygmacie leksemu pierwszego nie ma końcówki *-a*, która właściwa jest formie F₁ leksemu drugiego. Z kolei w paradygmacie leksemu ŚCIERNIA brakuje formy zakończonej na zero morfologiczne (*ściern*)³⁸.

Leksemy rodzaju żeńskiego o temacie zakończonym na spółgłoskę, które w D Im. przyjmują zakończenie zerowe (np. MATUSIA), tworzą model (F-F)I+ $\emptyset$.

Wydzielone wyżej modele charakteryzuje zbieżność następujących form:

³⁸ Potencjalnie byłaby to forma F₁₀.

Model (F-F)I

F	F ₂	F ₅	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₂	F ₅	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>ścierni-</i>	<i>ścierni</i>	<i>ściernią</i>	<i>ściernie</i>	<i>ścierniom</i>	<i>ścierniami</i>	<i>ścierniach</i>

Model (F-F)1+∅

F	F ₁	F ₂	F ₅	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
F	F ₁₀	F ₂	F ₅	F ₈	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>matuś-</i>	<i>matuś</i>	<i>matusi</i>	<i>matusią</i>	<i>matusie</i>	<i>matusiom</i>	<i>matusiami</i>	<i>matusiach</i>

3.1.1.7. Homonimia form dwóch rzeczowników rodzaju nijakiego

Homonimia form dwóch rzeczowników rodzaju nijakiego zdarzyć się może jedynie w wypadku paradygmatu rzeczownika zakończonego *-um* oraz rzeczownika zakończonego na *-o* (potencjalnie również na *-e*, choć brak przykładów na ten typ zbieżności). Zbieżność podstawowa dotyczy tu formy F₈ rzeczownika zakończonego na *-um* oraz formy F₂ rzeczownika zakończonego na *-o*. Dodatkowo homonimiczne mogą okazać się klatki o wartościach kategorii fleksyjnych *gen pl.* Dzieje się tak wtedy, gdy charakterystyczna dla paradygmatu rzeczownika zakończonego na *-um* końcówka *-ów* pojawi się również w paradygmacie drugiego rzeczownika. Ponieważ SPFH rejestruje jeden przykład homonimii typu (N-N) (są to formy leksemów STUDIO oraz STUDIUM) i przykład ten spełnia warunek zgodności D Im., w modelu zasadniczym (N-N)1 ujmujemy równość form F₁₀ obu paradygmatów.

Model (N-N)1 charakteryzuje się więc zbieżnością następujących klatek:

Model (N-N)1

N	F ₂	F ₁₀	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
N	F ₈	F ₁₀	F ₁₁	F ₁₃	F ₁₄
T = <i>studi-</i>	<i>studia</i>	<i>studiów</i>	<i>studiom</i>	<i>studiami</i>	<i>studiach</i>

Model (N-N)1 nie jest produktywny z powodów, o których już wspominaliśmy przy modelu (M-N)3. Mianowicie końcówka *-um* dotyczy jednostek pochodzenia obcego. Homonimia z formami innych leksemów zdarza się sporadycznie, a w wypadku omawianego modelu dotyczy dwóch jednostek o tej samej etymologii: STUDIO i STUDIUM pochodzą od łacińskiego *studium* oznaczającego ‘usiłowanie, skłonność, zajęcie, naukę’.

3.1.2. Homonimia form rzeczowników różnotematowych o tematach pokrewnych

Omówione w poprzednim podrozdziale modele zawierały homonimiczne formy dwóch leksemów wspólnotematowych, dlatego też stanowiły wieloelementowe ciągi form homonimicznych. Homonimiczne formy leksemów różnotematowych o tematach pokrewnych³⁹ tworzą najczęściej modele jednoelementowe.

Homonimię form różnotematowych leksemów rzeczownikowych omówimy kolejno w podpunktach dotyczących rzeczowników rodzaju męskiego i rodzaju żeńskiego (punkt 3.1.2.1.), rodzaju męskiego i rodzaju nijakiego (punkt 3.1.2.2.), rodzaju żeńskiego i rodzaju nijakiego (punkt 3.1.2.3.), dwóch leksemów rodzaju żeńskiego (punkt 3.1.2.4.), dwóch leksemów rodzaju nijakiego (punkt 3.1.2.5.) oraz dwóch leksemów rodzaju męskiego (3.1.2.6.). W ostatnim punkcie (3.1.2.7.) omówimy przykłady homonimii form rzeczowników *plurale tantum* oraz form rzeczowników dwuliczbowych.

3.1.2.1. Wśród różnotematowych rzeczowników rodzaju męskiego i żeńskiego homonimiczne okazać się mogą formy zakończone na *-i/-y*, *-e* oraz $-\emptyset$. Niektóre utożsamienia form leksemów spokrewnionych słowotwórczo tworzą modele produktywne.

Model produktywny i regularny tworzą formy rzeczowników rodzaju męskiego zakończonych na *-ik* oraz utworzone od nich formy rzeczowników żeńskich zakończonych na *-ic-(a)*. Wyodrębniamy dla nich model $-y(M-F)$, dla którego reprezentatywna jest forma *baletnicy*⁴⁰. Możliwość zaistnienia homonimii wykazuje zestawienie paradygmatów leksemu rodzaju męskiego i żeńskiego w tabeli 8.

	BALEтник		BALEтNICA		char neut
	sg	pl	sg	pl	
<i>nom</i>	$T_1 + \emptyset$	$T_1 + i$ $T_2 + y$	$T_2 + a$	$T_2 + e$	
<i>gen</i>	$T_1 + a$	$T_1 + \acute{o}w$	$T_2 + y$	$T_2 + \emptyset$	
<i>dat</i>	$T_1 + owi$	$T_1 + om$	$T_2 + y$	$T_2 + om$	
<i>acc</i>	$T_1 + a$	$T_1 + \acute{o}w$	$T_2 + \acute{e}$	$T_2 + e$	
<i>instr</i>	$T_1 + iem$	$T_1 + ami$	$T_2 + \acute{a}$	$T_2 + ami$	
<i>loc</i>	$T_1 + u$	$T_1 + ach$	$T_2 + y$	$T_2 + ach$	
<i>voc</i>	$T_1 + u$	$T_1 + + i$ $T_2 + y$	$T_2 + o$	$T_2 + e$	

Tabela 8. Paradygmaty leksemów, których formy tworzą model $-y(M-F)$

³⁹ Definicję leksemów różnotematowych o tematach pokrewnych podaliśmy na s. 33.

⁴⁰ Typ ten charakteryzowała U. Andrejewicz. Por. Andrejewicz 1988, s. 295.

Do homonimii dochodzi z powodu alternacji wewnątrz paradygmatu leksemu X_1 (BALETNIK: T_1 *baletnik-* : T_2 *baletnic-* (tylko dla formy F_9)). Ponieważ cały paradygmat rzeczownika X_2 (BALETNICA) opiera się na temacie T_2 , homonimia jest możliwa z formą przyjmującą końcówkę taką, jak forma F_9 rzeczownika rodzaju męskiego. Model $-y(M-F)$ charakteryzuje więc równość: $F_9(M) = F_2(F)$.

Końcówka *-e* w paradygmacie twardotematowych rzeczowników rodzaju męskiego obsługuje formę F_8 , a w paradygmacie rzeczowników miękkotematowych – formę F_6 . Ze względu na możliwość zaistnienia homonimii form zakończonych na *-e* o różnej charakterystyce gramatycznej wyróżnimy dwa modele: $-e(M-F)1$ oraz $-e(M-F)2$.

Model $-e(M-F)1$ reprezentuje forma *gówniarze*. Do homonimii dochodzi z powodu alternacji wewnątrz paradygmatu leksemu GÓWNIARA: T_1 *gówniar-* : T_2 *gówniarz-* (tylko dla formy F_3). Cały paradygmat rzeczownika GÓWNIARZ opiera się na temacie T_2 , homonimia jest więc możliwa wtedy, gdy końcówka z paradygmatu rzeczownika rodzaju męskiego okaże się zgodna z formą F_3 rzeczownika rodzaju żeńskiego. Zgodność ta dotyczy formy F_9 rzeczownika rodzaju męskiego. Model $-e(M-F)1$ charakteryzuje więc równość: $F_8(M) = F_3(F)$.

Homonimia tego typu obejmuje rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone na *-arz* oraz utworzone od nich rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone na *-ar(-a)*, stanowiące zgrubienia od nazw żeńskich na *-ark(-a)*. Inne przykłady homonimów tego typu to: *kataryniarze, bałaganiarze, flirciarczy, szmaciarczy, gazeciarczy, windziarczy, doliniarze, pieśniarze, żniwiarze, łachmaniarze, kwiaciarczy, gałganiarze* (żadna z wymienionych form nie znalazła się SPFH). W modelu $-e(M-F)1$ mieszczą się także formy leksemów niespokrewnionych słowotwórczo: *kile, gale, marsze, opale, plusze, posusze* oraz *skule*.

Model $-e(M-F)1$ może zostać sporadycznie rozszerzony o homonimie form bezkońcówkowych. Możliwość taka dotyczy form rzeczownika rodzaju męskiego zakończonego na spółgłoskę twardą, ale o odmianie miękkotematowej (np. KARP: *karp, karpia, karpiowi [...], karpie*) oraz form twardotematowego rzeczownika rodzaju żeńskiego. Ponieważ końcówka *-e* (występująca w paradygmacie męskim i żeńskim) ma funkcjonalne właściwości zmiękczejace, dochodzi do homonimii formy na *-e* (*karpie*). Jej charakterystyka gramatyczna jest identyczna jak w modelu $-e(M-F)1$. Jeśli rzeczownik rodzaju żeńskiego w D lm. przyjmuje końcówkę $-\emptyset$, dodatkową formą homonimiczną staje się forma na zero fleksyjne (*karp*). Homonimiczne formy leksemów KARP i KARPA reprezentują nieproduktywny model $-e(M-F)1+\emptyset$.

Trzecim produktywnym modelem jest model $-e(M-F)2^{41}$, który reprezentuje forma *homonimie*. Paradigmat leksemu rodzaju żeńskiego, którego formy uczestniczą w omawianym typie homonimii, oparty jest na temacie T_2 (*homonimi-*), a paradigmat leksemu rodzaju męskiego opiera się na temacie T_1 (*homonim-*), z wyjątkiem formy zakończonej na *-e*. Homonimia w tym wypadku obejmuje formę F_6 rzeczownika rodzaju męskiego oraz F_8 rzeczownika rodzaju żeńskiego.

Produktywność modelu $-e(M-F)2$ dotyczy następujących par leksemów: nazw specjalistów rodzaju męskiego zakończonych na *-om* oraz rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na *-mi-(a)*, będących nazwą dziedziny nauki (np.: *agronomie, ekonomie, metronomie*); złożzeń rodzaju męskiego z drugim członem *-nim* będących terminami naukowymi oraz złożzeń rodzaju żeńskiego z drugim członem *-nimi-(a)*, będących nazwą zjawiska (np.: *antonimie, homonimie, toponimie*); złożzeń rodzaju męskiego z drugim członem *-man* oraz złożzeń rodzaju żeńskiego z drugim członem *-mani-(a)* (np.: *tytułomanie, megalomanie, melomanie*⁴²).

Model jest produktywny, gdyż budowa słowotwórcza wymienionych formacji pozwala na powstawanie wielu innych jednostek tego typu. Ponadto homonimiczne formy reprezentują leksemę z różnych dziedzin nauki, a te, z racji pozajęzykowych czynników stale rozwijają się i powiększają zasób leksykalny polszczyzny.

Ostatni model typu (M-F) konstituują formy tych leksemów, które spełniają równość: $F_1(M) = F_{10}(F)$. Warunek ów zostaje spełniony, jeśli w paradymacie jednego z leksemów pojawia się temat rozszerzony o *e* ruchome. Rozszerzenie takie pojawia się przykładowo jedynie w M lp. rzeczownika BEREK (M), homonimicznego z formą F_{10} rzeczownika BEREKA (F) bot. 'in. brząk, drzewo o owocach jadalnych'. Z kolei w paradymacie rzeczownika KRA (F) rozszerzenie tematu dotyczy formy F_{10} , homonimicznej z formą F_1 rzeczownika KIER (M) 'kolor w kartach'. Omawiane przykłady reprezentują model $-\emptyset(M-F)$.

Homonimię form leksemów, z których jeden ma nietypową odmianę, postraktować należy jako przykład utożsamień indywidualnych⁴³.

Jako jednostkowe traktujemy utożsamienie formy na *-e* rzeczownika PAN (M) oraz PANI (F), gdyż rzeczownik rodzaju męskiego (mimo zakończenia twar-dotematowego) przyjmuje w Ms lp. końcówkę *-u*. W związku z tym

⁴¹ Większość homonimów owego modelu nie została uwzględniona w SPFH zapewne dlatego, że jednostki te traktowano jako pary homografów, choć zróżnicowanie ich wymowy oprócz zakończenia *-nie* ([linie], ale [linje]) może budzić wątpliwości.

⁴² SJPDor notuje ponad sześćdziesiąt haseł z członem *-mania*, a wydaje się, iż utworzenie kolejnych kilkudziesięciu (nawet potencjalnych) nie stwarza problemu.

⁴³ Zob. uwagi wstępne w ANEKSIE.

homonim *panie* ma następującą charakterystykę gramatyczną: W lp. PAN oraz M, B, W Im. PANI.

Homonimia form leksemów BRAT i BRĄĆ to przykład pogranicza homonimii form leksemów wspólnotematowych i różnotematowych. Rzeczownik BRAT operuje w liczbie pojedynczej twardej tematem *brat-*, a w liczbie mnogiej – miękkim tematem *braci-*. Homonimiczne z formami leksemu miękko-tematowego BRĄĆ mogą więc być jedynie formy liczby mnogiej rzeczownika BRAT. Formy homonimiczne to: *braci*, *bracie*, *braciom*, *braciach*⁴⁴. Dyskusyjne pozostaje istnienie formy homonimicznej zakończonej na *-ami*, gdyż rzeczownik BRAT operuje tematem skróconym (*brac-mi*), z kolei forma ta dla rzeczownika BRĄĆ najprawdopodobniej brzmi *braciami*⁴⁵.

Kolejne utożsamienie indywidualne z pogranicza homonimii form leksemów wspólnotematowych i różnotematowych to homonimia form leksemów ZIMOZIÓŁ (M) bot. ‘roślina’ oraz ZIMOZIELE (N) bot. inaczej ‘modrzak’. Rzeczownik rodzaju nijakiego operuje w liczbie pojedynczej tematem *zimoziel-*, a w liczbie mnogiej pojawia się temat oboczny: *zimoziół-*. Homonimiczne są w obu paradygmatach formy F_{11} , F_{13} oraz F_{14} oraz forma *zimoziół*, która dla rzeczownika rodzaju męskiego jest formą hasłową, a dla rzeczownika rodzaju nijakiego – dopełniaczem liczby mnogiej.

3.1.2.2. Wśród rzeczowników rodzaju męskiego i nijakiego opartych na różnych tematach wyróżnimy trzy nieproduktywne modele, które opatrzymy symbolami $-e(M-N)1$, $-e(M-N)2$ oraz $-\emptyset(M-N)$. Wszystkie wymienione modele są nieproduktywne.

Model $-e(M-N)1$ reprezentuje forma *niebycie*⁴⁶. Do homonimii dochodzi z powodu alternacji w temacie twar-dotematowego rzeczownika rodzaju męskiego. Paradygmat leksemu NIEBYT opiera się na temacie T_1 *niebyt-*, a jedynie w formie F_6 występuje temat T_2 *niebyci-*. Z kolei na temacie T_2 opiera się cały paradygmat leksemu rodzaju nijakiego, homonimia obejmuje więc formę zawierającą końcówkę taką, jak forma F_6 z paradygmatu męskiego, czyli formę F_1 . Dla modelu $-e(M-N)1$ charakterystyczna jest więc równość: $F_6(M) = F_1(N)$.

Model $-e(M-N)2$ charakteryzuje równość formy F_8 miękko-tematowego rzeczownika rodzaju męskiego z formą F_6 twar-dotematowego rzeczownika rodzaju nijakiego. Równość tę spełniają formy leksemów PUDEL (M) oraz PUDEŁO (N).

⁴⁴ SPFH podaje jedną formę homonimiczną z tego szeregu: *braci*, gdyż rzeczownik BRĄĆ został opatrzony kwalifikatorem *blm*.

⁴⁵ Form liczby mnogiej leksemu BRĄĆ nie podają słowniki, gdyż zaliczają go do rzeczowników *singulare tantum*.

⁴⁶ O możliwościach homonimii form twar-dotematowych rzeczowników rodzaju męskiego i form miękko-tematowych rzeczowników rodzaju nijakiego pisał Jan Tokarski. Por. Tokarski 1963e, s. 373-374.

Model $-\emptyset(M-N)$ reprezentuje forma *ropień* należąca do paradygmatów dwóch leksemów miękkotematowych, ale operujących innym zestawem tematów. Paradygmat rzeczownika rodzaju męskiego opiera się na temacie T_2 *ropni-* (T_1 *ropień*), a paradygmat rzeczownika rodzaju nijakiego – na temacie T_3 *ropieni-*. Dla modelu $-\emptyset(M-N)$ charakterystyczna jest więc równość: $F_1(M) = F_{10}(N)$.

Jako jednostkowe traktujemy utożsamienie formy *puszczanie*, którą można zinterpretować jako M, W 1m. rzeczownika PUSZCZANIN (M) przest. ‘mieszkaniec puszczy’ oraz M, B, W 1p. rzeczownika PUSZCZANIE (N). Nietypowa jest tu odmiana rzeczownika rodzaju męskiego, który w liczbie pojedynczej operuje tematem *puszczani-*, a w liczbie mnogiej – tematem uboższym o cząstkę *-in-* (*puszczani-*).

Indywidualnie, ze względu na supletyvizm w paradygmacie męskim, należy potraktować homonimie form leksemów ROK (M) oraz LATO (N). Homonimia możliwa jest jedynie dla form liczby mnogiej leksemu ROK (*lata, lat, latach, latami, latom*), gdyż wtedy rzeczownik operuje tematem *lat-*. Identyczny szereg form homonimicznych tworzą formy leksemów ROCZEK i LATKO.

3.1.2.3. Dla homonimicznych form leksemów rodzaju żeńskiego i rodzaju nijakiego opartych na różnych tematach wydzielimy dwa modele typu $-e(F-N)$, model $-e(F-N)+\emptyset$ oraz model $-e(F-N)$.

Końcówkę *-e* w paradygmacie żeńskim przyjmują formy F_3 oraz F_8 . Z kolei w paradygmacie nijakim pojawić się ona może w klatkach o wartościach kategorii fleksyjnych: *nom sg* lub *loc sg*. W zależności od tego, które klatki obu paradygmatów są homonimiczne, można wyróżnić dwa modele typu $-e(F-N)$.

Model $-e(F-N)1$ tworzą formy twar-dotematowego rzeczownika rodzaju żeńskiego (BŁONA) oraz miękkotematowego rzeczownika rodzaju nijakiego (BŁONIE). Do homonimii dochodzi w wyniku alternacji tematycznej w paradygmacie żeńskim. Temat T_1 (*błon-*) w formie F_3 zostaje zastąpiony tematem T_2 (*błoni-*), zbieżnym z występującym w całym paradygmacie nijakim. Zostaje spełniona równość: $F_3(F) = F_1(N)$.

Model $-e(F-N)2$ tworzą formy rzeczownika rodzaju żeńskiego zakończonego na spółgłoskę miękką (GRON) oraz twar-dotematowego rzeczownika rodzaju nijakiego (GRONO). Do homonimii dochodzi z powodu alternacji tematycznej w paradygmacie nijakim (*gronie*), w wyniku czego zostaje więc spełniona równość: $F_8(F) = F_6(N)$.

Model $-e(F-N)2$ sporadycznie może być bogatszy o formę bezkońcówkową wtedy, gdy w obu paradygmacach dopełniacz liczby mnogiej operuje wspólnym tematem (np. rozszerzonym o *e* ruchome). Model $-e(F-N)2+\emptyset$ konstytuują formy jednej pary leksemów, a mianowicie formy rzeczowników SUKNIA (F) i SUKNO (N).

Model $-e(F-N)$ tworzą: forma F_4 z paradygmatu rzeczownika rodzaju żeńskiego (np. KANIA) oraz forma F_1 rzeczownika rodzaju nijakiego (KANIE). Model ten wykazuje śladową produktywność. Co prawda SPFH oraz SJPDor rejestrują jedynie cztery rzeczowniki rodzaju nijakiego, które mogą być homonimiczne z formą rzeczownika rodzaju żeńskiego (są to: KANIE, ŁANIE, ŁOSZĘ oraz NIEMOWŁĘ), jednak istnienie kilku kolejnych systemowo jest możliwe (np. CHEŁBIE, NUTRIE, TRUSIE).

3.1.2.4. Homonimia form dwóch leksemów rodzaju żeńskiego obejmuje zbieżności tematu powstałe wskutek alternacji w jednym z paradygmatów leksemów niespokrewnionych słowotwórczo.

Wydzielimy tu model o symbolu $-e(F-F)$, dla którego charakterystyczna będzie następująca równość: $F_3(F) = F_8(F)$. Model reprezentuje forma *bazie*. Paradygmat jednego leksemu (BAZA) oparty jest na temacie zakończonym na spółgłoskę twardą (T_1 *baz-*), a paradygmat drugiego (BAZIA) – na temacie zakończonym na spółgłoskę miękką (T_2 *hazi-*). Do homonimii dochodzi na skutek alternacji tematycznej w formie F_3 w paradygmacie leksemu pierwszego: do tematu T_2 przyłącza się końcówka $-e$. Forma ta jest zbieżna z formą F_8 z paradygmatu leksemu drugiego.

Kolejny model konstytuują formy nie przybierające końcówki fleksyjnej. Model $-\emptyset(F-F)$ tworzą formy F_{10} różnotematowych rzeczowników rodzaju żeńskiego. Przykładowo, leksemy WODA i WÓDA mają jedną homonimiczną formę: *wód*, a leksemy MAKA i MEKA – formę *mąk*.

3.1.2.5. Homonimia form dwóch leksemów rodzaju nijakiego zdarza się sporadycznie. Jako przykład tego rodzaju homonimii wymieńmy formę F_1 gerundium oraz formę F_6 rzeczownika zakończonego na $-o$, którego forma zawierająca końcówkę $-e$ jest homonimiczna z formą gerundium. Wyróżniony typ homonimii opatrzymy symbolem $-e(N-N)$, a reprezentować go będzie forma: *sianie*.

3.1.2.6. Homonimia dwóch różnotematowych rzeczowników rodzaju męskiego obejmuje formy na $-e$. Model $-e(M-M)$ tworzą: forma F_8 rzeczownika miękkotematowego (np. LIŚĆ) oraz forma F_6 rzeczownika twar-dotematowego (LIST).

Model może zostać wzbogacony o homonimie form: $F_8(M1)$ i $F_{10}(M3)$. Jedynym przykładem utożsamienia w modelu $-e(M-M)+y$ są formy leksemów MILERZ (M3) in. mielerz, ‘stos polan drzewnych ułożonych do wypalania na węgiel’ oraz MILER (M1) ‘zawodnik specjalizujący się w biegach na 1 milę’.

Wyjątkowo na tle omawianych homonimicznych form dwóch leksemów rodzaju męskiego prezentuje się szereg form homonimicznych leksemów MUZULMANIN (M1) ‘wyznawca religii mahometańskiej’ oraz MUZULMAN

(M1) 'w czasie II wojny światowej więźniów obozu koncentracyjnego wycieńczony fizycznie i załamany psychicznie'. Temat leksemu pierwszego *muzułmanin* ulega w liczbie mnogiej skróceniu o cząstkę *-in-*, dzięki czemu staje się homonimiczny z tematem leksemu drugiego *muzułman-*. Wszystkie formy liczby mnogiej obu leksemów są homonimiczne: *muzułmanie*, *muzułmanów*, *muzułmanom*, *muzułmanami*, *muzułmanach*. Homonimiczne formy wymienionych leksemów to przykład pogranicza homonimii leksemów wspólnie- i różnotematowych⁴⁷.

3.1.2.7. Rzeczowniki *plurale tantum* mogą mieć z różnotematowym rzeczownikiem dwuliczbowym jedną formę homonimiczną. Możliwość utożsamienia dotyczy mianownika liczby mnogiej miękkotematowego rzeczownika *plurale tantum* zakończonego na *-e* oraz formy z paradygmatu twaridotematowego rzeczownika dwuliczbowego. Dla rzeczownik rodzaju męskiego będzie to forma F_6 , a dla rzeczownika rodzaju żeńskiego – forma F_3 .

Model *-e(P-M)* reprezentuje forma *grabie* leksemów GRABIE (P) i GRAB (M), a model *-c(P-F)* – forma *grabie* leksemów GRABIE (P) i GRABA (F).

3.1.3. Homonimia form rzeczowników o tematach różnej długości

Homonimiczne formy leksemów rzeczownikowych o tematach różnej długości⁴⁸ to przykłady utożsamień indywidualnych. Punktem wyjścia obserwacji będzie końcówka, inna dla każdej z form, np. słowo *grom* zinterpretowane jako forma rzeczownika rodzaju męskiego jest formą zakończoną na zero fleksyjne (*gromi-Ø*), a zinterpretowane jako forma rzeczownika rodzaju żeńskiego – ma zupełnie inną budowę morfologiczną (*gr-om*). Za reprezentatywną dla modelu uznajemy końcówkę dłuższą.

Końcówki rzeczownikowe, które mogą być również częścią tematu innego rzeczownika, to: *-owie*, *-owi*, *-ów*, *-om*, *-ach*, *-em*. Modele homonimii form rzeczowników o tematach różnej długości prezentuje tabela 9.⁴⁹ Przy przykładach podajemy formy hasłowe obu form homonimicznych.

⁴⁷ Podobne szeregi tworzą formy leksemów nie odnotowanych w SPFH: AMERYKAN 'pojazd czterokołowy na resorach' i AMERYKANIN, MARIAN i MARIANIN rel. 'członek zgromadzenia zakonnego założonego w Polsce w wieku XVIII, mającego na celu szerzenie kultu Marii', KRAKOWIAN mat. 'prostokątna tablica liczb o *m* wierszach i *n* kolumnach zaznaczana graficznie za pomocą klamer i indeksowania odwrotnie niż w wypadku macierzy' i KRAKOWIANIN 'mieszkaniec Krakowa'.

⁴⁸ Zob. definicję na s. 33.

⁴⁹ Modele scharakteryzowanych w tabeli 9. nie będziemy wymieniać w aneksie.

Model	Charakterystyka	Przykłady
-owie(M-M)	$F_8(M_x) = F_6(M_y)$	<i>parowie</i> (PAR 'członek izby wyższej parlamentu angielskiego' i PARÓW)
-owi(M-M)	$F_8(M_x) = F_3(M_y)$	<i>żeliwniakowi</i> (ŻELIWNIAKOWY 'hutnik obsługujący żeliwniak' i ŻELIWNIAK)
-owi(M-N)	$F_3(M_I) = F_{10}(N)$	<i>posłowi</i> (POSEŁ i POSŁOWIE)
-ów(M-M)	$F_1(M_x) = F_{10}(M_y)$	<i>wydmuchów</i> (WYDMUCHÓW pot. 'miejsce nie osłonięte od wiatru' i WYDMUCH techn. 'odprowadzenie zużytej pary, gazów itp.')
-om(F-F)	$F_{11}(F_x) = F_{10}(F_y)$	<i>granulom</i> (GRANULA i GRANULOMA 'rodzaj nowotworu'); <i>krom</i> (KRA i KROMA); <i>sodom</i> (SODA i SODOMA)
-om(M-F)	$F_1(M) = F_{11}(F)$	<i>grom</i> (GROM i GRA)
-om(M-M)	$F_1(M_x) = F_{11}(M_y)$	<i>fantom</i> (FANTOM i FANT)
-ach(M-F)	$F_1(M) = F_{14}(F)$	<i>krach</i> (KRACH i KRA)
-ach(M-M)	$F_1(M_x) = F_{14}(M_y)$	<i>szwabach</i> (SZWABACH poligr. 'typ pisma gotyckiego' i SZWAB); <i>wałach</i> (WAŁACH i WAŁ)
-em(M-M)	$F_1(M_x) = F_3(M_y)$	<i>fonem</i> (FONEM 'jednostka systemu fonologicznego języka' i FON 'miara siły głosu')

Tabela 9. Modele homonimicznych form rzeczowników o tematach różnej długości

3.2. Homonimia form przymiotnikowych

W paradygmacie leksemu przymiotnikowego (A) wyodrębniamy dwie podsieci: podsieć dla form nieadwerbialnych (Adj), tradycyjnie uznawaną za paradygmat przymiotnikowy, oraz podsieć dla form adwerbialnych (Adv), czyli przysłówków odprzymiotnikowych.

Przy opisie fleksji przymiotnikowej niewystarczające okazuje się korzystanie z pomocy tabel deklinacyjnych dostępnych w słownikach czy gramatykach. Zamieszczane w nich z reguły tabele podają dwa wzory odmiany: dla przymiotników twar-dotematowych oraz miękkotematowych. Przy tych głównych paradygmatach wskazuje się też na różne warianty końcówek, uwarunkowane kontekstem fonologicznym. Swobodne poruszanie się po fleksji przymiotnikowej wymaga jednak opisu bardziej zdyscyplinowanego.

Rygorystycznego opisu polskiej deklinacji przymiotnikowej dokonał Zygmunt Saloni⁵⁰ i ta propozycja zostanie tu przyjęta. Jest to opis uwzględniający serie końcówek dla wszystkich odmian morfologicznych leksemów przymiotnikowych. Ponadto, opis ten uwzględnia liczne synkretyzmy zachodzące między formami przymiotnikowymi (dzięki tym synkretyzmom liczba wykla-

⁵⁰ Zob. Saloni 1992b.

dników tekstowych form leksemu przymiotnikowego wynosi nie 60, jakby to wynikało z rachunku: $2 \times 5 \times 6^{51}$, lecz 11), a przez to jest bardziej ekonomiczny od opisów dotychczasowych⁵².

Sieć paradygmatyczną przymiotnikowych form nieadwerbialnych przedstawia tabela 10. Numery jej klatek są numerami form zdefiniowanych w tejże tabeli. Ich rozkład pozwala wykryć stałe synkretyzmy w paradygmacie przymiotnika.

	sg					pl	
	m1	m2	m3	n	f	m1	m-1
<i>nom</i>	1	1	1	5	6	9	5
<i>gen</i>	2	2	2	2	7	10	10
<i>dat</i>	3	3	3	3	7	4	4
<i>acc</i>	2	2	1	5	8	10	5
<i>instr</i>	4	4	4	4	8	11	11
<i>loc</i>	4	4	4	4	7	10	10

Tabela 10. Sieć paradygmatyczna przymiotnikowych form nieadwerbialnych wraz z rozkładem form

Końcówki charakteryzujące paradygmat przymiotnika w wersji twar-dotematowej (oprócz *r*) prezentuje tabela 11.

F (<i>Adj</i>)	K (<i>Adj</i>)
1.	-y/-i
2.	-ego
3.	-emu
4.	-ym
5.	-e
6.	-a
7.	-ej
8.	-ł
9.	'-i
10.	-ych
11.	-ymi

Tabela 11. Standardowe końcówki przymiotnikowych form nieadwerbialnych

⁵¹ Odmiana przymiotnika to odmiana liczbowo-rodzajowo-przypadkowa, więc kolejno mnożymy: 2 (liczba pojedyncza, mnoga), 5 (rodzaj: m1, m2, m3, n, f) oraz 6 (przypadek w paradygmacie przymiotnikowym; wołacz jest zawsze synkretyczny z mianownikiem).

⁵² Numeryczna konwencja zapisu synkretyzmów w deklinacji przymiotnika znacznie przyspiesza proces opisu rozpoznawanych form przymiotnikowych. Przykładowo, jeśli słowo tekstowe *gęsie* interpretujemy jako formę przymiotnikową, przypisujemy mu skomplikowaną alternatywę wartości gramatycznych: *gęsie* M, B, W lp. r. n., M, B, W lm. r. niem.-os. Przyjęcie numerycznej konwencji pozwala ów zapis sprowadzić do jednej cyfry: 5.

Homonimia form dwóch leksemów przymiotnikowych dotyczyć może jedynie form leksemów różnotematowych i zdarza się sporadycznie. Możliwość systemu w zaistnieniu tego typu homonimii dotyczą formy 1. przymiotnika miękkotematowego oraz twar-dotematowego przymiotnika, którego forma 9. nie jest synkretyczna z formą 1. Warunek taki spełniają zaledwie dwie pary leksemów o tematach pokrewnych: LISI i LICHY oraz GODNI i GODNY. Wyodrębniamy dla nich model *-i(Adj-Adj)*, dla którego reprezentatywna jest forma *lisi*.

3.3. Homonimia form rzeczownika i przymiotnika

3.3.1. Rzeczownik i formy nieadverbialne

Głównym źródłem homonimii form rzeczownika i przymiotnika jest, podobnie jak w wypadku homonimii form dwóch rzeczowników, identyczność formalna morfemów fleksyjnych występujących w różnych wzorcach odmian. Identyczność tę może uzupełniać zbieżność całych tematów w obu paradygmatach (mówimy wtedy o homonimii form leksemów wspólnotematowych – punkt 3.3.1.1.) lub niektórych tematów (mówimy wtedy o homonimii form leksemów różnotematowych o tematach pokrewnych – punkt 3.3.1.2.). Trzecią grupę stanowią formy homonimiczne o różnej budowie morfologicznej (punkt 3.3.1.3.).

3.3.1.1. Homonimia form leksemów wspólnotematowych

Decydujące dla ilości form homonimicznych oraz ich charakterystyki jest to, czy rzeczownik odmienia się wg deklinacji rzeczownikowej czy przymiotnikowej. Rozważania rozpoczniemy od omówienia modeli rejestrujących homonimie form rzeczownika odmieniającego się jak przymiotnik i przymiotnika (punkt 3.3.1.1.1.), a następnie przejdziemy do modeli zawierających homonimiczne z przymiotnikiem formy rzeczownika odmieniającego się wg deklinacji właściwej (punkt 3.3.1.1.2.).

3.3.1.1.1. Homonimia form rzeczownika odmieniającego się jak przymiotnik i form przymiotnika jest sytuacją szczególną w tym sensie, iż paradygmat rzeczownika stanowi część paradygmatu przymiotnika. Innymi słowy, sieć paradygmatyczna rzeczownika zawiera się w sieci paradygmatycznej przymiotnika. Wśród tej osobliwej grupy jednostek homonimicznych wyróżniamy trzy modele. Żaden z nich nie był rejestrowany w SPFH.⁵³

⁵³ SPFH rejestruje trzy jednostki, które uznaliśmy za reprezentujące model (M_{jak Adj-Adj}). Są to pojedyncze formy: *szeregowi*, *znajomi* oraz *poborowi*. W słowniku jednostki te opisywane są przede wszystkim jako przykłady homonimii form rzeczownika (POBÓR,

Produktywne modele ($M_{\text{jak Adj-Adj}}$) oraz ($F_{\text{jak Adj-Adj}}$) obejmują zbieżności następujących form

Model ($M_{\text{jak Adj-Adj}}$)

M	F ₁	F ₂	F ₃	F ₅	F ₈	F ₁₀	F ₁₃
Adj	F ₁	F ₂	F ₃	F ₄	F ₉	F ₁₀	F ₁₁
T = <i>szeregow-</i>	<i>szerego-</i> <i>wy</i>	<i>szerego-</i> <i>wego</i>	<i>szerego-</i> <i>wemu</i>	<i>szerego-</i> <i>wym</i>	<i>szerego-</i> <i>wi</i>	<i>szerego-</i> <i>wych</i>	<i>szerego-</i> <i>wymi</i>

Model ($F_{\text{jak Adj-Adj}}$)

M	F ₁	F ₂	F ₄	F ₈	F ₁₀	F ₁₁	F ₁₃
Adj	F ₆	F ₇	F ₈	F ₅	F ₁₀	F ₄	F ₁₁
T = <i>majorow-</i>	<i>majoro-</i> <i>wa</i>	<i>majoro-</i> <i>wej</i>	<i>majoro-</i> <i>wą</i>	<i>majoro-</i> <i>we</i>	<i>majoro-</i> <i>wych</i>	<i>majoro-</i> <i>wym</i>	<i>majoro-</i> <i>wymi</i>

Za produktywność obydwu modeli odpowiadają przede wszystkim leksemy pierwotnie przymiotnikowe, ale stabilizujące się w funkcji rzeczownikowej, np. CHORY (M), CHORA (F). W modelu ($F_{\text{jak Adj-Adj}}$) dużą grupę stanowią przymiotniki odrzeczownikowe rodzaju męskiego zakończone na *-ow(-y)* oraz rzeczowniki rodzaju żeńskiego utworzone od męskich nazw godności i zawodów zakończone na *-ow(-a)*, oznaczające np. ‘bycie żoną’.

Model ($N_{\text{jak Adj-Adj}}$) reprezentowany jest przez szereg form homonimicznych leksemów KOMORNE (N) ‘opłata za używalność wynajętego mieszkania; czynsz’ i KOMORNY (A) ‘związany z urzędem komornika’. Model wykazuje szczątkową produktywność: tworzą go rzeczowniki będące nazwami opłat⁵⁴ oraz spokrewnione z nimi przymiotniki.

3.3.1.1.2. Wśród fleksyjnych form rzeczownika odmieniającego się wg deklinacji właściwej (tj. rzeczownikowej) i przymiotnika opartych na tym samym temacie homonimiczne mogą być formy zakończone na: *-i/-y*, *-e*, *-a*, *-ą*. W dalszych rozważaniach punktem wyjścia będzie rodzaj rzeczownika.

3.3.1.1.2.1. Możliwości systemowe powstawania jednostek homonimicznych charakteryzowanych jako rzeczownik rodzaju męskiego lub przymiotnik prezentuje tabela 12.

SZEREG) i przymiotnika (POBOROWY, SZEREGOWY) oraz czasownika (ZNAJOMIĆ) i przymiotnika (ZNAJOMY), a homonimia form rzeczownika odmieniającego się według wzorca przymiotnikowego oraz form przymiotnika została tu zarejestrowana niejako przy okazji (poza zgodnością form F₈(M) oraz F₉(Adj) inne zbieżne formy obu paradygmatów nie zostały wymienione).

⁵⁴ SJPdor wszystkie tego typu leksemy opatruje komentarzem *blm*, a wiele z nich ma kwalifikator *dawne* (np. POGROBNE, ODSTĘPNE).

Rzeczownik rodzaju męskiego			
F ₁	nazwa klatki	F	K
F ₂	<i>gen, sg</i>		<i>a</i>
F ₄	<i>acc, sg</i>	F ₁ ∨ F ₂	
F ₆	<i>loc, sg</i>		<i>u, e</i>
F ₇	<i>voc, sg</i>	F ₆	
F ₈	<i>nom, pl, char</i>		<i>i, y, e</i>
F ₉	<i>nom, pl, neut</i>	(F ₈)	<i>y, ∅</i>
F ₁₀	<i>gen, pl</i>		<i>ów, i, ∅</i>

Przymiotnik	
F ₁	K
F ₁	<i>i, y</i>
F ₅	<i>e</i>
F ₆	<i>a</i>
F ₉	<i>i, y</i>

Tabela 12. Zbieżne końcówki rzeczowników rodzaju męskiego i przymiotników

Najdłuższy szereg form homonimicznych rzeczowników rodzaju męskiego i przymiotników może liczyć trzy jednostki: są to formy zakończone na *-i/-y, -e* lub *-a*.

Typ pierwszy wydzielimy dla homonimicznych form leksemów twar-dotematowych. Rzeczowniki twar-dotematowe przyjmują w klatce F₈ końcówkę *-i/-y*. Forma ta jest homonimiczna z przymiotnikową formą F₁. Końcówka *-e* pojawia się w paradygmacie rzeczownika twar-dotematowego w klatce F₆ (nie dotyczy ona rzeczowników o temacie zakończonym na spółgłoskę tylnojęzykową) i powoduje zmiękczenie tematu (por. forma *chromie* leksemu CHROM), które nie występuje przed *-e* w paradygmacie przymiotnika (por. forma *chrome* leksemu CHROMY). Stąd w wypadku leksemów twar-dotematowych niemożliwa jest homonimia form zakończonych na *-e*. Homonimiczna natomiast okazać się może forma na *-a*, gdyż rzeczowniki rodzaju męskiego w D lp. operują dwiema końcówkami (występującą w paradygmacie przymiotnikowym końcówką *-a* oraz nie występującą w tym paradygmacie końcówką *-u*).

Za charakterystyczną dla typu pierwszego uznajemy równość: F₈(M) = F₁(Adj). W zależności od tego, czy zostanie spełniony warunek: F₂(M) = F₆(Adj), możemy wyróżnić dwa modele: model zasadniczy (M-Adj)1 oraz model pochodny (M-Adj)1+a.

Nieproduktywny model (M-Adj)1 reprezentuje forma *chromy* leksemów CHROM (M) i CHROMY (A).

Model (M-Adj)1+a reprezentują homonimy *długoucha, długouchy*. W modelu tym forma F₈ przybiera końcówki *-i* lub *-y*. Ich wystąpienie motywowane jest morfologicznie: formy zakończone na spółgłoski *k, g* mają końcówkę *-i* (np. *trójrogi, obojnaki, dziki*), a formy, których tematy zakończone są na pozostałe spółgłoski twarde (także *ch*) – końcówkę *-y* (np. *długouchy, żółtodzioby, raby*). W paradygmacie przymiotnikowym wymienione końcówki mogą pełnić funkcje dystynktywne, jednak w omawianym modelu obie końcówki są wariantami morfologicznymi.

Przykłady form homonimicznych w modelu (M-Adj)1+a dla rzeczowników M1 wymagają komentarza. Rzeczowniki M1 występujące w tym modelu

mogą przyjmować w klatce o wartościach kategorii fleksyjnych *nom pl, char* zakończenie *-y* (np. *imany, krajany, tyrany*), a w klatce *nom pl, neutr* – zakończenie *-i* (np. *imani, krajani, tyrani*). Obecność obu form zmienia charakterystykę form przymiotnika: formy zakończone na *-y* to przymiotnikowe formy F_1 , a formy zakończone na *-i* to przymiotnikowe formy F_9 .

Model (M-Adj)1+a ma załączek produktywności. Grupa wykazująca śladową produktywność to złożenia przymiotników i rzeczowników typu: *liścionoga, długoucha, ostronoga, wielopletwa, wieloraka, złotowłosa*.

Typ drugi (M-Adj)2 tworzą formy leksemów miękкотematowych. Homonimia obejmuje w ich wypadku formy zakończone na *-e*, czyli $F_8(M) = F_5(Adj)$ (np. forma *kurze* leksemów KURZ i KURZY), oraz na *-i*, czyli $F_{10}(M) = F_1(Adj)$ (np. *kurzy*). Te zbieżności uznajemy za zasadnicze. Dodatkowo może pojawić się zgodność form zakończonych na *-a*: $F_2(M) = F_6(Adj)$ (np. forma *motyla* leksemów MOTYL i MOTYLI).

Model zasadniczy (M-Adj)2 oraz model (M-Adj)2+a (obydwa są nieproduktywne) charakteryzują się zbieżnością następujących form:

Model (M-Adj)2

M	F_8	F_{10}
Adj	F_5	F_1
T = <i>kurz-</i>	<i>kurze</i>	<i>kurzy</i>

Model (M-Adj)2+a

M	F_2	F_8	F_{10}
Adj	F_6	F_5	F_1
T = <i>motyl-</i>	<i>motyla</i>	<i>motyle</i>	<i>motyli</i>

Niespełnienie podstawowej dla typu drugiego równości: $F_{10}(M) = F_1(Adj)$ pozwala wyodrębnić typ wtórny (M-Adj)2-i. Typ ten nie jest realizowany przez model zasadniczy, a zawiera jedynie model (M-Adj)2-i+a reprezentowany przez formy jednej pary leksemów GRZECZNIUŚ i GRZECZNIUSI.

3.3.1.1.2.2. Systemowe możliwości homonimii form wspólnotematowych rzeczowników rodzaju żeńskiego i przymiotników prezentuje tabela 13.

Rzeczownik rodzaju żeńskiego								Przymiotnik	
		wzorzec 1		wzorzec 2		wzorzec 3			
F_i	nazwa klatki	F	K	F	K	F	K	F_1	K
F_1	<i>nom, sg</i>		<i>a</i>		<i>a</i>		∅	F_1	<i>i, y</i>
F_2	<i>gen, sg</i>		<i>i, y</i>		<i>i, y, ∅</i>		<i>i, y, ∅</i>	F_5	<i>e</i>
F_3	<i>dat, sg</i>		<i>e</i>	F_2		F_2		F_6	<i>a</i>
F_5	<i>instr, sg</i>		<i>q</i>		<i>q</i>		<i>ą</i>	F_8	<i>q</i>
F_8	<i>nom, pl</i>	F_2			<i>e</i>		<i>e</i>	F_9	<i>i, y</i>
F_9	<i>acc, pl</i>	$F_2 \vee F_{10}$		$F_8 \vee F_2$		F_8			

Tabela 13. Zbieżne końcówki rzeczowników rodzaju żeńskiego i przymiotników

Twardotematowe rzeczowniki rodzaju żeńskiego (odmieniające się wg wzorca pierwszego) mają ze wspólnotematowym przymiotnikiem trzy formy homonimiczne zakończone na: *-a*, *-i*, *-q*. Konstytuują one typ (F-Adj)1. Do homonimii z formą zakończoną na *-e* nie dochodzi, gdyż w rzeczownikowej formie F_3 pojawia się temat oboczny⁵⁵. Ilustruje to poniższe zestawienie:

$F_1(\text{BEZTROSKA}) = F_6(\text{BEZTROSKI}) = \textit{beztraska}$

$F_2(\text{BEZTROSKA}) = F_1(\text{BEZTROSKI}) = \textit{beztraski}$

$F_5(\text{BEZTROSKA}) = F_8(\text{BEZTROSKI}) = \textit{beztraską}$

$F_3(\text{BEZTROSKA}) \neq F_5(\text{BEZTROSKI})$

gdź: $F_3(\text{BEZTROSKA}) = \textit{beztraskce}$, a $F_5(\text{BEZTROSKI}) = \textit{beztraskie}$

Model zasadniczy (F-Adj)1 charakteryzuje się zbieżnością następujących form:

Model (F-Adj)1

F	F_1	F_2	F_5
Adj	F_6	F_1	F_8
T = <i>beztrask-</i>	<i>beztraska</i>	<i>beztraski</i>	<i>beztraską</i>

Śladowa produktywność modelu (F-Adj)1 związana jest z rzeczownikami typu JANKESKA i pochodzącymi od nich przymiotnikami.

Model (F-Adj)1 występuje w wariacie wydzielonym dla tych form przymiotnika, które mogą wystąpić w mianowniku liczby pojedynczej w postaci bezkońcówkowej. Formy *dziewczynin* oraz *dziewczyniny* uznajemy za oboczne formy hasłowe przymiotnika. Wariant w stosunku do modelu (F-Adj)1 zawiera więc zamiast zgodności: $F_2(F) = F_1(\text{Adj})$ utożsamienie formy F_{10} z paradygmatu rzeczownikowego z formą F_1 z paradygmatu przymiotnika występującego w funkcji rzeczownika. Przykładowo leksemy DZIEWCZYNI-NA (F) oraz DZIEWCZYNI-NIN (A) mają homonimiczny szereg następujących form: *dziewczynina*, *dziewczynin*, *dziewczyniną*, z kolei leksemy DZIEWCZY-NINA (F) i DZIEWCZYNI-NINY (A) – formy: *dziewczynina*, *dziewczyniny*, *dziewczyniną*⁵⁶.

Formy miękkotematowego rzeczownika rodzaju żeńskiego (odmieniającego się według wzorca drugiego) homonimiczne z formami przymiotnika tworzą typ (F-Adj)2. Leksemy miękkotematowe są homonimiczne w formach zakończonych na: *-a*, *-i*, *-q*, *-e*. Wszystkie cztery końcówki występują razem

⁵⁵ Istnieje możliwość homonimii form zakończonych na *-e*, jednakże dotyczy ona rzeczowników i przymiotników opartych na różnych tematach (twardym i miękkim), zbieżnych tylko w tej jednej formie.

⁵⁶ Zdarza się, iż forma hasłowa przymiotnika pozwala na homonimie tylko w wariacie modelu. Por. homonimiczne formy leksemów RADA (F) i RAD (A).

w modelu zasadniczym (F-Adj)₂⁵⁷, którego formy homonimiczne prezentujemy poniżej:

Model (F-Adj)₂

F	F ₁	F ₂	F ₃	F ₈
Adj	F ₆	F ₁	F ₈	F ₅
T = <i>czapl-</i>	<i>czapla</i>	<i>czapli</i>	<i>czaplą</i>	<i>czaple</i>

Typ (F-Adj)₃ tworzą formy rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na spółgłoskę oraz formy przymiotników. W tym typie zbieżne są trzy końcówki: *-a*, *-i* oraz *-e*. Wyróżnimy dla nich nieproduktywny model zasadniczy (F-Adj)₃, którego reprezentantem jest szereg: *osia*, *osie*, *osi*.

Brak zbieżności form $F_8(F) = F_5(\text{Adj})$ pozwala wyróżnić typ wtórny (F-Adj)_{3-e}. Model zasadniczy reprezentują homonimiczne formy leksemów GEŚ i GEŚI: *gesi*, *gesią*. Charakterystyka gramatyczna rzeczownikowej formy *gesi* zostaje tu wzbogacona o te wartości kategorii fleksyjnych, które w typie (F-Adj)₃ przysługiwały formie F_8 . Model wtórny (F-Adj)_{3-e} jest oczywiście nieproduktywny.

3.3.1.1.2.3. Systemowe możliwości zaistnienia homonimii form rzeczowników rodzaju nijakiego oraz form przymiotników prezentuje tabela 14.

Rzeczownik rodzaju nijakiego				Przymiotnik	
F ₁	<i>nazwa klatki</i>	F	K	F ₁	K
F ₁	<i>nom, sg</i>		<i>e</i>	F ₁	<i>i, y</i>
F ₂	<i>gen, sg</i>		<i>a</i>	F ₅	<i>e</i>
F ₈	<i>nom, pl</i>	F ₂		F ₆	<i>a</i>
F ₁₀	<i>gen, pl</i>		<i>i/y</i>	F ₉	<i>i</i>

Tabela 14. Zbieżne końcówki rzeczowników rodzaju nijakiego i przymiotników

Dla homonimicznych form rzeczownika rodzaju nijakiego i przymiotnika wyróżnimy dwa typy.

Charakterystyką typu pierwszego jest równość: $F_2(N) = F_6(\text{Adj})$. Model zasadniczy (N-Adj)₁ reprezentuje homonim: *ciągła*. Tworzą go formy leksemów twar-dotematowych. Do homonimii form zakończonych na *-e* dojść nie może, ponieważ w paradygmacie nijakim końcówka ta powoduje zmiękczenie tematu (forma *ciągle* leksemu CIĄGŁO), które nie występuje w odmianie

⁵⁷ Na marginesie nadmienimy, iż w wypadku, gdy D lm. przyjmuje końcówkę *-i*, homonimiczne pozostają cztery formy, jednak charakterystyka homonimu na *-i* zostaje wzbogacona o D lm. Sytuację tę obrazują przykłady *czeladnia* (przest. 'izba czeladna') i *wyżnia* (przest. 'wyżyna').

przymiotnikowej (forma *ciągle* leksemu CIĄGŁY). Model nie jest produktywny.

Leksemy miękko tematowe cechuje dodatkowo homonimia form zakończonych na *-e*. Końcówka dopełniacza liczby mnogiej rzeczownika (*-i/-y* lub $\emptyset$) decyduje o tym, czy dojdzie do spełnienia równości: $F_{10}(N) = F_1(\text{Adj})$. W typie (N-Adj)I możemy więc wydzielić kolejne dwa modele (obydwa nieproduktywne), charakteryzujące się zbieżnością następujących form:

Model (N-Adj)I+e

N	F ₁	F ₂
Adj	F ₅	F ₆
T = <i>tyci-</i>	<i>tycie</i>	<i>tycia</i>

Model (N-Adj)I+e+i

N	F ₁	F ₂	F ₁₀
Adj	F ₅	F ₆	F ₁
T = <i>przezroc-</i>	<i>przezrocze</i>	<i>przezrocza</i>	<i>przezroczy</i>

3.3.1.1.2.4. W paradygmacie rzeczowników *plurale tantum* występują trzy końcówki, które mogą okazać się homonimiczne z formami przymiotnika (*-i/-y*, *-e* oraz *-a*). Wszystkie trzy mogą pojawić się w klatce F₉(P). Na podstawie obserwacji jednostek zarejestrowanych w SPFH wydzielić możemy jedynie dwa typy, gdyż nie znaleziono przykładu formy F₉(P) zakończonej na *-i* homonimicznej z formą przymiotnika.

Typ pierwszy wyróżnia równość: F₉(P) = F₅(Adj). Ze względu na reprezentację owego typu przez jedyny przykład, który spełnia dodatkową równość: F₁₀(P) = F₁(Adj), obydwie zgodności uznajemy za charakterystyczne dla typu pierwszego. Model zasadniczy (P-Adj)I reprezentują homonimiczne formy leksemów SPODNI (P) i SPODNI (A): *spodnie*, *spodni*.

Typ drugi charakteryzuje równość: F₉(P) = F₆(Adj). Model zasadniczy (jedyny w tym typie) reprezentuje forma *dobra* leksemów DOBRA (P) i DOBRY (A).

3.3.1.2. Homonimia form leksemów różnotematowych o tematach pokrewnych

Różnotematowe leksemy rzeczownikowe i przymiotnikowe o tematach pokrewnych mogą mieć zbieżne formy zakończone na *-i* oraz *-e*. Końcówki te zmiękczej temat twardy, stąd możliwość homonimii między formą leksemu twar-dotematowego i formą leksemu miękko tematowego.

3.3.1.2.1. Twardotematowe rzeczowniki rodzaju męskiego oraz miękko tematowe przymiotniki mają zawsze homonimiczną formę na *-e*. Model spełniający równość: F₆(M) = F₅(Adj) oznaczmy symbolem *-e*(M-Adj). Jego reprezentantem jest homonim: *baranie*.

W modelu $-e(M-Adj)$ mieszczą się formy rzeczowników rodzaju Ml (np. WISIELEC). Homonomia obejmuje tu formy rzeczowników, które w W lp. przyjmują nietypowe zakończenie $-e$. Charakterystyka formy homonimicznej zakończonej na $-e$ jest uboższa o informację: Ms lp., gdyż rzeczowniki te w klatce F_6 przyjmują końcówkę: $-u$.

Model $-e(M-Adj)$ jest w pewnym stopniu produktywny dla form par leksemów typu WISIELEC – WISIELCZY. SPFH notuje co prawda jedynie dwadzieścia homonimów tego typu, jednak równie prawdopodobne wydają się jednostki takie jak: *młodzieńcze*, *pobratymcze*, *zacofańcze*, *wyzdańcze*, *zesańcze*, *oblubieńcze*, *osiedleńcze*, *siostrzeńcze*, *ślepcze* itp. Produktywność opisywanego modelu obejmuje również rzeczowniki nazywające zwierzęta oraz derywowane od tych rzeczowników przymiotniki.

Wśród form rzeczownika twar-dotematowego rodzaju Ml oraz przymiotnika mięk-dotematowego (najczęściej odrzeczownikowego, utworzonego przez formant $-i-$) możliwe jest spełnienie dodatkowej równości: $F_7(M) = F_1(Adj)$, przy czym forma 1. i 9. przymiotnika są synkretyczne. Nieproduktywny model $-e(M-Adj)+i$ reprezentują formy: *biskupi*, *biskupie*.

Miękkotematowy rzeczownik rodzaju męskiego oraz twar-dotematowy przymiotnik mają homonimiczną formę zakończoną na $-i$. Zbieżna okazuje się rzeczownikowa forma F_{10} oraz przymiotnikowa F_9 . Wymienione formy konstituują model $-i(M-Adj)$, którego reprezentantem jest forma *cali* leksemów CAL (M) i CAŁY (A).

3.3.1.2.2. Homonomia różnotematowych rzeczowników rodzaju żeńskiego i przymiotników nie daje okazji do wyodrębnienia modeli wyraźnie produktywnych.

Rzeczowniki twar-dotematowe (np. BABA) oraz derywowane od nich przymiotniki mięk-dotematowe mają jedną formę homonimiczną na $-e$, gdyż tylko w celowniku (i synkretycznym z nim miejscowniku) liczby pojedynczej rzeczowniki te mają temat zmiękczoney. Alternacja w temacie rzeczownikowym pozwala na homonimię z 5. formą przymiotnika. Model opatrujemy symbolem $-e(F-Adj)$, a reprezentuje go homonim: *babie*. Model ten spełnia równość: $F_3(F) = F_5(Adj)$ i wykazuje śladową produktywność dla par leksemów typu HIENA i HIENI.

Rzeczowniki mięk-dotematowe (np. CHLEWNIA) oraz derywowane od nich przymiotniki twar-dotematowe (np. CHLEWNY) również mają jedną formę homonimiczną. Jest nią forma na $-i$ (D, C, Ms lp., D lm.), która jest homonimiczna z formą 9. przymiotnika. Model opatrujemy symbolem $-i(F-Adj)$, a reprezentuje go homonim: *chlewni*. Model $-i(F-Adj)$ spełnia równość: $F_2(F) = F_9(Adj)$.

3.3.1.2.3. Homonimia form różnotematowych rzeczowników rodzaju nijakiego i przymiotników zdarza się sporadycznie, a dotyczyć może form zakończonych na *-e*.

Twardotematowy rzeczownik rodzaju nijakiego PUDŁO ma z miękkotematowym przymiotnikiem PUDLI homonimiczną formę zakończoną na *-e*: *pu-dle*. Formy tych leksemów są jedyną parą reprezentującą model *-e(N-Adj)*.

3.3.1.3. Homonimia form leksemów o tematach różnej długości

Wśród homonimicznych form rzeczowników i przymiotników o tematach różnej długości znajduje się model bardzo regularny, często zauważany⁵⁸. Reprezentuje go forma *afiszowi*. Model ów opatrzmy symbolem *-owi(M-Adj)*. Homonimia tego typu dotyczy rzeczowników, które w C lp. przyjmują zakończenie *-owi*, oraz pochodzących od nich przymiotników z sufiksem *-ow-* w formie mianownika męskoosobowego. Model *-owi(M-Adj)* spełnia więc równość: $F_3(M) = F_9(Adj)$.

Ten model homonimii dotyczy olbrzymiej grupy rzeczowników, gdyż końcówkę *-owi* w C lp. mają wszystkie rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone na spółgłoski fonetycznie miękkie i tylnojęzykowe, a także większa część rzeczowników zakończonych na spółgłoski funkcjonalnie miękkie i twarde. Ponieważ od każdego z tych rzeczowników można utworzyć przymiotnik z sufiksem *-ow-*, model *-owi(M-Adj)* jest bardzo produktywny. Ze względu na ilość homonimicznych jednostek realizujących ten model trudno podać ich wyczerpującą listę. Przykładowo, SPFH rejestruje formy nazw instrumentów: *klarnetowi*, *fletowi*, *kontrabasowi*, a nie podaje form równie prawdopodobnych: *klawikordowi*, *fagotowi*, *puzonowi*; w słowniku są formy nazw gier: *bilardowi*, *brydżowi*, *bakaratowi*, *preferansowi*, a nie ma *bezikiowi*, *skatowi*; jest forma *polonezowi*, a nie ma *walcowi*, *fokstrotowi*, *menuetowi*⁵⁹.

Aby zobrazować produktywność modelu *-owi(M-Adj)*, przytoczmy homonimy rozpoczynające się na literę „a”, których nie rejestruje SPFH (słownik podaje 29 jednostek tego typu pod literą „a”)⁶⁰: *abonamentowi*, *abordażowi*, *acetonowi*, *acetylenowi*, *adamaszkowi*, *adapterowi*, *adresowi*, *aerozolowi*, *aforyzmowi*, *agarowi*, *agatowi*, *agregatowi*, *agrestowi*, *akantowi*, *akapitowi*, *akcentowi*, *akceptowi*, *akrylowi*, *aktynowi*, *alabatrowi*, *albumowi*, *aldehydowi*, *aliansowi*, *alkierzowi*, *alkilowi*, *almanachowi*, *aloesowi*, *alwarowi*, *amarantowi*, *ambitowi*, *ametystowi*, *amfibolowi*, *amiantowi*, *amidolowi*, *amidowi*, *amonitowi*, *amonowi*, *ampekswi*, *anagramowi*, *analogowi*, *anemonowi*, *aneroi-*

⁵⁸ Zauważa regularność tego typu J. Tokarski (zob. Tokarski 1964a), a także D. Buttler (por. Buttler 1970a, s. 500 oraz SPFH, s. 5).

⁵⁹ Niedostatki te akcentowali recenzenci SPFH: Bańko 1986, Andrejewicz 1988.

⁶⁰ Homonimy te wyodrębnił program komputerowej analizy morfologicznej tekstu polskiego POMOR opracowany przez Roberta Wołosza.

dowi, anionowi, anonsowi, ansamblowi, antaikowi, antocyjanowi, antraceniowi, antyatomowi, antybiotykowi, antybońcowi, antycyklonowi, antygenowi, antymonowi, antypasatowi, aparytowi, apelowi, apokrytowi, aportowi, arachidowi, archetypowi, argumentowi, arkuszewi, arrasowi, arsenowi, arsenikowi, artykułowi, aryłowi, asfaltowi, asonansowi, aspektowi, atlasowi, atramentowi, atutowi, atłaskowi, antroportretowi, awansowi, azbestowi, azeotropowi, azotanowi, azotowi, azylowi, ażurowi.

3.3.2. Rzeczownik i formy adverbialne

Homonimiczność form rzeczownika i form adverbialnych przymiotnika dotyczy form zakończonych na *-o* oraz *-e*. Omawiane formy adverbialne mogą być derywatami odrzeczownikowymi (są wynikiem adiektywizacji owych rzeczowników) lub odczasownikowymi.

3.3.2.1. Rzeczowniki rodzaju męskiego mogą mieć z formami przysłówkowymi jedną homonimiczną formę zakończoną na *-e* (F₆). Model *-e*(M-Adv) reprezentuje forma *galancie* leksemów GALANT (M) i GALANTY (A).

3.3.2.2. Rzeczowniki rodzaju żeńskiego mogą mieć homonimiczne z formami przysłówkowymi formy zakończone na *-o* oraz *-e*. Dla rzeczownikowej formy zakończonej na *-e* o charakterystyce F₈ wydzielamy typ pierwszy, a dla formy F₃ – typ drugi.

Nieproduktywny model *-o*(F-Adv) reprezentuje forma: *buro* leksemów BURA (F) i BURY (A)⁶¹. Homonimia obejmuje w tym modelu formę adverbialną w stopniu równym oraz formę F₇ z paradygmatu rzeczownikowego. Model *-o*(F-Adv) nie jest produktywny, gdyż rzeczowniki i przymiotniki tworzące ten model (np. BURA i BURY, DROGA i DROGI) nie są spokrewnione pod względem słotwórczym.

Model *-e*(F-Adv)1 reprezentuje forma *czytelnie* leksemów CZYTEL NIA (F) i CZYTEL NY (A). Z adverbialną formą w stopniu równym homonimiczna jest rzeczownikowa forma F₈. Model wykazuje pewną produktywność, co poświadczają jednostki nie uwzględnione w SPFH: *jadalnie, zatapiałnie, kopalnie, obieralnie, ścieralnie, czesalnie, żagłownie, sterownie, skocznie*.

Model *-e*(F-Adv)2 reprezentuje forma *niemrawie* leksemów NIEMRAWA (F) przest. ‘człowiek niemrawy’ i NIEMRAWY (A).

3.3.2.3. Rzeczowniki rodzaju nijakiego mogą mieć z formami przysłówkowymi formy homonimiczne zakończone na *-o* oraz *-e*. Dla rzeczownikowej

⁶¹ Nieadverbialne formy leksemu BURY (i innych przymiotników występujących w tym modelu) współtworzyły model (F-Adj)1.

formy zakończonej na *-e* o charakterystyce F_6 wydzielamy typ pierwszy, a dla formy F_8 – typ drugi.

Końcówka *-o* w paradygmacie rzeczownika rodzaju nijakiego obsługuje formę F_1 . Rzeczownikowe formy F_1 homonimiczne z adverbialną formą w stopniu równym konstituują model *-o(N-Adv)*, który reprezentuje forma: *babsko*. SPFH podaje 11 jednostek homonimicznych mieszczących się w modelu (N-Adv)1. O produktywność można by było podejrzewać wielofunkcyjny format *-sk(o)*, który może tworzyć przysłówki oraz augmentativa rzeczowników, jednakże derywaty tworzone przez ów forant mają zwykle jednoznaczny charakterystykę gramatyczną: albo jest to rzeczownik (*wojsko, piwsko, żabsko*), albo przysłówek (*pańsko, szampańsko, diabelsko, szatańsko*). Model *-o(N-Adv)* jest więc nieproduktywny.

Końcówka *-e* w paradygmacie rzeczownika rodzaju nijakiego pojawia się w formie F_6 lub F_8 . Końcówka ta w formie F_6 wywołuje zmianę w temacie, co z kolei prowadzi do homonimii z formą przysłówkową przymiotnika odrzeczownikowego. Zależności te obrazuje poniższy wykres:

S: DOBRO	A: DOBRY
F_1 : <i>dobr-o</i>	Adj: 1. <i>dobr-y</i>
F_1 : <i>dobr-~~a~~</i>	Adj: 2. <i>dobr-ego</i>
F_6 : <i>dobrz-e</i>	Adv: <i>dobrz-e</i>

Model *-e(N-Adv)*1 reprezentuje forma: *ciagle* leksemów CIĄGŁO i CIĄGŁY.

Jeśli z przysłówkiem homonimiczna jest forma F_8 , mamy do czynienia z modelem produktywnym, gdyż obejmującym rzeczowniki odczasownikowe (gerundia) oraz formy adverbialne przymiotników utworzonych od imiesłów biernych tychże czasowników. Model ów oznaczamy symbolem *-e(N-Adv)*2, a reprezentuje go homonim *egzaltowanie*.

W modelu *-e(N-Adv)*2 występuje duża liczba jednostek powstałych od czasowników zaprzeczonych, np. *nienasylenie, nieprzymuszenie, nieuczenie, nieudanie, niewysłowienie, niezasłużenie* itp. Wymieńmy jeszcze kilka jednostek homonimicznych tego typu, nie notowanych w SPFH, które poświadczą możliwości tworzenia jednostek potencjalnych: *zawzięcie, pomiarkowanie, pomieszanie, uniżenie, niespodziewanie*.

IV. HOMONIMIA MIĘDZYKONIUGACYJNA

Homonię międzyparadygmatyczną dotyczącą form syntetycznych dwóch leksemów czasownikowych reprezentuje w SPFH stosunkowo niewiele przykładów (słownik notuje około 197 artykułów hasłowych związanych z tego typu homonią). Utożsamienia form czasowników są znacznie mniej regularne, z reguły dotyczą niewielkich grup leksemów (najczęściej rodziny słowotwórczej różniącej się przedrostkami), a konstituowane przez nie modele są nieproduktywne. Przykładów utożsamień form czasowników jest znacznie więcej, jednakże z powodu stopnia skomplikowania paradygmatów czasownikowych trudno je dostrzec. Na początku ustalimy zasady opisu fleksji czasownika.

4.1. Zasady opisu fleksji czasownika

Odmiana czasownika obejmuje wiele kategorii gramatycznych. Podstawowa część jego paradygmatu opiera się na opozycjach: trybu, czasu, osoby, liczby, rodzaju, i zawiera dodatkowo formy częściowo zneutralizowane (imiśłów przysłówkowy, bezokolicznik, bezosobnik). W zależności od konwencji do opisu fleksji czasownikowej można włączać także aspekt, a nawet przypadek¹. W przyjętym tutaj sposobie opisu za czasownik uznajemy leksem mający pięć kategorii fleksyjnych (tryb, czas, osobę, liczbę i rodzaj), a aspekt traktujemy jako kategorię modulującą słownikową.

Na użytek niniejszych rozważań została stworzona sieć paradygmatyczna czasownika. Będzie ona punktem odniesienia we wszystkich rozdziałach rejestrujących homonię międzyparadygmatyczną z czasownikiem. Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, w sieci paradygmatycznej czasownika uwzględniamy jedynie syntetyczne (oraz quasi-syntetyczne, czyli aglutynacyjne) formy fleksyjne. Czasownikowa sieć paradygmatyczna nie wymaga takiej numeracji, jaką zastosowano dla rzeczownika, gdyż każda klatka tej sieci posiada jednoznaczny charakterystykę gramatyczną.

Sieć paradygmatyczną czasownika przedstawia tabela I.

Konieczność zróżnicowania klatek czasu przeszłego trybu oznajmującego oraz klatek trybu warunkowego spowodowała, iż dla wymienionych fragmentów sieci zastosowano inne symbole liczby. W sieci wyeksponowany został wiersz uprzywilejowany: 3. os. czasu przeszłego. Zawiera on formy służące ja-

---

¹ J. Tokarski za czasowniki uznawał klasę wyrazów odmienną przez osoby oraz ich pochodne, o żywych i seryjnych związkach słowotwórczych, np. gerundium. Por. Tokarski 1978, s. 164.

ko podstawa tworzenia pozostałych form czasu przeszłego i wszystkich form trybu warunkowego (a także form analitycznych). Formy te będziemy niekiedy nazywać pseudoimiesłowem.

	tryb oznajmujący					tryb rozkazujący	
	czas teraźniejszy/przyszły					sg	pl
	sg			pl			
prim	1lp			1lm		_ ²	1lm, rozk
sec	2lp			2lm		2lp, rozk	2lm, rozk
ter	3lp			3lm		_ ²	_ ²
	czas przeszły						
	sg			pl			
	m.	ż.	n.	m.-os.	niem.-os.		
prim	1lp, m	1lp, ż	1lp, n	1lm, mo	1lm, nmo		
sec	2lp, m	2lp, ż	2lp, n	2lm, mo	2lm, nmo		
ter	3lp, m	3lp, ż	3lp, n	3lm, mo	3lm, nmo		
bezosobnik							
	tryb warunkowy						
	sg			pl			
	m.	ż.	n.	m.-os.	niem.-os.		
prim	1p, m	1p, ż	1p, n	1m, mo	1m, nmo		
sec	2p, m	2p, ż	2p, n	2m, mo	2m, nmo		
ter	3p, m	3p, ż	3p, n	3m, mo	3m, nmo		
bezokolicznik							
imiesłów przysłówkowy współczesny							
imiesłów przysłówkowy uprzedni							

Tabela 1. Sieć paradygmatyczna czasownika

Pełna sieć paradygmatyczna czasownika może być realizowana tylko przez nieliczne jednostki czasownikowe (czasowniki dwuaspektowe), co będzie skomentowane niżej.

W paradygmacie czasownika panują zupełnie inne stosunki morfologiczne niż w paradygmacie rzeczownika czy przymiotnika: dla tych typów leksemów wydziela się stosunkowo łatwo temat (T) i końcówkę (K). Dla czasownika taka dwudzielna analiza jest na ogół niemożliwa ze względu na alternacje morfologiczne zachodzące wewnątrz tematu. Zasadniczo będziemy dalej operować podziałem formy czasownikowej na trzy części morfologiczne: temat

² W rubryce tej występuje forma analityczna (złożona).

(T), przyrostek tematowy (S) oraz wykładnik fleksyjny (F)³, często dalej podzielny.

W homonimii międzyparadygmatycznej uczestniczą zarówno czasownikowe formy osobowe, jak i formy częściowo zneutralizowane. Przy tradycyjnym opisie budowy morfologicznej czasownika bezosobnik i bezokolicznik są tworzone na bazie podtematu czasu przeszłego (por. *pisa-ł, pisa-no, pisa-ć*). Czasem, zwłaszcza gdy bezokolicznik nie jest tworzony od podtematu czasu przeszłego i bezosobnika (por. *tar-ł, tar-to, trze-ć*), wyodrębnimy dla niego oddzielny podtemat⁴. Osobno wyróżnimy też podtemat bezosobnika (por. *bieli-ł, bielono, bieli-ć*). Proponowane wyodrębnienie podtematów jest rozwiązaniem doraźnym, zastosowanym w celu zbadania interesującego nas problemu.

Przyjmujemy, iż abstrakcyjny temat czasownikowy realizowany jest przez cztery podtematy:

- V_p – podtemat czasu teraźniejszego⁵,
- V_i – podtemat czasu przeszłego,
- V_• – podtemat bezosobnika,
- V_ć – podtemat bezokolicznika.

Podtematy te dla skrótłu nazywamy dalej tematami (np. temat czasu teraźniejszego).

Homonimy międzykoniugacyjne omawiamy w dwóch podrozdziałach: punkt 4.2. dotyczy homonimów o analogicznej budowie morfologicznej, a punkt 4.3. – homonimów o odmiennej budowie morfologicznej.

³ Szoberowski opis koniugacji polskiej nie uwzględniał przyrostka tematowego (por. S. Szober, *Gramatyka języka polskiego*, wyd. III, oprac. W. Doroszewski, Warszawa 1953, s. 246). Pierwszej systematyzacji fleksji czasownikowej, w której kryterium podziału nie są końcówki, lecz przyrostki tematowe, dokonał Jan Tokarski (por. Tokarski 1951). Najbardziej popularna jest druga wersja jego podziału czasowników na grupy tematowe, opublikowana w 1973 roku we *Fleksji polskiej* (zob. Tokarski 1978). Inną znaną propozycją systematyzacji koniugacji polskiej jest propozycja Romana Łaskowskiego (por. GWJP). Systematyzację Tokarskiego i Łaskowskiego porównywali H. Lipińska i Z. Saloni (por. Lipińska, Saloni 1987, s. 79).

⁴ Por. Tokarski 1978, s. 197.

⁵ Właściwie należałoby wewnątrz podtematu czasu teraźniejszego wyróżnić jeszcze warianty podtematu (por. formy czasownika ZWAĆ: *zwi-e, zw-ę, zwij*), jednakże ze względu na to, iż temat form czasu teraźniejszego często jest analogiczny do tematu form trybu rozkazującego (zależności te omawia szczegółowo Jan Tokarski, por. Tokarski 1978, s. 208-210), zrezygnowaliśmy z wprowadzania kolejnego stopnia podziału.

4.2. Homonimia czasownikowych form o analogicznej budowie morfologicznej

Za homonimy o analogicznej budowie morfologicznej uznajemy te jednostki homonimiczne, dla których granice morfemów (T + S + K) przebiegają w tych samych miejscach. Wśród interesujących nas jednostek wyróżnia się grupa czasowników dokonanych i niedokonanych, od której rozpoczniemy rozważania.

4.2.1. Homonimia form czasowników niedokonanych i dokonanych

Homonimiczne czasowniki reprezentujące tę samą grupę koniugacyjną, ale różniące się aspektem, nie zostały uwzględnione w SPFH, gdyż opisano je w SPHC⁶.

Zależności między paradygmatami czasowników dokonanych i niedokonanych są stałe i regularne, a więc homonimię form tych czasowników reprezentuje jeden model, który omówimy w tym miejscu i nie będziemy podawać w aneksie listy realizujących go jednostek. Uzasadnieniem tej decyzji jest sposób opisu czasowników dokonanych i niedokonanych w tradycyjnych słownikach: omawiane są one w jednym artykule hasłowym, co uniemożliwia ich analizę automatyczną.

Modelowe paradygmaty czasowników niedokonanych i dokonanych przedstawia poniższe zestawienie. Wszystkie formy realizujące kategorie fleksyjne wyeksponowane na środku są wspólne dla obu leksemów, a więc są formami homonimicznymi. Różnice w paradygmatach zapisano kursywą.

---

⁶ Niekonsekwencją jest uwzględnienie w SPFH jednej pary czasownika dokonanego i niedokonanego. Mowa o czasownikach BRZĘKNAĆ *dk* i BRZĘKNAĆ *ndk*. W artykule hasłowym **brzęknać** znajduje się ponadto odesłanie do innego czasownika: **zbrzęknać**, jednakże nie został on odnotowany w słowniku. SPFH zawiera jeszcze trzy jednostki reprezentujące czasownik dokonany i niedokonany: *popadać*, *przypadać* oraz *rozpadać*, których obecność uzasadnia defektywność paradygmatu czasownika dokonanego (ograniczenie semantyczne, pozwalające używać jedynie form w trzeciej osobie, np. *śnieg popada*). Biorąc pod uwagę potencję systemu, możliwe jest również użycie form w innej osobie (np. w tekście bajkowym upersonifikowany śnieg sam o sobie może powiedzieć *popadam*).

NDK/DK

tryb rozkazujący					
sg			pl		
prim	–			1lm, rozk	
sec	2lp, rozk			2lm, rozk	
ter	–			–	
tryb oznajmujący					
czas teraźniejszy/przyszły					
sg			pl		
prim	1lp			1lm	
sec	2lp			2lm	
ter	3lp			3lm	
czas przeszły					
sg			pl		
m.	ż.	n.	m.-os.		niem.-os.
prim	1lp, m	1lp, ż	1lp, n	1lm, mo	1lm, nmo
sec	2lp, m	2lp, ż	2lp, n	2lm, mo	2lm, nmo
ter	3lp, m	3lp, ż	3lp, n	3lm, mo	3lm, nmo
bezosobnik					
tryb warunkowy					
m.			pl		
m.	ż.	n.	m.-os.		niem.-os.
prim	1p, m	1p, ż	1p, n	1m, mo	1m, nmo
sec	2p, m	2p, ż	2p, n	2m, mo	2m, nmo
ter	3p, m	3p, ż	3p, n	3m, mo	3m, nmo
bezokolicznik					
<i>imiestwów przysłówkowy współczesny</i>			<i>imiestwów przysłówkowy uprzedni</i>		

NDK

DK

Rysunek 1. Zestawienie modelowych paradygmatów czasowników niedokonanych i dokonanych

Paradygmaty czasowników dokonanych i niedokonanych różnią się jedynie typem imiesłowu przysłówkowego oraz funkcją form osobowo-liczbowych trybu oznajmującego czasu teraźniejszego lub przyszłego. W zakresie form osobowych, czy ogólniej – finitywnych, różnica jest tylko semantyczna – zasób wykładników tekstowych w obu aspektach jest identyczny. Istotna jest różnica w zakresie imiesłowu przysłówkowego. Wspólnotematowe czasowniki o różnych aspektach mają homonimiczne wszystkie formy – oprócz form imiesłowu przysłówkowego.

Wspólnotematowe czasowniki dokonane i niedokonane to przede wszystkim formacje przedrostkowe. Przykładami najczęściej występujących w nich przyrostków są: *do-* (*dobiegać, dokować, dochodzić, donosić, dopadać* itp.), *na-* (*naciągnąć, naciskać, nadawać, nadymać, napadać, narzucać* itp.), *po-*

(*pozwałać, poprzysięgać, połykać, poruszać* itp.), **prze-** (*przestrzelać, przefruwać, przelazić* itp.), **roz-** (*rozbiegać, rozchodzić, rozmieszczać* itp.) oraz **wy-** (*wybiegać, wypływać, wywieszać, wychodzić, wyłączyć* itp.).

Dokonane i niedokonane czasowniki przedrostkowe tworzą rodzinę słowotwórczą. Największe rodziny słowotwórcze homonimicznych czasowników *dk* i *ndk* tworzą podstawy: BIEGAĆ (*wybiegać, dobiegać, przebiegać, rozbiegać, ubiegać, zbiegać*), NOSIĆ (*nanosić, donosić, obnosić, ponosić, przenosić, unosić, wynosić, zanosić, znosić*) oraz CHODZIĆ (*pochoździć, wychodzić, nachodzić, przechodzić, dochodzić, rozchodzić, wychodzić, zachodzić*).

Wśród czasowników znajduje się pewna grupa jednostek dwuaspektowych (o jednolitym znaczeniu). Są to najczęściej zapożyczenia o wyspecjalizowanym znaczeniu, reprezentujące IV grupę koniugacyjną, np. *amputować, aresztować, doktoryzować, mianować, uzurpować*⁷. Jest też kilka czasowników z innych grup (np. *trącić, potrafić*). Traktowanie każdego z takich czasowników jako pary jednostek homonimicznych o różnym aspekcie wydaje się interpretacją sztuczną.

Badanie zależności aspektowych między czasownikami jest osobnym problemem i wykracza poza zakres tej pracy.

4.2.2. Homonimia form czasowników z różnych grup koniugacyjnych

W wypadku homonimii form czasownikowych o analogicznej budowie morfologicznej zbiegają się zawsze formy o identycznej charakterystyce gramatycznej. Koniecznym warunkiem homonimiczności imiesłowu przysłówkowego jest identyczność aspektu obu czasowników. Typy homonimii form czasowników przedstawia poniższe zestawienie:

TYP	CHARAKTERYSTYKA FORM HOMONIMICZNYCH
(V_p-V_p)	formy czasu teraźniejszego oraz rozkaznika;
($V_{p,1}-V_{p,1}$)	formy czasu teraźniejszego, rozkaznika oraz czasu przeszłego;
(V_I-V_I)	formy czasu przeszłego;
($V_{\acute{e}}-V_{\acute{e}}$)	bezokoliczniki.

Typ (V_p-V_p) tworzą formy czasu teraźniejszego oraz rozkaznika. Model zasadniczy reprezentuje szereg form homonimicznych leksemów DOZOWAĆ i DOZUĆ: *dozuję, dozujesz, dozuje, dozujemy, dozujecie, dozują, dozuj, dozujmy, dozujcie*. W czasie przeszłym tematy różnią się: *dozowałam i dozulałam*.

W omawianym typie homonimia może objąć również postać bezokolicznika. Model (V_p-V_p)+ć, reprezentują formy: *dowrzeć, dowrę, dowrzesz, dowrże, dowrzymy, dowrzecie, dowrą, dowrzyj, dowrzyjmy, dowrzyjcie*. Model ten

⁷ Jest ich w tej grupie prawie 200 (por. Saloni 2000).

tworzy rodzina słowotwórcza czasowników przedrostkowych z rdzeniem *-wrz-/-wr- (-wrzał/-warf)*.

W podtemacie czasu teraźniejszego często zdarzają się alternacje tematyczne. Dotyczą one form F_{1lp} i F_{3lm} ⁸ oraz form rozkaznika. Pojawienie się alternantu tematu w formach opartych na podtemacie czasu teraźniejszego może prowadzić do utożsamień jedynie niektórych form.

Przykładem takiego utożsamienia jest homonimia form *każę*, *każą* leksemów KAZAĆ i KAZIĆ. Konstytuowany przez wymienione formy model oznaczymy, eksponując końcówki homonimicznych form, tak więc formy *każę*, *każą* reprezentują nieproduktywny model $-e, -q(V_p - V_p)$.

Innym przykładem homonimii form czasownikowych spowodowanej alternacją tematyczną w formach rozkaznika jest model $-\emptyset, -my, -cie(V_p - V_p)$. Reprezentują go formy *zwij*, *zwijmy*, *zwijcie* leksemów ZWAĆ i ZWIĆ.

Swoistym połączeniem wymienionych wyżej modeli jest model, w którym homonimiczne są zarówno formy F_{1lp} , F_{3lm} , jak i formy F_{2lp} , $rozk$, F_{1lm} , $rozk$, F_{2lm} , $rozk$. Model $-e, -q, -\emptyset, -my, -cie(V_p - V_p)$ tworzą formy czasowników z grupy VIa i IX, różniące się jedynie przyrostkami tematowymi, np. paradygmaty leksemów ŁUPAĆ i ŁUPIĆ są zbieżne w pięciu wykładnikach: tę samą charakterystykę gramatyczną mają formy: *łupię*, *łupią*, *łup*, *łupmy*, *łupcie*.

Jako utożsamienia izolowane należy traktować homonimie form czasowników nieregularnych z formami czasowników regularnych (zob. uwagi wstępne w ANEKSIE). Przykładem takiej zbieżności jest forma *mają* czasownika z gr. VI MAIĆ oraz czasownika nieregularnego MIEĆ. Ponieważ obydwa czasowniki są niedokonane, homonimia obejmuje jeszcze imiesłowy współczesne (*mając*, *mając:y*). Jako izolowane traktujemy też utożsamienia form czasu teraźniejszego dwóch par leksemów: WYĆ i WYJEŚĆ oraz PRZEĆ ‘psuć się pod wpływem ciepła i wilgoci’ i PRZEJEŚĆ. W szeregu form homonimicznych wymienionych leksemów brak homonimii form F_{1lp} i F_{3lm} , gdyż czasowniki WYJEŚĆ i PRZEJEŚĆ, jako nieregularne, przybierają tu formy: *wyjem* i *wyjedzą* oraz *przejem* i *przejedzą*, podczas gdy czasowniki WYĆ i PRZEĆ – *wyję* i *wyją* oraz *przeję* i *przeją*.⁹

W modelach rejestrujących homonimię czasownikowych form czasu przeszłego uwzględniać będziemy jedynie formy mające wartość trzeciej osoby

⁸ Jan Tokarski temat 2. i 3. osoby liczby pojedynczej oraz 1. i 2. osoby liczby mnogiej nazywał tematem głównym, a temat 3. osoby liczby mnogiej (oraz 1. osoby liczby pojedynczej przy końcówce *-e*) – tematem pobocznym (por. Tokarski 1978, s. 182).

⁹ SPFH podaje przykład jeszcze jednej pary leksemów, która spełnia równości typu pierwszego oprócz homonimii rozkazników. Są to leksemy POJAĆ i POJMAĆ. Jest to informacja błędna, gdyż czasownik POJMAĆ reprezentuje gr. I (por. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, *Słownik języka polskiego*, t. I-VIII, Warszawa 1900-1927 oraz Tokarski 1951). Błąd polegający na zaliczeniu czasownika POJMAĆ do gr. IX został popełniony w SJPDoR i był powtórzony przez liczne materiały (por. SJP PWN, SPFH).

czasu przeszłego, gdyż formy te są bazą mechanicznego (aglutynacyjnego) tworzenia wszystkich form czasownikowych, w których występują rozróżnienia rodzajowe: tych pochodnych form aglutynacyjnych nie będziemy nawet wypisywać w modelach homonimii.

Typ ($V_{p,i}-V_{p,i}$) wyróżniamy dla zbieżnych form czasu teraźniejszego, rozkaznika oraz form czasu przeszłego. Typ realizuje jeden model, a jego jedynym reprezentantem jest szereg form homonimicznych leksemów PODLEĆ (gr. III) i PODLAĆ (gr. Xb): *podleję, podlejesz, podleje, podlejemy, podlejecie, podleją, podlej, podlejmy, podlejcie, podlał, podlała, podlało, podleli¹⁰, podlały, podlano*.

Kolejny typ tworzą formy czasu przeszłego. Model zasadniczy (V_i-V_i) (nie ujęty w SPFH) reprezentują formy leksemów: ŚMIEĆ i ŚMIAĆ SIĘ. Model (V_i-V_i)+ć realizowany jest z naddatkiem w postaci homonimii bezokoliczników, a reprezentuje go szereg: *stać, stał, stała, stało, stali, stały, stano¹¹*. SPFH wymienia również analogiczny szereg form homonimicznych leksemów BRZMIEĆ (III) i BRZMIEĆ (VII), jednak SJPdor ani SJP PWN nie potwierdzają istnienia leksemu BRZMIEĆ z gr. III. Model (V_i-V_i)+ć jest jedynym spośród wyróżnionych w tym podrozdziale modelem, w którym znajdują się czasowniki o tym samym aspekcie. W związku z tym model zawierający dwa czasowniki dokonane będzie oznaczony jako wariant (V_i-V_i)+ć+szy, w którym dodatkowo zbiegają się formy imiesłowu przysłówkowego uprzedniego.

Omawiany model ma swój odpowiednik w postaci wtórnej (V_i-V_i)-li. Model wtórny (V_i-V_i)-li reprezentują formy leksemów POBIELEĆ (gr. III) i POBIELAĆ (gr. I). Ten model jako jedyny spośród wydzielonych w niniejszym podrozdziale wykazuje słabą produktywność. Tworzą go formy czasowników niedokonanych z gr. I oraz dokonanych z gr. III. W SPFH homonimiczne formy leksemów tworzących model (V_i-V_i)-li były podawane bardzo niekonsekwentnie: słownik podaje pełen szereg form homonimicznych dla jednej tylko pary czasowników: KULEĆ i KULAC. Jest to w tej serii jedyna para dwu leksemów niedokonanych, której formy nie są homonimiczne z formami przymiotników. Formy homonimiczne pozostałych leksemów czasownikowych w SPFH notowane są jako szeregi składające się z dwóch jednostek (np. *ocalała, ocalali*). Prawdopodobnie autorzy słownika dostrzegali homonimiczność tych form niejako wtórnie podczas opisywania homonimii form przymiotnika i czasownika.

¹⁰ SPFH nie wymienia w tym szeregu formy na *-li*, jednak grupę Xb cechuje wariantywność trzeciej osoby liczby mnogiej czasu teraźniejszego: *-ali* : *-eli*. SJP PWN potwierdza wariantywność dla form leksemu PODLAĆ: *podlali* albo *podleli*.

¹¹ W modelu ($V-V$)4+ć umieszczamy również homonimiczne formy leksemów BOLEĆ (gr. III) i BOLEĆ (gr. VIIa), choć słowniki (także SPFH) podają, że forma na *-li* dla czasownika z gr. VII nie istnieje, gdyż czasownik ten wymaga użycia podmiotu nieżywoтного. Przyjęte tu zasady opisu pozwalają jednak uznać jej istnienie.

Wyjątkowo homonimia może dotyczyć postaci bezokolicznika. Model ($V_{\acute{e}}-V_{\acute{e}}$) tworzą przede wszystkim rodziny słowotwórcze podstaw *paść* i *przeć*. Homonim *paść* po bilateralizacji okazuje się bezokolicznikiem czasownika z grupy Vc lub XI, z kolei *przeć* – z grupy III lub XI. Zbieżność dotyczy tu jedynie postaci bezokolicznika. Pozostałe formy nie są homonimiczne, ponieważ różnią się tematy obydwu czasowników: *pasie* (XI) i *padnie* (Vc), *przeje* (III) i *prze* (XI).

4.3. Homonimia czasownikowych form o odmiennej budowie morfologicznej

Za homonimy o odmiennej budowie morfologicznej uznajemy te homonimiczne jednostki, których granice morfologiczne przebiegają w różnych miejscach. Konstytuowane przez nie modele będziemy oznaczać przez wyeksponowanie dłuższej końcówki. Wszystkie modele zawierają formy o odmiennej charakterystyce gramatycznej.

Model *-lam, -ła* (V_p-V_i) tworzą formy czasu przeszłego czasownika z gr. Xb oraz formy czasu teraźniejszego czasownika z grupy I, różniące się od leksemu pierwszego obecnością sufiksu *-l-*. Tę samą charakterystykę gramatyczną mają formy czasu teraźniejszego F_{11p} i F_{31p} oraz formy czasu przeszłego $F_{11p,z}$ i $F_{31p,z}$. Model wyróżniono dla rodziny słowotwórczej czasowników DZIAĆ i DZIAŁAĆ. Homonimiczne formy różnią się składem morfemowym: dla czasownika DZIAŁAĆ są to morfemy *dział-a-m*, a dla czasownika DZIAĆ: *dział-l-a-m*.

W modelu *-li* (V_p-V_i) znajdują się zbieżne formy czasowników z grupy Xa (np. PIĆ) oraz różniących się od nich obecnością sufiksu *-l-* czasowników z grupy VIa (np. PILIĆ). Homonimia dotyczy formy czasu teraźniejszego F_{31p} oraz formy czasu przeszłego $F_{31p,1n0}$. Reprezentantem tego modelu będzie forma: *pili*. Homonimiczne formy różnią się składem morfemowym: forma czasownika PILIĆ zawiera morfemy: *pil-i*, a forma czasownika PIĆ – morfemy: *pi-l-i*.

Model *-cie* (V_p-V_p) tworzy rodzina słowotwórcza podstaw GIAĆ i GNIEŚĆ. Leksemy te mają jedną formę homonimiczną: *pogniecie*, której analiza morfemowa wskazuje, iż to, co jest częścią tematu dla formy leksemu POGNIEŚĆ (*pognieci-e*), staje się końcówką formy leksemu POGIAĆ (*pogniecie*).

Model *-ć* ($V_p-V_{\acute{e}}$) tworzą bezokolicznik czasownika z grupy XI (np. *mieść*) lub II (np. *śmieć*) oraz rozkaznik czasownika z grupy VIa, niezawierającego charakterystycznego dla tej grupy przyrostka tematycznego *-i-*. Homonimia obejmuje formę $F_{21p,roz}$ tego paradygmatu.

V. HOMONIMIA KONIUGACYJNO-DEKLINACYJNA

Zestawianie ze sobą form o różnej budowie morfologicznej (tj. czasownika i rzeczownika oraz czasownika i przymiotnika) wymagało podjęcia decyzji umożliwiających ich porównywanie, a więc wyodrębnienia również dla form czasownika dwu części morfologicznych (T + K). Rozwiązania nasuwał materiał językowy.

W homonimii koniugacyjno-deklinacyjnej może uczestniczyć czasownikowa forma oparta na jednym z wyróżnionych wcześniej tematów (zob. podrozdział 4.1.). Przyjmujemy, iż dla form opartych na podtemacie czasu teraźniejszego granica morfologiczna między tematem a końcówką przebiega przed przyrostkiem tematycznym, tzn. T + [S + K]. Do czasownikowego podtematu czasu przeszłego zaliczamy element fleksyjny *-ł-*. Porównując zatem temat czasownika z tematem np. rzeczownika, zestawiamy z rzeczownikiem bądź czasownikowy temat czasu teraźniejszego, bądź temat czasu przeszłego, bądź też temat bezosobnika lub bezokolicznika.

5.1. Homonimia form czasownika i rzeczownika

5.1.1. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie czasu teraźniejszego

Aby mogło dojść do homonimii formy rzeczownika i czasownikowej formy czasu teraźniejszego, spełniona musi zostać równość: $T(V_p) = T(S)$ oraz $S+K(V_p) = K(S)$.

Zbieżne końcówki czasownika w czasie teraźniejszym oraz rzeczownika to: *-e*, *-i*, *-y*, *-a* (dla czasownikowej formy F_{3lp}) oraz *-ą* (dla czasownikowej formy F_{3lm}). Ponadto zgodność dotyczyć może rozkaźnika i bezkońcówkowej formy rzeczownika.

W modelach typu (V_p-S) szeregi homonimiczne form rzeczowników i czasowników zależą od rodzaju rzeczownika. Zróżnicowanie rodzajowe rzeczowników będzie punktem wyjścia do dalszych obserwacji.

5.1.1.1. Większość modeli homonimii form czasowników i rzeczowników rodzaju męskiego jest nieproduktywna. Można jednak wskazać grupy leksemów spokrewnionych słowotwórczo i one pozwalają uznać niektóre modele za produktywne¹.

¹ O seryjnych powiązaniach fleksyjno-słowotwórczych czasowników z rzeczownikiem pisał Jan Tokarski. Por. Tokarski 1964c.

Modele homonimii form czasowników i rzeczowników rodzaju męskiego nie tworzą długich szeregów homonimów. Wspólne końcówki w obu paradygmatach to: $\emptyset$ oraz $-a$, $-e$ lub $-i/-y$, przy czym obowiązuje zasada rozłączności końcówek $-a$, $-e$ oraz $-i/-y$, tzn. nie mogą one wystąpić w jednym modelu, gdyż wszystkie trzy obsługują jedną formę czasownikową. Każda równość formy $F_{31p}(V)$ to inny typ zależności z paradygmatem rzeczownika, a więc i inny model. O przyjętych zasadach oznaczania modeli informuje poniższe zestawienie²:

równość:		typ:
$F_{31p}(V) = -a$	czyli: $F_2(M) = F_{31p}(V)$	$-a(V_p-M)$
$F_{31p}(V) = -e$	czyli: $F_8(M) = F_{31p}(V)$	$-e(V_p-M)1$
	lub: $F_6(M) = F_{31p}(V)$	$-e(V_p-M)2$
$F_{31p}(V) = -i/-y$	czyli: $F_{10}(M) = F_{31p}(V)$	$-i(V_p-M)1$
	lub: $F_8(M) = F_{31p}(V)$	$-i(V_p-M)2$

W paradygmatach omawianych leksemów częsta jest zbieżność rzeczownikowej formy F_1 oraz czasownikowej formy $F_{21p,roz}$. Szereg homonimiczny form rzeczownika rodzaju męskiego i czasownika może więc składać się z dwóch jednostek (jeśli forma F_{31p} z paradygmatu czasownika jest zbieżna z formą rzeczownikową, a ponadto zbieżność dotyczy formy F_1 z paradygmatu rzeczownika oraz formy $F_{21p,roz}$ z paradygmatu czasownika) lub z jednej jednostki homonimicznej (jeśli zbieżność dotyczy tylko jednego rodzaju zależności wymienionych form).

Model $-a(V_p-M)$ reprezentuje forma *bąka* leksemów BĄK oraz BĄKAC. Model nie spełnia równości: $F_{21p,roz}(V) = F_1(M)$, gdyż w paradygmacie czasownika I grupy koniugacyjnej forma $F_{21p,roz}$ przyjmuje zakończenie $-aj$. Homonimia dotyczyć tu może jedynie formy F_2 z paradygmatu rzeczownika oraz formy F_{31p} z paradygmatu czasownika. Model jest nieproduktywny.

Zbieżność czasownikowej formy F_{31p} zakończonej na $-e$ reprezentują dwa modele, gdyż homonimia dotyczyć może rzeczownikowej formy F_8 (typ opatrzonego symbolem „1”) lub F_6 (typ opatrzonego symbolem „2”). Modele obu typów mogą być wzbogacone o zbieżność formy F_1 z paradygmatu rzeczownika z czasownikową formą $F_{21p,roz}$.

Model $-e(V_p-M)1$ reprezentuje forma *łupnie* leksemów ŁUPIEŃ (M) i ŁUPNAĆ (V). Dla modelu $-e(V_p-M)1+\emptyset$ reprezentatywne są formy *baje*, *baj* leksemów BAJAĆ i BAJ.

Drugi typ zbieżności form zakończonych na $-e$ związany jest z właściwościami zmniejszającymi owej końcówki w paradygmacie męskim, dlatego też

² Rzeczowniki rodzaju męskiego odmieniające się według paradygmatu żeńskiego uwzględniamy w odpowiednich modelach typu (V_p-F) .

forma F_6 rzeczownika twar-dotematowego zakończona na *-e* może być homonimiczna z formą F_{3lp} czasownika operującego w czasie terażniejszym przyrostkiem *-i-*. Dla omawianej sytuacji wyodrębniamy model $-e(V_p-M)2$, który reprezentuje homonim: *opasie*.

Jeśli rozkaznik czasownika kończy się na literę odpowiadającą głosce twardej, homonimiczne są dwie formy z obu paradygmatów. Model $-e(V_p-M)2+\emptyset$ reprezentują formy *chrapie*, *chrap* leksemów CHRAPAC i CHRAP.

Z formami rzeczowników rodzaju męskiego homonimiczne mogą być czasownikowe formy F_{3lp} zakończone na *-i*. Podobnie jak poprzednio, i tu wydzielamy dwa typy, związane z charakterystyką gramatyczną formy rzeczownikowej: w typie $-i(V_p-M)1$ utożsamienie dotyczy formy $F_{10}(M)$, a w typie $-i(V_p-M)2$ – formy $F_8(M)$.

Nieproduktywny model $-i(V_p-M)1$ reprezentuje forma *węgli* leksemów WĘGIEL oraz WĘGLIĆ. Dla homonimicznych form leksemów spełniających dodatkową równość form $F_1(M) = F_{2lp,rozk}(V)$ wydzielimy model $-i(V_p-M)1+\emptyset$. Znajduje się w nim grupa produktywna: czasowników utworzonych od nazw osobowych (np. *bednarz* → *bednarzyć*, *karczmarz* → *karczmarzyć*, *towarzysz* → *towarzyszyć*). SPFH³ wymienia 21 homonimów tego typu, jednak wydaje się, iż istnieje możliwość tworzenia jednostek potencjalnych, neologizmów, np.: *sklepikarz* – *sklepikarzyć*, *komisarz* – *komisarzyć* itp.

Obecność końcówki *-i* w paradygmacie rzeczownika twar-dotematowego prowadzi do homonimii z formą F_{3lp} czasownika ze stałym przyrostkiem *-i-*. Model $-i(V_p-M)2$ reprezentuje homonim *furmani*. Model ten wykazuje średnią produktywność: obok jednostek potwierdzonych przez SJPdor (SPFH wymienia ich 27, m.in. *bałamuci*, *tumani*, *koligaci*, *juhasi*), można utworzyć jednostki nowe, np. *biznesmeć* ← *biznesmen*, które mają jedną homonimiczną formę (na *-i/-y*) z wyrazem podstawowym.

Do tej pory omawialiśmy modele, w których homonimia form zakończonych na zero morfologiczne była niejako dodatkowa w stosunku do innych zbieżności. Zdarza się jednak sytuacja, kiedy utożsamienie tych form należy uznać za podstawowe. Dzieje się tak wtedy, gdy w czasownikowym temacie czasu terażniejszego, w formach rozkaznika, pojawia się alternant tematyczny identyczny z tematem głównym w paradygmacie rzeczownika. Przykładem omawianej zbieżności jest forma *dym* leksemów DYMIC i DYM, która konstatuje model $-\emptyset(V_p-M)$. Wymieniony model wykazuje słabą produktywność.

³ Autorzy słownika wspominają we wstępie o regularności tego typu homonimii (por. SPFH, s. 5). W SPFH nie wszystkie leksemy, których formy umieszczamy w modelu $-i(V_p-M)1+\emptyset$, mają dwie formy homonimiczne. Za jedyną formę homonimiczną leksemów DESZCZ (M) i DESZCZYĆ (V) oraz RYBIARZ (M) i RYBIARZYĆ (V) SPFH uznał formę zakończoną na *-y*.

Podobny szereg homonimiczny tworzą czasowniki przedrostkowe od rdzenia „rąb”: *wyrąb, porąb, przerąb, obrąb, wrąb, zrąb*. Nie mają one drugiej formy homonimicznej z rzeczownikiem (teoretycznie mogłaby to być forma zakończona na *-e*), gdyż w temacie rzeczownika pojawia się alternacja: *wyrębie* (M), podczas gdy temat czasownika pozostaje bez zmian: *wyrąbie* (V).

Do omówienia pozostaje jeszcze grupa homonimów, których granice morfologiczne przebiegają w różnych miejscach. Miejscem podziału najczęściej bywa końcówka czasownikowa (*-m, -my, -cie, -sz*), którą wyekspozujemy w nazwie modelu. Wszystkie wymienione poniżej utożsamienia są izolowane.

Czasownikowa forma zakończona na *-my* może być homonimiczna z formą F_8 rzeczownika rodzaju męskiego o temacie zakończonym na *-m*. Jeśli w temacie rzeczownika litera *-m* poprzedzona jest samogłoską, homonimia obejmuje czasownikową formę trybu oznajmującego, z kolei jeśli poprzedza ją spółgłoska – utożsamienie dotyczy formy rozkaznika. W wypadku utożsamienia formy rzeczownika z formą F_{11m} (*gramy*) homonimiczne okazują się również formy zakończone na zero morfologiczne (*gram*). Dla rzeczowników rodzaju męskiego jest to forma F_1 . Wyróżnione nieproduktywne modele oznaczymy następującymi symbolami: $-my(V_p-M)$ (model reprezentuje homonim: *palmy*), $-my(V_p-M)+m$ (reprezentatywny szereg form homonimicznych: *gram, gramy*).

Końcówka *-cie*, w zależności od poprzedzającej ją głoski, również może oznaczać dwie formy czasownikowe: jeśli jest poprzedzona samogłoską – oznacza formę trybu oznajmującego (modele te przed charakterystyczną końcówką oznaczamy dodatkowym symbolem V), jeśli spółgłoską – formę rozkaznika (modele te przed charakterystyczną końcówką oznaczamy dodatkowym symbolem C).

Wpływ na rodzaj modelu z końcówką *-cie* ma jeszcze charakterystyka gramatyczna rzeczownikowej formy *-e*, gdyż element, który jest końcówką dla czasownika (*duka-cie*), dla rzeczownika stanowi jeszcze temat (*dukaci-e*). Rzeczownikowa końcówka *-e* w paradygmacie męskim obsługuje formę F_6 oraz F_8 . Dla dalszego różnicowania modeli oznaczonych końcówką *-cie* wprowadzimy oznaczenia liczbowe. Oto proponowany podział modeli: $-Vcie(V_p-M)$ (reprezentant: *dukacie*), $-Ccie(V_p-M)1$ (reprezentant: *przeroście*), $-Ccie(V_p-M)2$ (reprezentant: *ciapcie*).

Czasownikowa forma zakończona na *-sz* może być homonimiczna jedynie z formą F_1 rzeczownika rodzaju męskiego. Wyodrębniamy tu nieproduktywny model: $-sz(V_p-M)$, którego reprezentantem jest forma *pałasz*.

Do tej pory rozważaliśmy wypadki, w których dłuższa końcówka charakterystyczna była dla czasownika. Możliwa jest sytuacja odwrotna. Przykładowo, słowo *dołowi* zinterpretowane jako czasownik podzielimy w analizie morfologicznej: *dołow-i*, a jako rzeczownik: *doł-owi*. Analizowany przykład współtworzy razem z formą *dołów* model: $-ów, -owi(V_p-M)$.

5.1.1.2. Homonimia form czasowników i rzeczowników rodzaju żeńskiego może obejmować następujące zestawienie końcówek: $\emptyset$, $-a$, $-e$, $-i/-y$, $-e$, $-a$. Zestawienie to pozwala już na wstępie określić, iż najdłuższy szereg form homonimicznych w tej grupie modeli będzie zawierał cztery formy, gdyż końcówki $-i/-y$, $-a$, $-e$ w paradygmacie czasownika są paralelne. Homonimiczne formy czasowników i rzeczowników rodzaju żeńskiego tworzą modele nieproduktywne, nie oparte na zależnościach słowotwórczych. Modele te będziemy oznaczać symbolem (V_p-F) .

Jakość modelu zależy od paradygmatu rzeczownika rodzaju żeńskiego. Wzorzec pierwszy obejmuje rzeczowniki rodzaju żeńskiego o temacie zakończonym na spółgłoskę twardą, drugi – o temacie zakończonym na spółgłoskę miękką, a trzeci – rzeczowniki zakończone na spółgłoskę. Aby wykazać systemowe możliwości homonimii form rzeczownika rodzaju żeńskiego i czasownika, zestawimy interesujące nas końcówki obu paradygmatów w tabeli 1.

Czasownik			Rzeczownik rodzaju żeńskiego							
kłatka sieci	F_i $i=$	końcówka	kłatka	F_i $i=$	wzorzec 1		wzorzec 2		wzorzec 3	
					F	K	F	K	F	K
<i>prim, sg, praes</i>	1lp	ϵ	<i>nom, sg</i>	1		a		a		$\emptyset$
<i>ter, sg, praes</i>	3lp	i, y, e, a	<i>gen, sg</i>	2		i, y		i, y		i, y
<i>ter, pl, praes</i>	3lm	a	<i>dat, sg</i>	3		e	F_2		F_2	
<i>sec, sg, imp</i>	2lp, rozk	$\emptyset$	<i>acc, sg</i>	4		ϵ		ϵ	F_1	
			<i>instr, sg</i>	5		a		a		a
			<i>loc, sg</i>	6	F_3		F_2		F_2	
			<i>nom, pl</i>	8	F_2			e	(F_2)	e
			<i>gen, pl</i>	10		$\emptyset$	F_{10}	$\emptyset, i, y$	F_2	

Tabela 1. Zbieżne końcówki czasowników i rzeczowników rodzaju żeńskiego

Za punkt wyjścia oberzemy czasownikową formę F_{3lp} . O przyjętych zasadach oznaczania modeli informuje poniższe zestawienie:

równość:

typ:

$F_{3lp}(V) = -a$	czyli: $F_1(F) = F_{3lp}(V)$	$-a(V_p-F)$
$F_{3lp}(V) = -e$	czyli: $F_8(F) = F_{3lp}(V)$	$-e(V_p-F)1$ (temat na spółgł. miękką)
	lub: $F_3(F) = F_{3lp}(V)$	$-e(V_p-F)2$ (zak. na spółgł.)
	lub: $F_3(F) = F_{3lp}(V)$	$-e(V_p-F)3$
$F_{3lp}(V) = -i/-y$	czyli: $F_2(F) = F_{3lp}(V)$	$-i(V_p-F)1$ (temat na spółgł. miękką)
		$-i(V_p-F)2$ (zak. na spółgł.)

Z czasownikową formą F_{31p} mogą być (teoretycznie) homonimiczne cztery formy wzorca pierwszego z paradygmatu żeńskiego: F_1 , F_2 , F_3 .

Jeśli homonimia form rzeczownika rodzaju żeńskiego odmieniającego się według wzorca pierwszego z formami czasownika obejmuje rzeczownikową formę F_1 , szereg homonimiczny może być tylko jednoelementowy. O ograniczeniu tym decyduje odmiana czasownika (w klasyfikacji Jana Tokarskiego jest to grupa I), który we wszystkich formach oprócz formy F_{31p} operuje dodatkowo końcówkami: $-(a)m$, $-(a)sz$, $-(a)my$, $-(a)cie$, $-(a)ją$, niehomonimicznymi z końcówkami paradygmatu rzeczownika. Nie jest także możliwa homonimia formy $F_{10}(F)$ z rozkaznikiem, gdyż ten ostatni do tematu dołącza morfem $-aj$. Model spełniający równość: $F_{31p}(V) = F_1(F)$ opatrzymy symbolem $-a(V_p-F)$, a reprezentować go będzie forma: *splata*.

Homonimia form rzeczownika rodzaju żeńskiego odmieniającego się według wzorca pierwszego z formami czasownika nie obejmuje rzeczownikowej formy F_2 , która operuje uwarunkowanymi morfologicznie wariantywnymi końcówkami: $-i$ lub $-y$. Jeśli forma $F_2(F)$ przyjmuje zakończenie $-i$, to jej temat kończy się na spółgłoskę $-k$ lub $-g$. Z kolei nie jest możliwe istnienie czasownika z grupy VIa lub VIIa (tylko w nich pojawia się końcówka $-i$ w formie F_{31p}) o temacie zakończonym na wymienione spółgłoski⁴. Jeśli natomiast $F_2(F)$ przyjmuje zakończenie $-y$, to temat rzeczownika kończy się na spółgłoskę twardą. Formy czasowników z grupy VI i VII o takich tematach mają zmiękczający przyrostek $-i-$. Niemożliwa jest więc homonimia formy F_2 rzeczownika rodzaju żeńskiego odmieniającego się wg wzorca pierwszego z formami czasownika.

Niemożliwa jest również dla omawianych leksemów homonimia form zakończonych na $-e$, gdyż końcówka ta w paradygmacie rzeczownika twar-dotematowego powoduje zmiękczenie tematu. Innymi słowy, powodem braku homonimii jest fakt, iż końcówka $-e$ w paradygmacie rzeczowników wiąże się z alternacją tematu, a w paradygmacie czasowników – nie.

Wzorzec drugi paradygmatu żeńskiego teoretycznie dopuszcza możliwość homonimii rzeczownikowych form F_1 , F_2 i F_8 z czasownikową formą F_3 ; teoretycznie, gdyż przykładów na zgodność rzeczownikowej formy F_1 z formą czasownikową brakuje. Rodzaj tematu rzeczownika odmieniającego się według wzorca drugiego (spółgłoska miękka lub stwardniała) nie pozwala na homonimii z czasownikową formą na $-a$ (właściwą jedynie grupie I), gdyż temat tej formy jest zakończony na spółgłoskę twardą.

Ze względu na homonimiczność końcówek $-i$ oraz $-e$ rzeczowników odmieniających się według wzorca trzeciego (i co za tym idzie – inną charakterystykę gramatyczną rzeczownikowych form konstytuujących modele), modele wydzielane dla homonimii form rzeczowników żeńskich odmieniających się

⁴ Nie potwierdza ich istnienia *Indeks*. Por. także Tokarski, Saloni 1993.

według wzorca drugiego oznaczymy symbolem „I”. Dla $F_{31p}(V) = F_2(F)$ wyodrębniemy typ $-i(V_p-F)1$, a dla $F_{31p}(V) = F_8(F)$ – typ $-e(V_p-F)1$. Wymienione typy realizują liczne modele, w których długość szeregu form homonimicznych uzależniona jest od skomplikowanych zależności między tematami obu leksemów. W obu typach najczęściej szereg form homonimicznych obejmuje rzeczownikowe formy F_2 (lub F_8), F_4 i F_5 oraz odpowiadające im czasownikowe formy F_{31p} , F_{11p} i F_{31m} . Modele podstawowe charakteryzuje zbieżność następujących form:

Model $-i(V_p-F)1+\epsilon+a$

V	F_{31p}	F_{11p}	F_{31m}
F	F_2	F_4	F_5
T = niewol-	niewoli	niewoleł	niewolał

Model $-e(V_p-F)1+\epsilon+a$

V	F_{31p}	F_{11p}	F_{31m}
F	F_8	F_4	F_5
T = skrobi-	skrobie	skrobieł	skrobił

W wyróżnionych typach istnieje też możliwość spełnienia dodatkowego warunku zgodności form: $F_{21p,roz}(V)$ oraz $F_{10}(F)$. Jego spełnienie pozwala na wyróżnienie modeli: $-i(V_p-F)1+\epsilon+a+\emptyset$ oraz $-e(V_p-F)1+\epsilon+a+\emptyset$. Model $-i(V_p-F)1+\epsilon+a+\emptyset$ reprezentuje szereg form homonimicznych: *burzy, burzę, burzą, burz*, a model $-e(V_p-F)1+\epsilon+a+\emptyset$ – szereg: *szyje, szyję, szyją, szyj*.

Wspominaliśmy, iż w paradygmacie czasownikowym pierwsza forma w liczbie pojedynczej i trzecia w liczbie mnogiej wykazują silną tendencję do alternacji tematycznych. Jeśli alternacja w paradygmacie czasownika nastąpi, nie może dojść do homonimii z formami rzeczownika. Brak w szeregu form homonimicznych zakończonych na $-\epsilon$ oraz $-a$ pozwala wydzielić nieproduktywne modele $-i(V_p-F)1+\emptyset$ (reprezentują go formy *podusi* i *poduś* leksemów PODUSIA i PODUSIĆ), model $-i(V_p-F)1+\emptyset+a$ (reprezentowany przez formy *sobiepani, sobiepań, sobiepanią* leksemów SOBIEPANIĆ oraz SOBIEPANI), model $-e(V_p-F)1$ (reprezentowany przez formę *dźwignie* leksemów DŹWIGNIA i DŹWIGNAĆ) oraz model $-e(V_p-F)1+\emptyset$ (reprezentowany przez formy: *piecze* i *piecz* leksemów PIECZA i PIEC).

Wzorec trzeci paradygmatu żeńskiego nie zawiera końcówki $-\epsilon$. Czasownikowa forma F_{31p} może być zbieżna z $F_2(F)$ lub $F_8(F)$. Dodatkowo może pojawić się zgodność rzeczownikowej formy F_1 z formą $F_{21p,roz}$ czasownika oraz czasownikowej formy F_{31p} z rzeczownikową – F_5 . Dla $F_{31p}(V) = F_2(F)$ wydzielimy typ $-i(V_p-F)2$, a dla $F_{31p}(V) = F_8(F)$ – typ $-e(V_p-F)2$. Wyróżnione typy realizują liczne modele (o ich obfitości decyduje stopień skomplikowania paradygmatów obu leksemów). Najbardziej charakterystyczna jest zbieżność następujących form:

Model $-i(V_p-F)2+a+\emptyset$

V	F _{31p}	F _{31m}	F _{21p,rozk}
F	F ₂	F ₅	F ₁
T = biel-	bieli	bielq	biel

Model $-e(V_p-F)2+a+\emptyset$

V	F _{31p}	F _{31m}	F _{21p,rozk}
F	F ₈	F ₅	F ₁
T = pościel-	pościelę	pościelq	pościel

Kolejne modele zawierające homonimiczne formy czasownikowych form czasu teraźniejszego oraz form rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na spółgłoskę to: model $-i(V_p-F)2+\emptyset$ (reprezentują go homonimiczne formy leksemów ŻÓŁCIĆ i ŻÓŁĆ), $-i(V_p-F)2+a$ (reprezentują go homonimiczne formy leksemów KOTWIĆ i KOTEW bud. 'wiązanie stalowe lub drewniane wzmacniające budowę'), $-e(V_p-F)2+a$ (reprezentują go homonimiczne formy leksemów SPRZEDAWAĆ i SPRZEDAJ) oraz $-e(V_p-F)2+\emptyset$ (reprezentują go homonimiczne formy leksemów CIEC i CIECZ).

Rzeczownikowa forma zakończona na $-e$ homonimiczna z czasownikową formą F_{31p} może mieć jeszcze inną charakterystykę gramatyczną. Gdy homonimia dotyczy rzeczowników twar-dotematowych, nie jest możliwe utożsamienie form zakończonych na $-ę$ oraz $-a$, ponieważ rzeczownik operuje tematem twardym (np. *chlapę*, *chlapq*), a paradygmat czasownika o formie F_{31p} = $-e$ (gr. II lub IX) ma zawsze temat zmiękczonej przez przyrostek $-i$ (np. *chlapię*, *chlapiaq*). Możliwa jest natomiast zgodność form F_{31p}(V) oraz F₃(F), gdyż końcówka $-e$ w paradygmacie rzeczownikowym zmiękcza temat. Wyodrębniamy więc model $-e(V_p-F)3$, który reprezentuje homonim *gderze*. Ponadto dojść może do równości formy F₁₀(F) z formą F_{21p,rozk}(V). W tym wypadku obydwie tematy są zgodne, ponieważ w rozkazniku pojawia się sam temat pozbawiony przyrostka. Model $-e(V_p-F)3+\emptyset$ reprezentuje szereg form homonimicznych: *chlapie*, *chlap*.

Wśród leksemów czasownikowych i rzeczownikowych zdarza się też homonimia form zakończonych na zero morfologiczne. Dla rzeczownika rodzaju żeńskiego może to być forma F₁₀ (modele opatrzone symbolem „1”) lub F₁ (modele opatrzone symbolem „2”).

Rzeczownik twar-dotematowy może mieć z czasownikiem z przyrostkiem $-i-$ jedną formę homonimiczną: jest nią rozkaznik. Między omawianymi paradygmatami możliwa jest zgodność formy: F₁₀(F) oraz F_{21p,rozk}(V), ponieważ rozkaznik operuje tematem pozbawionym zmiękczonego przyrostka. Zależności te widać wyraźnie przy odmiianie konkretnych leksemów:

V	BARWIĆ			S	BARWA
	T +	S +	K		T + K
F _{11p}	barw+	-i+	-ę	F ₄	barw+ -ę
F _{31p}	barw+	-i+	∅	F ₂	barw+ -y
F _{31m}	barw+	-i+	-q	F ₅	barw+ -q
F _{21p,rozk}	barw		∅	F ₁₀	barw+ ∅

Forma *barw* rzeczownika BARWA oraz czasownika BARWIĆ jest reprezentantem modelu $-\emptyset(V_p-F)1$.

Model $-\emptyset(V_p-F)1$ może zostać wyjątkowo wzbogacony o formę homonimiczną zakończoną na *-q*. Indywidualnym utożsamieniem, związanym ze specyficznym paradygmatem czasownika, jest model: $-\emptyset(V_p-F)1+a$. Tworzą go formy leksemów WIEDZA i WIEDZIEĆ: *wiedzą, wiedz*.

Formą bezkońcówkową w paradygmacie rzeczownika rodzaju żeńskiego może być również mianownik liczby pojedynczej. Model $-\emptyset(V_p-F)2$ reprezentuje forma *podróż* rzeczownika PODRÓŻ i czasownika PODROŻYĆ. Do homonimii dochodzi w wyniku alternacji tematu *podróż-* na temat *podróż-* w paradygmacie czasownika.

I tu, podobnie jak w modelu typu pierwszego, zdarzyć się może rozszerzenie modelu podstawowego o jedną formę homonimiczną. Model $-\emptyset(V_p-F)2+e$ reprezentuje szereg form homonimicznych: *pomieć*, *pomieć* leksemów POMIEŚĆ (V) i POMIEĆ (F) gw. 'pokos zboża'.

Kolejny model obejmuje czasownikowe formy F_{11p} i F_{31m} , które w paradygmacie czasownikowym najczęściej podlegają alternacjom. Model $-e,-q(V_p-F)$ tworzą przykładowo formy: *duże*, *dużą* leksemów DUSZA i DUSIĆ.

Bardzo interesujący model tworzą homonimiczne formy twar-dotematego rzeczownika (np. LUNA: *lun-y*, *lun-ami*) oraz czasownika o alternacji miękkiej i twardej w formach czasu teraźniejszego (np. LUNAĆ: *luni-(e)sz*, *luni-(e)my*). Jego nietypowość polega na tym, iż oba leksemu mają długi szereg form homonimicznych (są to formy zakończone na *-e*, *-ę* oraz *-q*), jednakże zbieżności między nimi są specyficzne. Otóż w paradygmacie czasownikowym (są to czasowniki z grupy Vb, np. LUNAĆ, lub IX, np. NAZWAĆ) następuje stwardnienie tematu form F_{1p} oraz F_{31m} , z kolei w paradygmacie rzeczownikowym – zmiękczenie formy na *-e*. Do utożsamienia formy F_{10} z formą $F_{21p,roz}$ nie dochodzi, gdyż rozkaźnik przyjmuje miękkie zakończenie (*luń*). Wyodrębniamy tu model $-e,-q(V_p-F)+e$, który charakteryzuje zbieżność następujących form:

Model $-e,-q(V_p-F)+e$

V	F_{11p}	F_{31p}	F_{31m}
F	F_4	F_3	F_5
T = <i>lun-</i>	<i>lunę</i>	<i>lunie</i>	<i>luną</i>

Utożsamienia indywidualne to przykłady zbieżności form, których granice morfologiczne przebiegają w różnych miejscach.

Czasownikowa forma zakończona na *-my* może być homonimiczna z formą F_2 rzeczownika rodzaju żeńskiego o temacie zakończonym na *-m*. Jeśli

w temacie rzeczownika litera *-m* poprzedzona jest samogłoską, homonimia obejmuje czasownikową formę trybu oznajmującego, z kolei jeśli poprzedza ją spółgłoska – utożsamienie dotyczy formy rozkaźnika. W wypadku utożsamienia formy rzeczownika z formą F_{11m} (*damy*) homonimiczne okazują się również formy zakończone na zero morfologiczne (*dam*). Dla rzeczowników rodzaju żeńskiego może to być tylko forma F_{10} . Wyróżnione nieproduktywne modele oznaczymy następującymi symbolami: $-my(V_p-F)$ (model reprezentuje homonim: *palmy*) oraz $-my(V_p-F)+m$ (reprezentatywny szereg form homonimicznych: *dam, damy*).

Końcówka *-cie*, w zależności od poprzedzającej ją głoski, również może oznaczać dwie formy czasownikowe: jeśli jest poprzedzona samogłoską – oznacza formę trybu oznajmującego (modele te przed charakterystyczną końcówką oznaczamy dodatkowym symbolem *V*), jeśli spółgłoską – formę rozkaźnika (modele te przed charakterystyczną końcówką oznaczamy dodatkowym symbolem *C*).

Wpływ na rodzaj modelu z końcówką *-cie* ma jeszcze charakterystyka gramatyczna rzeczownikowej formy *-e*, gdyż element, który jest końcówką dla czasownika (*bab-cie*), dla rzeczownika stanowi jeszcze temat (*babci-e*). Rzeczownikowa końcówka *-e* w paradygmacie żeńskim obsługuje formę F_3 lub F_8 . Dla dalszego różnicowania modeli oznaczonych końcówką *-cie* wprowadzimy oznaczenia liczbowe. Oto proponowany podział modeli zawierających homonimiczne formy czasowników i rzeczowników rodzaju żeńskiego o różnych granicach morfologicznych: $-Vcie(V_p-F)$ (reprezentant: *dacie*), $-Ccie(V_p-F)1$ (reprezentant: *babcie*), $-Ccie(V_p-F)2$ (reprezentant: *paście*).

5.1.1.3. Wszystkie modele obejmujące homonimię form czasowników opartych na temacie czasu teraźniejszego oraz rzeczowników rodzaju nijakiego oznaczymy symbolem (V_p-N) . Modele tego typu są jednoelementowe, o homonimach zakończonych na *-i*, *-a*, *-e*, *-ę*, $\emptyset$ lub *-cie*. Z formą rzeczownikową homonimiczna może być czasownikowa forma F_{3lp} , F_{1lp} oraz $F_{2lp, rozk}$.

Dla homonimii czasownikowej formy F_{3lp} wyróżnimy trzy modele. Model pierwszy charakteryzuje homonimia czasownikowej formy F_{3lp} z rzeczownikową formą F_2 (*cacka*), drugi – homonimia z formą F_{10} (*łączy*), a trzeci – homonimia z formą F_1 (*pierze*) lub z formą F_6 (*kinie*). Oto wyróżnione modele:

Model $-a(V_p-N)$ Model $-y(V_p-N)$ Model $-e(V_p-N)1$ Model $-e(V_p-N)2$

V	F_{3lp}
N	F_2
T = cack-	<i>cacka</i>

V	F_{3lp}
N	F_{10}
T = łączz-	<i>łączy</i>

V	F_{3lp}
N	F_1
T = pierz-	<i>pierze</i>

V	F_{3lp}
N	F_1
T = kini-	<i>kinie</i>

W wypadku zgodności: $F_{2lp, rozk}(V) = F_{10}(N)$, czyli w sytuacji, gdy D Im. rzeczownika przybiera końcówkę $-\emptyset$, szereg homonimiczny wzbogacony jest o jedną formę. Możliwość taka istnieje jedynie w wypadku modelu $-e(V_p-N)1$. Wyodrębniamy więc model: $-e(V_p-N)1+\emptyset$, który reprezentują homonimy: *stanie, stań*.

Ze względu na obecność końcówki $-ę$ w paradygmacie czasownikowym oraz rzeczownikowym w modelach typu (V_p-N) możliwa jest równość: $F_{1lp}(V) = F_1(N)$. Gdy zostanie ona spełniona, mamy do czynienia z modelem: $-ę(V_p-N)$, reprezentowanym przez homonim *karłę*. W modelu tym do homonimii pozostałych form dojść nie może, gdyż temat rzeczownika ulega rozszerzeniu (por. *karłęcia*). Model tworzą formy dwu derywatów od nazw zwierząt: nazwy młodszego na $-ę/-ęci-$ oraz czasownika z grupy VI z przyrostkiem $-i/-y$. Model wykazuje śladową produktywność. SPFH podał siedem przykładów homonimii formy na $-ę$. Są to następujące homonimy: *capię, karłę, kruczę, kureczę, łapię, małpię, zwierzę*. Można również wymienić jednostki potencjalne, takie jak: *golębie, bocianie, gawronię, chłopię, sówię, ciele, indyczę, diablę* i in.

Formy leksemów spełniających równość: $F_{2lp, rozk}(V) = F_{10}(N)$ tworzą nieproduktywny model $-\emptyset(V_p-N)$, reprezentowany przez formę *łóż*.

Podobnie jak w wypadku homonimii z czasownikiem form rzeczowników rodzaju męskiego i żeńskiego, wyróżnić można modele nieproduktywne, zawierające homonimiczne formy o różnych granicach morfologicznych (zachowamy dla nich te same oznaczenia). Oto proponowany podział tych modeli: $-Vcie(V_p-N)$ (reprezentant: *śmiecie*) oraz $-Ccie(V_p-N)$ (reprezentant: *palcie*).

5.1.1.4. Homonimia form czasowników oraz rzeczowników *plurale tantum* dotyczyć może czasownikowych form F_{3lp} oraz $F_{2lp, rozk}$. Trzecia forma liczby pojedynczej wykazuje się homonimicznością w stosunku do form rzeczownika *plurale tantum* jedynie w wypadku końcówek $-i$ oraz $-e$.

Model $-i(V_p-P)$ charakteryzuje równość: $F_{3lp}(V) = F_{10}(P)$, a reprezentuje go homonimiczna forma leksemów $GE_2\dot{S}LI\acute{C}$ i $GE_2\dot{S}LE$.

Model $-e(V_p-P)$ charakteryzuje równość: $F_{3lp}(V) = F_9(P)$, a reprezentuje go homonimiczna forma leksemów *DZIAĆ* i *DZIE,IE*.

Model $-\emptyset(V_p-P)$ wydzielimy dla tych leksemów, którym właściwa jest zbieżność form: $F_{2lp, rozk}(V) = F_{10}(P)$. Realizujący ów typ model reprezentuje homonimia form leksemów *DYBAC* i *DYBY*.

5.1.2. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie czasu przeszłego

Modele homonimii form czasownika w czasie przeszłym i form rzeczownika oznaczać będziemy symbolem (V_1-S) . Aby mogło dojść do homonimii

formy leksemu rzeczownikowego i formy czasownika w czasie przeszłym, spełniona musi zostać równość:

$$T(V_i) = T_{\text{praet}}(V) + t = T(S) \text{ oraz } K(V_i) + K(S).$$

5.1.2.1. Modele typu (V₁-M) dotyczą rzeczowników rodzaju męskiego zakończonych na *-t* lub *-l*, których temat pokrywa się z formami czasownika w czasie przeszłym. Nieproduktywny model *-em,-Ø,-y(V₁-M)* tworzą homonimiczne z czasownikiem formy rzeczownika zakończonego na spółgłoskę *-t*, a model charakteryzuje zgodność następujących form:

Model *-em,-Ø,-y(V₁-M)*

V	F _{1lp,m}	F _{3lp,m}	F _{3lm,nmo}
M	F ₆	F ₁	F ₈
T = <i>dział-</i>	<i>działem</i>	<i>dział</i>	<i>działły</i>

Kolejny model dotyczy rzeczowników zakończonych na *-l*. W ich wypadku możliwa jest równość z jedną formą czasownikową opartą na temacie czasu przeszłego. Jest to zgodność czasownikowej formy F_{3lm,nmo} oraz rzeczownikowej F₁₀. Nieproduktywny model *-i(V₁-M)* reprezentuje forma: *żuli*.

5.1.2.2. Podstawowy szereg form homonimicznych rzeczowników rodzaju żeńskiego o temacie zakończonym na *-l* oraz czasowników w czasie przeszłym obejmuje cztery formy. Model *-Ø,-a,-o,-y(V₁-F)* reprezentują formy leksemów JĄKAĆ i JĄKAŁA⁵, a zbieżność dotyczy tu następujących form:

Model *-Ø,-a,-o,-y(V₁-F)*

V	F _{3lp,m}	F _{3lp,z}	F _{3lp,n}	F _{3lm,nmo}
F	F ₁₀	F ₁	F ₇	F ₂
T = <i>jąkał-</i>	<i>jąkał</i>	<i>jąkała</i>	<i>jąkało</i>	<i>jąkały</i>

Nietypowością wyróżnionego modelu jest fakt, iż tworzą go rzeczowniki dwurodzajowe: *ten jąkała – ta jąkała, ten krzykała – ta krzykała, ten gderala – ta gderala*. Chociaż od wielu czasowników z gr. I lub IX można za pomocą sufiksu *-al-* utworzyć okazjonalny derywat rzeczownikowy będący nazwą wykonawcy czynności, faktycznie derywatów takich funkcjonuje kilkanaście. W związku z tym model *-Ø,-a,-o,-y(V₁-F)* uznajemy za nieproduktywny.

Możliwa jest sytuacja, kiedy nie dochodzi do utożsamienia D lm. z formą czasownikową, a szereg form homonimicznych jest uboższy o formę bezkoń-

⁵ Model ten został wydzielony i scharakteryzowany przez M. Bańkę. Por. Bańko 1986.

cówkową. Model $-a,-o,-y(V_1-F)$ reprezentują formy homonimiczne: *miotła*, *miotło*, *miotły* leksemów MIOTŁA oraz MIEŚĆ. Model ów jest szczątkowo produktywny, bo tworzące go potencjalne formy można odnaleźć wśród nazwisk zakończonych na *-ała*, np. DOMAGAŁA, OPIERAŁA itp.

Dla rzeczowników o temacie zakończonym na *-l* możliwa jest jedynie zbieżność czasownikowej formy $F_{3\text{lm},\text{mo}}$ z rzeczownikową formą F_2 . Model $-i(V_1-F)$ reprezentuje forma: *piszczeli*.

5.1.2.3. Wśród modeli typu (V_1-N) wyodrębniamy tylko jeden nieproduktywny model $-\emptyset,-em,-a,-o(V_1-N)$, który reprezentuje szereg: *czekał*, *czekałem*, *czekała*, *czekało*. Homonimia w tym modelu obejmuje następujące formy:

Model $-\emptyset,-em,-a,-o(V_1-N)$

V	$F_{3\text{lp},\text{m}}$	$F_{1\text{lp},\text{m}}$	$F_{3\text{lp},\text{z}}$	$F_{3\text{lp},\text{n}}$
N	F_{10}	F_5	F_2	F_1
T = <i>czekał-</i>	<i>czekał</i>	<i>czekałem</i>	<i>czekała</i>	<i>czekało</i>

5.1.3. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie bezosobnika

Czasownikowe formy oparte na temacie bezosobnika są homonimiczne z rzeczownikowymi formami zakończonymi na *-o*. Końcówka ta pojawia się jedynie w paradygmacie żeńskim i nijakim. Aby forma rzeczownikowa mogła być homonimiczna z formą czasownika, jej temat kończyć się musi na *-n-* lub *-t-*. Tak więc z bezosobnikami homonimiczne są formy rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na *-na*, *-ta* oraz formy rzeczowników rodzaju nijakiego zakończonych na *-no*, *-to*. Wyróżnione modele to: (V_o-F) (reprezentant: *golono*) oraz (V_o-N) (reprezentant: *siano*).

5.1.4. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie bezokolicznika

Produktywny typ tworzą bezokoliczniki czasowników przedrostkowych z grupy Xa lub nieregularnych, tworzonych od rdzenia IŚĆ, oraz forma F_{10} gerundiów tychże czasowników. Wyróżnimy dla nich model $-\acute{e}(V_e-N)$, reprezentowany przez formę: *gnić*⁶. Znajdują się w nim m.in. takie szeregi słowotwórcze jak:

⁶ Ten rodzaj regularności został zauważony przez U. Andrejewicz. Por. Andrejewicz 1988, s. 295.

- *bić, dobić, nabić, obić, pobić, zabić, zbić, rozbić, whić;*
- *myć, umyć, obmyć, odmyć, wymyć, przemyć, podmyć;*
- *kuć, pokuć, ukuć, okuć, wykuć, zakuć, odkuć, nakuć.*

Ponadto możliwa jest homonimia bezokolicznika z rzeczownikowymi formami F_1 i F_{10} . Wymienione formy konstytuują modele: $-ec(V_\epsilon-M)$ (reprezentant: *ocięc*), $-ec(V_\epsilon-F)$ (reprezentant: *lec*) oraz $-\acute{e}(V_\epsilon-F)$ (reprezentant: *powieść*).

5.2. Homonimia form czasownika i przymiotnika

Przegląd form fleksyjnych czasownika i przymiotnika wykazuje zbieżność w następujących ich wykładnikach (tabela 2). Zestawienie to pozwala określić, które formy należy poddać obserwacjom. Nie pozwala natomiast ustalić, czy istnieje jakaś regularność przy powstawaniu form homonimicznych.

Czasownik			Przymiotnik		
kl. sieci	F(V)	K(V)	kl. sieci	F(A)	K(A)
<i>ter, sg, praes</i>	F_{3lp}	<i>i, y, e, a</i>	<i>nom, sg, m</i>	F_1	<i>i, y</i>
<i>ter, pl, praes</i>	F_{3lm}	<i>q</i>	<i>nom, sg, n</i>	F_5	<i>e</i>
<i>ter, sg, praet, f</i>	$F_{3lp,z}$	<i>-t- + a</i>	<i>nom, sg, f</i>	F_6	<i>a</i>
<i>ter, pl, praet, -m.-os.</i>	$F_{3lm,nmo}$	<i>-t- + y</i>	<i>dat, sg, f</i>	F_7	<i>ej</i>
<i>ter, pl, praet, m.-os.</i>	$F_{3lm,mo}$	<i>-t- + i</i>	<i>acc, sg, f</i>	F_8	<i>q</i>
<i>sec. sg, imp</i>	$F_{2lp, rozk}$	<i>ej</i>	<i>nom, pl, ml</i>	F_9	<i>i, y</i>

Tabela 2. Zbieżne końcówki czasowników i przymiotników

5.2.1. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie czasu teraźniejszego

5.2.1.1. Czasownik i formy nieadwverbialne

Homonimię form czasu teraźniejszego czasownika oraz form przymiotników oznaczać będziemy symbolami (V_p -Adj). Jak wykazuje tabela 2., podstawą rozważań należy uczynić czasownikową formę F_{3lp} , gdyż zakończenie tej formy (*-i, -y, -a, -e*) decyduje o jakości szeregu homonimicznego. Wspólną końcówką form czasownika i przymiotnika może się okazać również *-q*. O przyjętych założeniach oznaczania modeli informuje poniższe zestawienie:

równość:		typ:
$F_{31p}(V) = -i/-y$	czyli: $F_1(Adj) = F_{31p}(V)$ lub: $F_9(Adj) = F_{31p}(V)$	$-i(V_p-Adj)1$ $-i(V_p-Adj)2$
$F_{31p}(V) = -a$	czyli: $F_6(Adj) = F_{31p}(V)$	$-a(V_p-Adj)$
$F_{31p}(V) = -e$	czyli: $F_5(Adj) = F_{31p}(V)$	$-e(V_p-Adj)$
$F_{31m}(V) = -q$	czyli: $F_8(Adj) = F_{31m}(V)$	$-q(V_p-Adj)$

Jeśli czasownikowa forma F_{31p} przyjmuje końcówkę $-i$ lub $-y$ (dla czasowników są one uwarunkowane morfologicznie), może być ona homonimiczna z przymiotnikową formą F_1 (model oznaczony symbolem „1”) lub F_9 (model oznaczony symbolem „2”), gdyż w paradygmacie przymiotnikowym końcówki te spełniają już funkcje dystynktywne. Forma F_1 (np. *gorszy*) w paradygmacie przymiotnika różni się od formy F_9 (np. *gorsi*), jednakże specyficzny rozkład synkretyzmów może objąć obydwie formy (np. F_1 oraz F_9 : *anieli*). Ponadto w paradygmacie czasowników z gr. VI występuje końcówka $-q$, która pojawia się także w paradygmacie przymiotnikowym.

Model $-i(V_p-Adj)1+a$ reprezentuje szereg: *byczq, byczy*. Model ów współtworzą formy przymiotników twar-dotematowych zakończone na $-y$, u których występuje synkretyzm form 1. i 9. (czyli przymiotniki, których temat kończy się na spółgłoskę stwardniałą). Identyczną charakterystykę gramatyczną mają przymiotniki miękkotematowe homonimiczne z formami czasownikowymi z grupy VIa, np. *anieli, anielq*.

Przymiotniki o temacie zakończonym na spółgłoskę twardą nietylnojęzykową homonimiczne z czasownikami z gr. VIb tworzą podobne serie, jednak brakuje im części charakterystyki w liczbie mnogiej, gdyż w tym wypadku: $F_1(Adj) \neq F_9(Adj)$. Ponieważ wspomniane ograniczenie jest uwarunkowane morfologicznie, typ homonimii reprezentowanej przez ciąg *pastuszq, pastuszy* można opisać w modelu $-i(V_p-Adj)1+a$.

Zaobserwowana homonimia dotyczy najczęściej czasowników i przymiotników tworzonych od nazw zwierząt (np. *kurzy, kwoczy, byczy, muli*) lub osób (np. *babi, anieli, pastuszy, próźniaczy*). Z tymi formami wiąże się śladowa produktywność opisywanego modelu. Rzadko spotkać można formy męskosobowe w liczbie mnogiej utworzone od nazw zwierząt, jednak system dopuszcza takie sytuacje, a i teksty literackie (np. bajki) z pewnością posługują się owymi formami⁷.

⁷ Sporadyczność przymiotnikowych form męskosobowych liczby mnogiej takich jak *sępi, trupi, ziębi* stała się powodem nieuwzględnienia pełnej charakterystyki gramatycznej tych form w SPFH. We wstępie autorzy zaznaczyli, iż podstawą rozstrzygnięcia wątpliwości będzie dla nich *możliwość skonstruowania naturalnego kontekstu danej homoformy w obu jej użyciach* [SPFH, s. 7]. Najprawdopodobniej kierując się powyższym kryterium, wyeliminowali przy formach typu *anieli* opis M, W Im. r. m.-os. Jednakże w dalszej

Model $-i(V_p\text{-Adj})_2$ reprezentuje homonim: *brunatni*. Tworzy go forma F_{31p} czasownika (BRUNATNIĆ: *brunatnisz*, *brunatnimy*) oraz forma F_9 twar-dotematowego przymiotnika (BRUNATNY: *brunatnego*, *brunatnemu*). Model ten wykazuje śladową produktywność dla par leksemów typu RÓŻOWY i RÓŻOWIĆ, a więc dla tych leksemów, które są spokrewnione słowotwórczo.

Model $-q(V_p\text{-Adj})$ tworzą formy tych leksemów, dla których charakterystyczna jest jedynie homonimia słowoform zakończonych na $-q$. Powodem ograniczenia szeregu o homonim zakończony na $-i$ są alternacje występujące w paradygmacie czasownika. Model tworzą formy czasowników z gr. VIa (zakończone na $-i\acute{c}$) oraz przymiotników zakończonych na $-y$, których temat kończy się na spółgłoskę stwardniałą. W tych sytuacjach forma F_{31p} czasownika kończy się na $-i$ (np. *bydłęci*, *czczy*), a formy F_1 oraz F_9 przymiotnika na $-y$ (np. *bydłęcy*, *czczy*). Zbieżność dotyczy jedynie formy zakończonej na $-q$, np. *bydłęq*. Ostatnia forma reprezentuje wyróżniony model.

Model $-a(V_p\text{-Adj})$ rozpoznawać będziemy po formie *poniejsza*. Jest to model nieproduktywny (obejmuje zaledwie kilka par leksemów).

Kolejny typ obejmuje czasownikową formę F_{31p} zakończoną na $-e$, homonimiczną z przymiotnikową formą F_5 . Homonimia obejmuje też formy: $F_{31m}(V)$ oraz $F_8(\text{Adj})$. Typ ten realizuje jeden nieproduktywny model $-e(V_p\text{-Adj})+a$, którego reprezentantem są formy: *kwocze*, *kwoczq*⁸.

Homonimia form czasowników i przymiotników o tematach różnej długości zdarza się w dwóch sytuacjach: wtedy, gdy czasownikowa końcówka $-cie$ odpowiada końcowemu ciągowi liter formy przymiotnika, oraz wtedy, gdy przymiotnikowa końcówka $-ej$ jest częścią tematu czasownika.

Model $-cie(V_p\text{-Adj})$ reprezentuje forma jednej pary leksemów. Jest to forma *trzecie* leksemów TRZEĆ (V) i TRZECI (A).

Model $-ej(V_p\text{-Adj})$ reprezentuje homonim: *baraniej*. Tworzy go forma $F_{2lp,roz}$ czasownika z grupy III, którego temat w czasie teraźniejszym ulega rozszerzeniu o przyrostek $-ej-$ (BARANIEĆ: *baraniej*, *baraniejemy*) oraz forma F_7 miękko tematowego przymiotnika (BARANI: *baraniego*, *baraniemu*).

SPFH podaje w tym wypadku przykłady form przymiotnikowych zakończonych jedynie na $-czy$ (*robaczej*, *zajęczej*, *urzędniczej*), jednakże w systemie tkwi możliwość homonimii między formami zakończonymi na inne

części wstępu autorzy podają kolejny warunek uznania formy za homonimiczną: *możliwość naturalnego wystąpienia danej homoformy w jednym przynajmniej typie tekstów polszczyzny, [...] w poezji, w tekstach retorycznych, bajkach* [SPFH, s. 7]. Z pewnością da się skonstruować takie konteksty, w których pojawić się może określenie *anieli pachółkowie*.

⁸ Podkreślmy, że forma czasownikowa dotyczy leksemu KWOKAĆ, a nie KWOCZYĆ. Homonimia form czasownika KWOCZYĆ (z grupy VIb) oraz przymiotnika KWOCZY mieści się w modelu *byczq*, *byczy*. Natomiast opisana wyżej homonimia dotyczy formy czasownika KWOKAĆ z grupy IX.

spółgłoski stwardniałe⁹, np. *szczurzej* (forma przymiotnika SZCZURZY oraz forma czasownika SZCZURZEĆ ‘stawać się takim jak szczur’, utworzonego analogicznie do WILCZEĆ) czy *komarzej* (KOMARZY i KOMARZEĆ ‘stawać się takim jak komar’). Produktyność tego modelu jest wątpliwa.

Model $-\emptyset(V_p\text{-Adj})$ tworzą czasownikowy rozkaznik i nietypową, bo bezkońcówką, formą mianownika liczby pojedynczej przymiotnika. Model reprezentuje formą *gotów* czasownika GOTOWIĆ i przymiotnika GOTÓW.

5.2.1.2. Czasownik i formy adverbialne

Przymiotnikowe formy adverbialne podlegają jedynie stopniowaniu. Ponieważ stopień najwyższy tworzy się bądź analitycznie, bądź przez dodanie przedrostka, formy tej nie bierzemy pod uwagę. Dwie klątki podparadygmatu odprzymiotnikowych przysłówków operują trzema końcówkami: forma w stopniu równym może mieć zakończenie *-e* lub *-o*, a forma w stopniu wyższym – zakończenie *-ej*. Homonimia form czasownika opartych na temacie czasu teraźniejszego i form przysłówka odprzymiotnikowego możliwa jest tylko w wypadku dwóch przymiotnikowych końcówek, a mianowicie *-e* oraz *-ej*¹⁰.

Model $-e(V_p\text{-Adv})$ tworzy czasownikowa forma F_{3lp} zakończona na *-e* oraz formą adverbialną w stopniu równym. Model reprezentuje formą: *walnie* leksemów: WALNAĆ (V) i WALNY (A).

Model $-ej(V_p\text{-Adv})$ tworzy przysłówkowy stopień wyższy oraz czasownikowa forma $F_{2lp, rozk.}$. Homonimia dotyczy czasowników z grupy III. Leksemy tworzące model $-ej(V_p\text{-Adv})$ są spokrewnione słowotwórczo, dlatego też model wykazuje produktywność dla par leksemów typu JAŚNIEĆ i JASNY, DUMNIEĆ i DUMNY itp.

5.2.2. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie czasu przeszłego

5.2.2.1. Czasownik i formy nieadverbialne

Największa regularność jednostek homonimicznych definiowanych jako czasownik lub przymiotnik dotyczy przede wszystkim czasownikowych form

⁹ Pomijamy oczywiście tematy zakończone na *-sz*, *-ź*, gdyż przymiotniki na nie zakończone w formie 9. mają inny alternant tematu (por. *duży* – *duzi*, *pierwszy* – *pierwsi*).

¹⁰ O homonimiczności form czasownika i przysłówka pisali: Tokarski 1964c; Andrejewicz 1988. s. 195.

trzeciej osoby w czasie przeszłym¹¹ oraz form spokrewnionego z nimi przymiotnika. Pokrewieństwo owych form wymaga kilku słów komentarza.

Formy dzisiejszego czasu przeszłego są efektem ewolucji dawnych form czasu przeszłego złożonego. Czas ten tworzyły formy osobowe słowa posiłkowego (*jeśm, jeś, jest, jeśmy, jeście, są*) oraz imiesłowu przeszłego (zwanego przez nas pseudoimiesłowem). Imiesłów zbudowany był na temacie bezokolicznika, do którego przyłączał się przyrostek *-t/-l-* oraz końcówki rodzajowe. Z czasem formy słowa posiłkowego w osobie pierwszej i drugiej obu liczb przeobraziły się w końcówki (*-m, -ś, -śmy, -ście*), których dowodem pierwotnej samodzielności jest dzisiejsza ruchomość. Formy słowa posiłkowego w trzeciej osobie zostały pominięte¹².

Imiesłów czasu przeszłego mógł odmieniać się według deklinacji przymiotnikowej. Imiesłów przeszły przymiotnikowy miały z reguły czasowniki oznaczające stan dokonany.

Taka historia oraz pewna produktywność form tego dawnego imiesłowu powodowały, iż w opisie synchronicznym bywa on uwzględniany w paradygmacie czasownikowym¹³. W naszym ujęciu formy dawnego imiesłowu przymiotnikowego reprezentują leksem przymiotnikowy.

Ta krótka dygresja historyczna pozwala dostrzec źródło regularności modeli zawierających formy trzeciej osoby czasu przeszłego czasownika oraz formy spokrewnionego z nim przymiotnika¹⁴. Paradygmat rodzajowo-liczbowy pseudoimiesłowu ma przejrzyste reguły tworzenia form:

$F_{3\text{p},m}$	$T_1 + \text{ł} + \emptyset$	
$F_{3\text{p},z}$	$T_1 + \text{l} + -a$	
$F_{3\text{p},n}$	$T_1 + \text{ł} + -o$	
$F_{3\text{m},mo}$	$T_1 + \text{l} + -i$	lub $T_2 + \text{l} + -i$
$F_{3\text{m},nmo}$	$T_1 + \text{ł} + -y$	

Dla przymiotnika owe reguły są równie jasne:

F_6	$T_1 + \text{ł} + -a$
F_1	$T_1 + \text{ł} + -y$
F_9	$T_1 + \text{l} + -i,$

gdzie T_1 oznacza, wyjątkowo, część tematu przymiotnikowego bez końcowej litery.

¹¹ Jan Tokarski nazywał je imiesłowem przeszłym (zob. Tokarski 1978, s. 193), jednak określenie to nie przyjęło się w językoznawstwie synchronicznym.

¹² Por. Z. Klemensiewicz, T. Lehr-Spławiński, S. Urbańczyk, *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa 1981, s. 370-373.

¹³ Zob. Tokarski 1978, s. 194.

¹⁴ Zob. Tokarski 1964b. Por. też: Andrejewicz 1988.

Powyższe zestawienie wskazuje na charakterystyczną dla paradygmatu czasownikowego alternację w temacie. W czasownikach grupy III dochodzi do alternacji typu: *zgrubiał* : *zgrubieli*, ale w odmianie odpowiedniego przymiotnika nie ma wymiany: pozostaje *zgrubiał* : *zgrubiali*. Rozbieżność ta pozwala na utożsamienie jedynie dwóch słowoform zakończonych na *-a* oraz na *-y*:

<i>Adj</i> lub <i>V</i>		<i>Adj</i>	<i>V</i>
<i>nabrzmiała, nabrzmiały</i>	<i>ale:</i>	<i>nabrzmiali,</i>	<i>nabrzmieli</i>
<i>posmutniała, posmutniały</i>	<i>ale:</i>	<i>posmutniali</i>	<i>posmutnieli</i>

Zbieżność form odczasownikowych przymiotników z formami pseudomiesłowu dotyczy dwóch wypadków: homonimiczności dwóch form (i tę uznajemy za podstawową) oraz homonimiczności trzech form.

Model *-a,-y(V₁-Adj)* reprezentuje szereg form homonimicznych: *dojrzała, dojrzały*. Model *-a,-y(V₁-Adj)+i* jest bogatszy od modelu podstawowego o formę homonimiczną zakończoną na *-i*. Reprezentują go formy: *podpuchli, podpuchła, podpuchły*.

Model *-a,-y(V₁-Adj)* obejmuje czasowniki przede wszystkim z grupy III, które standardowo są w dwóch formach homonimiczne z utworzonymi od nich przymiotnikami. Model jest produktywny, ponieważ czasowniki z gr. III są także grupą produktywną. SPFH do homonimii tego typu zalicza także czasowniki z innych grup: Vc (np. *nabiegła, porośla, stęchła, spierzchła*), IX (np. *stajała*), Xa (*podgniła, przygniła, zgniła*) i XI (np. *wyniosła, osiadła, oblażała*). Najpierw przyjrzyjmy się czasownikom z grupy Vc.

Otóż od strony systemowej wszystkie czasowniki z grupy Vc tworzą szereg trzech form homonimicznych z przymiotnikiem, a więc reprezentują model *podpuchli, podpuchły, podpuchła*. Natomiast z całą pewnością kłopotliwe może okazać się zbudowanie kontekstu dla niektórych form mianownika rodzaju męskoosobowego. Przykładowo, zdanie: *Przemarзли mężczyźni chcieli się napić czegoś ciepłego* jest zupełnie prawdopodobne, natomiast: *Nadmarzli mężczyźni chcieli napić się czegoś ciepłego* może już budzić wątpliwości. Widać jednakże wyraźnie, iż stworzenie formy przymiotnikowej o charakterystyce: M, W Im. r. m.-os. nie nastrecza najmniejszych trudności, a ograniczenie w jej używaniu jest spowodowane względami czysto semantycznymi (nie każdy przymiotnik może się łatwo wiązać z rzeczownikiem męskoosobowym). Decyzja, czy istnieją jednostki o takiej charakterystyce, zależeć będzie więc od przyjętych kryteriów. W pracy tej mówimy o możliwościach systemowych w tworzeniu jednostek homonimicznych, dlatego też wszystkie czasowniki z grupy Vc uznajemy za charakterystyczne dla modelu *-a,-y(V₁-Adj)+i*. Ograniczenia semantyczne można sygnalizować wewnątrz modelu.

Powyższa decyzja pociąga za sobą kolejną: jednostki homonimiczne typu *odtajała, roztajała, stajała* także tworzą szereg form homonimicznych analogiczny do *podpuchli, podpuchły, podpuchła*. Ich status jest identyczny jak wspomnianych form czasownikowych z grupy Vc: od strony systemowej nie ma przeszkód w tworzeniu form czasowników z gr. IX homonimicznych z formami przymiotników. Powód jest oczywisty: w odmianie czasownika nie występują alternacje tematyczne. Kontrowersyjne natomiast może okazać się istnienie form przymiotnikowych, ale jak już zaznaczyliśmy, nie jest to ograniczenie systemowe.

Formacje przedrostkowe czasownika GNIĆ (gr. Xa) w SPFH są raz reprezentantami modelu $-a, -y(V_I-Adj)+i$ (np. *pogniła, pogniły, pognili*), a raz modelu $-a, -y(V_I-Adj)$ (np. *zgniła, zgniły*). Skoro można utworzyć poprawny kontekst dla męskoosobowych użyć przymiotnika *pogniły*, uznajemy za równie prawdopodobne takie użycia dla przymiotników *zgniły*.

Inną decyzję należy podjąć w wypadku czasowników z grupy XI: mogą one reprezentować obydwa modele. Wyjaśnienie powodów, dla których przedstawiciele jednej grupy koniugacyjnej znajdują się w różnych modelach, jest w tym wypadku proste: czasowniki z gr. XI wykazują różne typy oboczności tematycznych. Wśród czasowników z tej grupy znajdują się więc takie, które mają trzy formy homonimiczne z przymiotnikiem, np.: *przywarły, przywarła, przywarli*, oraz takie, które mają dwie formy homonimiczne z przymiotnikiem, np.: *doniosła, doniosły*, ale: *donieśli* (V) oraz *donieśli* (A).

Model $-a, -y(V_I-Adj)+i$ obejmuje przede wszystkim liczną grupę czasowników prefiksalnych oznaczających „stan” (a nie czynność), czyli nieprzechodnich o znaczeniu biernym. Czasowniki te tworzą szeregi spokrewnionych słowotwórczo form, przykładowo: *chryply, ochryply, pochryply, przychryply, schryply, zachryply*; *nikły, ponikły, zanikły, wynikły*; *padły, przepadły, przypadły, opadły, odpadły, spadły, wpadły*; *stali, ustali, zastali, przestali, wystali, powstali, pozostali*.

Homonimia tego typu dotyczy czasowników przede wszystkim z grupy Vc (np. *wybuchli, zakrzepili, zwiędli, zamarзли, zmiękli*). Dość liczne są tu także czasowniki z grupy I (np. *wydelikatniali, wyszlachetniali, wytrwali, zamieszka-li, ześwietczali*), jednak z pewnych względów należałoby im poświęcić trochę uwagi.

Otóż homonimiczne z czasownikami z grupy I przymiotniki na *-ały* nie pochodzą od nich, lecz od czasowników z grupy III. Przykładowo, *wydelikatniali* to ‘taki, który wydelikatniał’, a więc *wydelikatniały* pochodzi od *wydelikatnieć*. Jednakże analizowana forma przymiotnikowa wykazuje również zbieżność z formą czasownika z grupy I (*wydelikatniać*), w której jest stały przyrostek tematyczny *-a-*, wobec czego w czasie przeszłym nie ma wymiany *a : e*. Wydaje się, iż właśnie to niebezpośrednie pokrewieństwo stało się przy-

czyną częstego pomijania przez SPFH homonimii formy na *-li* przymiotnika powstałego od czasownika z grupy III z formami czasownika z grupy I.

W modelu $-a,-y(V_1-Adj)+i$ można również odnaleźć kilka czasowników z grupy Xa (np. *czuli, odżyli, opili, pognili* wraz z innymi przedrostkami), z grupy XI (np. *umarli, opaśli, rozwlekli, zapiekli*) oraz nieregularnych o podstawach: BYĆ, IŚĆ, STAĆ wraz z pochodnymi od nich formacjami przedrostkowymi (np. PRZYBYĆ, DOSTAĆ).

5.2.2.2. Czasownik i formy adverbialne

Homonimie czasownikowych form opartych na temacie czasu przeszłego i form adverbialnych reprezentuje jeden model oznaczony symbolem $-o(V_1-Adv)$. Konstytuuje go czasownikowa forma $F_{3pl,n}$ oraz forma adverbialna w stopniu równym. Model reprezentuje forma *nikł* leksemów NIKNAĆ i NIKŁY.

5.2.3. Homonimia czasownikowych form opartych na temacie bezosobnika

Dla homonimicznych form bezosobnika i przysłówka w stopniu równym wyodrębniamy model $-o(V_o-Adv)$. Model reprezentuje forma *cięto* leksemów CIAĆ (V) i CIĘTY (A). Utożsamienia bezosobnika i odprzymiotnikowego przysłówka są bardzo rzadkie, a zarejestrowane przez SPFH przykłady często opatrzone są kwalifikatorem: *rzadki, przestarzały*.

VI. HOMONIMIA FORM LEKSEMÓW NIEODMIENNYCH ORAZ FORM LEKSEMÓW ODMIENNYCH

Homonimia form leksemów nieodmiennych o paradygmacie jednoklatkowym dotyczy najczęściej utożsamień nieregularnych. Dochodzi do niej w wyniku zbieżności klatki paradygmatu leksemu nieodmiennego z jedną (lub z kilkoma – jeśli w paradygmacie leksemu odmiennego występuje synkretyzm) klatką z paradygmatu leksemu odmiennego. Homonimia ta obejmuje formy rzeczowników, przymiotników oraz czasowników. Ponieważ punktem wyjścia rozważań w niniejszej pracy są paradygmaty, wszystkie leksemy nieodmierne, ze względu na jednoklatkowy paradygmat, traktujemy łącznie. Oznacza to, iż leksem nieodmienny oznaczany symbolem L_n określa: spójnik, partykuło-przysłówkę, przyimek, wykrzyknik lub leksem, który nie ma zróżnicowania form syntetycznych (np. rzeczownik SALAMI lub czasownik niewłaściwy MOŻNA).

Niehomonimiczne z formami leksemów nieodmiennych końcówki z paradygmatu rzeczownikowego, czasownikowego i przymiotnikowego to: *-ach*, *-emu*, *-m*, *-my*, *-om*¹, *-owi*, *-owie*, *-sz*, *-ych*, oraz *-ymi*, gdyż nie istnieją leksemy nieodmierne o temacie zakończonym takimi literami.

Homonimiczne z formami leksemów nieodmiennych są następujące końcówki leksemów odmiennych: $\emptyset$, *-a*, *-ami*, *-ą*, *-cie*, *-ć*, *-e*, *-ego*, *-ej*, *-em*, *-ę*, *-i/-y*, *-im/-ym*, *-o*, *-u*. Systemowe możliwości powstania homonimii form leksemów nieodmiennych z formami leksemów odmiennych zakończonych na wyżej wymienione końcówki prezentuje tabela 1. Wydzielone modele są nieproduktywne², a często reprezentują je pojedyncze przykłady, dlatego też nie będziemy tych modeli uwzględniać w aneksie. Przykłady własne (oznaczone symbolem „*”) podajemy jedynie wtedy, gdy brakuje reprezentanta wyróżnionego modelu w SPFH.

---

¹ Końcówka *-om* występuje w jednym przykładzie homonimii form rzeczownika oraz form leksemu nieodmiennego. Jest to forma *wilkom*, będąca wykładnikiem tekstowym celownika liczby mnogiej rzeczownika rodzaju męskiego WILK oraz formą leksemu nieodmiennego WILKOM ‘dawna forma powitania, witaj!’. Istnieje też leksem rzeczownikowy WILKOM (M), cząstka *-om* jest jednakże fragmentem jego tematu, stąd forma *wilkom* reprezentuje model *-em(L_n-M)*.

² Jedynie model *-em(L_n-M)* wykazuje śladową produktywność.

Typ	Model	Homonimiczna forma leksemu odmiennego	Przykłady
-∅	-∅(L _n -M)	F ₁ (M)	<i>as</i> ", <i>bez</i> ", <i>bim</i> ", <i>bis</i> ", <i>bom</i> ", <i>bryk</i> ", <i>bryzg</i> ", <i>bum</i> ", <i>cap</i> ", <i>chlust</i> ", <i>ciap</i> ", <i>dur</i> ", <i>es</i> ", <i>fest</i> ", <i>kić</i> ", <i>kniaź</i> ", <i>kuc'</i> ", <i>kum</i> ", <i>łaps</i> ", <i>łup</i> ", <i>ach</i> ", <i>mig</i> ", <i>naraz</i> ", <i>niż</i> ", <i>oblej</i> ", <i>odlew</i> ", (<i>bez</i>) <i>ogródek</i> ", <i>pac</i> ", <i>pac'</i> ", <i>pas</i> ", <i>pek</i> ", <i>pik</i> ", <i>plask</i> ", <i>plusk</i> ", <i>prask</i> ", <i>pstryk</i> ", <i>psyk</i> ", <i>puf</i> ", <i>punkt</i> ", <i>rej</i> ", <i>rum</i> ", <i>rym</i> ", <i>smyk</i> ", <i>sol</i> ", <i>stop</i> ", <i>strych</i> ", <i>stuk</i> ", <i>szach</i> ", <i>szczek</i> ", <i>szus</i> ", <i>szust</i> ", <i>trap</i> ", <i>trysk</i> ", <i>trzask</i> ", <i>tur'</i> ", <i>wyż</i> ", <i>zbyt</i> "
	-∅(L _n -F)1	F ₁ (F)	<i>stokroć</i>
	-∅(L _n -F)2	F ₁₀ (F)	<i>bez</i> ", <i>bryk</i> ", <i>chłap</i> ", <i>ciup</i> ", <i>ciur</i> ", <i>cym</i> ", <i>dobitek</i> ", <i>dyń</i> ", <i>fest</i> ", <i>furt</i> ", <i>hec</i> ", <i>kap</i> ", <i>kić</i> ", <i>klap</i> ", <i>krom</i> ", <i>kuc</i> ", <i>kum</i> ", <i>łup</i> ", <i>pac</i> ", <i>pach</i> ", <i>pek</i> ", <i>pik</i> ", <i>pokus</i> ", <i>pól</i> ", <i>puf</i> ", <i>psych</i> ", <i>sol</i> ", <i>szlag</i> ", <i>szczek</i> ", <i>śród</i> ", <i>tak</i> ", <i>tam</i> ", <i>truś</i> ", <i>tuj</i> ", <i>tur</i> ", <i>uch</i> ", <i>zaraz</i>
	-∅(L _n -N)	F ₁₀ (N)	<i>ech</i> ", <i>ciach</i> ", <i>miast</i> ", <i>uch</i> ", <i>wet</i>
	-∅(L _n -V _p)	F _{2lp,rozk} (V)	<i>bądz</i> ", <i>bogac</i> ", <i>cap</i> ", <i>chlap</i> ", <i>chłap</i> ", <i>chlip</i> ", <i>chlup</i> ", <i>chłap</i> ", <i>chrup</i> ", <i>ciap</i> ", <i>ciup</i> ", <i>człap</i> ", <i>dosyc</i> ", <i>kap</i> ", <i>klap</i> ", <i>klap</i> ", <i>kniaź</i> ", <i>lec</i> ", <i>lub</i> ", <i>łap</i> ", <i>łup</i> ", <i>łyp</i> ", <i>niechaj</i> ", <i>niż</i> ", <i>nuż</i> ", <i>oblej</i> ", <i>oklep</i> ", <i>oślep</i> ", <i>popsuj</i> ", <i>stop</i> ", <i>taj</i> ", <i>trap</i> ", <i>tup</i> ", <i>wręcz</i> ", <i>zaliż</i>
-a	-a(L _n -M)	F ₂ (M)	<i>szwa</i>
	-a(L _n -F)	F ₁ (F)	<i>deka</i> ", <i>ekstra</i> ", <i>kontra</i> ", <i>lada</i> ", <i>poza</i> ",
	-a(L _n -N)	F ₂ (N)	<i>dobra</i>
	-a(L _n -V _p)	F _{3lp} (V)	<i>chyba</i>
	-a(L _n -Adj)	F ₆ (Adj)	<i>charcia</i> ", <i>dana</i> ", <i>ta</i>
-ami	-ami(L _n -M)	F ₁₃ (M)	<i>czasami</i> ", <i>gurami</i>
	-ami(L _n -F)	F ₁₃ (F)	<i>masami</i> ", <i>salam</i>
	-ami(L _n -N)	F ₁₃ (N)	<i>miejscami</i> ", <i>piętrami</i>
-q	-q(L _n -F)	F ₅ (F)	<i>górq</i> ", <i>ławq</i> ", <i>oblq</i> ", <i>piechotq</i> ", <i>przemocq</i>
	-q(L _n -Adj)	F ₈ (Adj)	<i>*rysiq</i>
-cie	-cie(L _n -V _p)	F _{2lm} (V)	<i>przecie</i>
-ć	-ć(L _n -V _ć)	bezokolicznik	<i>*stać</i>
-e	-e(L _n -M)	F ₆ (M)	<i>ile</i> ", <i>morale</i>
	-e(L _n -F)1	F ₃ (F)	(<i>na</i>) <i>tapecie</i>
	-e(L _n -F)2	F ₈ (F)	<i>hale</i>
	-e(L _n -N)	F ₆ (N)	<i>*prawie</i>
	-e(L _n -V _p)	F _{3lp} (V)	<i>może</i>
	-e(L _n -Adj)	F ₅ (Adj)	<i>me</i>

-ego	-ego(L _n -N) -ego(L _n -Adj)	F ₂ (N) F ₂ (Adj)	*czego *(do) ostatniego
-ej	-ej(l _n -Adj)	F ₇ (Adj)	raczej
-em	-em(L _n -M) -em(l _n -N)	F ₅ (M) F ₅ (N)	dużkiem, luzem, potem, razem cudem, czołem, okolem, półkolem, zdarzeniem
-ę	-ę(l _n -F)	F ₄ (F)	masę
-i/-y	-i(l _n -M)1 -i(l _n -M)2 -i(l _n -P) -i(l _n -F) -i(l _n -V _p) -i(l _n -Adj)1 -i(l _n -Adj)2	F ₈ (M) F ₁₀ (M) F ₈ (P) F ₂ (F) F _{31p} (V) F ₁ (Adj) F ₈ (Adj)	party, razy, rety atoli, pali, wali dzięki bandy, kici, pali, party, poly, przelewki mości, pali, wali koci, party ci
-im/ -ym	-im(L _n -M) -im(L _n -N) -im(l _n -Adj)	F ₅ (M) F ₅ (N) F ₄ (Adj)	nim *tym tym
-o	-o(L _n -F) -o(L _n -N) -o(L _n -V _i) -o(L _n -Adv)	F ₇ (F) F ₁ (N) F _{31p} (V _i) stopień równy	albo, halo, jako, kwarto, mimo, oktawo, solo jutro, koło, rano, unisono przeszło *wiadomo
-u	-u(L _n -M)1 -u(l _n -M)2 -u(l _n -F) -u(L _n -N)	F ₂ (M) F ₇ (M) F ₇ (F) F ₃ (N)	bantu, gwałtu, kwiku, łupu, stuku, zrazu papuniu ciuci *(na) oczekaniu

Tabela 1. Modele homonimicznych form leksemów nieodmiennych oraz form leksemów odmiennych

Poniżej skomentujemy jedynie te modele, do których możemy dodać kilka informacji nie ujętych w tabeli 1.

W paradygmacie rzeczownikowym końcówka $-\emptyset$ obsługuje formę F₁ rzeczownika rodzaju męskiego i żeńskiego oraz formę F₁₀ rzeczownika rodzaju żeńskiego i nijakiego. Wśród wymienionych systemowych możliwości homonimii jedynie trzy modele są reprezentowane przez dość liczną grupę przykładów, choć modele te nie są produktywne. Mowa o modelach: $-\emptyset(L_n-M)$, $-\emptyset(L_n-F)2$ oraz $-\emptyset(L_n-V_p)$.

W modelu $-\emptyset(L_n-M)$ znajduje się grupa homonimów będąca rezultatem substancywizacji wyrazu dźwiękonaśladowczego, tj. *bryzg, chlust, plusk*. Poza wykrzyknikami w modelu znajdują się też partykuło-przysłówki (np. *fest*), przyimki (np. *bez*) oraz rzeczowniki nieodmienne (np. *bis*). Do wymienionych w tabeli 1. przykładów dodać możemy jednostki niezarejestrowane w SPFH, a mianowicie czasowniki niewłaściwe, np. *brak, czas, grzech, (nie) sposób, strach, śmiech, wstyd, żal*. Przypominamy, iż charakterystyka gramatyczna rzeczownika uzależniona jest od jego podrodzaju.

Homonimia formy leksemu nieodmiennego z formą F_1 z paradygmatu rzeczownika rodzaju żeńskiego dotyczy rzeczowników zakończonych na spółgłoskę. Utożsamienie to jest jednak bardzo rzadkie: SPFH rejestruje jeden przykład homonimii tego typu: jest nim homonim *stokroć*. Inny przykład, nie ujęty w SPFH, to forma *cześć*.

Dla homonimów obejmujących formę leksemu nieodmiennego oraz formę $F_{1\bullet}$ z paradygmatu rzeczownika rodzaju żeńskiego wyodrębniamy model $-\emptyset(L_n-F)$.² Wśród leksemów nieodmiennych dominują w tym modelu wykrzykniki, choć znajdują się w nim również przyimki (np. *bez*), partykuło-przysłówki (np. *furt*) oraz rzeczowniki nieodmienne (np. *pokus*).

Dla homonimów obejmujących formę leksemu nieodmiennego oraz formę $F_{2lp.rozk}$ z paradygmatu czasownika wyodrębniamy model $-\emptyset(L_n-V_p)$. W modelu tym dominują wykrzykniki, choć znajdziemy też przykłady partykuło-przysłówek (np. *dosyć*), spójników (np. *bażę*) oraz rzeczowników nieodmiennych (np. *popsuj*).

Końcówka *-a* w paradygmacie rzeczownikowym obsługuje formę F_2 rzeczowników męskich i nijakich oraz F_1 rzeczowników żeńskich. SPFH rejestruje jedną jednostkę reprezentującą model $-a(L_n-M)$ ³ – jest to homonim *sza* będący formą rzeczownika nieodmiennego SZWA język. ‘rodzaj samogłoski zredukowanej występującej w języku indoeuropejskim’⁴ oraz formą rzeczownika rodzaju męskiego SZEW.

W paradygmacie żeńskim końcówka *-a* obsługuje formę F_1 . Przykładem reprezentanta modelu $-a(L_n-F)$ jest homonimiczna forma: *ekstra* leksemów EKSTRA (L_n) ‘dodatkowo’ oraz EKSTRA (F) ‘towar najwyższej jakości’. W modelu mieszczą się również niezarejestrowane w SPFH przykłady homonimii z rzeczownikiem odmiennym form rzeczowników nieodmiennych (*dada*), wykrzykników (*biada*, *caca*, *jazda*, *uwaga*) oraz czasowników niewłaściwych: *potrzeba*, *pora*, *szkoda*.

W paradygmacie nijakim końcówka *-a* obsługuje formę F_2 . Model $-a(L_n-N)$ reprezentuje homonim: *dobra*. Słownik opatruje go komentarzem *blm*, stąd charakterystyka gramatyczna została ograniczona do D lp. (jest to jedyny reprezentant omawianego modelu w słowniku). W naszym modelu $-a(L_n-N)$ charakterystyka gramatyczna jest rozszerzona o informację: M, B, W lm. Przykłady niezarejestrowane w SPFH to: (*z*) *miejsca*, (*bez*) *opamiętania*, (*od*) *niechcenia*, (*bez*) *wątpienia*, (*do*) *dna*.

³ Dodać tu można jeszcze homonim *ukosa* będący formą leksemu nieodmiennego uwikłaną frazeologicznie (*z ukosa*) oraz formą rzeczownika UKOS (M).

⁴ Definicja ta jest nieprecyzyjna, a ponadto opis rzeczownika SZWA w SPFH, a także w SJPDoR i SJP PWN jest błędny. Opis ten powtarzamy, gdyż ma on minimalne konsekwencje praktyczne. Językoznawcy, którzy używają leksemu SZWA (np. angiści), traktują go jako rzeczownik odmienny.

W paradygmacie czasownikowym końcówka *-a* obsługuje formę F_{3ip} . Model $-a(L_n-V_n)$ reprezentuje w SPFH jeden homonim: *chyba*. Równie dobrym przykładem wydaje się forma: *biada* leksemów BIADA (L_n) oraz BIADAC (V) lub forma *wypada* czasownika niewłaściwego WYPADA i czasownika WYPADAĆ.

W paradygmacie przymiotnikowym końcówka *-a* obsługuje formę F_6 . Model $-a(L_n-F)$ reprezentują w SPFH trzy jednostki, jednakże przykładów jest więcej. Są to formy leksemów nieodmiennych uwikłane frazeologicznie, występujące najczęściej z przyimkiem: *z* (*grubsza, bliska, wiejska, pańska, pyszna, cicha, głęboka, wysoka, głupia, polska, rzadka, niemiecka, gotycka, obca, nąga, daleka, lekka, osobna, lewa, wolna*), *co* (*wieksza*), *do* (*pełna, późna, naga, czysta, żywa*), *od* (*dawna, nowa*) oraz formy czasowników niewłaściwych MOŻNA, NIEPODOBNA, OCZYWISTA.

Końcówka *-ami* pojawia się w paradygmacie rzeczownikowym i obsługuje we wszystkich rodzajach narzędnik liczby mnogiej.

Model $-ami(L_n-M)$ w SPFH reprezentują dwa przykłady: *czasami* i *gurami* (forma leksemów GURAMI (L_n) ‘ryba Osphronemus’ i GUR (M) techn. ‘kolorowa bawełna używana do przetykania białego lnianego płótna’). Wymienić można ponadto: *bokami, dolami, tłumami*.

Model $-ami(L_n-F)$ w SPFH reprezentują homonimy: *masami* oraz *salami*. Wymienić można jeszcze kilka: *stronami, chwilami, okolicami*.

Końcówka *-ą* wystąpić może w paradygmacie rzeczownika rodzaju żeńskiego (forma F_5) oraz w paradygmacie przymiotnika (forma 8.)⁵.

Model $-ą(L_n-F)$ tworzą przede wszystkim jednostki uwikłane frazeologicznie. Do wskazanych przez SPFH dodać można: *dawnością, (z) łatwością, (z) okładką, rozsypką czy sprawą*.

Model $-ą(L_n-Adj)$ nie znajduje reprezentantów w SPFH. Na podstawie *Indeksu* odnaleźliśmy jeden przykład zbieżności przymiotnikowej formy na *-ą* z formą leksemu nieodmiennego. Jest nim homonimiczna forma: *rysią* leksemów RYSIĄ (L_n) przest. ‘kłusem’ oraz RYSI (A).

Model $-ć(L_n-V_ć)$ tworzą formy czasowników niewłaściwych homonimiczne z bezokolicznikiem czasowników właściwych. Przykłady tego typu zbieżności (nieodnotowane w SPFH) to: *czuć, stać, znać*.

Końcówka *-e* pojawia się w paradygmacie rzeczownikowym, czasownikowym i przymiotnikowym. Wśród rzeczowników obsługuje formę F_6 re-

⁵ Końcówka *-ą* pojawia się również w paradygmacie czasownika (forma F_{3im}), jednak nie znaleziono przykładów utożsamienia czasownikowej formy F_{3im} z formą leksemu nieodmiennego.

czowników męskich⁶, F₃ i F₈ rzeczowników żeńskich oraz F₆ rzeczowników nijakich⁷.

Model $-e(L_n-M)$ reprezentowany jest w SPFH przez dwa przykłady: *ile*⁸, *morale*. Dodać można kolejne jednostki, uwikłane frazeologicznie: *(w) rezultacie*, *(w) trakcie*, *(w) przylocie*, *(na) razie*, *(w) ogóle*.

Model $-e(L_n-F)$ tworzą formy leksemu nieodmiennego z formą F₃ rzeczownika rodzaju żeńskiego. SPFH notuje jeden przykład tego typu zbieżności: *(na) tapecie*, jednakże są one możliwe: *(w) istocie*, *kromie*, *(na) kupie*, *(w) drodze*.

SPFH nie rejestruje przykładów homonimii form leksemu nieodmiennego i rzeczownika rodzaju nijakiego. Można wskazać jednostkowe przykłady takich utożsamień w modelu $-e(L_n-N)$: *(na) piśmie*, *(na) czele*, *prawie*.

Model $-e(L_n-Adj)$ jest reprezentowany w SPFH przez jedyny przykład: *me*. Inne przykłady utożsamień omawianego typu to uwikłane frazeologicznie formy: *(na) stałe* oraz *(w) najlepsze*.

Homonimia form leksemów nieodmiennych oraz form leksemów odmiennych zakończonych na *-ego* nie znajduje potwierdzenia w SPFH. Możliwości jej istnienia widać na przykładach: w modelu $-e(L_n-N)$ – *(do) niczego*, a w modelu $-e(L_n-Adj)$ – *(do) ostatniego*, *(do) upadłego*, *(na) głodnego*, *(na) odczepnego*, *(na) upartego*, *wolnego*, *(do) żywego*.

Końcówka *-em* pojawia się w paradygmacie rzeczownikowym i dotyczy rzeczowników rodzaju męskiego oraz nijakiego. Wyodrębnione dla niej modele zawierają formy, które są przykładami żywych procesów językowych.

Model $-em(L_n-M)$ wykazuje śladową produktywność dla form par leksemów typu LUZEM i LUZ. Większość przykładów z tego modelu to jednostki uwikłane frazeologicznie. SPFH zarejestrował niezbyt liczną grupę homonimów omawianego typu. Przyczyniły się do tego zapewne kłopoty z ustaleniem, czy jednostka leksykalna typu *czołem* może wystąpić w użyciu partykuło-przysłówkowym. Wątpliwości rozstrzyga korpus tekstów, w którym homonimy omawianego typu występują dość często⁹. Oto przykłady takich homonimów: *bokiem*, *cichaczem*, *ciurkiem*, *cudem*, *cwałem*, *czasem*, *dołem*, *hurtem*, *migiem*, *milczkiem*, *nawalem*, *nurkiem*, *obozem*, *ogółem*, *(z) okładem*, *otworem*, *pewniakiem*, *pieronem*, *piorunem*, *plazem*, *pojedynkiem*, *pokotem*, *półgłosem*, *półżarzem*, *przebojem*, *przejazdem*, *przelotem*, *przelajem*, *przodem*, *przymusem*, *przy-*

⁶ Także formę F₈, jednakże brak przykładów zbieżności owej formy z formą leksemu nieodmiennego.

⁷ Także formę F₁, jednakże brak przykładów utożsamień owej formy z formą leksemu nieodmiennego.

⁸ Leksem ILE występujący w omawianym modelu to nieodmienny spójnik występujący np. w połączeniu *ile... tyle...*

⁹ Dużą frekwencję tego jednostek typu potwierdza np. komputerowa lista homonimów Roberta Wołosza.

padkiem, rankiem, siekańcem, skokiem, skosem, słupem, ślizgiem, środkiem, tchem, tłumem, trafem, trawersem, wypadkiem, względem, żywcem.

Końcówka *-ę* pojawia się w paradygmacie rzeczownikowym (żeńskim i nijakim) oraz czasownikowym. Nie znaleźliśmy przykładów potwierdzających istnienie modeli $-ę(L_n-N)$ oraz $-ę(L_n-V_p)$. Model $-ę(L_n-F)$ w SPFH reprezentuje jeden przykład: *masę*. Istnieją też inne: *troszeczkę, krzywą, odrobinę, odrobin-kę*. Wzięcie pod uwagę jednostek uwikłanych frazeologicznie pozwoli powiększyć zestaw przykładów o kolejne: *(na) piechotę, (nad) miarę, (na) kupę, (na) rozsypkę*.

Końcówka *-i/-y* w paradygmacie rzeczownikowym obsługuje formę F_8 i F_{10} rzeczowników rodzaju męskiego oraz F_2 rzeczowników rodzaju żeńskiego. Ponadto pojawia się w paradygmacie czasownikowym oraz przymiotnikowym.

Model $-i(L_n-M)_2$ reprezentują w SPFH trzy przykłady (*atoli, pali, wali*). Można do nich dodać formy czasowników niewłaściwych homonimiczne z formami rzeczowników: *godzi (się), należy (się)*.

Więcej przykładów można podać przy modelu $-i(L_n-F)$. Co prawda SPFH wymienia tu jedynie: *kici, pali, bandy, party, poły* oraz opatrzone komentarzem *blp przelewki*, jednakże wzięcie pod uwagę jednostek uwikłanych frazeologicznie znacznie powiększa ten zbiór. Oto przykłady: *(do) reszty, (do) krzty, (z) góry, jury, (do) kupy, (do) dupy, (na) przemiany, rany, (na) społy, (z) reguły, (do) przesady*.

Końcówka *-im/-ym* pojawia się w paradygmacie przymiotnikowym. Model $-im(L_n-Adj)$ reprezentuje w SPFH jeden przykład: forma *tym* leksemów TYM (L_n)¹⁰ i TEN (A). Przykłady form zakończonych na *-ym* homonimicznych z formą leksemu nieodmiennego dotyczą także specyficznych rzeczowników o odmianie przymiotnikowej (tradycyjnie klasyfikowanych jako zaimki) typu: TO, ON. Do modelu $-im(L_n-M)$ zaliczymy formę *nim* leksemów NIM (L_n) i ON (M), a do modelu $-im(L_n-N)$ – formę *tym* leksemów TYM (L_n)¹¹ i TO (N).

Model $-o(L_n-F)$ reprezentowany jest w SPFH przez następujące homonimy: *albo, halo, jako, kwarto, oktawo, solo*. Równie dobre wydają się następujące przykłady: *folio, kapo, karo, lewo, rano, serio, wario*.

Model $-o(L_n-N)$ w SPFH reprezentuje jeden homonim: *koło*. Dodać tu jeszcze można: *brawo, (w) kółko, (w) kółeczko, prawo*.

Model $-o(L_n-V_i)$ reprezentuje w SPFH forma *przeszło* leksemów PRZESZŁO (L_n) i PRZEJŚĆ (V). Model $-o(L_n-Adv)$ w słowniku nie ma żadnego

¹⁰ Oto przykład zdania ilustrującego wystąpienie formy leksemu nieodmiennego TYM (L_n): *Im starsze dzieci, tym większy kłopot*.

¹¹ Przykład zdania ilustrującego wystąpienie formy leksemu nieodmiennego NIM(L_n): *Nim odpowiesz, zastanów się*.

reprezentanta, więc wymieńmy homonimy *wiadomo* lub *wolno* będące formą czasownika niewłaściwego i formą adverbialną przymiotnika w stopniu równym.

Końcówka *-u* w paradymacie rzeczownikowym obsługuje formę F_2 rzeczownika rodzaju męskiego, F_7 rzeczownika rodzaju żeńskiego i rzeczownika rodzaju męskiego odmieniającego się jak żeński oraz F_3 rzeczownika rodzaju nijakiego.

Model $-u(L_n-M)1$ reprezentuje homonim: *gwałtu*. Wymienić tu można nie rejestrowane w SPFH: *chodu, gazu, (z) punktu, (od) razu, (z) boku, plusku, (w) dodatku, (na) ostatku, (z) namysłu, (w) końcu, (z) przypadku, (po) porządku*.

Model $-u(L_n-M)2$ tworzą formy leksemu nieodmiennego (np. PAPUNIU dziec. 'jedzenie') oraz rzeczownika rodzaju męskiego odmieniającego się według paradymatu żeńskiego (np. PAPUNIO przest., pieszcz. 'ojciec').

Model $-u(L_n-F)$ reprezentuje jeden homonim: *ciuciu* leksemów CIUCIU (L_n) dziec. 'cukierek' i CIUCIA (F) pieszcz. 'mały piesek'.

Model $-u(L_n-N)$ wyodrębniamy na podstawie *Indeksu*, gdyż SPFH nie rejestruje przykładów tego typu zbieżności. Nasze przykłady to: *(na) poczeka- niu, (w) odróżnieniu, (w) pogotowiu, (na) podorzędziu, (w) pobliżu*.

Dzięki zastosowanej systematyzacji całość materiału SPFH (a także pewna ilość jednostek ze SPHC) dała się przedstawić w sposób znacznie krótszy niż w tamtym dziele (ok. 30% objętości). Największą ekonomizację opisu uzyskano, modelując homonimie form leksemów wspólnotematowych. Na podstawie 25 modeli zasadniczych opisaliśmy ok. 1650 par wspólnotematowych leksemów posiadających homonimiczne formy.

Wśród wyróżnionych modeli znajdują się takie, które charakteryzuje duża i bardzo duża produktywność. Są wśród nich modele homonimii międzydeklinacyjnej: (M-F)1+a *fizyk, fizyka, fizyki, fizykom, fizykami, fizykach*, -y(M-F) *baletnicy*, -owi(M-Adj) *afiszowi*, oraz homonimii koniugacyjno-deklinacyjnej: -a,-y(V₁-Adj) *dojrzała, dojrzały*, -a,-y(V₁-Adj)+i *podpuchli, podpuchła, podpuchły*, -ć(V_c-N) *gnić*, -ej(V_p-Adv) *jaśniej*. Siedem wymienionych modeli zawiera ponad 45% całego materiału językowego zgromadzonego w SPFH. Wyraźnie produktywno są również modele reprezentowane w SPFH przez stosunkowo niewielką ilość przykładów, takie jak: (M_{jak Adj}-F_{jak Adj}) *dąsalskich...*, (M-F)2+a+u *grzeczniś...* oraz -e(M-F) *homonimie*, lub całkowicie pominięte: (M_{jak Adj}-Adj) *szeregowy* i (F_{jak Adj}-Adj) *majorowa*. Systemowych możliwości utożsamień międzyparadygmatycznych jest więc dużo, ale jedynie kilka z nich jest wyraźnie przez system eksploatowanych.

Na interpretację materiału językowego wpływ mają przyjęte założenia. Większość decyzji podjętych przez nas pozostaje w zgodzie z tradycją, a nie liczne odstępstwa od niej podyktowane zostały względami praktycznymi i nie wydaje się, aby mogły w sposób zasadniczy wpłynąć na wyniki pracy.

Proponowane ujęcie to opis teoretyczny, nawiązujący do dawniejszych prac poświęconych homonimii. Jeśli znajdzie ono jakies zastosowanie praktyczne (np. w maszynowej analizie morfologicznej tekstu polskiego albo w leksykografii czy przy układaniu ćwiczeń językowych), sprawi to autorce satysfakcję.

PODSUMOWANIE

Zaproponowany w niniejszej pracy sposób opisu jednostek homonimicznych doprowadził do wyodrębnienia 133 modeli zasadniczych i podstawowych,¹ opisujących systemowe możliwości pojawienia się identycznych wykładników tekstowych w paradygmatach różnych leksemów. Ujęty w nich został olbrzymi materiał językowy: są to wszystkie homonimiczne jednostki zawarte w SPFH, wzbogacone o przykłady własne oraz homonimy potencjalne, nie uwzględnione w opisie słownikowym. Szczegółowe informacje na temat ilości wyróżnionych modeli podają poniższe tabele.

Pary leksemów	Homonimia międzydeklinacyjna					
	form wspólnotematowych			form o tematach pokrewnych		form o tematach różnej długości
	modele zasadnicze	modele pochodne	modele wtórne	modele podstawowe	modele pochodne	
S-S	14	20	10	16	3	10
S-Adj	11	5	2	5	1	1
S-Adv	-	-	-	7	-	-
Adj-Adj	-	-	-	1	-	-
Razem:	25	25	12	29	4	11

Tabela 1. Liczba modeli homonimii międzydeklinacyjnej²

Homonimia międzykoniugacyjna				
form o analogicznej budowie morfologicznej			form o odmiennej budowie morfologicznej	
modele zasadnicze	modele pochodne	modele wtórne	modele podstawowe	modele pochodne
4	6	1	4	-

Tabela 2. Liczba modeli homonimii międzykoniugacyjnej

Pary leksemów	Homonimia koniugacyjno-deklinacyjna					
	V_p		V_t		V_o	V_e
	modele podstawowe	modele pochodne	modele podstawowe	modele pochodne		
V-S	36	20	5	1	2	4
V-Adj	8	-	1	1	-	-
V-Adv	2	-	1	-	1	-
Razem:	46	20	7	2	3	4

Tabela 3. Liczba modeli homonimii koniugacyjno-deklinacyjnej

¹ Wyjaśnienia dotyczące zasad podziału modeli na zasadnicze i podstawowe zob. na s. 35.

² W tabeli nie ujęto modeli homonimicznych form leksemów wspólnotematowych typu (P-S) oraz (M-M). Podstawowe konwencje notacyjne zob. s. 132.

OZNACZENIA

<i>nom</i>	- mianownik
<i>gen</i>	- dopełniacz
<i>dat</i>	- celownik
<i>acc</i>	- biernik
<i>instr</i>	- narzędnik
<i>loc</i>	- miejscownik
<i>voc</i>	- wołacz
<i>sg</i>	- liczba pojedyncza
<i>pl</i>	- liczba mnoga
<i>neut</i>	- brak nacechowania (dotyczy kategorii „deprecjatywność”)
<i>char</i>	- nacechowanie (dotyczy kategorii „deprecjatywność”)
<i>prim</i>	- osoba pierwsza
<i>sec</i>	- osoba druga
<i>ter</i>	- osoba trzecia
S	- rzeczownik
M	- rzeczownik rodzaju męskiego
M1	- rzeczownik rodzaju męskoosobowego
M2	- rzeczownik rodzaju męskozwierzęcego
M3	- rzeczownik rodzaju męskorzeczowego
M _{jak Adj}	- rzeczownik rodzaju męskiego odmieniający się jak przymiotnik
N	- rzeczownik rodzaju nijakiego
N _{jak Adj}	- rzeczownik rodzaju nijakiego odmieniający się jak przymiotnik
F _{jak Adj}	- rzeczownik rodzaju żeńskiego
P	- rzeczownik <i>plurale tantum</i>
A	- przymiotnik
Adj	- przymiotnikowa forma nieadwerbialna (wartości przymiotnikowych form nieadwerbialnych – por. s. 80)
Adv	- przymiotnikowa forma adwerbialna (przysłówek odprzymiotnikowy)
V	- czasownik (wartości czasownikowe – por. s. 93)
V _p	- podtemat czasu teraźniejszego
V _i	- podtemat czasu przeszłego
V _o	- podtemat bezosobnika
V _ε	- podtemat bezokolicznika
L _n	- leksem nieodmienny (spójnik, przyimek, partykuło-przysłówek, rzeczownik nieodmienny, czasownik niewłaściwy)
<i>słowo</i>	- konkretne słowo w sensie graficznym; kształt graficzny wyrazu morfologicznego
LEKSEM	- reprezentant paradygmatyczny leksemu; tzw. forma hasłowa
F _i	- symbol <i>i</i> -tego kształtu graficznego wyrazu słownikowego należącego do określonego typu paradygmatycznego
T	- temat fleksyjny
K	- końcówka fleksyjna
C	- spółgłoska
V	- samogłoska
*	- przykład (lub model) nie ujęty w SPFH

ANEKS

UWAGI WSTĘPNE

Aneks składa się z trzech podrozdziałów zawierających listy jednostek realizujących modele wydzielone w części opisowej pracy i zawiera materiał językowy znacznie przekraczający materiał zgromadzony w SPFH.

Postać modelu pary leksemów częściowo homonimicznych zaproponował Mirosław Bańko.¹ Model obejmuje następujące składniki:

- 1) nazwę modelu;
- 2) opis gramatyczny form homonimicznych;
- 3) informację o produktywności;
- 4) indeks form homonimicznych.

Nazwę modelu tworzy oznaczenie symboliczne oraz reprezentacyjny ciąg form homonimicznych uporządkowanych hierarchicznie, tzn. kolejność reprezentacyjnego ciągu form homonimicznych wyznaczają formy leksemu pierwszego, np. model (M-N)1 reprezentuje ciąg form homonimicznych: *wiek*, *wieku*, *wiekim*, *wiekom*, *wiekami*, *wiekach*, gdyż jest to kolejność odpowiadająca kolejności form w paradygmacie leksemu rzeczownikowego rodzaju męskiego WIEK (F₁, F₂, F₅, F₁₁, F₁₃ i F₁₄).

Oznaczenie symboliczne wszystkich modeli zawiera napis w nawiasie informujący, do jakich części mowy należą leksemy tworzące model, np. zapis (F-Adj) oznacza homonimie form rzeczownika rodzaju żeńskiego i nieadwerbialnych form przymiotnika. Modele homonimii form leksemów wspólnotematowych grupowane są w typy (oznaczane cyfrą arabską), wyróżniane na podstawie zbieżności uznanych za najbardziej charakterystyczne (brak spełnienia zbieżności uznanej za podstawową staje się powodem wydzielenia typu wtórnego). Model zasadniczy realizuje jedynie zbieżności charakterystyczne dla danego typu, tak jak model zasadniczy (M-F)1 w typie (M-F)1. Model pochodny charakteryzuje obecność dodatkowej formy homonimicznej, co w zapisie symbolicznym sygnalizuje litera, np. model (M-F)1+a jest bogatszy od zasadniczego modelu (M-F)1 o formę homonimiczną zakończoną na -a.

Modele homonimicznych form czasownikowych o analogicznej budowie morfologicznej grupowane są w typy oznaczone jedynie przez zapis w nawiasie, np. typ (V₁-V₁) charakteryzuje homonimia dwu form opartych na podtemacie czasu przeszłego. Modele pochodne wyróżniają dodatkowe litery

¹ Por. Bańko 1986. Po niewielkich korektach (w aneksie nie podaje się charakterystyki treściowej, gdyż została ona ujęta w części opisowej) propozycja ta została przyjęta w niniejszej pracy.

stojące bądź przed oznaczeniem typu (sygnalizują końcówki wszystkich form homonimicznych w danym modelu), bądź po tym oznaczeniu (sygnalizują końcówkę formy, o którą bogatszy jest ten model od modelu zasadniczego).

Podstawowe modele homonimicznych form leksemów różnotematowych, homonimicznych form czasownikowych o odmiennej budowie morfologicznej oraz modele homonimii koniugacyjno-deklinacyjnej charakteryzują przede wszystkim końcówki podane przed oznaczeniem klas leksemów, których formy uczestniczą w homonimii, np. model $-e(M-F)$ zawiera zakończone na $-e$ homonimiczne formy rzeczownika rodzaju męskiego i rzeczownika rodzaju żeńskiego. Jeśli to oznaczenie symboliczne nie wystarcza do zróżnicowania modeli, dodatkowo oznaczane są one cyfrą po zapisie w nawiasie, np. utożsamienie $-e(M-F)$ realizują modele: *gówniarze*, *homonimie*, i przy ich oznaczeniach dla odróżnienia podane są cyfry, np. model $-e(M-F)1$ (*gówniarze*) oraz model $-e(M-F)2$ (*homonimie*). Modele pochodne charakteryzuje litera podawana po zapisie w nawiasie, informująca o końcówce formy homonimicznej, o którą bogatszy jest ten model od modelu podstawowego.

Opis gramatyczny form homonimicznych przedstawiony jest w formie tabeli. W jej poszczególnych kolumnach znajdują się: zestaw końcówek, wartości kategorii gramatycznych pierwszego leksemu oraz wartości kategorii gramatycznych drugiego leksemu. Ilość wierszy w tabeli uzależniona jest od modelu i odpowiada ilości homonimicznych form wyrazowych. Opis gramatyczny modeli homonimicznych form leksemów wspólnotematowych oraz homonimicznych form czasowników o analogicznej budowie morfologicznej podajemy przy charakterystyce typu. Zbieżności zasadnicze wyeksponowane są drukiem tłustym. Charakterystykę gramatyczną form homonimicznych w modelach pochodnych od modeli zasadniczych odtwarza się na podstawie tabeli zbiorczej podanej dla typu.

Klasy leksemów oraz wartości kategorii gramatycznych w samych modelach oznaczane są konwencjonalnie, tzn. skrótami polskich nazw. Z zasady tej wyłamuje się przymiotnik, którego wartości kategorii fleksyjnych opisywane są liczbą.² Kategorie gramatyczne ujęte w nawiasy są fakultatywne, np. przy M i B lm. podaje się kategorię deprecjatywności (d), która dotyczy jedynie rzeczowników rodzaju M1.

W modelach łączy się opis modeli homonimicznych rzeczowników męskich trzech podrodzajów. Pozwala na to uwzględnienie stałych synkretyzmów w ich paradygmatach³.

Informacja o rodzaju danego rzeczownika pomaga odpowiednio modyfikować charakterystykę gramatyczną słowoforn w poszczególnych mode-

² Zob. tabela 10., s. 80 niniejszej pracy.

³ Zob. s. 39.

lach. Informację tę podamy w modelach poprzez zastosowanie następujących symboli:

- 1) rzeczowniki rodzaju M1 pozostawiamy bez dodatkowym oznaczeń;
- 2) rzeczowniki M2 opatrujemy symbolem: ';
- 3) rzeczowniki M3 opatrujemy symbolem: ".

Przykładowo, w modelu (M-F)1+a znajdują się następujące formy homonimiczne: *fizyk* (M1), *dziczek'* (M2) oraz *fok''* (M3). Jeśli model zawiera rzeczowniki jednego podrodzaju, informacja ta jest podana przy charakterystyce gramatycznej danego modelu.

W sytuacjach, kiedy czytelnik mógłby mieć trudności z utworzeniem form hasłowych, dla ułatwienia podaje się je przy przykładach. Sytuacje takie dotyczą najczęściej czasowników.

Produktywność modelu sygnalizowana jest pod tabelą (w modelach zasadniczych i ich pochodnych – bezpośrednio pod nazwą modelu) poprzez podanie przykładowej pary leksemów. Nieproduktywność nie oznacza, iż model nie może zostać wzbogacony o nową realizację, będzie jednak ona zupełnie okazjonalna. Nie komentujemy produktywności modeli zawierających pojedyncze przykłady.

W przykładach podaje się homonimy odpowiadające pierwszej formie z szeregu reprezentatywnego. Pozostałe formy tworzy się według wyznaczonych w modelu zasad, tj. poprzez dodawanie odpowiednich końcówek (przy ewentualnej zmianie tematu). Przykłady form zawierających alternacje tematyczne podawane są w podpunktach. Charakterystyka gramatyczna dotyczy więc wszystkich form przykładowych po odtworzeniu z formy podstawowej łańcucha form homonimicznych.

Listy jednostek homonimicznych sporządzono na podstawie SPFH. Przykłady nie pochodzące z tego źródła opatrzone symbolem „*”.

W modelach nie zostały ujęte te homonimiczne jednostki podane przez SPFH, które scharakteryzowano i podano w tabelach zbiorczych w części opisowej pracy⁴ oraz te, które reprezentują utożsamienia jednostkowe (najczęściej ze względu na osobliwości w odmianie jednego z leksemów). Są to następujące homonimy (opis za SPFH⁵):

biegli – 1. 3 os. lm. r. m.-os. cz. prz. czas. BIEC; 2. M, W lm. rzecz. r. m. BIEGŁY
biegła – 1. 3 os. lp. r. niem.-os. cz. prz. czas. BIEC; 2. M, W lp. rzecz. r. z. BIEGŁA

⁴ Zob. tabele 3., 4. i 9. w podrozdziale 3.1. oraz tabelę 1. w roz. VI.

⁵ Wyróżnienie konwencji notacyjnych – zob. przypis 54 na s. 21.

- biegły* – 1. 3 os. lm. r. niem.-os. cz. prz. czas. BIEĆ; 2. M, W lp. rzecz. r. m. BIEGŁY
- braci* – 1. D, B lm. rzecz. r. m. BRAT; 2. D, C, Ms, W rzecz. r. ż. blm. BRACI
- chorej* – 1. M, B lp. rzecz. r. m.; 2. D, C, Ms lp. r. ż. przym. CHORY
- cuda* – 1. M, B, W lm. rzecz. r. m. CUD; 2. D lp., M, B, W lm. rzecz. r. n. CUDO
cudów (por. model (M-N)2-Ø+u)
- czci* – 1. D, C, Ms rzecz. r. ż. blm. CZEŚĆ; 2. 3 os. lp. cz. ter. czas. CZCIE
- dojem* – 1. N lp. rzecz. r. m. DÓJ; 2. 1 os. lp. cz. ter. czas. DOJEŚĆ
- dziwów* – 1. D lm. rzecz. r. m. DZIW; 2. D lm. rzecz. r. n. DZIWO
(por. model (M-N)2-Ø+u)
- dźdźy* – 1. D lp. rzecz. r. ż. DŹDŹA; 2. D lm. rzecz. r. m. DESZCZ, rzad.⁶
- ile* – 1. Ms, W lp. rzecz. r. m. IŁ; 2. zaimek pyt.
- je* – 1. B lm. zaimka ON (f. niem., -os.), ONA, ONO; 2. 3 os. lp. cz. ter. czas. JEŚĆ
- jej* – 1. D, C zaimka ONA; 2. wykrz.
- kilka* – 1. licz. nieokr.; 2. M lp. rzecz. r. ż. KILKA in. ‘szprot’
- kochanie* – 1. M, B, W lp. rzecz. odsł. od czas. KOCHAĆ; 2. zwrot familiarny
- krew* – 1. M, B lp. rzecz. r. ż.; 2. D lm. rzecz. r. ż. KREWA wulg. ‘fiasko’
- księża* – 1. M, W lm. rzecz. r. m. KSIĄDZ; 2. M, W lp. r. ż. przym. KSIĘŻY
- księże* – 1. W lp. rzecz. r. m. KSIĄDŹ; 2. M, B, W lp. r. n., M, B, W lm. r. niem.-os. przym. KSIĘŻY
- księży* – 1. D, B lm. rzecz. r. m. KSIĄDZ; 2. M. (B), W lp. r. m. przym. KSIĘŻY
- lata* – 1. M, B, W lm. rzecz. r. m. ROK; 2. D lp., M, B, W lm. rzecz. r. n. LATO
lat, latach, latami, latom
- latka* – 1. M, B, W lm. rzecz. r. m. ROK; 2. D lp., M, B, W lm. rzecz. r. n. LATKO;
latek, latkach, latkami, latkom
- lew* – 1. M lp. rzecz. r. m. ‘zwierzę’; 2. M lp. rzecz. r. m. ‘bułg. jednostka monetarna’
- ma* – 1. M, W lp. r. ż. Zaimka dzierż. MÓJ; 2. 3 os. cz. ter. czas. MIEĆ
- mają* – 1. 3 os. lm. cz. ter. czas. MAIĆ; 2. 3 os. lm. cz. ter. czas. MIEĆ⁷
- małew* – 1. M, B lp. rzecz. r. ż. ‘dREWIEŃKO DO MIESZANIA PŁYNÓW’; 2. D lm. rzecz. r. ż. MAŁTWA ‘mięczak’
- małwie* – 1. M, B, W lm. rzecz. r. ż. MAŁTEW; 2. C, Ms lp. rzecz. r. ż. MAŁTWA
- młodzi* – 1. D rzecz. blp⁸ MŁODZIE reg. ‘drożdże’; 2. M, W lm. r. m.-os. przym. MŁODY
- mna* – 1. N zaimka osob. JA; 2. 3 os. lm. cz. ter. czas. MIAĆ
- mnie* – 1. D, B, Ms zaimka osob. JA; 2. 3 os. lp. cz. ter. czas. MIAĆ
- muzułmanie* – 1. M, W lm. rzecz. r. m. MUZUŁMANN; 2. Ms, W lp. rzecz. r. m. MU-
ZUŁMAN;
muzułmanach, muźułmanami, muźułmanom, muźułmanów

⁶ Podana tu interpretacja jest dyskusyjna dla obydwu form homonimicznych.

⁷ Dodatkowo (tej zbieżności SPFH nie odnotowuje) zbieżność obejmuje imiesłowly przysłówkowe współczesne *mając* oraz wszystkie formy regularnie tworzonych od formy podstawowej imiesłowów przymiotnikowych *mający* (a jest to 11 słów).

⁸ W SPFH podano błędną informację: blm.

- nic* – 1. D lm. rzecz. r. ż. NICA reg. ‘beza’; 2. zaimek
- niżem* – 1. N lp. rzecz. r. m. NIŻ; 2. 1 os. lm. cz. ter. czas. NIZAĆ, f. przestarz.
- oboje* – 1. M, B, W lm. rzecz. r. m. OBÓJ; 2. licz. zbiorowy
- panie* – 1. M, B, W lm. rzecz. r. ż. PANI; 2. W lp. rzecz. r. m. PAN
- parę* – 1. B lp. rzecz. r. ż. PARA; 2. licz. nieokr.
- parobczych* – 1. D lm. rzecz. r. ż. PAROBCZYCHA rzad. ‘żona parobka’; 2. D, Ms lm. przym. PAROBCZY przest. ‘parobczański’
- paru* – 1. D lp. rzecz. r. m. PAR gw. ‘dusane powietrze’; 2. M, D, B, N, Ms r. m.-os., D, C, N, Ms r. niem.-os. licz. nieokr.
- południowi* – 1. C lp. rzecz. r. n. POŁUDNIE (w wyrażeniu *ku południowi*); 2. M, W lm. r. m.-os. przym. POŁUDNIOWY
- przechrzcie* – 1. C, Ms lp. rzecz. r. m. PRZECHRZTA; 2. W, Ms lp. rzecz. r. m. PRZECHRZEST rzad., żart. ‘przechrzczenie’
- przeje* – 1. 3 os. lp. cz. ter. czas. PRZEĆ ‘odparzać się’; 2. 3 os. lp. cz. ter. czas. PRZEJEŚĆ⁹
- pulkownicy* – 1. M, W lp. rzecz. r. m. hist. ‘w dawnej jeździe polskiej: porucznik chorągwi’; 2. 3 os. lp. cz. ter. czas. PUŁKOWNICZYĆ (rzad.)
- puszczanie* – 1. M, B, W lp. rzecz. r. n.; 2. M, W lm. rzecz. r. m. PUSZCZANIN
- rabi* – 1. M, W lm. rzecz. r. m. RAB (f. m.-os.); 2. M, W lp. i lm. rzecz. r. m. RABI ‘zwierzchnik żydowskiej grupy wyznaniowej’; 3. M, W lm. r. m.-os. przym. RABY
- rad* – 1. M, B rzecz. r. m. blm ‘pierwiastek chemiczny’; 2. M lp. r. m. przym. ‘zadowolony’
- sam* – 1. M, (B) r. m. zaimka; 2. M, B lp. rzecz. r. m. skr. ‘sklep samoobsługowy’
- szli* – 1. D, C, Ms lp., D lm. rzecz. r. ż. SZŁA ‘uprzęż szorowa’; 2. 3 os. lm. r. m.-os. cz. prz. czas. IŚĆ
- tyle* – 1. Ms, W lp. rzecz. r. m. TYŁ; 2. zaimek; 3. M, B, W lp. r. n., M, B, W lm. r. niem.-os. zaimka TYLI gw. ‘taki wielki’
- wart* – 1. M, B rzecz. r. m. ‘główny nurt rzeki’; 2. M lp. r. m. przym. ‘zasługujący na coś’
- wyje* – 1. 3 os. lp. cz. ter. czas. WYĆ; 2. 3 os. lp. cz. ter. czas. WYJEŚĆ
- wyjem* – 1. 1 os. lm. cz. ter. czas. WYĆ (f. przest.); 2. 1 os. lp. cz. ter. czas. WYJEŚĆ
wyjecie, wyjemy, wyjesz
- zimoziół* – 1. M, B lp. rzecz. r. m.; 2. D lm.¹⁰ rzecz. r. n. ZIMOZIELE
zimoziółach, zimoziółami, zimoziółom

⁹ Słownik pomija pozostałe formy homonimiczne leksemów PRZEĆ i PRZEJEŚĆ: *przejesz, przejemy, przejecie*.

¹⁰ Słownik podaje błędną charakterystykę: M, B, W lp.

1. LISTY JEDNOSTEK REALIZUJĄCYCH MODELE HOMONIMII MIĘDZYDEKLINACYJNEJ

1.1. Modele homonimicznych form rzeczownikowych

1.1.1. Modele homonimicznych form rzeczowników wspólnotematowych

Typ (M-F)I

Charakterystyczne zbieżności: *cech - cechy - cechom - cechami - cechach*.

K	rzeczownik r.m.	rzeczownik r. ż.
-∅	M, (B) lp.	D lm.
-i/-y	M (d), (B), W (d) lm.	D lp., M, B, W lm.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.
-a	D, (B) lp.	M lp.
-e	W, Ms lp.	C, Ms lp.

Model zasadniczy (M-F)I: cech - cechy - cechom - cechami - cechach

Model jest nieproduktywny. Rzeczowniki r.m. tylko M3.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>archaik</i>	<i>eroty</i>	<i>opał</i>	<i>sztag</i>
<i>autentyk</i>	<i>fuch</i>	<i>opiek</i>	<i>szych</i>
<i>bark</i>	<i>grab</i>	<i>otok</i>	<i>ściąg</i>
<i>bek</i>	<i>gruch</i>	<i>pak</i>	<i>tek</i>
<i>blank</i>	<i>hieroglifik</i>	<i>plech</i>	<i>tłok</i>
<i>bryk</i>	<i>*juk</i>	<i>przetok</i>	<i>tonik</i>
<i>cech</i>	<i>koniak</i>	<i>puch</i>	<i>topik</i>
<i>cuch</i>	<i>kryg</i>	<i>ryg</i>	<i>tropik</i>
<i>czuch</i>	<i>lak</i>	<i>smug</i>	<i>tuk</i>
<i>dach</i>	<i>las</i>	<i>spag</i>	<i>tyk</i>
<i>dech</i>	<i>loch</i>	<i>specyfik</i>	<i>wek</i>
<i>dek</i>	<i>luk</i>	<i>spiek</i>	<i>wiech</i>
<i>dryg</i>	<i>łopuch</i>	<i>szczęk</i>	<i>wywłok</i>
<i>dych</i>	<i>mrok</i>	<i>szlak</i>	

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

<i>barek</i>	<i>kancerek</i>	<i>podrobek</i>	<i>śnieżek</i>
<i>chłodniczek</i>	<i>karbidek</i>	<i>pojedynek</i>	<i>świtek</i>
<i>dojek</i>	<i>klepek</i>	<i>popitek</i>	<i>wyderek</i>
<i>doświtek</i>	<i>lasek</i>	<i>półgłosek</i>	<i>wypisek</i>
<i>dworek</i>	<i>meszek</i>	<i>rynieczonek</i>	<i>Wypitek</i>
<i>dymek</i>	<i>moczarek</i>	<i>rynek</i>	<i>zachylek</i>
<i>dyżurek</i>	<i>nadlewek</i>	<i>spawek</i>	<i>zamaszek</i>
<i>głosek</i>	<i>napitek</i>	<i>staweczek</i>	<i>zatoczek</i>
<i>grabek</i>	<i>piątek</i>	<i>stawek</i>	
<i>huczek</i>	<i>piczek</i>	<i>Szyneczek</i>	
<i>jarek</i>	<i>podjazdek</i>	<i>śmieszek</i>	

c) dla tematów z alternacją *o*: *ó*:

oblóg
ostróg
rozłóg
załóg

Model (M-F)1+a: fizyk - fizyki - fizykom - fizykami - fizykach - fizyka

Model jest bardzo produktywny: a) dla par leksemów typu FIZYK - FIZYKA,
 b) dla par leksemów typu KOTEK - KOTKA.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>abak"</i>	<i>balneotechnik</i>	<i>dietetyk</i>	<i>elektryk</i>
<i>aerodynamik</i>	<i>bazylik</i>	<i>dogmatyk</i>	<i>energetyk</i>
<i>agrotechnik</i>	<i>biocybernetyk</i>	<i>*drobnomieszczuch</i>	<i>epik</i>
<i>akustyk</i>	<i>bioenergetyk</i>	<i>dydaktyk</i>	<i>estetyk</i>
<i>analitik</i>	<i>biofizyk</i>	<i>dynamik</i>	<i>etyk</i>
<i>anestetyk</i>	<i>bionik</i>	<i>dyploamatyk</i>	<i>eugenik</i>
<i>antyseptyk</i>	<i>botanik</i>	<i>*dzieciuch</i>	<i>fantastyk</i>
<i>apologetyk</i>	<i>ceramik</i>	<i>egzoty</i>	<i>farmaceutyk"</i>
<i>arytmetyk</i>	<i>cybernetyk</i>	<i>eklektyk</i>	<i>fiok"</i>
<i>astrobotanik</i>	<i>cyfronik</i>	<i>ekstaty</i>	<i>fizyk</i>
<i>astrofizyk</i>	<i>czarnuch</i>	<i>elektroakustyk</i>	<i>fok"</i>
<i>autokrytyk</i>	<i>czyścioch</i>	<i>elektromechanik</i>	<i>fonetyk</i>
<i>automatyk</i>	<i>diagnostyk</i>	<i>elektronik</i>	<i>fotografik</i>
<i>bak"</i>	<i>dialektyk</i>	<i>elektrotechnik</i>	<i>fototechnik</i>

<i>galwanotechnik</i>	<i>krytyk</i>	<i>pieszczoch</i>	<i>socjotechnik</i>
<i>genetyk</i>	<i>lach</i>	<i>piękkoduch</i>	<i>staruch</i>
<i>geobotanik</i>	<i>lekkoduch</i>	<i>pik"</i>	<i>statyk</i>
<i>geofizyk</i>	<i>*leniuch</i>	<i>pirotechnik</i>	<i>statystyk</i>
<i>geoplastyk</i>	<i>liryk</i>	<i>plastyk</i>	<i>strug"</i>
<i>gig"</i>	<i>logik</i>	<i>pleciuch</i>	<i>swach</i>
<i>gimnastyk</i>	<i>łach"</i>	<i>pneumatyk</i>	<i>sylabik"</i>
<i>*gnieciuch</i>	<i>lakomczuch</i>	<i>poetyk</i>	<i>sylabotoniak"</i>
<i>grafik</i>	<i>łapiduch</i>	<i>polemik</i>	<i>synoptyk</i>
<i>gramatyk</i>	<i>łasuch</i>	<i>poligrafik</i>	<i>systematyk</i>
<i>heliofizyk</i>	<i>matematyk</i>	<i>polityk</i>	<i>ślepuć</i>
<i>heraldyk</i>	<i>mechanik</i>	<i>*pośmięciuch</i>	<i>*śmięciuch</i>
<i>historyk</i>	<i>metafizyk</i>	<i>pragmatyk</i>	<i>śmierdziuch</i>
<i>hydraulik</i>	<i>metaforyk</i>	<i>praktyk</i>	<i>śpioch</i>
<i>hydroakustyk</i>	<i>metaloplastyk</i>	<i>prope deutyk</i>	<i>świntuch</i>
<i>hydroenergetyk</i>	<i>metapsychik</i>	<i>prościuch</i>	<i>taktyk</i>
<i>hydromechanik</i>	<i>metodyk</i>	<i>protetyk</i>	<i>technik</i>
<i>hydrotechnik</i>	<i>metryk</i>	<i>prozaik</i>	<i>teleelektryk</i>
<i>informatyk</i>	<i>mieszczuch</i>	<i>psychodydaktyk</i>	<i>telemechanik</i>
<i>italik"</i>	<i>mimik</i>	<i>psychofizyk</i>	<i>teletechnik</i>
<i>jog</i>	<i>mistryk</i>	<i>psychotechnik</i>	<i>termik</i>
<i>kanonik</i>	<i>młoduch</i>	<i>radioelektronik</i>	<i>termodynamik</i>
<i>kinomechanik</i>	<i>muzyk</i>	<i>radioelektryk</i>	<i>tluściuch</i>
<i>kinotechnik</i>	<i>natręciuch</i>	<i>radiomechanik</i>	<i>tragik</i>
<i>klasyk</i>	<i>neoromantyk</i>	<i>radiotechnik</i>	<i>tropik"</i>
<i>klinik</i>	<i>neoscholastyk</i>	<i>retoryk</i>	<i>uparciuch</i>
<i>kluch"</i>	<i>niedbaluch</i>	<i>romantyk</i>	<i>włók"</i>
<i>klamczuch</i>	<i>nieporządniuch</i>	<i>rytmik</i>	<i>wnuk</i>
<i>klapouch</i>	<i>nukleonik</i>	<i>scholastyk</i>	<i>*wycieruch</i>
<i>*kocmołuch</i>	<i>numizmatyk</i>	<i>sejsmik</i>	<i>*zmarzluch</i>
<i>kok"</i>	<i>obżartuch</i>	<i>semantyk</i>	<i>zootechnik</i>
<i>komik</i>	<i>optyk</i>	<i>semiotyk</i>	
<i>kosmetyk"</i>	<i>paleobotanik</i>	<i>siwuch</i>	
<i>kosmofizyk</i>	<i>pastuch</i>	<i>słaboduch</i>	
<i>kryminalistyk</i>	<i>piecuch</i>	<i>*smoluch</i>	

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

<i>adaptatorek</i>	<i>admiratorek</i>	<i>agronomek</i>	<i>aksamitek'</i>
<i>adiustatorek</i>	<i>adoratorek</i>	<i>akcjonariuszek</i>	<i>aktorek</i>
<i>administratorek</i>	<i>agitorek</i>	<i>akompaniaturek</i>	<i>akuszerek</i>

<i>albinosek</i>	<i>cherlaczek</i>	<i>dziesiątek"</i>	<i>grąjek</i>
<i>alkoholiczek</i>	<i>chichotek</i>	<i>dziesięciolatek</i>	<i>gratek"</i>
<i>amatorok</i>	<i>chlewiarek</i>	<i>dziewięciolatek</i>	<i>gawerek</i>
<i>ambasadorek</i>	<i>chłopek</i>	<i>dziewiętnastolatek</i>	<i>gregorianek</i>
<i>amerek"</i>	<i>chrześniaczek</i>	<i>dzikusek</i>	<i>grodek"</i>
<i>apostolek</i>	<i>chuliganek</i>	<i>dziwaczek</i>	<i>gródek"</i>
<i>arabek'</i>	<i>chytrusek</i>	<i>dzwonczek"</i>	<i>grubasek</i>
<i>aranżerek</i>	<i>ciapek"</i>	<i>dzwonek"</i>	<i>guwernerek</i>
<i>atamanek</i>	<i>ciemniaczek</i>	<i>dźwigarek"</i>	<i>hultajek</i>
<i>ateuszek</i>	<i>cudaczek</i>	<i>dżokejek</i>	<i>ilustratorek</i>
<i>autochtonek</i>	<i>cukierniczek</i>	<i>egzaminatorek</i>	<i>indyczek'</i>
<i>autorek</i>	<i>cwaniaczek</i>	<i>ekonomek</i>	<i>informatorek</i>
<i>balsamek"</i>	<i>cyganek</i>	<i>elektromonterek</i>	<i>inspektorek</i>
<i>barmanek</i>	<i>cytrynek'</i>	<i>elewek</i>	<i>instruktorek</i>
<i>bawarek</i>	<i>czarnulek</i>	<i>epigonek</i>	<i>jaczek'</i>
<i>beczek</i>	<i>czarnuszek</i>	<i>epuzerek</i>	<i>jamniczek'</i>
<i>beduinek</i>	<i>czeladniczek</i>	<i>faktorek</i>	<i>jaszczurek'</i>
<i>belferek</i>	<i>czerpaczek"</i>	<i>faworytek</i>	<i>jedenastolatek</i>
<i>benedyktynek"</i>	<i>czterdziestolatek</i>	<i>felczerek</i>	<i>jednolatek</i>
<i>bidulek</i>	<i>czternastolatek</i>	<i>filutek</i>	<i>jedynaczek</i>
<i>biedaczek</i>	<i>czyścioszek</i>	<i>fizylierek</i>	<i>jesionek"</i>
<i>biedniaczek</i>	<i>danserek</i>	<i>fordanserek</i>	<i>jęczek"</i>
<i>biedulek</i>	<i>daszek"</i>	<i>fotoreporterek</i>	<i>jordanek"</i>
<i>bileterek</i>	<i>debilek</i>	<i>frajerek</i>	<i>jubilerek</i>
<i>bisiorek"</i>	<i>deklamatorek</i>	<i>froterek</i>	<i>juhasek</i>
<i>blagierek</i>	<i>demonek</i>	<i>furmanek</i>	<i>junaczek</i>
<i>bliźniaczek</i>	<i>dezerterek</i>	<i>fuszerek</i>	<i>juniorek</i>
<i>blondyneczek</i>	<i>dojarek</i>	<i>galopek"</i>	<i>kabotynek</i>
<i>blondynek</i>	<i>doktorek</i>	<i>galganiarek</i>	<i>kacerek"</i>
<i>bogatek'</i>	<i>doktrynerek</i>	<i>garbatek'</i>	<i>kajzerek</i>
<i>bokserek'</i>	<i>domatorek</i>	<i>garbusek</i>	<i>kalkulatorek"</i>
<i>bonżurek"</i>	<i>dromaderek</i>	<i>gburek</i>	<i>kamaszniczek'</i>
<i>botanik</i>	<i>dróżniczek</i>	<i>gęsiarek</i>	<i>kancerek"</i>
<i>bożek'</i>	<i>dublerek</i>	<i>gładyszek</i>	<i>kantorek"</i>
<i>bratanek</i>	<i>dudek'</i>	<i>gnilek'</i>	<i>kapitanek</i>
<i>brygadierok</i>	<i>duszek'</i>	<i>gnojek"</i>	<i>kapucynek'</i>
<i>brzęczek"</i>	<i>dworaczek</i>	<i>golasek</i>	<i>karbidek"</i>
<i>buchalterek</i>	<i>dwudziestolatek</i>	<i>gołąbiczek'</i>	<i>karczmarek</i>
<i>bułanek'</i>	<i>dwudziestopięciolatek</i>	<i>gołąbek'</i>	<i>karliczek'</i>
<i>burek'</i>	<i>dwulatek</i>	<i>golek"</i>	<i>karmazynek"</i>
<i>ceramik</i>	<i>dyrektorek</i>	<i>góralek</i>	<i>kasjerek</i>
<i>chamek</i>	<i>dyszek"</i>	<i>górniczek</i>	<i>kasztanek'</i>
<i>chartek'</i>	<i>dziczek'</i>	<i>grafomanek</i>	<i>kawalerek</i>

<i>kądziołek</i> "	<i>kureczek</i> "	<i>młoczek</i>	<i>perforatorek</i> "
<i>kelnerek</i>	<i>kurek</i> "	<i>młynarek</i>	<i>pętaczek</i>
<i>kilkunastolatek</i>	<i>kurierek</i>	<i>mniszeczek</i>	<i>pierwiastek</i> "
<i>klapek</i> "	<i>kuzynek</i>	<i>mniszek</i>	<i>pieszczoszek</i>
<i>klekotek</i> "	<i>kwakierok</i> '	<i>monterek</i>	<i>pięciolatek</i>
<i>klubek</i> "	<i>laseczek</i> "	<i>murek</i> "	<i>piętnastolatek</i>
<i>kłobuczek</i> "	<i>lejek</i> "	<i>murzynek</i>	<i>pijaczek</i>
<i>kochaneczek</i>	<i>lektorek</i>	<i>naczelniczek</i>	<i>pionierek</i>
<i>kochanek</i>	<i>lenek</i> "	<i>nagusek</i>	<i>pisarek</i>
<i>kokotek</i> '	<i>lewek</i>	<i>naiwniaczek</i>	<i>piwowarek</i>
<i>kolektorek</i> "	<i>liliputek</i>	<i>nastolatek</i>	<i>placek</i> "
<i>kolporterek</i>	<i>linek</i> '	<i>nieboraczek</i>	<i>plachetek</i> "
<i>kołatek</i> '	<i>lirek</i> "	<i>nieborak</i>	<i>plączek</i> "
<i>kołtunek</i> "	<i>literek</i> "	<i>niedobitek</i>	<i>plótek</i> "
<i>kombinatorok</i>	<i>lizusek</i>	<i>niedopalek</i> "	<i>plużek</i> "
<i>komiwojażerek</i>	<i>lokatorek</i>	<i>niepokalanek</i> "	<i>pływaczek</i>
<i>kompanek</i>	<i>loszek</i> "	<i>nocek</i> '	<i>pociotek</i>
<i>kompilatorek</i>	<i>lotek</i> "	<i>nowicjuszek</i>	<i>podnosek</i> "
<i>konduktorek</i>	<i>lulek</i> "	<i>obcinek</i> "	<i>podoficerek</i>
<i>konferansjerek</i>	<i>łajdaczek</i>	<i>obrywek</i> "	<i>podróżniczek</i>
<i>kontrolerek</i>	<i>latek</i> '	<i>obserwatorek</i>	<i>podwórek</i> "
<i>korek</i> "	<i>tubek</i> "	<i>odsadek</i> '	<i>polerek</i> "
<i>korektorek</i> "	<i>tupek</i> "	<i>oficerek</i>	<i>popielniczek</i> "
<i>koteczek</i> '	<i>tyczek</i> "	<i>ogrodniczek</i>	<i>portierek</i>
<i>kotek</i> '	<i>tysek</i>	<i>okrajek</i> "	<i>poruczniczek</i>
<i>koziczek</i> "	<i>macherek</i>	<i>opalek</i> "	<i>półkoszulek</i> "
<i>krajanek</i>	<i>magazynierek</i>	<i>opasek</i> "	<i>pracowniczek</i>
<i>krakusek</i>	<i>majsterek</i>	<i>oratorek</i>	<i>prawiczek</i>
<i>kramarek</i>	<i>małolatek</i>	<i>osiemnastolatek</i>	<i>prawnik</i>
<i>kretynek</i>	<i>małżonek</i>	<i>osóbek</i> "	<i>profesorek</i>
<i>krewniaczek</i>	<i>maniaczek</i>	<i>ośmiolatek</i>	<i>prokuratorok</i>
<i>kroczek</i> "	<i>marek</i> "	<i>otoczek</i> "	<i>prostaczek</i>
<i>krowiarek</i>	<i>mazurek</i> "	<i>owczarek</i> '	<i>protetyk</i>
<i>krymek</i> '	<i>medyczek</i>	<i>pacek</i> '	<i>pro wizorek</i>
<i>kryminałek</i> "	<i>megalomane k</i>	<i>paniuleczek</i>	<i>provokatorek</i>
<i>kulbaczek</i> '	<i>miesiączek</i> "	<i>parolatek</i>	<i>próżniaczek</i>
<i>kulbak</i> '	<i>mikserek</i> "	<i>parweniuszek</i>	<i>prymek</i> "
<i>kultywatorek</i> "	<i>milionerek</i>	<i>pasażerek</i>	<i>pryszczarek</i> '
<i>kułaczek</i> "	<i>milek</i> "	<i>pasek</i> "	<i>prządek</i>
<i>kumek</i>	<i>mimik</i>	<i>pastorałek</i> "	<i>przecinek</i> "
<i>kumoterek</i>	<i>mistyfikatorek</i>	<i>pastuszek</i>	<i>przedziałek</i> "
<i>kumpelek</i>	<i>misty k</i>	<i>patrycjuszek</i>	<i>przyjemniaczek</i>
<i>kundelek</i> '	<i>mizeraczek</i>	<i>pensjonariuszek</i>	<i>przysiadek</i> "

<i>przystojniaczek</i>	<i>sitek"</i>	<i>śmietek"</i>	<i>włóczek"</i>
<i>pulkowniczek</i>	<i>siwek'</i>	<i>śpiewaczek</i>	<i>wnuczek</i>
<i>pupilek</i>	<i>skarbniczek</i>	<i>śpioszek</i>	<i>wrotek'</i>
<i>pustelniczek</i>	<i>skrętek"</i>	<i>światliczek</i>	<i>wrózek</i>
<i>puszeczek"</i>	<i>skrzeczek"</i>	<i>świętoszek</i>	<i>współmałżonek</i>
<i>puszek"</i>	<i>skrzypek</i>	<i>świniarek</i>	<i>wulkanizatorek</i>
<i>pytek</i>	<i>smużek"</i>	<i>tenorek</i>	<i>wychowanek</i>
<i>racjonalizatorek</i>	<i>staruszczyk</i>	<i>tluczek"</i>	<i>wycinek"</i>
<i>ranek"</i>	<i>staruszek</i>	<i>tluszcioszek</i>	<i>wypustek"</i>
<i>ratlerek'</i>	<i>strużek"</i>	<i>trutek</i>	<i>wyrzynek"</i>
<i>redaktorek</i>	<i>strzępek"</i>	<i>trzpiotek</i>	<i>wywrotek"</i>
<i>reporterek</i>	<i>stulatak</i>	<i>trzydziestolatek</i>	<i>wyżynek"</i>
<i>resorek"</i>	<i>sultanak</i>	<i>trzylatek</i>	<i>zakrętek"</i>
<i>restauratorek</i>	<i>szampanek"</i>	<i>trzynastolatek</i>	<i>zauszniczek</i>
<i>rękawek</i>	<i>szatanek</i>	<i>turek'</i>	<i>zawiązek"</i>
<i>rodaczek</i>	<i>szatynek</i>	<i>tyranek</i>	<i>zgnitek</i>
<i>rogalek</i>	<i>szczebiotek</i>	<i>ucinek"</i>	<i>zlewek</i>
<i>rogatek</i>	<i>szczepek"</i>	<i>urzędniczek</i>	<i>*złodziejek</i>
<i>rozbitek</i>	<i>szesnastolatek</i>	<i>uszatek'</i>	<i>*złotniczek</i>
<i>równolatek</i>	<i>sześciolatek</i>	<i>utrzymanek</i>	<i>zmiołek"</i>
<i>rysowniczek</i>	<i>szmatek"</i>	<i>walek"</i>	<i>zrzutek"</i>
<i>rzutek"</i>	<i>szpargalek"</i>	<i>wędowniczek</i>	<i>zrynek"</i>
<i>samolubek</i>	<i>szronek"</i>	<i>węglarek</i>	<i>zwinek"</i>
<i>sąsiadeczek</i>	<i>szulerek</i>	<i>wielbłądek'</i>	<i>źróbek'</i>
<i>sąsiadek</i>	<i>szumek"</i>	<i>wieszczek</i>	<i>*żebraczek</i>
<i>seterek'</i>	<i>szwagierek</i>	<i>wieśniaczek</i>	<i>żeglarek</i>
<i>siedemnastolatek</i>	<i>ścieżek"</i>	<i>winniczek'</i>	<i>żywiolatek"</i>
<i>siedmiolatek</i>	<i>ścinek"</i>	<i>wlewek"</i>	

Model (M-F)l +e: bankiet - bankiety - bankietom - bankietami - bankietach - bankiecie

Model jest nieproduktywny. Rzeczowniki r.m. tylko M3.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>apostrof</i>	<i>bon</i>	<i>cyn</i>	<i>far</i>
<i>argon</i>	<i>bor</i>	<i>cytryn</i>	<i>ferm</i>
<i>bankiet</i>	<i>bort</i>	<i>czar</i>	<i>filet</i>
<i>batut</i>	<i>cer</i>	<i>czerep</i>	<i>flint</i>
<i>ber</i>	<i>cez</i>	<i>diaspor</i>	<i>formant</i>
<i>bergamot</i>	<i>chrap</i>	<i>dziw</i>	<i>fort</i>
<i>bet</i>	<i>cios</i>	<i>eksport</i>	<i>frez</i>

<i>fryz</i>	<i>landshaft</i>	<i>polan</i>	<i>szmat</i>
<i>gaf</i>	<i>limit</i>	<i>polew</i>	<i>szos</i>
<i>gar</i>	<i>list</i>	<i>port</i>	<i>sztab</i>
<i>gaz</i>	<i>luz</i>	<i>posad</i>	<i>sztam</i>
<i>glejt</i>	<i>lup</i>	<i>postaw</i>	<i>szyb</i>
<i>glin</i>	<i>manszet</i>	<i>poświat</i>	<i>ścier</i>
<i>gmin</i>	<i>mir</i>	<i>potraw</i>	<i>śluz</i>
<i>grab</i>	<i>mord</i>	<i>powal</i>	<i>śrut</i>
<i>grot</i>	<i>morf</i>	<i>prezent</i>	<i>świt</i>
<i>gwar</i>	<i>morszczyn</i>	<i>przekop</i>	<i>tambur</i>
<i>izobar</i>	<i>nakryw</i>	<i>przyczep</i>	<i>tartan</i>
<i>jesion</i>	<i>namiot</i>	<i>przylep</i>	<i>ton</i>
<i>jut</i>	<i>narzut</i>	<i>rabat</i>	<i>tram</i>
<i>kadr</i>	<i>nasad</i>	<i>rad</i>	<i>tras</i>
<i>kapital</i>	<i>nawał</i>	<i>remont</i>	<i>tryb</i>
<i>kapot</i>	<i>net</i>	<i>report</i>	<i>tub</i>
<i>kar</i>	<i>nut</i>	<i>resurs</i>	<i>uraz</i>
<i>karawan</i>	<i>obraz</i>	<i>rokiem</i>	<i>wad</i>
<i>karier</i>	<i>okap</i>	<i>romans</i>	<i>wart</i>
<i>karm</i>	<i>oktaw</i>	<i>rys</i>	<i>wstaw</i>
<i>kart</i>	<i>opal</i>	<i>rzep</i>	<i>wsyp</i>
<i>kaszt</i>	<i>osad</i>	<i>sap</i>	<i>wymian</i>
<i>ket</i>	<i>palm</i>	<i>sekret</i>	<i>wyżer</i>
<i>kit</i>	<i>pal</i>	<i>sekt</i>	<i>zacier</i>
<i>kłub</i>	<i>pelot</i>	<i>serpentyn</i>	<i>zalew</i>
<i>kod</i>	<i>piszczał</i>	<i>skwar</i>	<i>zastaw</i>
<i>koks</i>	<i>planet</i>	<i>spis</i>	<i>zasuw</i>
<i>komplet</i>	<i>plaw</i>	<i>starowin</i>	<i>zatrak</i>
<i>kras</i>	<i>podbial</i>	<i>staw</i>	<i>zawal</i>
<i>kres</i>	<i>podlew</i>	<i>strzał</i>	<i>zlew</i>
<i>krup</i>	<i>pogwar</i>	<i>syp</i>	<i>żywiol</i>
<i>kwart</i>	<i>pojazd</i>	<i>szlif</i>	

b) dla tematów z alternacją o : ó:

<i>bród</i>	<i>ostrów</i>	<i>połów</i>	<i>sód</i>
<i>obór</i>	<i>plóz</i>	<i>poród</i>	<i>spór</i>
<i>opór</i>	<i>podpór</i>	<i>rozpór</i>	<i>zawór</i>

Model (M-F)1+a+e: bard - bardy - bardom - bardami - bardach - barda - bardzie

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>ar''</i>	<i>gar''</i>	<i>lew'</i>	<i>rumb''</i>
<i>balansjer''</i>	<i>gierz'</i>	<i>lin'</i>	<i>satyr</i>
<i>bard</i>	<i>gnom'</i>	<i>lir'</i>	<i>set''</i>
<i>basior'</i>	<i>gondolier</i>	<i>litr''</i>	<i>som'</i>
<i>beduin</i>	<i>grand''</i>	<i>markiz</i>	<i>stęp''</i>
<i>bet''</i>	<i>jak'</i>	<i>maszop</i>	<i>sum'</i>
<i>blondyn</i>	<i>jen''</i>	<i>mat</i>	<i>szkarp'</i>
<i>bojarzyn</i>	<i>jolop</i>	<i>mat''</i>	<i>szop</i>
<i>brunet</i>	<i>kapitan</i>	<i>nagan''</i>	<i>szpon''</i>
<i>buks''</i>	<i>kar''</i>	<i>par</i>	<i>taks'</i>
<i>but''</i>	<i>kard''</i>	<i>piast</i>	<i>trier''</i>
<i>ciap''</i>	<i>kip'</i>	<i>plaz'</i>	<i>trup'</i>
<i>czert''</i>	<i>kokiet</i>	<i>podbiał''</i>	<i>trybun</i>
<i>delfin</i>	<i>kokoł'</i>	<i>portier</i>	<i>tur'</i>
<i>delfin'</i>	<i>kop''</i>	<i>prefekt</i>	<i>tyralier</i>
<i>elf</i>	<i>kos'</i>	<i>premier</i>	<i>wal''</i>
<i>faun</i>	<i>koł'</i>	<i>przeor</i>	<i>wilczur'</i>
<i>faworyt</i>	<i>kulis</i>	<i>przepiór'</i>	<i>wolt''</i>
<i>ferm''</i>	<i>kum</i>	<i>rajfur</i>	<i>zadzior''</i>
<i>filipin</i>	<i>kumotr</i>	<i>ras</i>	
<i>fryz'</i>	<i>kur'</i>	<i>remiz'</i>	

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

kudel''
świakier

c) dla tematów z alternacją *o* : *ó*:

potwór'

Typ wtórny (M-F)1-Ø

Brak charakterystycznej dla typu (M-F)1 zbieżności: *cech*.

Model wtórny (M-F)1-Ø: parki - parkom - parkami - parkach

Przykłady (tylko dla tematów z alternacją *e* ruchomego w paradygmacie żeńskim):

<i>dyski</i>	<i>parki</i>	<i>szynki</i>
<i>groteski</i>	<i>praski</i>	<i>trzaski</i>

Model wtórny (M-F)1-Ø+e: kopry - koprom - koprami - koprach - koprze

Przykłady:

a) dla tematów zawierających *e* ruchome:

kopry
ospy
poczty

b) dla tematów zawierających alternację *ę* : *ą*:

wyręby

c) dla tematów zawierających alternację *o* : *ó*:

<i>mory</i>	<i>sody</i>	<i>stopy</i>
<i>przypany</i>	<i>spory</i>	

Model wtórny (M-F)1-Ø+a+e: pory - porom - porami - porach - pora - porze

Przykłady:

centry
jaskry"
pory"
roboty"

Typ (M-F)2

Charakterystyczne zbieżności: *cel - cele - celom - celami - celach*.

K	rzeczownik r.m.	rzeczownik r. ż.
-Ø	M, (B) lp.	D lm.
-e	M (d), B, W (d) lm.	M, B, W lm.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.
-a	D, (B) lp.	M lp.
-i/-y	D lm.	D, C, Ms lp., (D lm)
-u	Ms, W lp.	W lp.

Model zasadniczy (M-F)2: cel - cele - celom - celami - celach

Model jest nieproduktywny. Rzeczowniki r.m. tylko M3.

Przykłady:

<i>bil</i>	<i>pic</i>
<i>cel</i>	<i>puc</i>
<i>dusz</i>	<i>pul</i>
<i>gal</i>	<i>tucz</i>

Model (M-F)2+a: bel - bele - belom - belami - belach - bela

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alernacji:

<i>baj</i>	<i>fisz"</i>	<i>sadz"</i>
<i>bel"</i>	<i>kocz"</i>	<i>smarkul</i>
<i>bidul</i>	<i>krzywul</i>	<i>stróz</i>
<i>bil"</i>	<i>kuc'</i>	<i>szpic"</i>
<i>boj"</i>	<i>kul"</i>	<i>wraskul</i>
<i>brzydul</i>	<i>pal"</i>	<i>źniej</i>
<i>czarnul</i>	<i>piękniul</i>	

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

kitel"

Model (M-F)2+i: ryż - ryże - ryżom - ryżami - ryżach - ryży

Model jest nieproduktywny. Rzeczowniki r.m. tylko M3.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>gaj</i>	<i>raj</i>	<i>susz</i>
<i>łupież</i>	<i>róż</i>	<i>szpil</i>
<i>modzel</i>	<i>ryż</i>	<i>tluszcz</i>
<i>motel</i>	<i>sabadyl</i>	<i>tusz</i>
<i>posusz</i>	<i>sol</i>	

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

szabel

Model (M-F)2+a+i: gal - gale - galom - galami - galach - gała - gali

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>gal</i>	<i>kul</i> "	<i>pul</i> "
<i>gazel</i> "	<i>kusz</i> "	<i>szal</i> "
<i>gul</i>	<i>pal</i> "	<i>wiersz</i> "
<i>joł</i> "	<i>pejcz</i> "	

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

pętel

Model (M-F)2+a+u: grzecznis̄ - grzecznisie - grzecznisiom - grzecznisiami - grzecznisiami

Model wykazuje pewną produktywność dla par leksemów typu: GRZECZNIŚ - GRZECZNISIA i znaczną dla par typu OLUŚ - OLUSIA.

Przykłady:

<i>*Boguś</i>	<i>*Krzyś</i>	<i>porządniś</i>	<i>wnuś</i>
<i>chamuś</i>	<i>laluś</i>	<i>potulniś</i>	<i>wmuczuś</i>
<i>delikatniś</i>	<i>*Miś</i>	<i>*pracuś</i>	<i>wybredniś</i>
<i>*Dominiś</i>	<i>modniś</i>	<i>psotniś</i>	<i>wygodniś</i>
<i>dowcipniś</i>	<i>nabożniś</i>	<i>rozkoszniś</i>	<i>wykwintniś</i>
<i>*Henryś</i>	<i>*Oluś</i>	<i>rozmowniś</i>	<i>wytworniś</i>
<i>*Jaś</i>	<i>ostrożniś</i>	<i>*skarbuś</i>	<i>zabawniś</i>
<i>*kiciuś</i>	<i>*pączuś</i>	<i>skromniś</i>	<i>załotniś</i>
<i>kić</i> "	<i>piękniś</i>	<i>*Sławuś</i>	<i>*zbytkowniś</i>
<i>*kotuś</i>	<i>pobożniś</i>	<i>strojniś</i>	<i>żartowniś</i>
<i>kozuń</i>	<i>*pochlebniś</i>	<i>*trefniś</i>	

Typ wtórny (M-F)2-∅

Brak charakterystycznej dla typu (M-F)2 zbieżności: *cel*.

Model wtórny (M-F)2-∅+a: wodze - wodzom - wodzami - wodzach - wodza

Jedyny przykład:

wodze

Model wtórny (M-F)2-Ø+a+i: leje - lejom - lejami - lejach - leja - lei

Żeńska forma na *-i* w stosunku do modelu zasadniczego wzbogacona jest o charakterystykę: D lm.

Przykłady:

leje"

łapcie"

łącznie"

przychodnie

skórznie"

wrześnie"

zbrodnie

Typ (M-F)3

Charakterystyczne zbieżności: *groń - gronie - groni - groniom - groniami - groniach*.

Typ (M-F)3 zawiera tylko jeden model, i to obejmujący zaledwie dwie pary leksemów. Jest to skutkiem niewielkiej liczby rzeczowników żeńskich mających w mianowniku liczby pojedynczej zakończenie spółgłoskowe (oprócz zakończenia: *-ość*).

K	rzeczownik r.m.	rzeczownik r. ż.
-Ø	M, B lp.	M, B lp.
-e	M, B, W lm.	M, B, W lm.
-i/-y	D lm.	D, C, Ms lp., D lm.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.

Model zasadniczy (M-F)3: groń - gronie - groni - groniom - groniami - groniach

Przykłady:

groń"

roztocz"

Typ (M-F)4

Charakterystyczne zbieżności: *paria - parii - parię - parią - pario - pariom - pariami - pariach*.

K	rzeczownik r.m. (tylko M1) (odmieniający się jak ż.)	rzeczownik r.ż.
-a	M lp.	M lp.
-i/-y	D, C, Ms lp.	D, C, Ms lp., (D lm.)
-ę	B lp.	B lp.
-ą	N lp.	N lp.
-o	W lp.	W lp.
-e	M (d), W (d) lm.	C, Ms lp.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.

Model zasadniczy (M-F)4: paria - parii - parię - parią - pario - parie - pariom - pariami - pariach

Przykłady:

paria
pasza
raja

Model (M-F)4': gaździna - gaździny - gaździnie - gaździnie - gaździna - gaździno - gaździnom - gaździnami - gaździnach

Wariant dla rzeczowników o temacie zakończonym na spółgłoskę twardą. Formy zakończone na *-i* oraz *-e* mają zmodyfikowaną charakterystykę gramatyczną: *-i(M)*: D lp., M (d), (B), W (d) lm.; *-i(F)*: D lp., M, B, W lm.; *-e(M)*: C, Ms lp.

Model jest śladowo produktywny dla par leksemów typu: GAZDA - GAŹDZINA.

Przykłady:

<i>albumina</i>	<i>*kasztelanina</i>	<i>*podkomorzyna</i>	<i>sędzina</i>
<i>bojarzyna</i>	<i>mantyka</i>	<i>*podskarbina</i>	<i>starościna</i>
<i>burgrabina</i>	<i>margrabina</i>	<i>podstolina</i>	<i>wojewodzina</i>
<i>gaździna</i>	<i>mulina'</i>	<i>*podwojewódzina</i>	
<i>hrabina</i>	<i>organiścina</i>	<i>rubacha</i>	

Typ (M_{jak Adj}-F_{jak Adj})

Charakterystyczne zbieżności: *dąsalskich - dąsalskim - dąsalskimi*.

K	rzeczownik r.m. (tylko M1) (odmieniające się jak przymiotnik)	rzeczownik r. ż.
-ich	D, B, Ms lm.	D, Ms lm.
-im	C lm.	C lm.
-imi	N lm.	N lm.

Model zasadniczy(M_{jak Adj}-F_{jak Adj}): dąsalskich - dąsalskim - dąsalskimi

Model jest produktywny dla par leksemów typu: DAŚALSKI - DAŚALSKA.
Lista przykładów jest niepełna ze względu na niepełność źródeł.

Przykłady:

<i>biegłych</i>	<i>gderalskich</i>	<i>niedotykałskich</i>	<i>spóźniałskich</i>
<i>*chorych</i>	<i>głuptasińskich</i>	<i>nowobogackich</i>	<i>śmiechulskich</i>
<i>dąsalskich</i>	<i>guzdrałskich</i>	<i>podróżnych</i>	<i>udawalskich</i>
<i>dokładnickich</i>	<i>kręcińskich</i>	<i>porządnickich</i>	<i>woźnych</i>
<i>*dyżurnych</i>	<i>księgowych</i>	<i>potrzebnickich</i>	<i>współpodróżnych</i>
<i>gadulskich</i>	<i>obrażałskich</i>	<i>potrzebowski</i>	<i>wygodnickich</i>
<i>garderobianych</i>	<i>oddźwiernych</i>	<i>przewodniczących</i>	<i>zapominałskich</i>

Typ (M-N)1

Charakterystyczne zbieżności: *wiek - wieku - wiekiem - wiekom - wiekami - wiekach*.

K	rzeczownik r. m.	rzeczownik r. n.
-∅	M, (B) lp.	D lm.
-u	D, Ms, W lp.	C, Ms lp.
-em	N lp.	N lp.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.
-a	D, (B) lp.	D lp., M, B, W lm.
-e	M, B, W lm.	M, B, W lp.

Model zasadniczy(M-N)1: wiek - wieku - wiekiem - wiekom - wiekami wie-
kach

Jedyny przykład:

wiek"

Model (M-N)1+a: łyk - łyku - łykiem - łykom - łykami - łykach - łyka

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

łyk

łyk"

mol"

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

bajorek"

dzwonek"

koluszek"

łyczek

łyczek"

zółtek

Model (M-N)1+a+e: korzeń - korzeniu - korzeniem - korzeniom - korzeniami
- korzeniach - korzenia - korzenie

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

boleń

kruszeń"

lustrzeń'

grzybień"

krwawień"

łupień"

klejeń"

kurzeń"

ostrzeń"

korzeń"

lic"

waleń'

Typ wtórny (M-N)1-∅

Brak charakterystycznej dla typu (M-N)1 zbieżności: *wiek*.

Model wtórny (M-N)1-∅: karku - karkiem - karkom - karkami - karkach

Przykłady:

karku"

werku"

Model wtórny (M-N)I-Ø+a: urwisku - urwiskiem - urwiskom - urwiskami - urwiskach - urwiska

Jedyny przykład:

urwisku

Model wtórny (M-N)I-Ø+a+e: brzусiu - brzусiem - brzусiom - brzусiami - brzусiach - brzusia - brzusic

Przykłady:

brzусiu"

liściu"

Typ (M-N)2

Charakterystyczne zbieżności: *dział - działem - dziale - działom - działami - działach*.

Brak modelu w postaci zasadniczej. Wszystkie modele realizowane są z nadatkami.

K	rzeczownik r. m.	rzeczownik r. n.
-Ø	M, B lp.	D lm.
-em	N lp.	N lp.
-e	Ms, W lp.	Ms, W lp.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.
-u	D lp.	C lp.
-a	D, (B) lp.	D lp., M, B, W lm.

Model (M-N)2+u: dział - działem - dziale - działom - działami - działach - działu

Model jest nieproduktywny. Rzeczowniki r. m. tylko M3.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>aut</i>	<i>dzwon</i>	<i>run</i>
<i>bistr</i>	<i>metr</i>	<i>sit</i>
<i>bon</i>	<i>polan</i>	

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

futer

c) dla tematów z alternacją *o* : *ó*:

kół

Model (M-N)²+a: chomał - chomałem - chomaćcie - chomaćtom - chomatami
- chomaćtach - chomaćta

Przykłady:

chomał"
kar"

Typ wtórny (M-N)²-∅

Brak charakterystycznej dla typu (M-N)² zbieżności: *dział*.

Model wtórny (M-N)²-∅+u: lustrem - lustrze - lustrom - lustrami - lustrach -
lustru

Przykłady:

cludu" (zob. ANEKS, uwagi wstępne)
dziwu" (zob. ANEKS, uwagi wstępne)
lustru"

Typ (M-N)³

Charakterystyczne zbieżności: *fora - forów - forom - forami - forach*.

Typ zawiera jeden model reprezentowany jedynie przez pięć par leksemów. Jest to skutkiem niewielkiej ilości rzeczowników rodzaju nijakiego zakończonych na *-um* o temacie homonimicznym z tematem rzeczownika rodzaju męskiego.

K	rzeczownik r. m.	rzeczownik r. n.
-a	D lp.	M, B, W lm.
-ów	D lm.	D lm.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.

Model zasadniczy(M-N)3: fora - forów - forom - forami - forach

Rzeczowniki r. m. tylko M3.

Przykłady:

centra
fora
metra
sera
technika

Typ (F-N)1

Charakterystyczne zbieżności: *licha - lichy - lichom - lichami - lichach*.

Brak modelu w postaci zasadniczej. Wszystkie modele realizowane są z nadatkami.

K	rzeczownik r. ż.	rzeczownik r. n.
-a	M lp.	D lp., M, B, W lm.
-o	W lp.	M, B, W lp.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.
-∅	D lm.	D lm.
-i	D, C, Ms lp.	D lm.
-e	C, Ms lp.	Ms lp.

Model (F-N)1+i: tombola - tombolo - tombolom - tombolami - tombolach - tomboli

Jedyny przykład:

tombola

Model (F-N)1+∅: licha - lichy - lichom - lichami - lichach - lich

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

licha
saga
ucha

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

<i>białka</i>	<i>polanka</i>
<i>działka</i>	<i>słoneczka</i>
<i>łipka</i>	<i>słonka</i>
<i>łyżka</i>	<i>stajka</i>
<i>mieszkanka</i>	<i>sukienka</i>
<i>paletka</i>	<i>złotka</i>

Model (F-N)1+Ø+e: wina - wino - winom - winami - winach - win - winie

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>barda</i>	<i>polana</i>
<i>dna</i>	<i>rana</i>
<i>domina</i>	<i>trema</i>
<i>kara</i>	<i>torpeda</i>
<i>piana</i>	<i>wina</i>

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

truchła

Typ (F-N)2

Charakterystyczne zbieżności: *wola - wole - wolom - wolami - wolach*.

Brak modelu w postaci zasadniczej. Wszystkie modele realizowane są z nad-
datkami.

K	rzeczownik r. ż.	rzeczownik r. n.
-a	M lp.	D lp., M, B, W lm.
-e	M, B, W lm.	M, B, W lp.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.
-i	D, C, Ms lp.	D lm.
-Ø	D lm.	D lm.

Model (F-N)2+i: wola - wole - wolom - wolami - wolach - woli

Jedyny przykład:

wola

Model (F-N)²+∅: leża - leże - leżom - leżami - leżach - leż

Jedyny przykład:

leża

Typ (F-N)3

Charakterystyczne zbieżności: *centra - centrom - centrami - centrach*.

Typ reprezentuje jeden model. Jest to skutkiem niewielkiej ilości rzeczowników rodzaju nijakiego zakończonych na *-um* o temacie homonimicznym z tematem rzeczownika rodzaju żeńskiego.

K	rzeczownik r. ż.	rzeczownik r. n.
-a	M lp.	M lm.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.

Model zasadniczy (F-N)3: centra - centrom - centrami - centrach

Przykłady:

centra

lauda

minima

palia

rostra

technika

Typ (F-N)4

Charakterystyczne zbieżności: *danie - daniom - daniami - daniach*.

Brak modelu w postaci zasadniczej. Wszystkie modele realizowane są z nadatkami.

K	rzeczownik r. ż.	rzeczownik r. n.
-e	M, B, W lm.	M, B, W lp.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.
-∅	M, B lp.	D lm.
-i/-y	D, C, Ms, W lp., D lm.	D lm.

Model (F-N)4+∅: danie - daniom - daniami - daniach - dań

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>czerwienie</i>	<i>krocze</i>	<i>ściernie</i>
<i>danie</i>	<i>pieczenie</i>	<i>tkanie</i>
<i>golenie</i>	<i>przystanie</i>	<i>wiązanie</i>
<i>granie</i>	<i>sianożęcie</i>	

Model (F-N)4+i: ubocze - uboczom - uboczami - uboczach - uboczy

Przykłady:

młodzie
porośle
ubocze
uwrocie

Typ wtórny (F-N)4-e

Brak charakterystycznej dla typu (F-N)4 zbieżności: *danie*.

Model wtórny (F-N)4-e+∅: wiciom - wiciami - wiciach - wić

Jedyny przykład:

wiciom

Typ (F-F)1

Charakterystyczne zbieżności: *ścierni - ściernią - ściernie - ścierniom - ścierniami - ścierniach*.

K	rzeczownik r.ż.	rzeczownik r.ż.
-i	D, C, Ms lp., D lm.	D, C, Ms lp., D lm.
-ą	N lp.	N lp.
-e	M, B, W lm.	M, B, W lm.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.
-∅	M, W lp.	D lm.

Model zasadniczy (F-F)1: ścierni - ściernią - ściernie - ścierniom - ścierniami - ścierniach

Przykłady:

<i>chelbi</i>	<i>ścierni</i>
<i>ciemni</i>	<i>tajni</i>
<i>głębi</i>	

Model (F-F)1+Ø: matusi - matusią - matusie - matusiom - matusiami - matusiach - matusi

Przykłady:

córusi
matusi
obierzy

Typ (N-N)1

Charakterystyczne zbieżności: *studia - studiów - studiom - studiami - studiach*.

K	rzeczownik r.n.	rzeczownik r.n.
-a	M, B, W lm.	D lp., M, B, W lm.
-ów	D lm.	D lm.
-om	C lm.	C lm.
-ami	N lm.	N lm.
-ach	Ms lm.	Ms lm.

Model zasadniczy (N-N)1: studia - studiów - studiom - studiami - studiach

Jedyny przykład:

studia

1.1.2. Modele homonimicznych form rzeczowników różnotematowych o tematach pokrewnych

Model -y(M-F): baletnicy

K	rzeczownik r. m. (tylko M1)	rzeczownik r. ż.
-y	M, W lm.	D, C, Ms lp.

Model jest produktywny dla par leksemów typu: BALETNIK - BALETNICA.
Przykłady:

<i>awanturnicy</i>	<i>lekkomyślnicy</i>	<i>polerownicy</i>	<i>szczytnicy</i>
<i>baletnicy</i>	<i>lennicy</i>	<i>położnicy</i>	<i>szkodnicy</i>
<i>balownicy</i>	<i>łatownicy</i>	<i>pomocnicy</i>	<i>szpitalnicy</i>
<i>bartnicy</i>	<i>ładownicy</i>	<i>powiernicy</i>	<i>śledziennicy</i>
<i>bezbożnicy</i>	<i>łącnicy</i>	<i>pracownicy</i>	<i>śmiertelnicy</i>
<i>bezecnicy</i>	<i>łożnicy</i>	<i>przeklętnicy</i>	<i>tanecznicy</i>
<i>bezwstydnicy</i>	<i>łucznicy</i>	<i>przodownicy</i>	<i>tańcownicy</i>
<i>biczownicy</i>	<i>ługownicy</i>	<i>psotnicy</i>	<i>tarczownicy</i>
<i>bojownicy</i>	<i>męczennicy</i>	<i>ptasznicy</i>	<i>topnicy</i>
<i>chalupnicy</i>	<i>mielnicy</i>	<i>pustelnicy</i>	<i>torownicy</i>
<i>chłodnicy</i>	<i>miernicy</i>	<i>rabuśnicy</i>	<i>uczestnicy</i>
<i>cierpiętnicy</i>	<i>miłośnicy</i>	<i>rakietnicy</i>	<i>ulicznicy</i>
<i>cudzołożnicy</i>	<i>najemnicy</i>	<i>robotnicy</i>	<i>wartownicy</i>
<i>cukiernicy</i>	<i>namiętnicy</i>	<i>rolnicy</i>	<i>warzywnicy</i>
<i>cukrzycy</i>	<i>napastnicy</i>	<i>rozkosznicy</i>	<i>ważnicy</i>
<i>czarownicy</i>	<i>natrętnicy</i>	<i>rozpustnicy</i>	<i>woźnicy</i>
<i>domownicy</i>	<i>nędznicy</i>	<i>rozrzutnicy</i>	<i>weselnicy</i>
<i>drapieźnicy</i>	<i>nieszczęśnicy</i>	<i>rówieśnicy</i>	<i>wędrownicy</i>
<i>dzwonnicy</i>	<i>niewdzięcznicy</i>	<i>rysownicy</i>	<i>wieczownicy</i>
<i>górnicy</i>	<i>niewolnicy</i>	<i>samotnicy</i>	<i>wiertnicy</i>
<i>gruźlicy</i>	<i>nikczemnicy</i>	<i>sekutnicy</i>	<i>wietrznicy</i>
<i>grymaśnicy</i>	<i>nitownicy</i>	<i>skalnicy</i>	<i>wodnicy</i>
<i>grzesznicy</i>	<i>obludnicy</i>	<i>skarbnicy</i>	<i>współplemiennicy</i>
<i>gwałtownicy</i>	<i>ochotnicy</i>	<i>składnicy</i>	<i>współpracownicy</i>
<i>hołdownicy</i>	<i>ośiarnicy</i>	<i>służebnicy</i>	<i>wszetechnicy</i>
<i>jalmużnicy</i>	<i>ogrodnicy</i>	<i>smarownicy</i>	<i>wyrobnicy</i>
<i>jawnogrzesznicy</i>	<i>ogrzewnicy</i>	<i>sortownicy</i>	<i>zabobonnicy</i>
<i>kamienicznicy</i>	<i>okrutnicy</i>	<i>spawalnicy</i>	<i>zakładnicy</i>
<i>kapryśnicy</i>	<i>papiernicy</i>	<i>społecznicy</i>	<i>zakonnicy</i>
<i>karczownicy</i>	<i>papierośnicy</i>	<i>spowiednicy</i>	<i>załotnicy</i>
<i>karlicy</i>	<i>paskudnicy</i>	<i>stemplownicy</i>	<i>zauśznicy</i>
<i>kielbaśnicy</i>	<i>pawężnicy</i>	<i>sternicy</i>	<i>zawistnicy</i>
<i>kierownicy</i>	<i>pątnicy</i>	<i>stolnicy</i>	<i>zazdrośnicy</i>
<i>klucznicy</i>	<i>piekielnicy</i>	<i>strażnicy</i>	<i>zbytncy</i>
<i>klótnicy</i>	<i>płatnicy</i>	<i>suchotnicy</i>	<i>złośnicy</i>
<i>koksownicy</i>	<i>plucnicy</i>	<i>sukiennicy</i>	<i>żałobnicy</i>
<i>kolchoźnicy</i>	<i>pokuśnicy</i>	<i>szatkownicy</i>	
<i>komornicy</i>	<i>pokutnicy</i>	<i>swawolnicy</i>	

Model -e(M-F)I: gówniarze

K	rzeczownik r.m	rzeczownik r. ż.
-e	M, (B), W lm.	C, Ms lp.

Model wykazuje produktywność dla par leksemów typu GÓWNIARZ - GÓWNIARA.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>*baloniarze</i>	<i>*kominiarze</i>	<i>*pielęgniarze</i>	<i>sodowiarze</i>
<i>*balaganiarze</i>	<i>*kosiarze</i>	<i>*pieśniarze</i>	<i>spryciarze</i>
<i>*doliniarze</i>	<i>*kwiciarze</i>	<i>plotkarze</i>	<i>*straganiarze</i>
<i>*flirciarze</i>	<i>liście"</i>	<i>plusze"</i>	<i>szczęściarze</i>
<i>gale</i>	<i>*lachmaniarze</i>	<i>posusze"</i>	<i>*szmaciarze</i>
<i>*gałganiarze</i>	<i>marsze"</i>	<i>prywaciarze</i>	<i>śmięciarze</i>
<i>*gazeciarze</i>	<i>meliniarze</i>	<i>psiarze</i>	<i>tandeciarze</i>
<i>gówniarze</i>	<i>misie'</i>	<i>reklamiarze</i>	<i>tupeciarze</i>
<i>grandziarze</i>	<i>nudziarze</i>	<i>rupieciarze</i>	<i>walce"</i>
<i>*grzybiarze</i>	<i>opale</i>	<i>rutyniarze</i>	<i>*wędliniarze</i>
<i>handlarze</i>	<i>panikarze</i>	<i>rydze</i>	<i>*wilczarze</i>
<i>kanciarze</i>	<i>papierosiarze</i>	<i>*salaciarze</i>	<i>*windziarze</i>
<i>karciarze</i>	<i>*parkieciarze</i>	<i>sekcjarze</i>	<i>*wrotkarze</i>
<i>*kataryniarze</i>	<i>paskarze</i>	<i>sitwiarze</i>	<i>zabawce'</i>
<i>kile"</i>	<i>paskudziarze</i>	<i>siuchciarze</i>	<i>*żniwiarze</i>
<i>kociarze</i>	<i>pazie</i>	<i>skule</i>	

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

<i>jodle"</i>	<i>krypcie"</i>	<i>plachcie"</i>	<i>walce"</i>
<i>kapce"</i>	<i>lipce"</i>	<i>ośce'</i>	
<i>kołce"</i>	<i>marce"</i>	<i>tasiemce'</i>	

Model -e(M-F)I +∅: karp - karpie

K	rzeczownik r. m.	rzeczownik r.ż.
-∅	M, (B) lp.	D lm.
-e	M, (B), W lm.	C, Ms lp.

Przykłady:

<i>gap</i>	<i>skarp'</i>
<i>karp'</i>	<i>szczaw"</i>

Model -e(M-F)2: homonimie

K	rzeczownik r.m.	rzeczownik r. ż.
-e	Ms, W lp.	M, B, W lm.

Model jest produktywny dla par leksemów typu: HOMONIM - HOMONIMIA.
Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

*adresografie	*cynkotypie	fiole
*aerografie	*cystoskopie	*fizjografie
*agamie	*dagerotypie	*fonografie
*agrafie	*defektoskopie	*fonokardiografie
*anatomie	*demografie	*fotografie
*anemogramie	*diafanoskopie	*fototelegrafie
*anglofobie	*ebulioskopie	*fototypie
*anglomanie	*echoencefalografie	*frankofobie
*antonimie	*echografie	*galomanie
*antropogeografie	*echokardiografie	*galwanotypie
*arceografie	*efebie	*gastronomie
*astrografie	*ekonomie	*gastroskopie
*astronomie	*elektroencefalografie	*geografie
*astrospektroskopie	*elektrografie	*germanofobie
aule	*elektrokardiogramie	*glosografie
*autobiografie	*elektromiografie	*grafomanie
*autotrofie	*elektronie	*hagiografie
*azeotropie	*elektrotypie	*hegemonie
habusie	*encefalografie	*hektografie
*baletomanie	*endoskopie	*heliografie
*balistokardiografie	*enteroskopie	*hiperonimie
banie	*entomogamie	*historiografie
*bibliografie	*epistolografie	*historiozofie
*bibliomanie	*ergonomie	*homofonie
*biografie	*erotomanie	*homogenie
*bronchoskopie	*etnografie	*homonimie
*chalkografie	*etnonimie	*hydrofobie
*chemigrafie	*ezofagoskopie	*hydrografie
*chłopomanie	*faktografie	*hydronimie
*chopinografie	fale	*ironie
*choreografie	*farmazonie	*izotopie
*chromatografie	*filantropie	*kaligrafie
*chronografie	*filozofie	*kanonie

<i>*kardiografie</i>	<i>*monotypie</i>	<i>*sejsmografie</i>
<i>*kartografie</i>	<i>*muzeografie</i>	<i>*selenografie</i>
<i>kicie</i>	<i>*muzykografie</i>	<i>*sepie</i>
<i>*kimografie</i>	<i>*muzykomanie</i>	<i>*spektrografie</i>
<i>*kinematografie</i>	<i>*narkomanie</i>	<i>*spektroskopie</i>
<i>*kinomanie</i>	<i>*neofobie</i>	<i>*stenografie</i>
<i>*kleptomanie</i>	<i>nicie</i>	<i>*stereofonie</i>
<i>kladzie</i>	<i>*oceanografie</i>	<i>*stereografie</i>
<i>kole</i>	<i>*oftalmoskopie</i>	<i>*stereokardiografie</i>
<i>*kosmografie</i>	<i>*oligofrenie</i>	<i>*stereoskopie</i>
<i>koźlarze</i>	<i>*orografie</i>	<i>*stereotypie</i>
<i>*krioskopie</i>	<i>*oronimie</i>	<i>*stratygrafie</i>
<i>*kryptogamie</i>	<i>*ortografie</i>	<i>*stroboskopie</i>
<i>*kryptografie</i>	<i>*oscylografie</i>	<i>strzępie</i>
<i>*ksenofobie</i>	<i>pacie</i>	<i>*sufragamie</i>
<i>*kserografie</i>	<i>*pakografie</i>	<i>swacie</i>
<i>*ksylografie</i>	<i>*pantografie</i>	<i>*synchronie</i>
<i>*laparoskopie</i>	<i>*paragrafie</i>	<i>*synonimie</i>
<i>*laryngoskopie</i>	<i>*paremiografie</i>	<i>szale</i>
<i>*leksykografie</i>	<i>*petrografie</i>	<i>*szambelanie</i>
<i>*linie</i>	<i>*piromanie</i>	<i>*szopenografie</i>
<i>*litofanie</i>	<i>*plebanie</i>	<i>*teatromanie</i>
<i>*litografie</i>	<i>*polarografie</i>	<i>*telefonie</i>
<i>*ludomanie</i>	<i>*poligrafie</i>	<i>*telegrafie</i>
<i>łanie</i>	<i>*polonofobie</i>	<i>*teozofie</i>
<i>macie</i>	<i>pogonie</i>	<i>*termografie</i>
<i>*megalomanie</i>	<i>*pornografie</i>	<i>*tomografie</i>
<i>*melomanie</i>	<i>*protopopie</i>	<i>*topografie</i>
<i>*mikrofilmie</i>	<i>*psychografie</i>	<i>*torakoskopie</i>
<i>*mikroskopie</i>	<i>*radioastronomie</i>	<i>*typografie</i>
<i>*miografie</i>	<i>*radioskopie</i>	<i>*ultrasonografie</i>
<i>*mitomanie</i>	<i>*radiotelefonie</i>	<i>*uranoskopie</i>
<i>*mizantropie</i>	<i>*radiotelegrafie</i>	<i>warze</i>
<i>*mizogimie</i>	<i>runie</i>	<i>*zoografie</i>
<i>*monochromie</i>	<i>rzenie</i>	
<i>*monomanie</i>	<i>*scenografie</i>	

b) dla tematów z alternacją *o* : *ó*:

dole

stole

c) dla rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na spółgłoskę:

moście
oście
płocie
sadzie
spadzie
tonie

Model $-\emptyset(M-F)$: berek

K	rzeczownik r. m.	rzeczownik r.ż.
$-\emptyset$	M, (B) lp.	D lm.

Przykłady:

berek'
dech''
kier''
liter''
metek
pater''

Model $-e(M-N)l$: niebucie

K	rzeczownik r. m.	rzeczownik r.n.
$-e$	W, Ms lp.	M, B, W lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>bachorze</i>	<i>knucie</i>	<i>podszycie</i>	<i>tlenie</i>
<i>badanie</i>	<i>krajanie</i>	<i>podwale</i>	<i>trucie</i>
<i>bajanie</i>	<i>kwiecie</i>	<i>poparcie</i>	<i>tukanie</i>
<i>banie</i>	<i>majdanie</i>	<i>pręcie</i>	<i>tyranie</i>
<i>bicie</i>	<i>niebucie</i>	<i>przemycie</i>	<i>włosie</i>
<i>bycie</i>	<i>odbycie</i>	<i>rycie</i>	<i>zawale</i>
<i>czekanie</i>	<i>pacanie</i>	<i>stanie</i>	<i>zbycie</i>
<i>granie</i>	<i>parcie</i>	<i>starcie</i>	<i>zeszycie</i>
<i>imanie</i>	<i>pobycie</i>	<i>ślipie</i>	<i>zwicie</i>
<i>kłóście</i>	<i>podkołanie</i>	<i>targanie</i>	<i>żarcie</i>

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

wnętrze

c) dla tematów zawierających alternacje *o* : *ó*, *ę* : *ą*:

<i>międzyrządzie</i>	<i>przestworze</i>
<i>morze</i>	<i>wartogłowie</i>
<i>opole</i>	<i>wole</i>
<i>ostrowie</i>	<i>zawodzie</i>
<i>pomorze</i>	

Model $-e(M-N)_2$: pu $\dot{d}$ le

K	rzeczownik r. m.	rzeczownik r.n.
-e	M, B, W lm.	Ms lp.

Przykłady:

gronie
pu $\dot{d}$ le

Model $-\emptyset(M-N)$: ropie $\acute{c}$

K	rzeczownik r. m.	rzeczownik r.n.
$-\emptyset$	M, B lp.	D lm.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

leże $\acute{n}$ '
łącze $\acute{n}$ "
pie $\acute{n}$ "
ropie $\acute{n}$ "
stopie $\acute{n}$ "
strupie $\acute{n}$ "
ślepie $\acute{n}$ '
więzie $\acute{n}$
wisze $\acute{n}$ "
thucze $\acute{n}$ "
toce $\acute{n}$ "
topie $\acute{n}$ '
ucze $\acute{n}$

Model -e(F-N)1: blonie

K	rzeczownik r. ż.	rzeczownik r. n.
-e	C, Ms lp.	M, B, W lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>blonie</i>	<i>parcie</i>	<i>pole</i>
<i>grzanie</i>	<i>pianie</i>	<i>szysze</i>
<i>jęcie</i>	<i>pięcie</i>	<i>tarcie</i>
<i>mięcie</i>	<i>plucie</i>	<i>zawale</i>
<i>morze</i>	<i>pokucie</i>	
<i>ostrowie</i>	<i>połanie</i>	

Model -e(F-N)2: gronie

K	rzeczownik r. ż.	rzeczownik r. n.
-e	M, B, W lm.	Ms lp.

Przykłady:

<i>gronie</i>	<i>stornie</i>
<i>runie</i>	<i>złocie</i>

Model -e(F-N)2+∅: suknie - sukien

K	rzeczownik r. ż.	rzeczownik r. n.
-e	M, B, W lm.	Ms lp.
-∅	D lm.	D lm.

Jedyny przykład:

suknie

Model -ę(F-N): kanię

K	rzeczownik r. ż.	rzeczownik r. n.
-ę	B lp.	M, B, W lp.

Model o śladowej produktywności dla par leksemów typu: KANIA - KANIĘ.

Przykłady:

<i>*chelbię</i>	<i>łoszę</i>	<i>*mysię</i>
<i>kanię</i>	<i>niemowlę</i>	<i>*stulbię</i>
<i>łanię</i>	<i>*nutrię</i>	<i>*trusię</i>

Model -e(F-F): bazie

K	rzeczownik r. ż.	rzeczownik r. ż.
-e	C, Ms lp.	M, B, W lm.

Model jest nieproduktywny.
Przykłady:

<i>barcie</i>	<i>gale</i>	<i>linie</i>	<i>paście</i>
<i>bazie</i>	<i>gładzie</i>	<i>macie</i>	<i>percie</i>
<i>bronie</i>	<i>głocie</i>	<i>mamunie</i>	<i>pindzie</i>
<i>burze</i>	<i>grudzie</i>	<i>marzłocie</i>	<i>plonie</i>
<i>ciocie</i>	<i>grusze</i>	<i>misie</i>	<i>skale</i>
<i>czasze</i>	<i>kicie</i>	<i>moce</i>	<i>tonie</i>
<i>dynie</i>	<i>kopule</i>	<i>musze</i>	
<i>dzidzie</i>	<i>krzywule</i>	<i>olsze</i>	
<i>flaszce</i>	<i>lance</i>	<i>osie</i>	

Model -Ø(F-F): wód

K	rzeczownik r. ż.	rzeczownik r. ż.
-Ø	D lm.	D lm.

Przykłady:

kalek
mąk
pół
wód

Model -e(N-N): sianie

K	rzeczownik r. n.	rzeczownik r. n.
-e	M, B, W lp.	Ms lp.

Przykłady:

mycie
polanie
sianie
wianie
życie

Model $-e(M-M)$: liście

K	rzeczownik r. m.	rzeczownik r.m.
-e	M, (B), W lm.	Ms, (W) lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla par rzeczowników (M3-M3):

<i>brudzie</i>	<i>nosie</i>
<i>hyzie</i>	<i>regale</i>
<i>kicie</i>	<i>sucharze</i>
<i>liście</i>	<i>szale</i>
<i>opale</i>	<i>węgle</i>

b) dla par rzeczowników (M1-M3)

głuptasie
ludzie
żule

c) dla par rzeczowników (M2-M3)

jazie
turonie
wale

Model $-e(M-M)+y$: milerze - milerzy

K	rzeczownik r. m.	rzeczownik r.m.
-e	M, B, W lm.	Ms, W lp.
-y	D lm.	M, W lm.

Jedyny przykład:

milerze

Model $-e(P-M)$: grabie

K	rzeczownik <i>blp</i>	rzeczownik r.m.
-e	M, B, W lm.	Ms, W lp.

Przykłady:

grabie
sanie

Model -e(P-F): grabie

K	rzeczownik <i>blp</i>	rzeczownik r.ż.
-e	M, B, W lm.	C, Ms lp.

Przykłady:

grabie
kolce

1.2. Modele homonimicznych form przymiotnikowych Model -i(Adj-Adj): lisi

K	przymiotnik	przymiotnik
-i	1	9

Przykłady:

godni
lisi

1.3. Modele homonimicznych form rzeczowników i przymiotników**1.3.1. Rzeczownik i formy nieadwerbialne****1.3.1.1. Modele homonimicznych form wspólnotematowych rzeczowników i przymiotników**

Model *(M_{jak Adj}-Adj): szeregowy - szeregowego - szeregowemu - szeregowym - szeregowi - szeregowych - szeregowymi

K	rzeczownik r.m. odmieniający się jak przymiotnik	przymiotnik
-y	M lp.	1
-ego	D, B lp.	2
-emu	C lp.	3
-ym	N, Ms lp., C lm.	4
-i	M lm.	9
-ych	D, B, Ms lm.	10
-ymi	N lm.	11

Model jest produktywny dla par leksemów typu SZEREGOWY (M) - SZEREGOWY (A).

Przykłady (poniższa lista nie wyczerpuje wszystkich przykładów):

<i>ankietowany</i>	<i>ciemieżony</i>	<i>garderobiany</i>	<i>poborowy</i>
<i>aresztowany</i>	<i>delegowany</i>	<i>kościelny</i>	<i>pod sądny</i>
<i>bagażowy</i>	<i>deportowany</i>	<i>miastowy</i>	<i>poległy</i>
<i>blogosławiony</i>	<i>dorośli</i>	<i>niemy</i>	<i>porządkowy</i>
<i>bufetowy</i>	<i>dźwigowy</i>	<i>niewidomy</i>	<i>stajenny</i>
<i>chory</i>	<i>gajowy</i>	<i>nieznajomy</i>	<i>wielebny</i>
<i>chromy</i>	<i>garbaty</i>	<i>plutonowy</i>	<i>wojskowy</i>

Model *(F_{jak Adj}-Adj): majorowa - majorowa - majorowe - majorowej - majorowych - majorowym - majorowymi

K	rzeczownik r.ż. odmieniający się jak przymiotnik	przymiotnik
-a	M lp.	6
-ą	B, N lp.	8
-e	M, B lm.	5
-ej	D, C, Ms lp.	7
-ych	D, Ms lm.	10
-ym	C lm.	4
-ymi	N lm.	11

Model jest produktywny dla par leksemów typu MAJOROWA (F) i MAJOROWY (A).

Przykłady (poniższa lista nie wyczerpuje wszystkich przykładów):

<i>admiralowa</i>	<i>chora</i>	<i>gajowa</i>
<i>adwokatowa</i>	<i>chroma</i>	<i>garderobiana</i>
<i>ambasadorowa</i>	<i>ciemieżona</i>	<i>generałowa</i>
<i>bakalarzowa</i>	<i>ciężarna</i>	<i>gubernatorowa</i>
<i>bankierowa</i>	<i>dana</i>	<i>hamulcowa</i>
<i>baronowa</i>	<i>delegowana</i>	<i>hetmanowa</i>
<i>bednarzowa</i>	<i>dorośla</i>	<i>imperatorowa</i>
<i>blogosławiona</i>	<i>drwałowa</i>	<i>inżynierowa</i>
<i>bocianowa</i>	<i>dyrektorowa</i>	<i>kapitanowa</i>
<i>bufetowa</i>	<i>dziekanowa</i>	<i>kneziowa</i>
<i>burmistrzowa</i>	<i>dzielna</i>	<i>majstrowa</i>
<i>carowa</i>	<i>dźwigowa</i>	<i>mecenasowa</i>
<i>cesarzowa</i>	<i>fakirowa</i>	<i>oddziałowa</i>
<i>chanowa</i>	<i>faraonowa</i>	<i>ogniskowa</i>

<i>piekarszowa</i>	<i>prezydentowa</i>	<i>rewiowa</i>
<i>placowa</i>	<i>profesorowa</i>	<i>rotmistrzowa</i>
<i>porządkowa</i>	<i>przedziałowa</i>	<i>sklepikarszowa</i>
<i>posterunkowa</i>	<i>pułkownikowa</i>	<i>soltykowa</i>
<i>postojowa</i>	<i>rabinowa</i>	<i>synowa</i>
<i>prezesowa</i>	<i>rektorowa</i>	<i>szeferowa</i>

Model *(N_{jak Adj}-Adj): komorne

K	rzeczownik r.n. odm. jak przymiotnik	przymiotnik
-e	M, B, W lp. i lm.	5
-ego	D lp.	2
-emu	C lp.	3
-ym	N, Ms lp., C lm.	4
-ych	D, Ms lm.	10
-ymi	N lm.	11

Model jest szcążkowo produktywny dla par leksemów typu KOMORNE (N) - KOMORNY (A).

Przykłady:

<i>cenzurowane</i>	<i>odstępne</i>	<i>pogrobne</i>	<i>splawne</i>
<i>dzierżawne</i>	<i>palowe</i>	<i>pokutne</i>	<i>wykupne</i>
<i>komorne</i>	<i>pogłównne</i>	<i>przewoźne</i>	

Typ (M-Adj)1

Charakterystyczna zbieżność: *chromy*.

K	rzeczownik r.m.	przymiotnik
-i/-y	M (d), B, W (d) lm.	1, (9)
-a	D, (B) lp.	6

Model zasadniczy (M-Adj)1: chromy

Model jest nieproduktywny. Rzeczowniki r. m. tylko M3.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>badany</i>	<i>kruszony</i>	<i>przemity</i>	<i>wtóry</i>
<i>bity</i>	<i>luty</i>	<i>przeszyty</i>	<i>zbyty</i>
<i>chromy</i>	<i>majdany</i>	<i>rumiany</i>	<i>zeszyty</i>
<i>czarnoziemy</i>	<i>odbyty</i>	<i>ryty</i>	<i>zimnotrwały</i>
<i>długi</i>	<i>ołowiany</i>	<i>siarczany</i>	<i>żarty</i>
<i>gliniany</i>	<i>party</i>	<i>starty</i>	
<i>jary</i>	<i>pochyły</i>	<i>wielogłosy</i>	
<i>krasy</i>	<i>poziomy</i>	<i>wieoloboki</i>	

b) dla tematów z alternacjami:

mnisi
parowy"
pastusi
połogi

Model (M-Adj)1+a: długouchy - długoucha

Model wykazuje załączek produktywności dla par leksemów typu DŁUGOUCH - DŁUGOUCHY.

Przykłady:

<i>czekana"</i>	<i>knuta"</i>	<i>raba</i>
<i>czworaka"</i>	<i>krajana</i>	<i>ryczana"</i>
<i>długoucha'</i>	<i>kręta"</i>	<i>siostrzana"</i>
<i>dwojaka"</i>	<i>krucha"</i>	<i>stara"</i>
<i>dzika'</i>	<i>kulona"</i>	<i>trojaka"</i>
<i>galanta</i>	<i>łyśa"</i>	<i>truta'</i>
<i>głucha'</i>	<i>niełuba</i>	<i>tyrana</i>
<i>gołowąsa'</i>	<i>obojnaka'</i>	<i>wielopłetwa'</i>
<i>grana"</i>	<i>ostronosa"</i>	<i>wieloraka"</i>
<i>imana</i>	<i>palcata"</i>	<i>złotowłosa'</i>
<i>kara"</i>	<i>plaskonosza'</i>	
<i>klapoucha'</i>	<i>ponura"</i>	

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

<i>czepka"</i>	<i>pieska'</i>	<i>włoska"</i>
<i>juhaska</i>	<i>rzutka"</i>	

c) dla tematów zawierających alternację *o : ó*:

<i>czworonoga</i>	<i>stawonoga'</i>
<i>dwunoga'</i>	<i>szablodzioba'</i>
<i>dwuroga'</i>	<i>trójnoga''</i>
<i>grubodzioba'</i>	<i>trójroga''</i>
<i>liścionoga'</i>	<i>widłoroga'</i>
<i>ostronoga'</i>	<i>wroga</i>
<i>pustogłowa'</i>	<i>wydmuchowa''</i>
<i>skrzydłonoga'</i>	<i>żółtodzioba</i>

Typ (M-Adj)2

Charakterystyczna zbieżność: *kurze - kurzy*.

K	rzeczownik r.m.	przymiotnik
-e	M, (B), W Im.	5
-i/-y	D, (B) Im.	1
-a	D, (B) Ip.	6

Model zasadniczy (M-Adj)2: kurze - kurzy

Przykłady:

kurze''
rydze''

Model (M-Adj)2+a: motyle - motyli - motyla

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>cietrzewie'</i>	<i>krokodyle'</i>	<i>pawie'</i>	<i>trzmiele'</i>
<i>daniele'</i>	<i>łazarze</i>	<i>pieniacze</i>	<i>tułacze</i>
<i>gorące''</i>	<i>łosie'</i>	<i>rabusie</i>	<i>wieszczce</i>
<i>goryle'</i>	<i>motyle'</i>	<i>rysie'</i>	<i>wspinacze</i>
<i>jelenie'</i>	<i>niedźwiedzie'</i>	<i>siepacze</i>	<i>zbieracze</i>
<i>karpie'</i>	<i>nietoperze'</i>	<i>strusie'</i>	<i>żółwie'</i>
<i>kielbie'</i>	<i>oracze</i>	<i>szakale'</i>	<i>żurawie'</i>

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

<i>kwietnia''</i>	<i>przechodnia</i>	<i>przychodnia</i>	<i>wróbla'</i>
<i>pułda'</i>	<i>przewodnia''</i>	<i>wierzchnia</i>	

c) dla tematów zawierających inne alternacje:

golębia'
jastrzębia'
labędzia'
soboła'

Typ wtórny (M-Adj)2-i

Brak charakterystycznej dla typu (M-Adj)2 zbieżności: *kurzy*.

Model wtórny (M-Adj)2-i+a: grzeczniusie - grzeczniusia

Jedyny przykład:

grzeczniusie

Typ (F-Adj)1

Charakterystyczne zbieżności: *beztroska - beztroską - beztroski*.

K	rzeczownik r. ż.	przymiotnik
-a	M lp.	6
-ą	N lp.	8
-i /-y	D lp., M (d), (B), (W) (d) lm.	1

Model zasadniczy (F-Adj)1: beztroska - beztroską - beztroski

Model jest w śladowo produktywny dla par form leksemów: ESKIMOSKA - ESKIMOSKI.

Przykłady:

<i>bandoska</i>	<i>dziewczynina</i>	<i>laska</i>	<i>polana</i>
<i>beztroska</i>	<i>eskimoska</i>	<i>lewa</i>	<i>ruda</i>
<i>brzana</i>	<i>golona</i>	<i>licha</i>	<i>rudawa</i>
<i>burza</i>	<i>gracka</i>	<i>lipka</i>	<i>rzutka</i>
<i>calka</i>	<i>gruba</i>	<i>lipka</i>	<i>slużbista M odm. jak F</i>
<i>chrupka</i>	<i>grzana</i>	<i>mięta</i>	<i>spora</i>
<i>chwytko</i>	<i>jak</i>	<i>odmowa</i>	<i>sucholuska</i>
<i>ciotczyna</i>	<i>jankeska</i>	<i>palka</i>	<i>syпка</i>
<i>córczyna</i>	<i>jęta</i>	<i>parta</i>	<i>syta</i>
<i>czaplina</i>	<i>juhaska</i>	<i>piana</i>	<i>szabliska M odm. jak F</i>
<i>czarniawa</i>	<i>kaleka</i>	<i>pista</i>	<i>szparka</i>
<i>czarnobrewa</i>	<i>kara</i>	<i>pluta</i>	<i>szybka</i>
<i>ćma</i>	<i>kopka</i>	<i>plocha</i>	<i>taka</i>
<i>drewno</i>	<i>kosa</i>	<i>plona</i>	<i>tarta</i>
<i>droga</i>	<i>*krasa</i>	<i>plytka</i>	<i>ważka</i>
<i>dziadziwo</i>	<i>lalczyna</i>	<i>pokuta</i>	<i>wrona</i>

Wariant modelu (F-Adj)1: wart - warta - warta

Wariant modelu (F-Adj)1 dla rzeczownikowej formy hasłowej przymiotników: forma na -Ø to dla rzeczownika D lm., a dla przymiotnika M lp.

Przykłady:

czaplin
dziewczynin
rad
sył
wart

Typ (F-Adj)2

Charakterystyczne zbieżności: *czapla - czapli - czapłą - czaple*.

K	rzeczownik r.ż.	przymiotnik
-a	M lp.	6
-i	D, C, Ms lp., (D lm.)	1
-ą	N lp.	8
-e	M, B, W lm.	5

Model zasadniczy (F-Adj)2: czapla - czapli - czapłą - czaple

Model wykazuje śladową produktywność dla par leksemów CZAPLA - CZAPLI.

Przykłady:

<i>*chelbia</i>	<i>*kania</i>	<i>przychodnia</i>	<i>wyżnia</i>
<i>czapla</i>	<i>krucza</i>	<i>ryża</i>	<i>zmija</i>
<i>czeladnia</i>	<i>łania</i>	<i>*stulbia</i>	
<i>gazela</i>	<i>musza</i>	<i>wola</i>	

Typ (F-Adj)3

Charakterystyczne zbieżności: *osi - osią - osie*.

K	rzeczownik r.ż.	przymiotnik
-i	D, C, Ms lp., D lm.	1
-ą	N lp.	8
-e	M, B, W lm.	5

Model zasadniczy (F-Adj)3: osi - osia - osie

Przykłady:

<i>dziczy</i>	<i>osi</i>
<i>kokoszy</i>	<i>wychodni</i>
<i>myszy</i>	

Typ wtórny (F-Adj)3-e Brak charakterystycznej dla typu (F-Adj)3 zbieżności: *osie*.Model wtórny (F-Adj)3-e: gęsi - gęsiąCharakterystyka gramatyczna formy na *-e* zostaje dodana do formy na *-i*.

Jedyny przykład:

*gęsi***Typ (N-Adj)1**Charakterystyczna zbieżność: *ciągła*.

K	rzeczownik r.n.	przymiotnik
-a	D lp., M, B, W lm.	6
-e	M, B, W lp.	5
-i/y	D lm.	1, (9)

Model zasadniczy (N-Adj)1: ciągła

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>babska</i>	<i>miana</i>	<i>śmigła</i>
<i>ciągła</i>	<i>myta</i>	<i>światła</i>
<i>ciemna</i>	<i>obła</i>	<i>święta</i>
<i>ciepla</i>	<i>piana</i>	<i>wiana</i>
<i>dobra</i>	<i>piękna</i>	<i>wkupna</i>
<i>gorąca</i>	<i>prawa</i>	<i>zimna</i>
<i>kupna</i>	<i>przędziona</i>	<i>zła</i>
<i>licha</i>	<i>siana</i>	<i>złota</i>
<i>lipka</i>	<i>ślepia</i>	

Model (N-Adj)1 +e: tycia - tycie

Jedyny przykład:

tycia

Model (N-Adj)1+e+i: przezrocza - przezrocze - przezroczy

Przykłady:

mrowia

przezrocza

wola

Typ (P-Adj)1

Charakterystyczne zbieżności: *spodnie - spodni*.

K	rzeczownik <i>blp</i>	przymiotnik
-e	M, B, W lm.	5
-i	D lm.	1

Model zasadniczy (P-Adj)1: spodnie - spodni

Jedyny przykład:

spodnie

Typ (P-Adj)2

Charakterystyczna zbieżność: *dobra*.

K	rzeczownik <i>blp</i>	przymiotnik
-a	M, B, W lm.	6

Model zasadniczy (P-Adj)2: dobra

Jedyny przykład:

dobra

1.3.1.2. Modele homonimicznych form różnotematowych rzeczowników i przymiotników o tematach pokrewnych

Model -e(M-Adj): baranie

K	rzeczownik r.m.	przymiotnik
-e	(Ms), W lp.	5

Model wykazuje produktywność dla par leksemów typu: a) BARAN-BARANI oraz b) POWSTANIEC-POWSTAŃCZE. Rzeczowniki o temacie zakończonym na -cz- mają uboższą o Ms lp. charakterystykę gramatyczną.

Przykłady:

a) dla tematów zawierających alternacje typowe:

<i>baranie</i>	<i>grzybie</i>	<i>krecie</i>	<i>renie</i>
<i>bekasie</i>	<i>*hipopotamie</i>	<i>kurze</i>	<i>rysie</i>
<i>bocianie</i>	<i>kabanie</i>	<i>lamparcie</i>	<i>sępie</i>
<i>capie</i>	<i>kangurze</i>	<i>lisie</i>	<i>szczurze</i>
<i>charcie</i>	<i>kapłonie</i>	<i>łanie</i>	<i>*szympansie</i>
<i>chochole</i>	<i>knurze</i>	<i>magocie</i>	<i>tanie</i>
<i>czarcie</i>	<i>kobuzie</i>	<i>mamucie</i>	<i>trupie</i>
<i>człowiecze</i>	<i>kocie</i>	<i>mopsie</i>	<i>turze</i>
<i>*delfinie</i>	<i>kogucie</i>	<i>mule</i>	<i>tygrysie</i>
<i>drożdże</i>	<i>kokocie</i>	<i>owadzie</i>	<i>tyle</i>
<i>*dzięciole</i>	<i>komarze</i>	<i>*pegazie</i>	<i>wielbłądzie</i>
<i>faunie</i>	<i>kormoranie</i>	<i>perkozie</i>	<i>wielorybie</i>
<i>gadzie</i>	<i>kościotrupie</i>	<i>plazie</i>	<i>żacze</i>
<i>gawronie</i>	<i>kozacze</i>	<i>póltrupie</i>	<i>zubrze</i>
<i>głupie</i>	<i>krabie</i>	<i>przygłupie</i>	

b) dla tematów zawierających dodatkowo *e* ruchome:

<i>gończe</i>	<i>samozańcze</i>	<i>wisielcze</i>
<i>koźle</i>	<i>szwałcze</i>	<i>wisielcze</i>
<i>lwie</i>	<i>sprzymierzeńcze</i>	<i>wyгнаńcze</i>
<i>orle</i>	<i>straceńcze</i>	<i>wysiedleńcze</i>
<i>ośle</i>	<i>szaleńcze</i>	<i>wyzwoleńcze</i>
<i>potępieńcze</i>	<i>szczygłe</i>	<i>wyźle</i>
<i>powstańcze</i>	<i>tubylcze</i>	<i>zapaleńcze</i>
<i>przesiedleńcze</i>	<i>tuziemcze</i>	<i>zaprzańcze</i>
<i>psie</i>	<i>wędrowcze</i>	

c) dla tematów zawierających alternację *o : ó*:

bawole
wole

Model *-e(M-Adj)+i*: biskupie - biskupi

K	rzeczownik r. m. (tylko M1)	przymiotnik
-e	W, Ms lp.	5
-i	M, W lm.	1, 9

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>arcybiskupie</i>	<i>czarcie</i>	<i>opacie</i>
<i>bazancie</i>	<i>delfinie</i>	<i>pasierbie</i>
<i>bełzebubie</i>	<i>drabie</i>	<i>pielgrzymie</i>
<i>bękartie</i>	<i>lilipucie</i>	<i>popie</i>
<i>biskupie</i>	<i>lobuzie</i>	<i>soltysie</i>
<i>chłopie</i>	<i>oblacie</i>	<i>tytanie</i>
<i>cyklopie</i>	<i>olbrzymie</i>	

b) dla tematów z alternacjami:

<i>aniele</i>	<i>poecie</i> (m odm. jak f)
<i>diable</i>	<i>sokole</i>
<i>karle</i>	

Model *-i(M-Adj)*: cali

K	rzeczownik r. m.	przymiotnik
-i	D lm.	9

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

cali
goli
porośli
waleni

b) dla tematów z *e* ruchomym:

durni
klejeni
kurzeni
ostrożni
ostrzy

c) dla tematów z alternacją *o* : *ó*:

nowi

Model -e(F-Adj): babie

K	rzeczownik r. ż.	przymiotnik
-e	C, Ms lp.	5

Model wykazuje śladową produktywność dla par leksemów typu: HIENA - HIENI.

Przykłady:

<i>antylopie</i>	<i>kurze</i>	<i>połazie</i>
<i>babie</i>	<i>*lamie</i>	<i>rybie</i>
<i>duże</i>	<i>liczykrupie</i>	<i>rydze</i>
<i>dziewusze</i>	<i>*limbie</i>	<i>rysie</i>
<i>*gnidzie</i>	<i>macosze</i>	<i>sarnie</i>
<i>hienie</i>	<i>małpie</i>	<i>sowie</i>
<i>karpie</i>	<i>meduzie</i>	<i>syrenie</i>
<i>klesze</i> M odm. jak F	<i>mewie</i>	<i>szkapie</i>
<i>kobyłe</i>	<i>mikicie</i> M odm. jak F	<i>trupie</i>
<i>kocie</i>	<i>musze</i>	<i>turze</i>
<i>kokocie</i>	<i>niewieście</i>	<i>wdowie</i>
<i>kozie</i>	<i>*nimfie</i>	<i>wronie</i>
<i>krowie</i>	<i>patriarsze</i>	<i>ziębie</i>
<i>kunie</i>	<i>*pchle</i>	<i>żabie</i>
<i>kuropatwie</i>	<i>pokrzywie</i>	<i>żyrafie</i>

Model -i(F-Adj): chlewni

K	rzeczownik r.ż.	przymiotnik
-i	D, C, Ms, W lp., (D lm.)	9

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>chlewni</i>	<i>mroczni</i>	<i>równoważni</i>
<i>chłodni</i>	<i>nasienni</i>	<i>rzutni</i>
<i>ciemni</i>	<i>nieprzyjaźni</i>	<i>samotni</i>
<i>czytelni</i>	<i>obieralni</i>	<i>silni</i>
<i>dani</i>	<i>odmienni</i>	<i>składni</i>
<i>dostrzegalni</i>	<i>ofiarni</i>	<i>skoczni</i>
<i>doświadczalni</i>	<i>pełni</i>	<i>skrajni</i>
<i>głośni</i>	<i>pieczeni</i>	<i>solarni</i>
<i>grani</i>	<i>płatni</i>	<i>spójni</i>
<i>hartowni</i>	<i>podrośli</i>	<i>stali</i>
<i>hurtowni</i>	<i>polerowni</i>	<i>szatni</i>
<i>jadalni</i>	<i>porośli</i>	<i>światni</i>
<i>jaśni</i>	<i>powabni</i>	<i>tacy</i>
<i>jedni</i>	<i>powietrzni</i>	<i>tajni</i>
<i>jezdni</i>	<i>próżni</i>	<i>taneczni</i>
<i>klarowni</i>	<i>przeciwstawni</i>	<i>wiązani</i>
<i>klótni</i>	<i>przelotni</i>	<i>włóczni</i>
<i>kopalni</i>	<i>przesadni</i>	<i>wychowalni</i>
<i>kraśni</i>	<i>przyjaźni</i>	<i>wy roczni</i>
<i>krągli</i>	<i>pustelni</i>	<i>zamienni</i>
<i>lotni</i>	<i>putni</i>	<i>zasobni</i>
<i>łowni</i>	<i>rozbieżni</i>	<i>złoci</i>
<i>mili</i>	<i>rozgłośni</i>	<i>zółci</i>
<i>młodzi</i>	<i>równi</i>	

b) dla tematu Adj z alternacją e : o:

czerwieni

goleni

Model *-e(N-Adj)*: pudle

K	rzeczownik r.n.	przymiotnik
-e	Ms lp.	5

Jedyny przykład:

pudle

1.3.1.3. Modele homonimicznych form rzeczowników i przymiotników o tematach różnej długości

Model *-owi(M-Adj)*: afiszowi

K	rzeczownik r. m.	przymiotnik
-owi	C lp.	9

Model jest bardzo produktywny dla par leksemów typu: AFISZ - AFISZOWY.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>admiralowi</i>	<i>autobusowi</i>	<i>barowi</i>	<i>bobslejowi</i>
<i>adwentowi</i>	<i>autokarowi</i>	<i>barytonowi</i>	<i>bojerowi</i>
<i>afiszowi</i>	<i>automatowi</i>	<i>baseballowi</i>	<i>brązowi</i>
<i>akcydensowi</i>	<i>automobilowi</i>	<i>basenowi</i>	<i>brekowi</i>
<i>akordowi</i>	<i>autoramentowi</i>	<i>basowi</i>	<i>browarowi</i>
<i>aktowi</i>	<i>autostopowi</i>	<i>bastardowi</i>	<i>brukowi</i>
<i>akumulatorowi</i>	<i>autowi</i>	<i>bastionowi</i>	<i>brydżowi</i>
<i>alarmowi</i>	<i>bachusowi</i>	<i>batalionowi</i>	<i>budżetowi</i>
<i>alkoholowi</i>	<i>bagażowi</i>	<i>batikowi</i>	<i>bufetowi</i>
<i>altowi</i>	<i>bakalarzowi</i>	<i>batowi</i>	<i>bulwarowi</i>
<i>ambulansowi</i>	<i>bakaratowi</i>	<i>batystowi</i>	<i>bursztynowi</i>
<i>amorowi</i>	<i>baletowi</i>	<i>bazarowi</i>	<i>campingowi</i>
<i>anasasowi</i>	<i>balkonowi</i>	<i>bejowi</i>	<i>carowi</i>
<i>aniolowi</i>	<i>balonowi</i>	<i>benefisowi</i>	<i>cechowi</i>
<i>anonimowi</i>	<i>bałowi</i>	<i>biegowi</i>	<i>cekaemowi</i>
<i>antraktowi</i>	<i>bananowi</i>	<i>bilansowi</i>	<i>cezarowi</i>
<i>antychrystowi</i>	<i>bankietowi</i>	<i>bilardowi</i>	<i>chałatowi</i>
<i>aparadowi</i>	<i>bankowi</i>	<i>biletowi</i>	<i>chanowi</i>
<i>arakowi</i>	<i>barakowi</i>	<i>bitowi</i>	<i>chederowi</i>
<i>arbitrażowi</i>	<i>barchanowi</i>	<i>biwakowi</i>	<i>cherubinowi</i>
<i>asortymentowi</i>	<i>barkowi</i>	<i>blokowi</i>	<i>chodnikowi</i>
<i>atomowi</i>	<i>barokowi</i>	<i>bluesowi</i>	<i>chorałowi</i>

<i>chórowi</i>	<i>dyngusowi</i>	<i>flowerowi</i>	<i>hotelowi</i>
<i>ciagnikowi</i>	<i>dyplomowi</i>	<i>folwarkowi</i>	<i>hurtowi</i>
<i>ciężarowi</i>	<i>dysonansowi</i>	<i>fortepianowi</i>	<i>instytutowi</i>
<i>ciuchowi</i>	<i>dystansowi</i>	<i>fortowi</i>	<i>internatowi</i>
<i>cmentarzowi</i>	<i>dystryktowi</i>	<i>fotooffsetowi</i>	<i>izotopowi</i>
<i>coctailowi</i>	<i>dyszkantowi</i>	<i>fortotypowi</i>	<i>jachtowi</i>
<i>crossowi</i>	<i>dywanowi</i>	<i>frachtowi</i>	<i>jakowi</i>
<i>cyklotronowi</i>	<i>dywizjonowi</i>	<i>frakowi</i>	<i>jarmarkowi</i>
<i>cynamonowi</i>	<i>dyżurowi</i>	<i>frazesowi</i>	<i>jaspisowi</i>
<i>cyrkowi</i>	<i>dziadowi</i>	<i>freskowi</i>	<i>jaworowi</i>
<i>cyrkułowi</i>	<i>dziaduniowi</i>	<i>frontowi</i>	<i>jazzowi</i>
<i>czarterowi</i>	<i>działonowi</i>	<i>furażowi</i>	<i>jubileuszowi</i>
<i>czasowi</i>	<i>działowi</i>	<i>furgonowi</i>	<i>jurgieltowi</i>
<i>czerpakowi</i>	<i>dziejczycowi</i>	<i>futbolowi</i>	<i>kabaretowi</i>
<i>czołgowi</i>	<i>dzwonowi</i>	<i>gabinetowi</i>	<i>kacykowi</i>
<i>czworakowi</i>	<i>dźwigowi</i>	<i>gajowi</i>	<i>kadłubowi</i>
<i>czynszowi</i>	<i>ekranowi</i>	<i>galarowi</i>	<i>kadrowi</i>
<i>ćwierćfinałowi</i>	<i>eksportowi</i>	<i>galonowi</i>	<i>kafarowi</i>
<i>dachowi</i>	<i>ekspresowi</i>	<i>galopowi</i>	<i>kajakowi</i>
<i>dansingowi</i>	<i>elektronowi</i>	<i>galowi</i>	<i>kanalowi</i>
<i>dekretowi</i>	<i>eposowi</i>	<i>garnizonowi</i>	<i>kantorowi</i>
<i>delikatesowi</i>	<i>etapowi</i>	<i>garowi</i>	<i>kapturowi</i>
<i>demontażowi</i>	<i>etatowi</i>	<i>gaźnikowi</i>	<i>karawanowi</i>
<i>deptakowi</i>	<i>fachowi</i>	<i>geślarzowi</i>	<i>karbowi</i>
<i>desantowi</i>	<i>fakirowi</i>	<i>gipsowi</i>	<i>karcerowi</i>
<i>deseniowi</i>	<i>falsetowi</i>	<i>gobelinowi</i>	<i>karmazynowi</i>
<i>dodatkwowi</i>	<i>faraonowi</i>	<i>golfowi</i>	<i>karnawalowi</i>
<i>doktorowi</i>	<i>fechtunkowi</i>	<i>gramofonowi</i>	<i>kartelowi</i>
<i>dolarowi</i>	<i>felietonowi</i>	<i>granatowi</i>	<i>kasztelowi</i>
<i>domowi</i>	<i>festiwalowi</i>	<i>groteskowi</i>	<i>kesonowi</i>
<i>dopingowi</i>	<i>festynowi</i>	<i>gruntowi</i>	<i>kielichowi</i>
<i>dorobkowi</i>	<i>filiгранowi</i>	<i>grzbietowi</i>	<i>kieliszkwowi</i>
<i>dorszowi</i>	<i>filmowi</i>	<i>gwaszowi</i>	<i>kioskowi</i>
<i>drobiazgowi</i>	<i>filtrowi</i>	<i>haremowi</i>	<i>klanowi</i>
<i>drwalowi</i>	<i>finalowi</i>	<i>harnasiowi</i>	<i>klarнетowi</i>
<i>dubbingowi</i>	<i>finiszowi</i>	<i>hazardowi</i>	<i>klasztorowi</i>
<i>dubeltowi</i>	<i>fioletowi</i>	<i>hebanowi</i>	<i>klawesynowi</i>
<i>duchowi</i>	<i>fircykowi</i>	<i>hejnałowi</i>	<i>klejnotowi</i>
<i>dumpingowi</i>	<i>flankowi</i>	<i>hektarowi</i>	<i>kneziowi</i>
<i>dwusuwowi</i>	<i>flażoletowi</i>	<i>helikopterowi</i>	<i>kneziowi</i>
<i>dwutaktowi</i>	<i>fletowi</i>	<i>herbowi</i>	<i>kobiercowi</i>
<i>dylizansowi</i>	<i>flirtowi</i>	<i>hokejowi</i>	<i>koczowi</i>
<i>dymowi</i>	<i>floretowi</i>	<i>honorowi</i>	<i>kodeksowi</i>

<i>kodycyłowi</i>	<i>krokietowi</i>	<i>manewrowi</i>	<i>nieboszczykowi</i>
<i>kolorowi</i>	<i>krykietowi</i>	<i>maneżowi</i>	<i>nieżyłtowi</i>
<i>kolportażowi</i>	<i>kryptonimowi</i>	<i>marcepanowi</i>	<i>niżowi</i>
<i>kolchozowi</i>	<i>kryształowi</i>	<i>marginesowi</i>	<i>numerowi</i>
<i>kombajnowi</i>	<i>krzyżowi</i>	<i>mariaszowi</i>	<i>obiadowi</i>
<i>komesowi</i>	<i>księżycowi</i>	<i>marmurowi</i>	<i>objazdowi</i>
<i>kominowi</i>	<i>kuchmistrzowi</i>	<i>marsowi</i>	<i>obrzędowi</i>
<i>komisowi</i>	<i>kuligowi</i>	<i>matuzalowi</i>	<i>odczytowi</i>
<i>komitetowi</i>	<i>kuluarowi</i>	<i>mazurowi</i>	<i>oddziałowi</i>
<i>kompromisowi</i>	<i>kureniami</i>	<i>meczetowi</i>	<i>odpustowi</i>
<i>komputerowi</i>	<i>kurierowi</i>	<i>meczowi</i>	<i>odwachowi</i>
<i>komputowi</i>	<i>kurierowi</i>	<i>medalionowi</i>	<i>odwykowi</i>
<i>konceptowi</i>	<i>kurortowi</i>	<i>medalowi</i>	<i>oflagowi</i>
<i>koncertowi</i>	<i>kursowi</i>	<i>memorialowi</i>	<i>okazowi</i>
<i>kongresowi</i>	<i>kwantowi</i>	<i>mezaliansowi</i>	<i>okresowi</i>
<i>konkursowi</i>	<i>kwartalowi</i>	<i>mieczowi</i>	<i>okrętowi</i>
<i>kontaktowi</i>	<i>kwartetowi</i>	<i>mikrobosowi</i>	<i>oltarzowi</i>
<i>kontrabasowi</i>	<i>kwizowi</i>	<i>milionowi</i>	<i>omnibusowi</i>
<i>kontraktowi</i>	<i>landszaftowi</i>	<i>minaretowi</i>	<i>opatowi</i>
<i>kontredansowi</i>	<i>laserowi</i>	<i>mineralowi</i>	<i>oraczowi</i>
<i>kontrowi</i>	<i>lasowi</i>	<i>mlotowi</i>	<i>orderowi</i>
<i>kontusikowi</i>	<i>lazaretowi</i>	<i>monitorowi</i>	<i>ordynansowi</i>
<i>kontuszowi</i>	<i>łądowi</i>	<i>monologowi</i>	<i>organowi</i>
<i>kontyngentowi</i>	<i>łądowi</i>	<i>monotypowi</i>	<i>palantowi</i>
<i>konwentowi</i>	<i>legionowi</i>	<i>montażowi</i>	<i>palacowi</i>
<i>konwertorowi</i>	<i>limitowi</i>	<i>mostowi</i>	<i>pamfletowi</i>
<i>konwiktowi</i>	<i>listopadowi</i>	<i>motelowi</i>	<i>paniczowi</i>
<i>konwojowi</i>	<i>listowi</i>	<i>motocrossowi</i>	<i>papierkowi</i>
<i>kordonowi</i>	<i>lodowi</i>	<i>motocyklowi</i>	<i>papierowi</i>
<i>korpusowi</i>	<i>lokalowi</i>	<i>motorowerowi</i>	<i>paradyzowi</i>
<i>kortowi</i>	<i>lombardowi</i>	<i>motorowi</i>	<i>parkingowi</i>
<i>korytarzowi</i>	<i>losowi</i>	<i>moździerzowi</i>	<i>parkowi</i>
<i>kostiumowi</i>	<i>ludowi</i>	<i>mundurowi</i>	<i>parlamentowi</i>
<i>koszarowi</i>	<i>lukowi</i>	<i>muszkietowi</i>	<i>parowi</i>
<i>koszowi</i>	<i>lunaparkowi</i>	<i>nadmiarowi</i>	<i>parterowi</i>
<i>kosztorysowi</i>	<i>lutowi</i>	<i>nadprogramowi</i>	<i>pasowi</i>
<i>kościotrupowi</i>	<i>łanowi</i>	<i>nakładowi</i>	<i>patentowi</i>
<i>koturnowi</i>	<i>łącznikowi</i>	<i>namiarowi</i>	<i>patrolowi</i>
<i>kotyliowi</i>	<i>lotrzykowi</i>	<i>namiotowi</i>	<i>pechowi</i>
<i>krajobrazowi</i>	<i>magazynowi</i>	<i>napływowi</i>	<i>pejzażowi</i>
<i>krajowi</i>	<i>magistratowi</i>	<i>nasłuchowi</i>	<i>pensjonatowi</i>
<i>kredensowi</i>	<i>majowi</i>	<i>nauczycielowi</i>	<i>peronowi</i>
<i>kresowi</i>	<i>mandatowi</i>	<i>nerwowi</i>	<i>piastowi</i>

<i>piecowi</i>	<i>priorytetowi</i>	<i>refrenowi</i>	<i>sądowi</i>
<i>piekarczowi</i>	<i>problemowi</i>	<i>registrowi</i>	<i>scenariuszowi</i>
<i>piknikowi</i>	<i>proboszczowi</i>	<i>regimentowi</i>	<i>sejmikowi</i>
<i>pilotażowi</i>	<i>procesowi</i>	<i>regulaminowi</i>	<i>sejmowi</i>
<i>pingpongowi</i>	<i>programowi</i>	<i>rejestrówi</i>	<i>sektorowi</i>
<i>placowi</i>	<i>projektowi</i>	<i>rejonowi</i>	<i>serwitutowi</i>
<i>plebiscytowi</i>	<i>promowi</i>	<i>rekonesansowi</i>	<i>sezonowi</i>
<i>plenerowi</i>	<i>prototypowi</i>	<i>reliefowi</i>	<i>sfinksowi</i>
<i>plutonowi</i>	<i>prowiantowi</i>	<i>remamentowi</i>	<i>silnikowi</i>
<i>pobytowi</i>	<i>przedmiotowi</i>	<i>remontowi</i>	<i>sitowi</i>
<i>pociągowi</i>	<i>przedrukowi</i>	<i>renesansowi</i>	<i>skarbowi</i>
<i>podśluchowi</i>	<i>przedziałowi</i>	<i>repertuarowi</i>	<i>skautowi</i>
<i>pogrzebowi</i>	<i>przeładowi</i>	<i>reportażowi</i>	<i>skeczowi</i>
<i>pokazowi</i>	<i>przejazdowi</i>	<i>resortowi</i>	<i>skipowi</i>
<i>pokerowi</i>	<i>przekładowi</i>	<i>respektowi</i>	<i>sklepikarzowi</i>
<i>pokładowi</i>	<i>przelicznikowi</i>	<i>rewirowi</i>	<i>sklepowi</i>
<i>poligonowi</i>	<i>przełajowi</i>	<i>rewolwerowi</i>	<i>składowi</i>
<i>polonezowi</i>	<i>przemarszowi</i>	<i>reżimowi</i>	<i>skupowi</i>
<i>pomiarowi</i>	<i>przemiałowi</i>	<i>ringowi</i>	<i>slalomowi</i>
<i>pomnikowi</i>	<i>przemysłowi</i>	<i>rockowi</i>	<i>sloganowi</i>
<i>pomostowi</i>	<i>przepisowi</i>	<i>rodzajowi</i>	<i>słownikowi</i>
<i>pomysłowi</i>	<i>przepływowi</i>	<i>rokoszowi</i>	<i>stłpkowi</i>
<i>pontonowi</i>	<i>przerzutowi</i>	<i>romansowi</i>	<i>smarowi</i>
<i>popartowi</i>	<i>przesyłowi</i>	<i>rontowi</i>	<i>sołtysowi</i>
<i>popisowi</i>	<i>przetokowi</i>	<i>rowerowi</i>	<i>sondazowi</i>
<i>portowi</i>	<i>przyjazdowi</i>	<i>rozejmowi</i>	<i>sopranowi</i>
<i>portretowi</i>	<i>przymusowi</i>	<i>rozłamowi</i>	<i>sortymentowi</i>
<i>posadowi</i>	<i>przyrządowi</i>	<i>rozruchowi</i>	<i>sowchozowi</i>
<i>posagowi</i>	<i>pucharowi</i>	<i>rozrządowi</i>	<i>spadochronowi</i>
<i>postępowi</i>	<i>pulkowi</i>	<i>równikowi</i>	<i>sparingowi</i>
<i>pościgowi</i>	<i>pulkownikowi</i>	<i>rumowi</i>	<i>spędowi</i>
<i>powiatowi</i>	<i>punktowi</i>	<i>ryczałtowi</i>	<i>spichlerzowi</i>
<i>powielaczowi</i>	<i>purnonsensowi</i>	<i>ryksztokowi</i>	<i>spichrzowi</i>
<i>pozaświatowi</i>	<i>rabinowi</i>	<i>rymowi</i>	<i>spinningowi</i>
<i>póletapowi</i>	<i>rabusiowi</i>	<i>rządowi</i>	<i>spisowi</i>
<i>póletatowi</i>	<i>rachmistrzowi</i>	<i>rzutowi</i>	<i>spizowi</i>
<i>półfinałowi</i>	<i>radarowi</i>	<i>sabatowi</i>	<i>sportowi</i>
<i>półinternatowi</i>	<i>radiowęzłowi</i>	<i>sabotażowi</i>	<i>spustowi</i>
<i>półwiekowi</i>	<i>rajdowi</i>	<i>sadowi</i>	<i>standardowi</i>
<i>pradziadowi</i>	<i>rantowi</i>	<i>saksofonowi</i>	<i>stanowi</i>
<i>prawiekowi</i>	<i>rasowi</i>	<i>salonowi</i>	<i>startowi</i>
<i>preferansowi</i>	<i>ratuszowi</i>	<i>samolotowi</i>	<i>statutowi</i>
<i>precikowi</i>	<i>reaktorowi</i>	<i>samorządowi</i>	<i>stawowi</i>

<i>stażowi</i>	<i>śrutowi</i>	<i>twistowi</i>	<i>wydziałowi</i>
<i>stepowi</i>	<i>światłocieniowi</i>	<i>tyfusowi</i>	<i>wyjazdowi</i>
<i>straganowi</i>	<i>światłodrukowi</i>	<i>tygodnikowi</i>	<i>wykopowi</i>
<i>strajkowi</i>	<i>świekwowi</i>	<i>tyłowi</i>	<i>wylotowi</i>
<i>strażnikowi</i>	<i>taborowi</i>	<i>typografowi</i>	<i>wysięgowi</i>
<i>stresowi</i>	<i>tabunowi</i>	<i>typowi</i>	<i>wystrzałowi</i>
<i>strzałowi</i>	<i>talonowi</i>	<i>tytułowi</i>	<i>wyścigowi</i>
<i>stylowi</i>	<i>tandemowi</i>	<i>udojowi</i>	<i>wywrotowi</i>
<i>sufitowi</i>	<i>targowi</i>	<i>udziałowi</i>	<i>zabiegowi</i>
<i>surdutowi</i>	<i>tatulowi</i>	<i>umysłowi</i>	<i>zaciągowi</i>
<i>sygnałowi</i>	<i>tatusiowi</i>	<i>upustowi</i>	<i>zagonowi</i>
<i>synowi</i>	<i>tekstowi</i>	<i>urazowi</i>	<i>zajazdowi</i>
<i>systemowi</i>	<i>teleksowi</i>	<i>wagonowi</i>	<i>zakładowi</i>
<i>szabasowi</i>	<i>teleskopowi</i>	<i>wałowi</i>	<i>zalewowi</i>
<i>szablonowi</i>	<i>temperamentowi</i>	<i>warsztatowi</i>	<i>zamachowi</i>
<i>szachowi</i>	<i>tenisowi</i>	<i>wdechowi</i>	<i>zapasowi</i>
<i>szalasowi</i>	<i>tenorowi</i>	<i>weekendowi</i>	<i>zaprzęgowi</i>
<i>szalowi</i>	<i>terenowi</i>	<i>westernowi</i>	<i>zastępowi</i>
<i>szarwarkowi</i>	<i>testamentowi</i>	<i>widokowi</i>	<i>zaświatowi</i>
<i>szczepowi</i>	<i>teściowi</i>	<i>wieczowi</i>	<i>zawałowi</i>
<i>szelfowi</i>	<i>tonażowi</i>	<i>wiekowi</i>	<i>zdunowi</i>
<i>szeregowi</i>	<i>torowi</i>	<i>wierzchowi</i>	<i>zestawowi</i>
<i>szlabanowi</i>	<i>totkowi</i>	<i>wintowi</i>	<i>zeszytowi</i>
<i>szlagierowi</i>	<i>towarowi</i>	<i>wistowi</i>	<i>zielnikowi</i>
<i>szlakowi</i>	<i>trakowi</i>	<i>witeziowi</i>	<i>zięciowi</i>
<i>sznytowi</i>	<i>traktatowi</i>	<i>witrażowi</i>	<i>złotowi</i>
<i>szpinetowi</i>	<i>traktorowi</i>	<i>wjazdowi</i>	<i>złomowi</i>
<i>sztabowi</i>	<i>trałowi</i>	<i>wodewilowi</i>	<i>zmysłowi</i>
<i>sztabuchowi</i>	<i>trampingowi</i>	<i>wodociągowi</i>	<i>znakowi</i>
<i>sztandarowi</i>	<i>tramwajowi</i>	<i>woskowi</i>	<i>zrzutowi</i>
<i>sztormowi</i>	<i>transferowi</i>	<i>wójtowi</i>	<i>zuchowi</i>
<i>szurmowi</i>	<i>transformatorowi</i>	<i>wpływowi</i>	<i>zuterowi</i>
<i>sztygarowi</i>	<i>transportowi</i>	<i>wrześniowi</i>	<i>żabotowi</i>
<i>szwadronowi</i>	<i>tranzytowi</i>	<i>wrzodowi</i>	<i>żakietowi</i>
<i>szybikowi</i>	<i>traperowi</i>	<i>wsadowi</i>	<i>żanrowi</i>
<i>szybowi</i>	<i>trapowi</i>	<i>wszechświatowi</i>	<i>żeliwniakowi</i>
<i>szyladowi</i>	<i>treningowi</i>	<i>wszechzwiązkowi</i>	<i>żołdowi</i>
<i>szynkowi</i>	<i>trolejbusowi</i>	<i>wujowi</i>	<i>żubrowi</i>
<i>śmigusowi</i>	<i>tryptykowi</i>	<i>wybuchowi</i>	<i>żurnalowi</i>
<i>śpichlerzowi</i>	<i>trzewikowi</i>	<i>wyciągowi</i>	<i>żywiłowi</i>
<i>śpiżowi</i>	<i>turniejowi</i>	<i>wyczynowi</i>	

b) dla tematów zawierających *e* ruchome:

<i>aniołkowi</i>	<i>kotłowi</i>	<i>porządkowi</i>	<i>środkowi</i>
<i>bagrowi</i>	<i>krańcowi</i>	<i>posiłkowi</i>	<i>tatkowi</i>
<i>bębnowi</i>	<i>kubłowi</i>	<i>posterunkowi</i>	<i>totolotkowi</i>
<i>centrowi</i>	<i>kufelkowi</i>	<i>półgłównkowi</i>	<i>trunkowi</i>
<i>cherubinkowi</i>	<i>kuflowi</i>	<i>półmiskowi</i>	<i>trzewickowi</i>
<i>chodaczkowi</i>	<i>kurierkowi</i>	<i>półśrodkowi</i>	<i>warunkowi</i>
<i>cukierkowi</i>	<i>kurkowi</i>	<i>przeładunkowi</i>	<i>węglowi</i>
<i>cyldrowi</i>	<i>kutrowi</i>	<i>przodkowi</i>	<i>wózkowi</i>
<i>czerwcowi</i>	<i>kwaterunkowi</i>	<i>przyczynkowi</i>	<i>wrześniowi</i>
<i>czwartkowi</i>	<i>kwietniowi</i>	<i>przypadkowi</i>	<i>wtorkowi</i>
<i>czyścowi</i>	<i>lagrowi</i>	<i>przyrynkowi</i>	<i>wujaszkowi</i>
<i>deblowi</i>	<i>linkowi</i>	<i>rachunkowi</i>	<i>wycinkowi</i>
<i>docinkowi</i>	<i>lipcowi</i>	<i>ratunkowi</i>	<i>wyjatkowi</i>
<i>drażkowi</i>	<i>majstrowi</i>	<i>rozładunkowi</i>	<i>wyładunkowi</i>
<i>dworcowi</i>	<i>marcowi</i>	<i>rozrachunkowi</i>	<i>wypadkowi</i>
<i>dworkowi</i>	<i>motylkowi</i>	<i>różańcowi</i>	<i>wzorcowi</i>
<i>dworkowi</i>	<i>nağrobkowi</i>	<i>rynkowi</i>	<i>załadunkowi</i>
<i>dziadkowi</i>	<i>nastolatkowi</i>	<i>rysunkowi</i>	<i>zamkowi</i>
<i>fachtunkowi</i>	<i>oberkowi</i>	<i>schyłkowi</i>	<i>zarobkowi</i>
<i>fiolkowi</i>	<i>obowiazkowi</i>	<i>sieropniowi</i>	<i>zasiłkowi</i>
<i>fraczkowi</i>	<i>ogniowi</i>	<i>singlowi</i>	<i>zaściankowi</i>
<i>gałgankowi</i>	<i>ogródkowi</i>	<i>smyczkowi</i>	<i>zaułkowi</i>
<i>gatrowi</i>	<i>ołówkowi</i>	<i>spadkowi</i>	<i>związkw</i>
<i>gościńcowi</i>	<i>piątkowi</i>	<i>spiskowi</i>	<i>zwierzyńcowi</i>
<i>goścćowi</i>	<i>plotkowi</i>	<i>surowcowi</i>	<i>żłobkowi</i>
<i>grobowcowi</i>	<i>pocztowi</i>	<i>sylwestrowi</i>	<i>żoładkowi</i>
<i>hamulcowi</i>	<i>podatkowi</i>	<i>szalunkowi</i>	<i>żuźłowi</i>
<i>handłowi</i>	<i>podwieczorkowi</i>	<i>szańcowi</i>	
<i>hufcowi</i>	<i>pojedynkowi</i>	<i>szaraczkowi</i>	
<i>kieliszkowi</i>	<i>poniedziałkowi</i>	<i>szybowcowi</i>	
<i>kobiercowi</i>	<i>popielcowi</i>	<i>śmigłowcowi</i>	

c) dla tematów zawierających alternację *o* : *ó*:

<i>bojowi</i>	<i>grođowi</i>	<i>nowotworowi</i>	<i>ogrođowi</i>
<i>borowi</i>	<i>korowodowi</i>	<i>obchodowi</i>	<i>okręgowi</i>
<i>doborowi</i>	<i>mężowi</i>	<i>obojowi</i>	<i>parowozowi</i>
<i>dochodowi</i>	<i>morgowi</i>	<i>oborowi</i>	<i>poborowi</i>
<i>dołowi</i>	<i>morowi</i>	<i>obozowi</i>	<i>pochodowi</i>
<i>dozorowi</i>	<i>nałogowi</i>	<i>obwodowi</i>	<i>pokojowi</i>
<i>dziobowi</i>	<i>narodowi</i>	<i>odwodowi</i>	<i>połowowi</i>
<i>grobowi</i>	<i>nastrojowi</i>	<i>ogłowi</i>	<i>postojowi</i>

<i>powodowi</i>	<i>rozchodowi</i>	<i>wężowi</i>	<i>zarodowi</i>
<i>przebojowi</i>	<i>rozwodowi</i>	<i>wieczorowi</i>	<i>zawodowi</i>
<i>przedpokojowi</i>	<i>rozwojowi</i>	<i>wodzowi</i>	<i>zbiorowi</i>
<i>przestrojowi</i>	<i>rozwozowi</i>	<i>wrębowi</i>	<i>zborowi</i>
<i>przewozowi</i>	<i>samochodowi</i>	<i>wrzodowi</i>	<i>zdrojowi</i>
<i>przewrotowi</i>	<i>soborowi</i>	<i>wwozowi</i>	<i>zespołowi</i>
<i>przodowi</i>	<i>stołowi</i>	<i>wyborowi</i>	<i>złotogłowi</i>
<i>przywozowi</i>	<i>tępogłowi</i>	<i>wyrębowi</i>	
<i>rodowi</i>	<i>ubojowi</i>	<i>wywozowi</i>	
<i>rodowodowi</i>	<i>urzędowi</i>	<i>wzorowi</i>	

1.3.2. Rzeczownik i formy adverbialne

Model -e(M-Adv): galancie

K	rzeczownik r.m.	przysłówek
-e	Ms, W lp.	stopień równy

Przykłady:

galancie
licie
pochyle

Model -e(F-Adv)I: czytelnie

K	rzeczownik r.ż.	przysłówek
-e	M, B, W lm.	stopień równy

Model jest śladowo produktywny dla form par leksemów typu CZYTELNIA - CZYTELNICIE.

Przykłady:

<i>czytelnie</i>	<i>mile</i>	<i>pływalnie</i>	<i>przesadnie</i>
<i>dostrzegalnie</i>	<i>mrocznie</i>	<i>pochodnie</i>	<i>przestawnie</i>
<i>doświadczalnie</i>	<i>mroźnie</i>	<i>podskórnice</i>	<i>przewiewnie</i>
<i>hartownie</i>	<i>nośnie</i>	<i>polerownie</i>	<i>przyjaźnie</i>
<i>hurtownie</i>	<i>odmiennie</i>	<i>poprzecznie</i>	<i>rozbieżnie</i>
<i>jaśnie</i>	<i>ofiarnie</i>	<i>powabnie</i>	<i>rozdzielnie</i>
<i>jeździe</i>	<i>ostrożnie</i>	<i>powietrznie</i>	<i>rozgłośnie</i>
<i>lotnie</i>	<i>owocnie</i>	<i>przeciwstawnie</i>	<i>rozlewnie</i>
<i>ładownie</i>	<i>pakownie</i>	<i>przelotnie</i>	<i>równie</i>
<i>łownie</i>	<i>pełnie</i>	<i>przenośnie</i>	<i>równoważnie</i>

<i>rzewnie</i>	<i>skocznie</i>	<i>szczerze</i>	<i>tanecznie</i>
<i>samotnie</i>	<i>skrajnie</i>	<i>ściernie</i>	<i>tłocznie</i>
<i>sądownie</i>	<i>spójnie</i>	<i>śródkórnie</i>	<i>zamiennie</i>
<i>silnie</i>	<i>stałe</i>	<i>świetnie</i>	<i>zasobnie</i>
<i>składnie</i>	<i>stycznie</i>	<i>tajnie</i>	<i>zmywalnie</i>

Model -e(F-Adv)2: niemrawie

K	rzeczownik r.ż.	przysłówek
-e	C, Ms lp.	stopień równy

Jedyny przykład:

niemrawie
szabliście M odm. jak F

Model -o(F-Adv): burowo

K	rzeczownik r.ż.	przysłówek
-o	W lp.	stopień równy

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>burowo</i>	<i>kruczo</i>	<i>rudawo</i>	<i>szparko</i>
<i>drewno</i>	<i>lewo</i>	<i>rudo</i>	<i>szybko</i>
<i>drogo</i>	<i>licho</i>	<i>ryżo</i>	<i>tako</i>
<i>gracko</i>	<i>lipko</i>	<i>rzutko</i>	<i>warto</i>
<i>grubo</i>	<i>plocho</i>	<i>serio</i>	<i>ważko</i>
<i>kaleko</i>	<i>plytko</i>	<i>sporo</i>	
<i>koso</i>	<i>rano</i>	<i>syto</i>	

Model -o(N-Adv): babsko

K	rzeczownik r.n.	przysłówek
-o	M, B, W lp.	stopień równy

Przykłady:

<i>babsko</i>	<i>licho</i>	<i>ziemsko</i>
<i>ciepło</i>	<i>lipko</i>	<i>zimno</i>
<i>gorąco</i>	<i>obło</i>	<i>złoto</i>
<i>karo</i>	<i>śmigło</i>	

Model -e(N-Adv)1: ciągle

K	rzeczownik r.n.	przysłówek
-e	Ms lp.	stopień równy

Przykłady:

<i>ciągle</i>	<i>pięknie</i>	<i>święcie</i>
<i>dobrze</i>	<i>prawie</i>	<i>wykupnie</i>
<i>lennie</i>	<i>śmigle</i>	

Model -e(N-Adv)2: egzaltowanie

K	rzeczownik r.n.	przysłówek
-e	M, B, W lp.	stopień równy

Model jest produktywny dla par leksemów typu: EGZALTOWANIE - EGZALTOWANY.

Przykłady:

<i>egzaltowanie</i>	<i>niestrudzenie</i>	<i>opłakanie</i>	<i>uprzykrzenie</i>
<i>gwarantowanie</i>	<i>nieuczenie</i>	<i>opustoszenie</i>	<i>urywanie</i>
<i>ićcie</i>	<i>nieudanie</i>	<i>oszukanie</i>	<i>wymuskanie</i>
<i>murowanie</i>	<i>nieugięcie</i>	<i>otwarcie</i>	<i>wymuszenie</i>
<i>napuszenie</i>	<i>nieumęczenie</i>	<i>*pomiarowanie</i>	<i>wyrafinowanie</i>
<i>nienasycenie</i>	<i>nieumiarkowanie</i>	<i>*pomieszenie</i>	<i>wyszarczenie</i>
<i>nieokrzesanie</i>	<i>nieuśpienie</i>	<i>powikłanie</i>	<i>wyszukanie</i>
<i>nieopanowanie</i>	<i>niewstrzymanie</i>	<i>przekłęcie</i>	<i>wyuzdanie</i>
<i>niepomiarowanie</i>	<i>niewystawienie</i>	<i>przerywanie</i>	<i>zacięcie</i>
<i>nieprebranie</i>	<i>niezachwianie</i>	<i>przybliżenie</i>	<i>zagmatwanie</i>
<i>nieprzejednanie</i>	<i>niezaprzeczenie</i>	<i>przymuszenie</i>	<i>zamaskowanie</i>
<i>nieprzepraczenie</i>	<i>niezasłużenie</i>	<i>rafinowanie</i>	<i>zaniedbanie</i>
<i>nieprzerwanie</i>	<i>niezauważenie</i>	<i>rozpasanie</i>	<i>zapalenie</i>
<i>nieprzespanie</i>	<i>niezbicie</i>	<i>roztrzęsanie</i>	<i>zasłużenie</i>
<i>nieprzezycięcie</i>	<i>niezdecydowanie</i>	<i>skończenie</i>	<i>zawikłanie</i>
<i>nieprzyjaźnie</i>	<i>niezdyscyplinowanie</i>	<i>skrycie</i>	<i>zawiśle</i>
<i>nieprzymuszenie</i>	<i>niezmordowanie</i>	<i>szalenie</i>	<i>*zawzięcie</i>
<i>nierozwikłanie</i>	<i>nieznużenie</i>	<i>ściernie</i>	<i>zażarcie</i>
<i>nieskończenie</i>	<i>niezrównanie</i>	<i>uczenie</i>	<i>zdecydowanie</i>
<i>*niespodziewanie</i>	<i>odkrycie</i>	<i>umiarkowanie</i>	<i>zrezygnowanie</i>
<i>niespostrzeżenie</i>	<i>ograniczenie</i>	<i>*uniżenie</i>	<i>zwarcie</i>
<i>niespożycie</i>	<i>opętanie</i>	<i>unormowanie</i>	

2. LISTY JEDNOSTEK REALIZUJĄCYCH MODELE HOMONIMII MIĘDZYKONIUGACYJNEJ

2.1. Modele homonimicznych form czasownikowych o analogicznej budowie morfologicznej

Typ (V_p - V_p)

Charakterystyczne zbieżności: *dozuję - dozujesz - dozuję - dozujemy - dozujecie - dozują - dozuj - dozujmy - dozujcie.*

K	czasownik	czasownik
-ę	1 os. lp. cz. ter.	1 os. lp. cz. ter.
-(e)sz	2 os. lp. cz. ter.	2 os. lp. cz. ter.
-(e)Ø	3 os. lp. cz. ter.	3 os. lp. cz. ter.
-(e)my	1 os. lm. cz. ter.	1 os. lm. cz. ter.
-(e)cie	2 os. lm. cz. ter.	2 os. lm. cz. ter.
-ą	3 os. lm. cz. ter.	3 os. lm. cz. ter.
-Ø	2 os. lp. rozk.	2 os. lp. rozk.
-my	1 os. lm. rozk.	1 os. lm. rozk.
-cie	2 os. lm. rozk.	2 os. lm. rozk.
-ć	bezokolicznik	bezokolicznik

Model zasadniczy (V_p - V_p): dozuję - dozujesz - dozuję - dozujemy - dozujecie - dozują - dozuj - dozujmy - dozujcie

Przykłady:

dozuję (DOZOWAĆ i DOZUĆ)
polecę (POLECIEĆ i POLECIC)
*przystanę (PRZYSTAĆ i PRZYSTANAĆ)
*stanę (STAĆ SIĘ i STANAĆ)
zalecę
zezuję (ZEZOWAĆ i ZEZUĆ)
zlecę

Model (V_p - V_p)+ć: dowrę - dowrzesz - dowrze - dowrzemy - dowrzecie - dowrą - dowrzyj - dowrzyjmy - dowrzyjcie - dowrzyć

Przykłady:

dowrę   *rozewrę*   *zawrę*
przywrę   *wywrę*

Model $-e, -q(V_p-V_p)$: każę - każą

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

każę (KAZAĆ i KAZIĆ)
nakażę
pokażę
poniżę (PONIZAĆ i PONIŻYĆ)
poszczę
skażę
staję (STAJAĆ i STAWAĆ)
taję
wieszczę (WIESZCZYĆ i WIEŚCIĆ)
zakażę

Model $-\emptyset, -my, -cie(V_p-V_p)$: zwij - zwijmy - zwijcie

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

odwiedz (ODWIEDZIĆ i ODWIEŚĆ)
*pierz (PRAĆ i PIERZYĆ SIĘ)
pognij (POGIAĆ i POGNIEŚĆ)
przepierz (PRZEPRAĆ i PRZEPIERZYĆ)
przewin (PRZEWINAĆ i PRZEWINIĆ)
rozpłoń (ROZPŁONAĆ i ROZPŁONIC)
splłoń (SPŁONAĆ i SPŁONIC)
śnij (ŚNICĆ i SNAĆ)
upierz (UPRAĆ i UPIERZYĆ)
zapiierz (ZAPRAĆ i ZAPIERZYĆ)
zwiedz (ZWIEDZIĆ i ZWIEŚĆ)
zwij (ZWICĆ i ZWACĆ)

Model $-e, -a, -\emptyset, -my, -cie(V_p-V_p)$: łupię - łupią - łup - łupcie - łupmy

Przykłady:

<i>kopię</i>	<i>popiele</i> (POPIELIĆ i POPLEĆ)
<i>łupię</i>	<i>skapię</i>
<i>obrabie</i>	<i>skopię</i>
<i>odszczepię</i>	<i>stawię</i>
<i>oleję</i> (OLEIĆ i OLAĆ)	<i>zakopię</i>
<i>połupię</i>	<i>złupię</i>
<i>pomnię</i> (POMIAĆ i POMNIEĆ)	

Typ ($V_{p,I}-V_{p,I}$)

Charakterystyczne zbieżności: *podleję - podlejesz - podleje - podlejemy - podlejecie - podleją - podlej - podlejmy - podlejcie - podłał - podłała - podłało - podłali - podłaly - podłano.*

K	czasownik (-ać)	czasownik (-eć)
-ę	1 os. lp. cz. ter.	1 os. lp. cz. ter.
-(e)sz	2 os. lp. cz. ter.	2 os. lp. cz. ter.
-(e)∅	3 os. lp. cz. ter.	3 os. lp. cz. ter.
-(e)my	1 os. lm. cz. ter.	1 os. lm. cz. ter.
-(e)cie	2 os. lm. cz. ter.	2 os. lm. cz. ter.
-ą	3 os. lm. cz. ter.	3 os. lm. cz. ter.
-∅	2 os. lp. rozk.	2 os. lp. rozk.
-my	1 os. lm. rozk.	1 os. lm. rozk.
-cie	2 os. lm. rozk.	2 os. lm. rozk.
-(t)∅	3 os. lp. r.m. cz. prz.	3 os. lp. r.m. cz. prz.
-(t)a	3 os. lp. r. ż. cz. prz.	3 os. lp. r. ż. cz. prz.
-(t)o	3 os. lp. r. n. cz. prz.	3 os. lp. r. n. cz. prz.
-(t)i	3 os. lp. r. m.-os. cz. prz.	3 os. lp. r. m.-os. cz. prz.
-(t)y	3 os. lp. r. niem.-os. cz. prz.	3 os. lp. r. niem.-os. cz. prz.
-(n)o	bezosobnik	bezosobnik

Model zasadniczy ($V_{p,I}-V_{p,I}$): podleję - podlejesz - podleje - podlejemy - podlejecie - podleją - podlej - podlejmy - podlejcie - podłał - podłała - podłało - podłali - podłaly - podłano

Jedyny przykład:

podleję

Typ (V_I-V_I)

Charakterystyczne zbieżności: *śmiał - śmiała - śmiało - śmiali - śmiały.*

K	czasownik	czasownik
-(t)∅	3 os. lp., r. m., cz. prz.	3 os. lp., r. m., cz. prz.
-(t)a	3 os. lp., r. ż., cz. prz.	3 os. lm., r. ż., cz. prz.
-(t)o	3 os. lp., r. n., cz. prz.	3 os. lp., r. n., cz. prz.
-(t)i	3 os. lm., r. m.-os., cz. prz.	3 os. lm., r. m.-os., cz. prz.
-(t)y	3 os. lm., r. niem.-os., cz. prz.	3 os. lm., r. niem.-os., cz. prz.
-(n)o	bezosobnik	bezosobnik
-ć	bezokolicznik	bezokolicznik

Model zasadniczy $*(V_1-V_1)$: śmiał - śmiała - śmiało - śmiali - śmiały - śmiano

Przykłady:

śmiał (ŚMIEĆ i ŚMIAĆ SIĘ)

wymądrzał (WYMAĄDRZEĆ i WYMAĄDRZAĆ SIĘ)

Model $(V_1-V_1)+ć$: stał - stała - stało - stali - stały - stano - stać

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

bołał

przytajał

opasał

*stał (STACĆ: *stoi* i STACĆ SIĘ: *stanie*)

paszał

żął

podpaszał

Model $(V_1-V_1)+ć+szy$: ślał - ślała - ślało - ślali - ślały - ślano - ślać - ślawszy

Wariant modelu $(V-V)+ć$ dla dwóch czasowników dokonanych. W wariacie tym występuje dodatkowa zbieżność imiesłowów przysłówkowych uprzednich.

Przykłady:

dostał

posłał

przysłał

wysłał

dostał

przepasał

rozysłał

wyżął

nasłał

przesłał

rozpaszał

zapasał

obesłał

przesłał

ślał

zasłał

podesłał

przypaszał

Model wtórny (V_1-V_1) -li: pobielał - pobieląa - pobieląo - pobieląy - pobielano

Model wykazuje słabą produktywność dla par leksemów POBIELAĆ i POBIELEĆ.

Przykłady:

kulał

posrebrzał

wysubtelniał

zdurniał

ocalał

postarzał

wyszarzał

zeszczupiał

ogłupiał

rozleniwiał

wyszczupiał

zeświecczał

opromieniał

spolszczał

wyszlachetniał

zgrabiał

otępiął

spowolniał

wytrzeźwiał

zgrubiał

otrzeźwiał

stępiął

wyzgrabiał

zniemczał

ozieleniał

ściemniał

zabieliał

zobojętniał

pobieliał

wyburzał

zaciemniał

zolbrzymiał

poczerniał

wydelikatniał

zaczerniał

zruszczał

podszarzał

wydoroślał

zaczerniewiał

zubożał

pogrubił

wyolbrzymiał

zarumił

zwątlął

pojaśniał

wypiękniał

zaskorupiał

zwyrodniał

Typ (V_{ξ} - $V_{\dot{\xi}}$)

Zbieżność postaci bezokoliczników dwóch leksemów.

Model zasadniczy (V_{ξ} - $V_{\dot{\xi}}$): paść

Model tworzy rodzina słotwórcza podstaw PRZEĆ i PAŚĆ.

Przykłady:

<i>dopaść</i>	<i>paść</i>	<i>rozeprzeć</i>	<i>zalać</i>
<i>napaść</i>	<i>podpaść</i>	<i>rozpaść</i>	<i>zapaść</i>
<i>oblec</i>	<i>popaść</i>	<i>spaść</i>	<i>zaprzeć</i>
<i>odpaść</i>	<i>poprzeć</i>	<i>ułać</i>	<i>zeprzeć</i>
<i>opaść</i>	<i>przeć</i>	<i>upaść</i>	
<i>oprzeć</i>	<i>przepaść</i>	<i>wypaść</i>	
<i>ostać</i>	<i>przypaść</i>	<i>wyprzeć</i>	

2.2. Modele homonimicznych form czasownikowych o odmiennej budowie morfologicznej

Model *-łam, -ła*(V_p - V_l): działam - działa

K	czasownik (<i>-łać</i>)	czasownik (<i>-ać</i>)
-(ł)am	1 os. lp. cz. ter.	1 os. lp., r. ż., cz. prz.
-(ł)a	3 os. lp. cz. ter.	3 os. lp., r. ż., cz. prz.

Przykłady:

<i>działam</i>	<i>podziałam</i>	<i>zdziałam</i>
<i>nadziałam</i>	<i>zadziałam</i>	

Model *-li*(V_p - V_l): pili

K	czasownik	czasownik
-(l)i	3 os. lp. cz. ter.	3 os. lm., r. m.-os., cz. prz.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>czuli</i>	<i>przypili</i>	<i>przesiedli</i> (PRZESIAŚĆ)	<i>wysiedli</i>
<i>kuli</i>	<i>dzieli</i>	<i>rozdali</i>	<i>zasiedli</i>
<i>nadzieli</i>	<i>myli</i>	<i>rozkuli</i>	<i>zmyli</i>
<i>oddali</i>	<i>ośmieli</i>	<i>spali</i>	<i>zwali</i>
<i>pili</i>	<i>pieli</i> (PIAĆ)	<i>wkuli</i>	<i>zasiedli</i>
<i>podzieli</i>	<i>podkuli</i>	<i>wyczuli</i>	
<i>pomyli</i>	<i>pokuli</i>	<i>wydali</i>	

Model *-cie*(V_p-V_p): pogniecie

K	czasownik	czasownik
<i>-cie</i>	3 os. lp. cz. ter.	2 os. lm. cz. ter.

Przykłady:

<i>pogniecie</i>	<i>wygniecie</i> (WYGNIEŚĆ i WYGIĄĆ)
<i>przygniecie</i>	<i>zagniecie</i>

Model *-ć* (V_p-V_ć): mieść

K	czasownik (<i>-ić</i>)	czasownik
<i>-ć</i>	2 os. lp. rozk.	bezokolicznik

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>mieć</i> (MIEŚĆ)	<i>podleć</i> (PODLECIEĆ)	<i>przepleć</i>	<i>zawieść</i>
<i>mieść</i>	<i>pomieść</i>	<i>rozmieść</i>	<i>zmieść</i>
<i>obwieść</i>	<i>popleć</i> (POPLEŚĆ)	<i>śmieć</i>	
<i>opleć</i> (OPLEŚĆ)	<i>pośmieć</i>	<i>wieść</i>	
<i>pleć</i>	<i>przemieść</i>	<i>zamieść</i>	

3. LISTY JEDNOSTEK REALIZUJĄCYCH MODELE HOMONIMII KONIUGACYJNO-DEKLINACYJNEJ

3.1. Modele homonimicznych form czasownika i rzeczownika

Model *-a*(V_p-M): bąka

K	czasownik	rzeczownik r. m.
<i>-a</i>	3 os. lp. cz. ter.	D, (B) lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>bąka'</i>	<i>domaka</i>	<i>klekota''</i>	<i>kuksa''</i>
<i>beka''</i>	<i>gada'</i>	<i>kopsa''</i>	<i>kuma</i>
<i>brata</i>	<i>grzmota</i>	<i>kruka'</i>	<i>łyka</i>
<i>ćwika</i>	<i>kikuta''</i>	<i>kuca'</i>	<i>łyka''</i>

<i>macha"</i>	<i>osmyka"</i>	<i>pstryka"</i>	<i>tryka"</i>
<i>mamota</i>	<i>paca'</i>	<i>sadza"</i>	<i>wala'</i>
<i>mata</i>	<i>papusia</i>	<i>skula"</i>	<i>wtyka'</i>
<i>mata"</i>	<i>pasa"</i>	<i>smarka</i>	<i>wytrzeszcza"</i>
<i>morusa</i>	<i>pika"</i>	<i>smoka'</i>	<i>zbiega</i>
<i>mruka</i>	<i>plata"</i>	<i>smyka</i>	<i>zwierza'</i>
<i>nasieka"</i>	<i>pomyka"</i>	<i>stracha"</i>	
<i>niucha"</i>	<i>ponika"</i>	<i>strzyka"</i>	
<i>oblata</i>	<i>pryka</i>	<i>susa"</i>	
<i>okrawa"</i>	<i>przytyka"</i>	<i>swata</i>	
<i>opasa</i>	<i>przymyka"</i>	<i>świerka"</i>	
<i>osieka"</i>	<i>przysieka"</i>	<i>truchta"</i>	

b) dla tematów M zawierających w M lp. *e* ruchome:

<i>ciska"</i>	<i>mieszka"</i>
<i>cycka"</i>	<i>stapla"</i>
<i>kudla"</i>	<i>supla"</i>
<i>łyska</i>	

c) dla tematów M zawierających w M lp. *ó*:

wora"

Model $-e(V_p-M)I$: łupnie

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-e	3 os. lp. cz. ter.	M, (B), W Im.

Przykłady:

a) dla tematów M zawierających w M lp. *e* ruchome:

kasze (KASZLEĆ)
łupnie (ŁUPNAĆ)
pnie (PIAĆ)
ślepnie (ŚLEPNAĆ)

b) dla tematów M zawierających alternację *o* : *ó*:

poje (POJEŚĆ)

Model $-e(V_p-M)1+\emptyset$: baje - baj

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-e	3 os. lp. cz. ter.	M, (B), W lm.
-∅	2 os. lp. rozk.	M, (B) lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>baje</i>	<i>obleje</i> "	<i>przelaje</i> "	<i>skraje</i> "
<i>chwieje</i>	<i>okraje</i> "	<i>psuje</i> (PSUĆ)	<i>szaleje</i> (SZALEĆ)
<i>kołacze</i> "	<i>oleje</i> "	<i>rozchwieje</i>	<i>wieje</i>
<i>kraje</i> "	<i>pluszcze</i> "	<i>roztaje</i> "	<i>wije</i> ' (WIĆ)
<i>leje</i> "	<i>placze</i> "	<i>ryje</i> " (RYĆ)	
<i>niże</i> "	<i>promienie</i> " (PROMIENIĆ)	<i>skopie</i> '	

b) dla tematów zawierających alterację *o : ó*:

doje" (DOIĆ)

Model $-e(V_p-M)2$: opasie

K	czasownik	rzeczownik r. m. (tylko M3)
-e	3 os. lp. cz. ter.	Ms, W lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów M bez alternacji:

<i>bodzie</i> (BÓŚĆ)	<i>oprzędzie</i> (OPRZAŚĆ)	<i>wypasie</i> (WYPAŚĆ)
<i>idzie</i> (IŚĆ)	<i>pasie</i> (PAŚĆ)	<i>wyprzędzie</i> (WYPRZAŚĆ)
<i>karze</i> (KARAĆ)	<i>płynie</i> (PŁYNAĆ)	<i>zapasie</i> (ZAPAŚĆ)
<i>kładzie</i> (KŁAŚĆ)	<i>pokładzie</i> (POKŁAŚĆ)	<i>zapłonie</i> (ZAPŁONAĆ)
<i>kole</i> (KŁUĆ)	<i>popasie</i> (POPAŚĆ)	<i>zgrzyzie</i> (GRYŻĆ)
<i>nakładzie</i> (NAKŁAŚĆ)	<i>rozumie</i> (ROZUMIEĆ)	
<i>opasie</i> (OPAŚĆ)	<i>stanie</i> (STANAĆ)	

b) dla tematów M zawierających *e* ruchome:

<i>donajmie</i> (DONAJAĆ)	<i>pozwie</i> (POZWAĆ)	<i>zwie</i> (ZWAĆ)
<i>najmie</i> (NAJAĆ)	<i>śnie</i> (SNAĆ)	
<i>podnajmie</i> (PODNAJAĆ)	<i>wynajmie</i> (WYNAJAĆ)	
<i>pośle</i> (POSŁAĆ)	<i>zajmie</i> (ZAJAĆ)	

c) dla tematów M zawierających alternację *o* : *ó*:

<i>obodzie</i> (OBÓŚĆ)	<i>podorze</i> (PODORACĆ)
<i>oborze</i> (OBORACĆ)	<i>popiele</i> (POPLEĆ)
<i>odorze</i> (ODORACĆ)	<i>runie</i> (RUNAĆ)
<i>otrząsie</i> (OTRZAŚĆ)	<i>zaorze</i> (ZAORACĆ)

Model $-e(V_p-M)2+\emptyset$: chrapie - chrap

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-e	3 os. lp. cz. ter.	W, Ms lp.
-∅	2 os. lp. rozk.	M, (B) lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>podkopie</i> "	<i>ciapie</i> "	<i>odsypie</i> "	<i>sklepie</i> "
<i>podskubie</i> "	<i>czierpie</i> "	<i>okapie</i> "	<i>skopie</i> '
<i>podsybie</i> "	<i>klepie</i> "	<i>okopie</i> "	<i>ukopie</i> "
<i>pogrzebie</i> "	<i>klamie</i> "	<i>osypie</i> "	<i>usypie</i> "
<i>poklepie</i> "	<i>kopie</i> "	<i>przesypie</i> "	<i>wkopie</i> "
<i>przekopie</i> "	<i>łamie</i> "	<i>przyłapie</i> "	<i>wsypie</i> "
<i>przekopie</i> "	<i>lupie</i> "	<i>przysypie</i> "	<i>wykopie</i> "
<i>przekupie</i> "	<i>nasypie</i> "	<i>rąbie</i> "	<i>wykopie</i> "
<i>przelamie</i> "	<i>oblamie</i> "	<i>rozkopie</i> "	<i>wysypie</i> "
<i>przelupie</i> "	<i>obsypie</i> "	<i>rozlamie</i> "	<i>załamie</i> "
<i>capie</i> '	<i>odkopie</i> "	<i>rozłupie</i> "	<i>zasypie</i> "
<i>chrapie</i> "	<i>odlamie</i> "	<i>rozsypie</i> "	<i>zsypie</i> "
<i>chropie</i> "	<i>odłupie</i> "	<i>sapie</i> "	

b) dla tematów zawierających alternację *o* : *ó*:

dziobie"

Model $-i(V_p-M)1$: wegli

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-i/-y	3 os. lp. cz. ter.	D, (B) lm.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

brudzi

b) dla tematów M zawierających w M lp. *e* ruchome:

dźdzy
rzewni
węgli

c) dla tematów M z alternacją *o* : *ó*:

boli
gnoi

Model $-i(V_p-M)l+\emptyset$: czerwi - czerw

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-i/-y	3 os. lp. cz. ter.	D, (B) Im.
- $\emptyset$	2 os. lp. rozk.	M, (B) lp.

Model jest w pewnym stopniu produktywny dla par leksemów typu: GOSPODARZ - GOSPODARZYĆ.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>bakałarzy</i>	<i>krochmali"</i>	<i>podcieni"</i>	<i>śmieci"</i>
<i>bednarzy</i>	<i>kucharzy</i>	<i>podkurczy"</i>	<i>świszczy'</i>
<i>błyszczycy"</i>	<i>kurczy"</i>	<i>pokurczy"</i>	<i>tchórcy'</i>
<i>chmieli"</i>	<i>kurzy"</i>	<i>potrzeszczy'</i>	<i>tchórcy'</i>
<i>cieni"</i>	<i>leni</i>	<i>promieni"</i>	<i>tlumaczy</i>
<i>czerwi'</i>	<i>mai</i>	<i>pryszczycy"</i>	<i>towarzyszy</i>
<i>deszczycy"</i>	<i>mataczycy</i>	<i>przeszczycy"</i>	<i>trzeszczycy"</i>
<i>dusi"</i>	<i>meczycy"</i>	<i>przykurczy"</i>	<i>tuszy"</i>
<i>goi</i>	<i>miśi'</i>	<i>roi</i>	<i>tyczy'</i>
<i>goli"</i>	<i>młynarzy</i>	<i>rozkruszy"</i>	<i>wabi"</i>
<i>gospodarzy</i>	<i>obwiesi</i>	<i>rozkurczy"</i>	<i>wali'</i>
<i>gości</i>	<i>oklei"</i>	<i>rozkurzy"</i>	<i>włodarczy</i>
<i>hultai</i>	<i>opali"</i>	<i>rozmają"</i>	<i>wróży</i>
<i>jedwabi"</i>	<i>owczarzy</i>	<i>rumieni"</i>	<i>współgospodarzy</i>
<i>jeży'</i>	<i>pali"</i>	<i>rybiarzy</i>	<i>współtowarzyszy</i>
<i>karczmarzy</i>	<i>partaczy</i>	<i>skuli"</i>	<i>wypłoszy</i>
<i>klei"</i>	<i>pasterzy</i>	<i>skurczy"</i>	<i>wytrzeszczycy"</i>
<i>kleszczycy'</i>	<i>perli"</i>	<i>sterczy"</i>	<i>zagają"</i>
<i>kluczy"</i>	<i>pieprzycy"</i>	<i>stolarzy</i>	<i>zamszycy"</i>
<i>kniazi</i>	<i>pierscieni"</i>	<i>szafarzy</i>	<i>zoli"</i>
<i>korali"</i>	<i>plaszczycy"</i>	<i>śledzi'</i>	<i>zwierzycy'</i>
<i>kramarzy</i>	<i>plomieni"</i>	<i>ślepi"</i>	

b) dla tematów z alteracją o : ó:

<i>gwoździ"</i>	<i>opoi</i>	<i>przystroi"</i>	<i>wykroi"</i>
<i>kroi"</i>	<i>pognoi"</i>	<i>rozkroi"</i>	<i>wyroi"</i>
<i>loi"</i>	<i>pokroi"</i>	<i>rozstroi"</i>	<i>wystroi"</i>
<i>napoi"</i>	<i>postoi"</i>	<i>stroi"</i>	<i>zakroi"</i>
<i>nastroi"</i>	<i>przekroi"</i>	<i>udoi"</i>	<i>zestroi"</i>
<i>niepokoi"</i>	<i>przestoi"</i>	<i>upoi"</i>	
<i>okroi"</i>	<i>przestroi"</i>	<i>ustroi"</i>	

Model -i(V_p-M)2: furmani

K   czasownik   rzeczownik r. m. (tylko M1)

-i /-y   3 os. lp. cz. ter.   M, W lm.

Model jest śladowo produktywny dla par leksemów typu: FURMAN - FURMANIĆ.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>atamani</i>	<i>cygani</i>	<i>hetmani</i>	<i>retmani</i>
<i>bałamuci</i>	<i>*dyrektorzy</i>	<i>juhasi</i>	<i>soltysi</i>
<i>bałwani</i>	<i>faktorzy</i>	<i>koligaci</i>	<i>sknarzy</i>
<i>*biznesmeni</i>	<i>furmani</i>	<i>nowatorzy</i>	<i>tumani</i>
<i>chuligani</i>	<i>gubernatorzy</i>	<i>poufali</i>	<i>znajomi</i>
<i>chwaci</i>	<i>guwernerzy</i>	<i>rajfurzy</i>	

b) dla tematów M zawierających e ruchome:

blaźni

kumotrzy

patrzy (PATRZĘĆ)

c) dla innych alternacji:

anieli

potworzy

Model $-\emptyset(V_p-M)$: dym

K	czasownik	rzeczownik r. m.
$-\emptyset$	2 os. lp. rozk.	M, (B) lp.

Model wykazuje produktywność dla par leksemów typu: DYM-DYMIĆ.
Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>bucz</i> " (BUCZEĆ)	<i>pokarm</i> "	<i>skup</i> "
<i>chyb</i> "	<i>popław</i> "	<i>splaw</i> "
<i>czep</i> "	<i>porąb</i> " (PORĄBAĆ)	<i>spręż</i> "
<i>czuj</i> (CZUĆ)	<i>poskrom</i> "	<i>staw</i> "
<i>dym</i> "	<i>poskrzyp</i> " (POSKRZYPIEĆ)	<i>stęp</i> "
<i>garb</i> "	<i>postaw</i> "	<i>stop</i> "
<i>grab</i> "	<i>posusz</i> "	<i>susz</i> "
<i>grom</i> "	<i>poszum</i> " (POSZUMIEĆ)	<i>szczep</i> "
<i>karm</i> "	<i>potop</i> "	<i>szum</i> " (SZUMIEĆ)
<i>kip</i> " (KIPIEĆ)	<i>potraw</i> "	<i>szwab</i>
<i>krew</i> "	<i>powab</i> "	<i>szyp</i> '
<i>kroc</i> "	<i>prós</i> "	<i>szyp</i> ' (SZYPIEĆ)
<i>krzew</i> "	<i>przejaw</i> "	<i>ślip</i> "
<i>kul</i> "	<i>przerąb</i> " (PRZERĄBAĆ)	<i>świerzb</i> "
<i>kurz</i> "	<i>przeszczep</i> "	<i>tłum</i> "
<i>kwej</i> "	<i>przetop</i> "	<i>top</i> "
<i>lep</i> "	<i>przyczep</i> "	<i>traf</i> "
<i>mocz</i> "	<i>przykup</i> "	<i>tref</i> "
<i>nakrop</i> "	<i>przylep</i> "	<i>trop</i> "
<i>nastrasz</i> "	<i>przysyp</i> " (PRZYSYPAĆ)	<i>tucz</i> "
<i>objaw</i> "	<i>przyziem</i> "	<i>tul</i> "
<i>oblej</i> " (OBLĄC)	<i>rozgrom</i> "	<i>ubaw</i> "
<i>obrąb</i> "	<i>rozrąb</i> " (ROZRĄBAĆ)	<i>uchyb</i> "
<i>obrąb</i> " (OBRĄBAĆ)	<i>rozstaw</i> "	<i>uczep</i> "
<i>oczep</i> "	<i>rozszczep</i> "	<i>ukrop</i> "
<i>odczep</i> "	<i>roztocz</i> "	<i>ulep</i> "
<i>odkup</i> "	<i>roztop</i> "	<i>wczep</i> "
<i>okup</i> "	<i>skarb</i> "	<i>wieszcz</i>
<i>omam</i> "	<i>skip</i> " (SKIPIEĆ)	<i>wij</i>
<i>ptaw</i> "	<i>skrzep</i> "	<i>wkup</i> "
<i>podrąb</i> " (PODRĄBAĆ)	<i>skrzyp</i> "	<i>wrąb</i> " (WRĄBAĆ)
<i>pogrom</i> "	<i>skrzyp</i> " (SKRZYPIEĆ)	<i>wstaw</i> "

wygarb"	wywab"	zastaw"
wyjaw"	zaczep"	zaszum" (ZASZUMIEĆ)
wykarm"	zakup"	zatop"
wykup"	zamieszaj" (ZAMIESZAĆ)	zestaw"
wyrąb" (WYRĄBAĆ)	zasep"	zlep"
wytop"	zasklep"	zrąb" (ZRĄBAĆ)

b) dla tematów zawierających alternację ó : o (DORÓB - DOROBICЬ):

dój"	podój"	wapń"
dorób"	podwój"	wydój"
drób"	pój"	wyłów"
głąb"	przerób"	wyrób"
gnój"	sól"	zarób"
koś"	sposób"	zrób"
łów"	śmieć"	żłób "
odłów"	ugnój"	
podkrój"	ułów"	

Model -my(V_p-M): palmy

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-my	1 os. lm. rozk.	M, B, W lm.

Jedyny przykład:

palmy

Model -my(V_p-M)+m: gram - gramy

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-m	1 os. lp. cz. ter.	M, (B) lp.
-my	1 os. lm. cz. ter.	M (d), (B), W (d) lm.

Przykłady:

gram"

imam

Model -sz(V_p -M): pałasz

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-sz	2 os. lp. cz. ter.	M, (B) lp.

Przykłady:

<i>maisz</i>	<i>stroisz</i> "
<i>okpisz</i>	<i>stulisz</i> "
<i>pałasz</i> " (PAŁAĆ)	<i>wykpisz</i>
<i>pielesz</i> " (PLEĆ)	<i>złocisz</i> "

Model -Vcie(V_p -M): dukacie

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-cie	2 os. lm. cz. ter.	Ms, W lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>dukacie</i>	<i>postulacie</i>
<i>gnacie</i>	<i>powiecie</i>
<i>legacie</i>	<i>przeoracie</i>
<i>macie</i>	<i>szczycie</i>
<i>pasacie</i>	<i>unikacie</i>
<i>perlicie</i>	

Model -Ccie(V_p -M)1: przeroście

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-cie	2 os. lm. cz. rozk.	Ms, W lp.

Przykłady:

<i>pokoście</i> (POKOSIĆ)
<i>poroście</i> (POROSIĆ)
<i>przeroście</i>
<i>wyproście</i>
<i>wyroście</i>

Model -*Ccie*(V_p-M)2: ciapcie

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-cie	2 os. lm. cz. rozk.	M, B, W lm.

Przykłady:

ciapcie
kapcie
kłapcie
kopcie

Model -*ów, -owi*(V_p-M): dołów - dołowi

K	czasownik	rzeczownik r.m.
-ów	2 os. lp. rozk.	D lm.
-owi	3 os. lp. cz. ter.	C lp.

Przykłady:

dołów
domów
posadów
sadów
stanów

Model -*a*(V_p-F): spląta

K	czasownik	rzeczownik r.ż.
-a	3 os. lp. cz. ter.	M lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>beka</i>	<i>drynda</i>	<i>kicha</i>	<i>łyska</i>
<i>biada</i>	<i>duma</i>	<i>klucha</i>	<i>maca</i>
<i>bryka</i>	<i>dycha</i>	<i>kocha</i>	<i>mata</i>
<i>chłosta</i>	<i>dziamdzia</i>	<i>kuca</i>	<i>nadplata</i>
<i>ciosa</i>	<i>fryga</i>	<i>kuma</i>	<i>nadziewa</i>
<i>ciurka</i>	<i>furka</i>	<i>kwoka</i>	<i>nagłośnia</i>
<i>czochra</i>	<i>gdera</i>	<i>lega</i>	<i>nakrywa</i>
<i>derka</i>	<i>gra</i>	<i>liga</i>	<i>natka</i>
<i>domieszka</i>	<i>grucha</i>	<i>łata</i>	<i>oblega</i>
<i>dożyna</i> (M odm. jak F)	<i>hala</i>	<i>łuska</i>	<i>obora</i>

<i>odplata</i>	<i>przegra</i>	<i>szczęka</i>	<i>wyklina</i>
<i>okrywa</i>	<i>przesieka</i>	<i>szpera</i>	<i>wyplata</i>
<i>opieka</i>	<i>przykrywa</i>	<i>ściąga</i>	<i>wysterka</i>
<i>oprzędza</i>	<i>przyodziewa</i>	<i>ściera</i>	<i>wyżera</i>
<i>osika</i>	<i>puca</i>	<i>ściga</i>	<i>wżera</i>
<i>ośnieża</i>	<i>pucha</i>	<i>śmiga</i>	<i>zaciera</i>
<i>paca</i>	<i>puszcza</i>	<i>świta</i>	<i>zalewa</i>
<i>paćka</i>	<i>pyrka</i>	<i>troska</i>	<i>zamieszka</i>
<i>pała</i>	<i>pyta</i>	<i>trzaska</i>	<i>zapiska</i>
<i>papa</i>	<i>rozetka</i>	<i>tuka</i>	<i>zasuwa</i>
<i>pika</i>	<i>ruga</i>	<i>tyka</i>	<i>zdziera</i>
<i>plucha</i>	<i>sadza</i>	<i>ulewa</i>	<i>zgra</i>
<i>podlewa</i>	<i>skala</i>	<i>uzda</i>	<i>zgrywa</i>
<i>podpina</i>	<i>skuwa</i>	<i>warta</i>	<i>zlewa</i>
<i>pokrywa</i>	<i>spluwa</i>	<i>wcina</i>	<i>zmacha</i>
<i>polewa</i>	<i>splata</i>	<i>wieczerza</i>	<i>zrzyna</i>
<i>praska</i>	<i>stępia</i>	<i>współgra</i>	
<i>przechyla</i>	<i>szamota</i>	<i>wsuwa</i>	

Model podstawowy $-i(V_p-F)1+ę+a$: niewoli - niewole - niewola

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-i/ -y	3 os. lp. cz. ter.	D, C, Ms lp., D lm.
-ę	1 os. lp. cz. ter.	B lp.
-ą	3 os. 1m. cz. ter.	N lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>łódź</i>	<i>nagłośni</i>	<i>posuszy</i>
<i>gai</i>	<i>niewoli</i>	<i>soli</i>
<i>głębi</i>	<i>ostoi</i>	<i>strzępi</i>
<i>koi</i>	<i>pełni</i>	<i>swawoli</i>
<i>mszy</i>	<i>ptawi</i>	<i>woli (WOLEĆ)</i>

Model $-i(V_p-F)l+\epsilon+a+\emptyset$: burzy - burzę - burzą - burz

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-i/ -y	3 os. lp. cz. ter.	D, C, Ms lp., D lm.
-ę	1 os. lp. cz. ter.	B lp.
-ą	3 os. lm. cz. ter.	N lp.
- $\emptyset$	2 os. lp. rozk.	D lm.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>burzy</i>	<i>kruczy</i>	<i>pryczy</i>	<i>tluszczy</i>
<i>ciąży</i>	<i>kuli</i>	<i>rai</i>	<i>tuszy</i>
<i>ciszy</i>	<i>leży</i>	<i>stępi</i>	<i>warzy</i>
<i>dyszy</i>	<i>ośnieży</i>	<i>suszy</i>	
<i>głuszy</i>	<i>pali</i>	<i>szczerzy</i>	

b) dla tematów zawierających alternację *o : ó*:

<i>kloni</i>	<i>świni</i>
<i>rozmnoży</i>	<i>zbroi</i>

Model $-i(V_p-F)l+\emptyset$: podusi - podus

Jedyny przykład:

podusi

Model $-i(V_p-F)l+\emptyset+a$: sobiepani - sobiepań - sobiepania

Jedyny przykład:

sobiepani

Model podstawowy $-e(V_p-F)l+\epsilon+a$: skrobie - skrobień - skrobia

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-e	3 os. lp. cz. ter.	M, B, W lm.
-ę	1 os. lp. cz. ter.	B lp.
-ą	3 os. lm. cz. ter.	N lp.

Przykłady:

<i>nadzieje</i>	<i>paple</i>	<i>skrobie</i>	<i>złaje</i>
<i>kole</i>	<i>paple</i> (M odm. jak F)	<i>zawieje</i>	

Model $-e(V_p-F)1+\acute{e}+a+\emptyset$: szyje - szyję - szyją - szyi

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-e	3 os. lp. cz. ter.	M, B, W lm.
-ę	1 os. lp. cz. ter.	B lp.
-ą	3 os. lm. cz. ter.	N lp.
-∅	2 os. lp. rozk.	D lm.

Przykłady:

<i>baje</i> (BAJAĆ)	<i>sieje</i> (SIAĆ)	<i>wieje</i> (WIAĆ)
<i>osnuje</i> (OSNUĆ)	<i>staje</i> (STAJAĆ)	<i>zorze</i> (ZORĄĆ)
<i>pasze</i> (PASĄĆ)	<i>staje</i> (STAWAĆ)	
<i>pluje</i> (PLUĆ)	<i>szyje</i> (SZYĆ)	

Model $-e(V_p-F)1$: dźwignie

Przykłady:

<i>bodnie</i> (BODNAĆ)	<i>płatnie</i> (PŁATNAĆ)
<i>dźwignie</i> (DŻWIGNAĆ)	<i>przryźnie</i> (PRZYRZNAĆ)
<i>gorzknie</i> (GORZKNAĆ)	<i>zapadnie</i> (ZAPAŚĆ)
<i>kole</i> (KŁUĆ)	<i>ziębnie</i> (ZIĘBNAĆ)
<i>łęgnie</i> (ŁĘGNAĆ)	

Model $-e(V_p-F)1+\emptyset$: piecze - piecz

Przykłady:

<i>obierze</i> (OBRAĆ)
<i>piecze</i> (PIEC)
<i>sprzęże</i> (SPRZAĆ)
<i>strzyże</i> (STRZYC)

Model podstawowy $-i(V_p-F)2+a+\emptyset$: bieli - bielą - biel

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-i	3 os. lp. cz. ter.	D, C, W, Ms lp., D lm.
-ą	3 os. lm. cz. ter.	N lp.
-∅	2 os. lp. rozk.	M, B lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>bieli</i>	<i>czerni</i>	<i>grabieży</i>	<i>myśli</i> (-i: + M, B, W lm.)
<i>broni</i>	<i>czerwieni</i>	<i>kroczy</i>	<i>oddali</i>
<i>ciemni</i>	<i>gęśli</i>	<i>mroczy</i>	<i>odwiłży</i>

<i>otoczy</i>	<i>pogoni</i>	<i>rozświetli</i>	<i>waśni</i>
<i>piłśni</i>	<i>pomroczy</i>	<i>roztoczy</i>	<i>zieleni</i>
<i>płoni</i>	<i>poręczy</i>	<i>schroni</i>	
<i>podczzerwieni</i>	<i>pościeli</i>	<i>smyczy</i>	
<i>podścieli</i>	<i>pustoszy</i>	<i>ścieli</i>	

Model $-i(V_p-F)2+\emptyset$: żółci - żółć

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>bezpieści</i> ($\emptyset + M, B, W$ lm)	<i>kleci</i>	<i>przechylili</i>	<i>wilgoci</i>
<i>części</i>	<i>maści</i>	<i>sadzi</i>	<i>zazdrości</i>
<i>gaci</i>	<i>mości</i>	<i>szadzi</i>	<i>żłoci</i>
<i>gładzi</i>	<i>naledzi</i>	<i>uwięzi</i>	<i>żółci</i>
<i>grudzi</i>	<i>powieści</i>	<i>wieści</i>	
<i>kadzi</i>	<i>powięzi</i>	<i>więzi</i>	

b) dla tematów z alternacją *o* : *ó*:

gródzi
młódzi
powódzi
zamrozi

Model $-i(V_p-F)2+a$: kotwi - kotwią

Jedyny przykład:

kotwi

Model podstawowy $-e(V_p-F)2+a+\emptyset$: pościele - pościelą - pościel

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-e	3 os. lp. cz. ter.	M, B, W lm.
-ą	3 os. lm. cz. ter.	N lp.
- $\emptyset$	2 os. lp. rozk.	M, B lp.

Przykłady:

pościele (POŚLAĆ)
roztaje (ROZTAJAĆ)
rozwieje (ROZWIĄĆ)

Model $-e(V_p-F)2+a$: sprzedaje - sprzedaja

Jedyny przykład:

sprzedaje (SPRZEDAWAĆ)

Model $-e(V_p-F)2+\emptyset$: ciecze - cieczz

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>ciecz</i> (CIEC)	<i>pleć</i> (PLEŚĆ)	<i>toń</i> (TONAĆ)
<i>kladź</i> (KŁAŚĆ)	<i>płoń</i> (PŁONAĆ)	<i>zamić</i> (ZAMIEŚĆ)
<i>odsiecz</i> (ODSIEC)	<i>przystań</i> (PRYZYSTANAĆ)	<i>zjedź</i> (ZJECHAĆ)
<i>oprzędź</i> (OPRZAŚĆ)	<i>ruń</i> (RUNAĆ)	

b) dla tematów z alternacją $\epsilon : \alpha$:

przeprzędź (PRZEPRZAĆ)

Model $-e(V_p-F)3$: gderze

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-e	3 os. lp. cz. ter.	C, Ms lp.

Przykłady:

<i>gderze</i>	<i>oborze</i>
<i>kapie</i>	<i>pasze</i>
<i>karze</i>	<i>przejmie</i> (PRZEJAĆ)

Model $-e(V_p-F)3+\emptyset$: chłapie - chłapp

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-e	3 os. lp. cz. ter.	C, Ms lp.
$-\emptyset$	2 os. lp. rozk.	D lm.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>chłapie</i>	<i>kapie</i>	<i>łupie</i>	<i>sypie</i>
<i>chrapie</i>	<i>klapie</i>	<i>okapie</i>	<i>szarpie</i>
<i>ciapie</i>	<i>kolebie</i>	<i>przyczepie</i>	<i>szczypie</i>
<i>ciupie</i>	<i>kopie</i>	<i>przykopie</i>	<i>wsypie</i>
<i>drapie</i>	<i>łapie</i>	<i>sapie</i>	<i>wyrypie</i>

Model $-\emptyset(V_p-F)1$: barw

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
$-\emptyset$	2 os. lp. rozk.	D lm.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>bab</i>	<i>kup</i>	<i>plaskorzeźb</i>	<i>straw</i>
<i>barw</i>	<i>kutw</i>	<i>plaw</i>	<i>stref</i>
<i>cew</i>	<i>małp</i>	<i>podpraw</i>	<i>strzęp</i>
<i>chryp</i>	<i>mam</i>	<i>podstaw</i>	<i>szczerb</i>
<i>dopraw</i>	<i>mierzw</i>	<i>pokrzyw</i>	<i>traw</i>
<i>dostaw</i>	<i>mów</i>	<i>polep</i>	<i>trąb</i>
<i>drętw</i>	<i>naczep</i>	<i>popraw</i>	<i>upraw</i>
<i>dzierżaw</i>	<i>nadstaw</i>	<i>postaw</i>	<i>ustaw</i>
<i>grab</i>	<i>nalep</i>	<i>potraw</i>	<i>wpraw</i>
<i>gurb</i>	<i>napraw</i>	<i>potrzeb</i>	<i>wypraw</i>
<i>hańb</i>	<i>nastaw</i>	<i>przekup</i>	<i>wystaw</i>
<i>jaw</i>	<i>obstaw</i>	<i>przepraw</i>	<i>wytraw</i>
<i>kap</i>	<i>odpraw</i>	<i>przyczep</i>	<i>zabaw</i>
<i>karm</i>	<i>odstaw</i>	<i>przylep</i>	<i>zapraw</i>
<i>kip</i>	<i>oliw</i>	<i>przypraw</i>	<i>zastaw</i>
<i>krew</i>	<i>opraw</i>	<i>rzeźb</i>	<i>zgrab</i>
<i>krop</i>	<i>ostaw</i>	<i>sław</i>	<i>zięb</i>
<i>krzep</i>	<i>plam</i>	<i>spraw</i>	<i>zjaw</i>
<i>kul</i>	<i>plew</i>	<i>staw</i>	<i>źmij (ŻAĆ)</i>

b) dla tematów z alternacjami:

<i>dwój</i>	<i>ozdób</i>	<i>przemów</i>	<i>wymów</i>
<i>namów</i>	<i>podmów</i>	<i>rozrób</i>	<i>zagłób</i>
<i>obmów</i>	<i>ponów</i>	<i>trój</i>	<i>zagłów</i>
<i>odnów</i>	<i>porąb (PORĄBAĆ)</i>	<i>umów</i>	

Model $-\emptyset(V_p-F)1+a$: wiedz - wiedza

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
$-\emptyset$	2 os. lp. rozk.	D lm.
$-ą$	3 os. lm. cz. ter.	N lp.

Przykłady:

wiedz (WIEDZIEĆ) *zgraj (ZGRAĆ)*

Model $-\emptyset(V_p-F)2$: podróż

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
$-\emptyset$	2 os. lp. rozk.	M, B lp.

Przykłady:

podróż (PODRÓŻYĆ)
rzecz (RZEC)
sprzedaj (SPRZEDAĆ)

Model $-\emptyset(V_p-F)2+e$: pomieć - pomiecie

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
$-\emptyset$	2 os. lp. rozk.	M, B lp.
-e	3 os. lp. cz. ter.	M, B, W lm.

Jedyny przykład:

pomieć (POMIEŚĆ)

Model $-e, -q(V_p-F)$: duszę - duszą

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-ę	1 os. lp. cz. ter.	B lp.
-ą	3 os. lm. cz. ter.	N lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>duszę</i>	<i>opiekę</i> (OPIEKAĆ)	<i>strzygę</i> (STRZYC)
<i>grodzę</i>	<i>plotę</i> (PLEŚĆ)	<i>świecę</i>
<i>kruczę</i>	<i>placę</i>	<i>tluszczę</i>
<i>kuszę</i>	<i>puszczę</i>	<i>twierdzą</i>
<i>leję</i> (LAĆ)	<i>rzekę</i> (RZEC)	<i>wodzę</i>
<i>muszę</i> (MUSIEĆ)	<i>sadzę</i>	
<i>najadę</i> (NAJECHAĆ)	<i>spiekę</i> (SPIEC)	

Model $-e, -q(V_p-F)+e$: lunę - lunie - luna

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-ę	1 os. lp. cz. ter.	B lp.
-e	3 os. lp. cz. ter.	C, Ms lp.
-ą	3 os. lm. cz. ter.	N lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>lunę</i>	<i>przerwę (PRZERWAĆ)</i>	<i>tonę</i>
<i>minę</i>	<i>przewinę</i>	<i>zadrę (ZADRZEĆ)</i>
<i>nabodę (NABÓŚĆ)</i>	<i>przywrę (PRZYWRZEĆ)</i>	<i>zajdę (ZAJŚĆ)</i>
<i>nazwę (NAZWAĆ)</i>	<i>rozednę</i>	<i>zawięję (ZAWIAĆ)</i>
<i>obejmę (OBJAĆ)</i>	<i>rwę (RWAĆ)</i>	<i>zerwę (ZERWAĆ)</i>
<i>odnę (ODAĆ)</i>	<i>ujmę (UJAĆ)</i>	<i>złaję (ZŁAJAĆ)</i>
<i>odrę (ODRZEĆ)</i>	<i>wydmę</i>	<i>zajdę (ZAJŚĆ)</i>
<i>papłę (PAPLAĆ)</i>	<i>wydrę (WYDRZEĆ)</i>	<i>znajdę (ZNALEŻĆ)</i>
<i>plonę</i>	<i>wyrwę (WYRWACĆ)</i>	

Model $-my(V_p-F)$: palmy

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-my	1 os. lm. rozk.	D lp., M, B, W lm.

Jedyny przykład:

palmy

Model $-my(V_p-F)+m$: dam - damy

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-m	1 os. lp. cz. ter.	D lm.
-my	1 os. lm. cz. ter.	D lp., M, B, W lm.

Przykłady:

dam
mam

Model *-Vcie*(V_p-F): dacie

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-cie	2 os. lm. cz. ter.	C, Ms lp.

Przykłady:

<i>cykacie</i>	<i>pałacie</i>
<i>dacie</i>	<i>trąbicie</i>
<i>macie</i>	

Model *-Ccie*(V_p-F)1: babcie

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-cie	2 os. lm. rozk.	M, B, W lm.

Przykłady:

<i>babcie</i>	<i>łapcie</i>
<i>lubicie</i>	<i>mamcie</i>

Model *-Ccie*(V_p-F)2: paście

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-cie	2 os. lm. rozk.	C, Ms lp.

Przykłady:

<i>paście</i>	<i>szczypcie</i>
<i>poduście</i>	<i>uczcie</i>
<i>puszcie</i>	

Model *-a*(V_p-N): cacka

K	czasownik	rzeczownik r. n.
-a	3 os. lp. cz. ter.	D lp., M, B, W lm.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

a) dla rzeczowników N w M lp. zakończonych na *-o*:

<i>cacka</i>	<i>łyka</i>	<i>siodła</i>
<i>ciacha</i>	<i>ogniwa</i>	<i>uda</i>
<i>kielzna</i>	<i>pęta</i>	<i>zerka</i>
<i>lata</i>	<i>sidła</i>	

b) dla rzeczowników N w M lp. zakończonych na -e:

<i>mienia</i>	<i>prucia</i>	<i>zagęstwia</i>
<i>naświetla</i>	<i>przyłacza</i>	<i>zagłębia</i>
<i>oblicza</i>	<i>przymierza</i>	<i>zakrzewia</i>
<i>obrzeża</i>	<i>przysłania</i>	<i>zalesia</i>
<i>osiedla</i>	<i>ślipia</i>	<i>zawała</i>
<i>podcienia</i>	<i>zabrania</i>	<i>złącza</i>
<i>poniża</i>	<i>zacienia</i>	

c) dla rzeczowników N w M lp. zakończonych na -ę:

wymienia

Model -i(V_p-N): łączy

K   czasownik   rzeczownik r. n.
-i /-y   3 os. lp. cz. ter.   D Im.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>łączy</i>	<i>pieni</i>	<i>poprzeczy</i>	<i>zakrzewi</i>
<i>młodzi</i>	<i>podgrodzi</i>	<i>przyłaczy</i>	<i>zalesi</i>
<i>nadwozi</i>	<i>podłoży</i>	<i>przymierzy</i>	<i>zamroczy</i>
<i>naświetli</i>	<i>podsadzi</i>	<i>przymorzy</i>	<i>zatoczy</i>
<i>obrzeży</i>	<i>podwiesi</i>	<i>stoczy</i>	<i>zawałi</i>
<i>okoli</i>	<i>podwodzi</i>	<i>zacieni</i>	<i>zboczy</i>
<i>omroczy</i>	<i>podwozi</i>	<i>zaciszy</i>	<i>złączy</i>
<i>osiedli</i>	<i>pomorzy</i>	<i>zagęstwi</i>	<i>złoży</i>
<i>otoczy</i>	<i>poniży</i>	<i>zagłębi</i>	<i>zmroczy</i>

Model -e(V_p-N)I: pierze

K   czasownik   rzeczownik r. n.
-e   3 os. lp. cz. ter.   M, B, W lp.

Przykłady:

pierze (PRAĆ)
podpasze (PODPASAĆ)
poniże (PONIZAĆ)
przyczecze (PRZERZEC)

Model $-e(V_p-N)I+\emptyset$: nastanie - nastań

K	czasownik	rzeczownik r. n.
-e	3 os. lp. cz. ter.	M, B, W lp.
- $\emptyset$	2 os. lp. rozk.	D lm.

Przykłady:

<i>dostanie</i> (DOSTAĆ)	<i>pozostanie</i>	<i>wydostanie</i>
<i>nastanie</i>	<i>przedostanie</i>	<i>zaprzestanie</i>
<i>obstanie</i>	<i>przestanie</i>	<i>zastanie</i>
<i>odstanie</i>	<i>przystanie</i>	<i>zmarłychwstanie</i>
<i>ostanie</i>	<i>stanie</i> (STANAĆ)	<i>zostanie</i>
<i>poprzestanie</i>	<i>ustanie</i>	
<i>powstanie</i>	<i>wstanie</i>	

Model $-e(V_p-N)2$: kinie

K	czasownik	rzeczownik r.n.
-e	3 os. lp. cz. ter.	Ms lp.

Przykłady:

kinie (KINAĆ)
kole (KŁUĆ)
runie (RUNAĆ)
żebrze (ŻEBRAĆ)

Model $-ę(V_p-N)$: karłę

K	czasownik	rzeczownik r. n.
-ę	1 os. lp. cz. ter.	M, B, W lp.

Model jest śladowo produktywny dla par leksemów KARŁĘ - KARLIĆ.

Przykłady:

<i>bliźnię</i>	<i>gołębię</i>	<i>*malpię</i>
<i>bocianię</i>	<i>indyczę</i>	<i>sowie</i>
<i>*capię</i>	<i>karłę</i>	<i>*zwierzę</i>
<i>cielę</i>	<i>kocię</i>	<i>źrebię</i>
<i>chłopię</i>	<i>*kruczę</i>	
<i>diabłę</i>	<i>*kurczę</i>	
<i>gawronię</i>	<i>*łapię</i>	

Model $-\emptyset(V_p-N)$: łóż

K	czasownik	rzeczownik r. n.
$-\emptyset$	2 os. lp. rozk.	D lm.

Model jest nieproduktywny.
Przykłady:

<i>łóż</i>	<i>oblicz</i>	<i>wesel</i>
<i>mórz</i>	<i>praw</i>	<i>złącz</i>
<i>naczyń</i>	<i>szczęść</i>	<i>złóż</i>

Model $-Vcie(V_p-N)$: śmiecie

K	czasownik	rzeczownik r. n.
$-cie$	2 os. lm. cz. ter.	M, B, W lp.

Jedyny przykład:

śmiecie

Model $-Ccie(V_p-N)$: palcie

K	czasownik	rzeczownik r. n.
$-cie$	2 os. lm. rozk.	Ms lp.

Przykłady:

mieście
palcie

Model $-i(V_p-P)$: gęśli

K	czasownik	rzeczownik <i>blp</i>
$-i$	3 os. lp. cz. ter.	D lm.

Przykłady:

<i>gaci</i>	<i>podwoi</i>
<i>gęśli</i>	<i>wątpi</i>
<i>grabi</i>	

Model $-e(V_p-P)$: dzieje

K	czasownik	rzeczownik <i>blp</i>
-e	3 os. lp. cz. ter.	M, B, W lm.

Przykłady:

dzieje (DZIAĆ)
pomyje (POMYĆ)
szarpie (SZARPAĆ)

Model $-\emptyset(V_p-P)$: dyb

K	czasownik	rzeczownik <i>blp</i>
$-\emptyset$	2 os. lp. rozk.	D lm.

Przykłady:

człap (CZŁAPAC)
dyb (DYBAC)
otrąb (OTRĄBIĆ)

Model $-em, -\emptyset, -y(V_i-M)$: działem - dział - działały

K	czasownik	rzeczownik r. m.
$-(i)em$	1 os. lp. r.m. cz. prz.	N lp.
$-(i)\emptyset$	3 os. lp. r.m. cz. prz.	M, B lp.
$-(i)y$	3 os. lm. r. niem.-os. cz. prz.	M, B, W lm.

Przykłady:

<i>działem</i>	<i>ośmiałem</i>	<i>tyłem</i>
<i>miałem</i>	<i>podziałem</i>	<i>zwałem</i>
<i>nadziałem</i>	<i>przetrwiałem</i>	<i>zulem</i>

Model $-i(V_i-M)$: żuli

K	czasownik	rzeczownik r. m.
$-(l)i$	3 os. lm. r. m.-os. cz. prz.	D lm.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>kisieli</i>	<i>kowali</i>	<i>śmierdzieli</i>	<i>żuli</i>
<i>kopali</i>	<i>narwali</i>	<i>twardzieli</i>	

b) dla tematów M zawierających *e* ruchome:

nikli (NIKNAĆ)

Model $-\emptyset, -a, -o, -y(V_1-F)$: jąkał - jąkała - jąkało - jąkały

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-(t)∅	3 os. lp. r.m. cz. prz.	D lm.
-(t)a	3 os. lp. r.ż. cz. prz.	M lp.
-(t)o	3 os. lp. r.n. cz. prz.	W lp.
-(t)y	3 os. lm. r. niem.-os. cz. prz.	D lp., M, B, W lm.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>babral</i>	<i>gwazdał</i>	<i>pomagał</i>
<i>bazgrał</i>	<i>guzdrała</i>	<i>popijał</i>
<i>gderał</i>	<i>jąkał</i>	<i>smykała</i>
<i>gegał</i>	<i>krzykał</i>	<i>skul</i>
<i>gorzał</i> (GORZEĆ)	<i>pił</i>	<i>spal</i>
<i>grzebał</i>	<i>piszczał</i> (PISZCZEĆ)	<i>żył</i>

Model $-a, -o, -y(V_1-F)$: miotła - miotło - miotły

Model jest szczątkowo produktywny dla par leksemów typu: POMAGAĆ - POMAGAŁA.

Przykłady:

* <i>Capała</i>	<i>miotła</i> (MIEŚĆ)
* <i>Czekała</i>	* <i>Opierała</i>
* <i>Dopierała</i>	* <i>Pierzchała</i>
* <i>Drapała</i>	* <i>Ruchała</i>

Model $-i(V_1-F)$: piszczeli

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-(l)i	3 os. lm. r. m.-os. cz. prz.	D, C, Ms lp., (D lm.)

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>dali</i>	<i>kopali</i>	<i>narośli</i> (NAROSNAĆ)	<i>szli</i> (IŚĆ)
<i>gorzeli</i>	<i>lali</i>	<i>piszczeli</i>	<i>zgorzeli</i>
<i>jedli</i> (JEŚĆ)	<i>marli</i> (MRZEĆ)	<i>pogorzeli</i>	<i>ziębli</i> (ZIEBNAĆ)
<i>kipieli</i>	<i>odrośli</i> (ODROSNAĆ)	<i>stali</i>	

Model $-\emptyset, -em, -a, -o(V_1-N)$: czekał - czekałem - czekała - czekało

K	czasownik	rzeczownik r. n.
-(ł)∅	3 os. lp. r.m. cz. prz.	D lm.
-(ł)em	1 os. lp. r. m. cz. prz.	N lp.
-(ł)a	3 os. lp. r.ż. cz. prz.	D lp., M, B, W lm.
-(ł)o	3 os. lp. r.n. cz. prz.	M, B, W lp.

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>czekał</i> (CZEKAĆ)	<i>pomiotł</i> (POMIEŚĆ)
<i>dział</i> (DZIAŁO)	<i>rył</i> (RYĆ)
<i>jadł</i> (JEŚĆ)	<i>sprzęgł</i> (SPRZAĆ)
<i>legł</i> (LEC)	<i>tarł</i> (TRZEĆ)
<i>padł</i> (PAŚĆ)	<i>żarł</i> (ŻREĆ)
<i>piekł</i> (PIEC)	

Model (V_0-F) : golono

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-o	bezosobnik	W lp.

Przykłady:

<i>golono</i>	<i>parto</i>	<i>pluto</i>
<i>grzano</i>	<i>pasto</i>	<i>pokuto</i>
<i>jęto</i>	<i>piano</i>	<i>polano</i>
<i>mięto</i>	<i>pięto</i>	<i>tarto</i>

Model (V_0-N) : siano

K	czasownik	rzeczownik r. n.
-o	bezosobnik	M, B, W lp.

Przykłady:

miano
myto
piano
przędziano
siano
wiano
żyto

Model -ć(V_ę-N): gnić

K	czasownik	rzeczownik r. n. (gerundium)
-ć	bezokolicznik	D Im.

Model jest produktywny dla par leksemów typu GNIĆ - GNICIE.
Przykłady:

<i>bić</i>	<i>nakryć</i>	<i>ozuć</i>	<i>pożyć</i>
<i>być</i>	<i>napsuć</i>	<i>ożyć</i>	<i>pójść</i>
<i>czuć</i>	<i>nasnuć</i>	<i>pić</i>	<i>pruć</i>
<i>dobić</i>	<i>naszczuć</i>	<i>pluć</i>	<i>przebić</i>
<i>dobyć</i>	<i>naszyć</i>	<i>pobić</i>	<i>przebyć</i>
<i>dojść</i>	<i>nazuć</i>	<i>pobyć</i>	<i>przeczuć</i>
<i>domyć</i>	<i>obejść</i>	<i>poczuć</i>	<i>przegnić</i>
<i>dopić</i>	<i>obić</i>	<i>podbić</i>	<i>przejść</i>
<i>dosnuć</i>	<i>obić</i>	<i>podejść</i>	<i>przekłuć</i>
<i>doszyć</i>	<i>obkuć</i>	<i>podkuć</i>	<i>przekryć</i>
<i>dotruć</i>	<i>obmyć</i>	<i>podmyć</i>	<i>przekuć</i>
<i>dożyć</i>	<i>obszyć</i>	<i>podpić</i>	<i>przemyc</i>
<i>dożyć</i>	<i>obuć</i>	<i>podryć</i>	<i>przepić</i>
<i>drożyć</i>	<i>obwić</i>	<i>podszczuć</i>	<i>przepruć</i>
<i>duć</i>	<i>odbić</i>	<i>podszyc</i>	<i>przeryć</i>
<i>gnić</i>	<i>odczuć</i>	<i>podtruć</i>	<i>przesnuć</i>
<i>iść</i>	<i>odkryć</i>	<i>podtyć</i>	<i>przeszyć</i>
<i>kłuć</i>	<i>odkuć</i>	<i>podwyć</i>	<i>przewić</i>
<i>knuć</i>	<i>odmyć</i>	<i>pognić</i>	<i>przeżuć</i>
<i>kryć</i>	<i>odpić</i>	<i>pokłuć</i>	<i>przeżyć</i>
<i>kuć</i>	<i>odpruć</i>	<i>pokryć</i>	<i>przybić</i>
<i>myć</i>	<i>odszyć</i>	<i>pokuć</i>	<i>przybyć</i>
<i>nabić</i>	<i>odtruć</i>	<i>pomuć</i>	<i>przyjść</i>
<i>nabyć</i>	<i>odżuć</i>	<i>popić</i>	<i>przykryć</i>
<i>nadbić</i>	<i>odżyć</i>	<i>popluć</i>	<i>przykuć</i>
<i>nadbiec</i>	<i>okrzyć</i>	<i>popruć</i>	<i>przypić</i>
<i>nadejść</i>	<i>okrzyć</i>	<i>popsuć</i>	<i>przysnuć</i>
<i>nadpić</i>	<i>okuć</i>	<i>porzyć</i>	<i>przyszyć</i>
<i>nadpruć</i>	<i>okuć</i>	<i>posnuć</i>	<i>przytruć</i>
<i>nadpsuć</i>	<i>omyć</i>	<i>poszczuć</i>	<i>przytyć</i>
<i>nadużyć</i>	<i>opić</i>	<i>poszyć</i>	<i>psuć</i>
<i>nagniść</i>	<i>osnuć</i>	<i>potruć</i>	<i>rozbić</i>
<i>najść</i>	<i>oszyć</i>	<i>powić</i>	<i>rozgnić</i>
<i>najść</i>	<i>otruć</i>	<i>powić</i>	<i>rozkuć</i>
<i>nakłuć</i>	<i>owić</i>	<i>pożyć</i>	<i>rozkrzyć</i>

<i>rozkuć</i>	<i>ujść</i>	<i>wyczuć</i>	<i>zakryć</i>
<i>rozmyć</i>	<i>ukłuć</i>	<i>wyć</i>	<i>zakuć</i>
<i>rozpić</i>	<i>uknuć</i>	<i>wydobyc</i>	<i>zapić</i>
<i>rozpowić</i>	<i>ukryć</i>	<i>wygnić</i>	<i>zapluć</i>
<i>rozpruć</i>	<i>ukuć</i>	<i>wyjsć</i>	<i>zapruć</i>
<i>rozryć</i>	<i>umyć</i>	<i>wykluć</i>	<i>zarzyć</i>
<i>rozsnuć</i>	<i>upić</i>	<i>wykrzyć</i>	<i>zasnuć</i>
<i>rozszyc</i>	<i>upowić</i>	<i>wykuć</i>	<i>zaszczuć</i>
<i>rozwić</i>	<i>usnuć</i>	<i>wymyć</i>	<i>zatruc</i>
<i>rozzuć</i>	<i>uszczyć</i>	<i>wypić</i>	<i>zawyc</i>
<i>rozżuć</i>	<i>uszyc</i>	<i>wypluć</i>	<i>zażyć</i>
<i>ryć</i>	<i>utyć</i>	<i>wypluć</i>	<i>zbić</i>
<i>skłuć</i>	<i>uwić</i>	<i>wypruć</i>	<i>zdobyć</i>
<i>skryć</i>	<i>użyć</i>	<i>wypsuć</i>	<i>zejść</i>
<i>skuć</i>	<i>wbić</i>	<i>wryć</i>	<i>zepsuć</i>
<i>snuć</i>	<i>wejsć</i>	<i>wysnuć</i>	<i>zesnuć</i>
<i>spić</i>	<i>weszyc</i>	<i>wyszczuć</i>	<i>zemuć</i>
<i>spowić</i>	<i>wić</i>	<i>wyszyć</i>	<i>zgnić</i>
<i>spożyć</i>	<i>wkłuć</i>	<i>wywyć</i>	<i>zmyć</i>
<i>spruć</i>	<i>wkuć</i>	<i>wyzyć</i>	<i>zryć</i>
<i>struć</i>	<i>wpić</i>	<i>wyżyć</i>	<i>zszyc</i>
<i>szyc</i>	<i>wryć</i>	<i>wzejść</i>	<i>zużyć</i>
<i>truć</i>	<i>współgrać</i>	<i>wzuc</i>	<i>zżuć</i>
<i>tyć</i>	<i>współprzeżyć</i>	<i>zabić</i>	<i>żuć</i>
<i>ubić</i>	<i>współżyć</i>	<i>zaczuć</i>	<i>żyć</i>
<i>ubyć</i>	<i>wszyc</i>	<i>zagnić</i>	
<i>uczuc</i>	<i>wybić</i>	<i>zajść</i>	
<i>ugnić</i>	<i>wybyć</i>	<i>zakłuć</i>	

Model *-ec*(V_ε-M): ocięc

K	czasownik	rzeczownik r. m.
-ec	bezokolicznik	M, (B) lp.

Przykłady:

ocięc
osiec'
piec"
pocięc"
podlec
zapięc"

Model *-ec*(V_ε-F): lec

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-ec	bezokolicznik	D lm.

Jedyny przykład:

lec

Model *-ć*(V_ε-F): powieść

K	czasownik	rzeczownik r. ż.
-ć	bezokolicznik	M lp.

Przykłady:

<i>brać</i>	<i>postać</i>	<i>wić</i>
<i>napaść</i>	<i>powieść</i>	<i>wieść</i>
<i>paść</i>	<i>przepaść</i>	<i>zapaść</i>

3.2. Modele homonimicznych form czasownika i przymiotnika

Model *-i*(V_p-Adj)1+ą: byczy - bycza

K	czasownik	przymiotnik
-i/-y	3 os. lp. cz. ter.	1, (9)
-ą	3 os. lm. cz. ter.	8

Model wykazuje śladową produktywność dla par leksemów typu: BYCZYĆ - BYCZY.

Przykłady:

<i>anieli</i>	<i>kołędniczy</i>	<i>pośredniczy</i>	<i>trupci</i>
<i>babi</i>	<i>kozaczy</i>	<i>próżniaczy</i>	<i>uroczy</i>
<i>burlaczy</i>	<i>kruczy</i> (KRUCZEĆ)	<i>prusaczy</i>	<i>urzędniczy</i>
<i>byczy</i>	<i>kurzy</i>	<i>przewodniczy</i>	<i>wieszczycy</i>
<i>capi</i>	<i>kwoczy</i>	<i>raczy</i>	<i>woli</i>
<i>chałupniczy</i>	<i>łajdaczy</i>	<i>rolniczy</i>	<i>współzawodniczy</i>
<i>gorszy</i>	<i>malpi</i>	<i>rybaczy</i>	<i>zajęczy</i>
<i>indyczy</i>	<i>muli</i>	<i>sępi</i>	<i>zarodniczy</i>
<i>junaczy</i>	<i>pastuszy</i>	<i>sobaczy</i>	<i>zawodniczy</i>
<i>kaleczy</i>	<i>pokrzywi</i>	<i>starczy</i>	<i>zbójniczy</i>
<i>kapłoni</i>	<i>pomni</i> (POMNIEĆ)	<i>ślimaczy</i>	<i>ziębi</i>
<i>karli</i>	<i>pomniejszy</i>	<i>świeży</i>	

Model $-i(V_p\text{-Adj})_2$: brunatni

K	czasownik	przymiotnik
$-i/-y$	3 os. lp. cz. ter.	9

Model wykazuje śladową produktywność dla form par leksemów typu: BRUNATNY - BRUNATNIC.

Przykłady:

<i>bogaci</i>	<i>lubi</i>	<i>przeciści</i>	<i>smętni</i>
<i>brunatni</i>	<i>lzawi</i>	<i>przedawni</i>	<i>soltyśi</i>
<i>chudzi</i>	<i>martwi</i>	<i>przedobrzy</i>	<i>stanowi</i>
<i>chytrzy</i>	<i>mdli</i>	<i>przemądrzy</i>	<i>starzy</i>
<i>ciekawi</i>	<i>mechaci</i>	<i>przesubtelni</i>	<i>syci</i>
<i>ciepli</i>	<i>mikici</i>	<i>przesyeci</i>	<i>szczerzy</i>
<i>czerwieni</i>	<i>mokrzy</i>	<i>prześwięci</i>	<i>szczupli</i>
<i>czyści</i>	<i>nadczuli</i>	<i>przetłuści</i>	<i>szczurzy</i>
<i>doskonali</i>	<i>nagli</i>	<i>przyciemni</i>	<i>ślepi</i>
<i>drętwi</i>	<i>naiwni</i>	<i>przygrubi</i>	<i>tępi</i>
<i>drobni</i>	<i>nawodni</i>	<i>przykrzy</i>	<i>tęskni</i>
<i>garbaci</i>	<i>niecierpliwi</i>	<i>pryostrzy</i>	<i>tluści</i>
<i>goli</i>	<i>nikli</i>	<i>przytępi</i>	<i>trzeźwi</i>
<i>jarzy</i>	<i>nikły</i>	<i>pstrokaci</i>	<i>uczynni</i>
<i>kędzierzawi</i>	<i>okrągli</i>	<i>pstrzy</i>	<i>weseli</i>
<i>kosi</i>	<i>ostrzy</i>	<i>pulchni</i>	<i>wypukli</i>
<i>kosmaci</i>	<i>pełni</i>	<i>puści</i>	<i>wysmukli</i>
<i>koszławi</i>	<i>plugawi</i>	<i>radzi</i>	<i>zawodni</i>
<i>krwawi</i>	<i>pochyli</i>	<i>różni</i>	<i>zieleni</i>
<i>krzywi</i>	<i>podli</i>	<i>różowi</i>	<i>znajomi</i>
<i>kudłaci</i>	<i>podławi</i>	<i>rzewni</i>	<i>żółci</i>
<i>kulawi</i>	<i>ponurzy</i>	<i>sini</i>	<i>żywi</i>
<i>kusi</i>	<i>powinowaci</i>	<i>siwi</i>	
<i>lodowaci</i>	<i>prawi</i>	<i>skąpi</i>	

Model $-a(V_p\text{-Adj})_2$: bydłęca

K	czasownik (-ić/-yć)	przymiotnik
$-ą$	3 os. lm. cz. ter.	8

Przykłady:

<i>bydłęca</i>	<i>płatną (PLATNAĆ)</i>	<i>sierocą</i>	<i>zastaną (ZASTAĆ)</i>
<i>czczą (CZCIĆ)</i>	<i>płatną (PŁONAĆ)</i>	<i>ustaną (USTAĆ)</i>	
<i>kopną (KOPNAĆ)</i>	<i>potniejszą</i>	<i>walną (WALNAĆ)</i>	
<i>palną (PALNAĆ)</i>	<i>potną (POCIAĆ)</i>	<i>wrażą (WRAZIĆ)</i>	

Model $-a(V_p\text{-Adj})$: pomniejsza

K	czasownik	przymiotnik
-a	3 os. lp. cz. ter.	6

Model jest nieproduktywny.

Przykłady:

<i>jedna</i>	<i>przycicha</i>	<i>zakuta</i>
<i>ma</i>	<i>równa</i>	<i>zawita</i>
<i>nasza</i>	<i>starcza</i>	
<i>pomniejsza</i>	<i>warta</i>	
<i>powita</i>	<i>wraża</i>	

Model $-e(V_p\text{-Adj})+a$: kwocze - kwoczą

K	czasownik	przymiotnik
-e	3 os. lp. cz. ter.	3
-ą	3 os. lm. cz. ter.	8

Przykłady:

capie
kwocze (KWOKAĆ)

Model $-ej(V_p\text{-Adj})$: baraniej

K	czasownik	przymiotnik
-ej	2 os. lp. rozk.	7

Model o produktywności wątpliwej.

Przykłady:

<i>babiej</i>	<i>gałganiej</i>	<i>osiej</i>	<i>tumaniej</i>
<i>bałwaniej</i>	<i>grabiej</i>	<i>pajęczej</i>	<i>urzędniczej</i>
<i>baraniej</i>	<i>grzybiej</i>	<i>robaczej</i>	<i>wdowiej</i>
<i>berbeciej</i>	<i>kapcaniej</i>	<i>sępiej</i>	<i>wilczej</i>
<i>capiej</i>	<i>kułaczej</i>	<i>szataniej</i>	<i>zadniej</i>
<i>chamiej</i>	<i>łajdaczej</i>	<i>szkapij</i>	<i>zajęczej</i>
<i>dębiej</i>	<i>maniaczej</i>	<i>taniej</i>	
<i>flaczej</i>	<i>olbrzymiej</i>	<i>trupiej</i>	

Model *-cie*(V_p-Adj): trzecie

K	czasownik	przymiotnik
-cie	2 os. lm. cz. ter.	5

Jedyny przykład:

trzecie

Model *-Ø*(V_p-Adj): gotów

K	czasownik	przymiotnik
-Ø	2 os. lp. rozk.	1

Przykłady:

ciekaw

gotów

żyw

Model *-e*(V_p-Adv): walnie

K	czasownik	przysłówek
-e	3 os. lp. cz. ter.	stopień równy

Przykłady:

lipnie

palnie

rośnie

walnie

Model *-ej*(V_p-Adv): jaśniej

K	czasownik	przysłówek
-ej	2 os. lp. rozk.	stopień wyższy

Model jest produktywny dla par leksemów typu JAŚNIEĆ - JASNY.

Przykłady:

amarantowiej

beżowiej

brązowiej

chciwiej

apatyczniej

biedniej

brudniej

chłodniej

banalniej

bielej

brunatniej

chmurniej

bezczelniej

błękitniej

bujniej

chromiej

bezwładniej

bogaciej

bystrzej

chropowaciej

<i>chudziej</i>	<i>grubiej</i>	<i>metafizyczniej</i>	<i>potężniej</i>
<i>chytrzej</i>	<i>grymasniej</i>	<i>mętniej</i>	<i>potulniej</i>
<i>chyżej</i>	<i>grzeczniej</i>	<i>mężniej</i>	<i>potworniej</i>
<i>ciemniej</i>	<i>guzowaciej</i>	<i>mialczej</i>	<i>poważniej</i>
<i>cieniej</i>	<i>hardziej</i>	<i>mizerniej</i>	<i>powolniej</i>
<i>cieplej</i>	<i>infantylniej</i>	<i>mocniej</i>	<i>powszechniej</i>
<i>ciężej</i>	<i>intensywniej</i>	<i>modniej</i>	<i>pozytywniej</i>
<i>cudaczniej</i>	<i>jałowiej</i>	<i>modrzej</i>	<i>praktyczniej</i>
<i>cudniej</i>	<i>jaskrawiej</i>	<i>monumentalniej</i>	<i>przejrzyszej</i>
<i>cwaniej</i>	<i>jaśniej</i>	<i>mroczniej</i>	<i>przystojniej</i>
<i>cyniczniej</i>	<i>jesienniej</i>	<i>naiwniej</i>	<i>przytomniej</i>
<i>czarniej</i>	<i>jędrniej</i>	<i>nędniej</i>	<i>pstrokaciej</i>
<i>czerstwiej</i>	<i>kapryśniej</i>	<i>niedoleźniej</i>	<i>pulchniej</i>
<i>czerwieniej</i>	<i>karlej</i>	<i>nieruchomiej</i>	<i>purpurowiej</i>
<i>czujniej</i>	<i>kędzierzawiej</i>	<i>nikczemniej</i>	<i>pustynniej</i>
<i>czupurniej</i>	<i>klasycznej</i>	<i>niklej</i>	<i>puściej</i>
<i>czyściej</i>	<i>kosmaciej</i>	<i>normalniej</i>	<i>rdzawiej</i>
<i>delikatniej</i>	<i>koszlawiej</i>	<i>nowocześnie</i>	<i>realniej</i>
<i>dorodniej</i>	<i>koszmarniej</i>	<i>oblej (OBLAĆ)</i>	<i>robaczywiej</i>
<i>doroślej</i>	<i>kraśniej</i>	<i>obojętniej</i>	<i>rosochaciej</i>
<i>dostatniej</i>	<i>krnąbrniej</i>	<i>odpowiedniej</i>	<i>roztropniej</i>
<i>drapieźniej</i>	<i>kruszej</i>	<i>okrągłej</i>	<i>różowiej</i>
<i>drażliwiej</i>	<i>krzywiej</i>	<i>olbrzymiej</i>	<i>rudziej</i>
<i>drętwiej</i>	<i>kulawiej</i>	<i>oporniej</i>	<i>rzewniej</i>
<i>drobniej</i>	<i>kwaśniej</i>	<i>ordynarniej</i>	<i>samodzielniej</i>
<i>drożej</i>	<i>leniwiej</i>	<i>parszywiej</i>	<i>samotniej</i>
<i>dumniej</i>	<i>letniej</i>	<i>pąsowiej</i>	<i>serowaciej</i>
<i>durniej</i>	<i>liliowiej</i>	<i>pełniej</i>	<i>siniej</i>
<i>dziczej</i>	<i>lodowaciej</i>	<i>piękniej</i>	<i>siwiej</i>
<i>dziecinniej</i>	<i>lotniej</i>	<i>plówiej</i>	<i>skromniej</i>
<i>dziwaczniej</i>	<i>ładniej</i>	<i>plyciej</i>	<i>ślabiej</i>
<i>egzotyczniej</i>	<i>łagodniej</i>	<i>pobożniej</i>	<i>smętniej</i>
<i>fantastyczniej</i>	<i>łakomiej</i>	<i>pochmurniej</i>	<i>smuklej</i>
<i>fioletowiej</i>	<i>łapczywiej</i>	<i>poczciwiej</i>	<i>smutniej</i>
<i>garbaciej</i>	<i>łysiej</i>	<i>podlej</i>	<i>soczyściej</i>
<i>gburowaciej</i>	<i>markotniej</i>	<i>pogodniej</i>	<i>srebrniej</i>
<i>głębiej</i>	<i>marniej</i>	<i>pokorniej</i>	<i>srebrzyściej</i>
<i>głodniej</i>	<i>marsowiej</i>	<i>pokraczniej</i>	<i>statecznie</i>
<i>głupiej</i>	<i>martwiej</i>	<i>ponurzej</i>	<i>subtelniej</i>
<i>gnuśniej</i>	<i>matowiej</i>	<i>popielaciej</i>	<i>surowiej</i>
<i>gorzej</i>	<i>mącznie</i>	<i>porządniej</i>	<i>swobodniej</i>
<i>granatowiej</i>	<i>mądrzej</i>	<i>posępniej</i>	<i>szafirowiej</i>
<i>groźniej</i>	<i>mdlej</i>	<i>pospoliciej</i>	<i>szarzej</i>

<i>szczuplej</i>	<i>tężej</i>	<i>widniej</i>	<i>zamoźniej</i>
<i>szkaradniej</i>	<i>tłuściej</i>	<i>widoczniej</i>	<i>zdrowiej</i>
<i>szkarłatniej</i>	<i>trzeźwiej</i>	<i>wilczej</i>	<i>zeleniej</i>
<i>szlachetniej</i>	<i>twardziej</i>	<i>wilgotniej</i>	<i>złociej</i>
<i>szpakowaciej</i>	<i>ubożej</i>	<i>wiotczej</i>	<i>złośliwiej</i>
<i>szpetniej</i>	<i>upiorniej</i>	<i>wolniej</i>	<i>zółciej</i>
<i>sztynniej</i>	<i>urzędniczej</i>	<i>wrażliwiej</i>	
<i>taniej</i>	<i>wątłej</i>	<i>wybitniej</i>	
<i>tępiej</i>	<i>weselej</i>	<i>wyraźniej</i>	

Model *-a, -y*(V_I-Adj): dojrzała - dojrzały

K	czasownik	przymiotnik
-(ł)a	3 os. lp. r. ż. cz. prz.	6
-(ł)y	3 os. lm. r. niem.-os. cz. prz.	1

Model jest bardzo produktywny dla par leksemów typu DOJRZEĆ - DOJRZAŁA.

Przykłady:

<i>dojrzała</i>	<i>odmłodziła</i>	<i>osędziła</i>	<i>poczerniała</i>
<i>doniosła (DONIEŚĆ)</i>	<i>odrętwiała</i>	<i>osępiła</i>	<i>poczerwieniła</i>
<i>nabrzmiła</i>	<i>odziczała</i>	<i>osiadła (OSIAŚĆ)</i>	<i>poddziadziła</i>
<i>nadbutwiła</i>	<i>ogłupiała</i>	<i>osierociła</i>	<i>podłysiała</i>
<i>nadczerstwiła</i>	<i>ogorzała</i>	<i>osiwiła</i>	<i>podniosła (PODNIEŚĆ)</i>
<i>nadmurszała</i>	<i>okamieniła</i>	<i>osłupiała</i>	<i>podpróchniała</i>
<i>nadpleśniła</i>	<i>okopiała</i>	<i>osowiła</i>	<i>podrdzewiała</i>
<i>nadpłowiła</i>	<i>okulała</i>	<i>osadziła</i>	<i>podrętwiała</i>
<i>nadpróchniała</i>	<i>ołysiała</i>	<i>oszałała</i>	<i>podrobniła</i>
<i>nadrzewiała</i>	<i>omdlala</i>	<i>oszpętniała</i>	<i>podrudziła</i>
<i>nadwątlala</i>	<i>omszała</i>	<i>oszroniała</i>	<i>podsiąpiła</i>
<i>naleciała</i>	<i>oniemiała</i>	<i>otępiła</i>	<i>podsiwiła</i>
<i>napęczniała</i>	<i>oparszała</i>	<i>otrzeźwiła</i>	<i>podstarzała</i>
<i>oblażała (OBLEŻĆ)</i>	<i>oparszywiła</i>	<i>owdowiła</i>	<i>podszarzała</i>
<i>obolala</i>	<i>opleśniła</i>	<i>owrzdziła</i>	<i>podtatusiała</i>
<i>obrzmiła</i>	<i>opromieniła</i>	<i>ozdowiła</i>	<i>podubożała</i>
<i>obsiadła</i>	<i>oprzała</i>	<i>ozieniła</i>	<i>podurniała</i>
<i>ocalała</i>	<i>oprzytomiała</i>	<i>pobielala</i>	<i>pogarbaciała</i>
<i>ociemniała</i>	<i>opustoszała</i>	<i>poblękitniała</i>	<i>pogłupiała</i>
<i>ociężała</i>	<i>ordzewiała</i>	<i>pobujniała</i>	<i>pograbiła</i>
<i>oczadziła</i>	<i>ropiała</i>	<i>pobutwiła</i>	<i>pogrubiła</i>
<i>odębiała</i>	<i>orosiła</i>	<i>pochłodziła</i>	<i>pojaśniała</i>
<i>odmdlala</i>	<i>osamotniała</i>	<i>pociemniała</i>	<i>pokaleczyła</i>

<i>pokamieniiała</i>	<i>przebrzmiała</i>	<i>schromiała</i>	<i>sparszywiiała</i>
<i>pokostniiała</i>	<i>przebutwiiała</i>	<i>schrypiała</i>	<i>spasożytniała</i>
<i>pokoślawiała</i>	<i>przejrzała</i>	<i>schytrzała</i>	<i>spąsowiiała</i>
<i>pokraśniiała</i>	<i>przekwaśniiała</i>	<i>scudzoziemcziała</i>	<i>spęczniiała</i>
<i>pokwaśniiała</i>	<i>przepleśniiała</i>	<i>seyniczniała</i>	<i>spiernicziała</i>
<i>poładniiała</i>	<i>przepróchniiała</i>	<i>szerniiała</i>	<i>spleśniiała</i>
<i>polysiała</i>	<i>przerdzewiała</i>	<i>szcerstwiała</i>	<i>spłomieniiała</i>
<i>pomaliała</i>	<i>przeropiała</i>	<i>szcerwieniiała</i>	<i>spłowiiała</i>
<i>pomarkotniiała</i>	<i>przerzedniiała</i>	<i>sfilistrzała</i>	<i>spłyćiiała</i>
<i>pmatowiiała</i>	<i>przetłiała</i>	<i>sfioletowiiała</i>	<i>spochmurniiała</i>
<i>pomdliała</i>	<i>przybiiała</i>	<i>sfłacziała</i>	<i>spodłiała</i>
<i>pomizerniiała</i>	<i>przyczerniiała</i>	<i>sfłoziała</i>	<i>spoganiiała</i>
<i>poniemcziała</i>	<i>przymdliała</i>	<i>sfrancuziiała</i>	<i>spokorniiała</i>
<i>poniemiała</i>	<i>przyimizerniiała</i>	<i>skalecziała</i>	<i>spolacziała</i>
<i>poniszcziała</i>	<i>przypleśniiała</i>	<i>skamieniiała</i>	<i>spolszcziała</i>
<i>popiękniiała</i>	<i>przyplowiiała</i>	<i>skapceniiała</i>	<i>spomurzała</i>
<i>popleśniiała</i>	<i>przyrdzewiała</i>	<i>skapiiała</i>	<i>spopieliała</i>
<i>popróchniiała</i>	<i>przyrudziiała</i>	<i>skarłiała</i>	<i>sporządniiała</i>
<i>pordezwiiała</i>	<i>przysiadła</i>	<i>skarłowaciiała</i>	<i>sposągowiiała</i>
<i>poróżowiiała</i>	<i>przysiwiała</i>	<i>skaszowaciiała</i>	<i>sposepniiała</i>
<i>porudziiała</i>	<i>przyszarzała</i>	<i>skatolicziała</i>	<i>spospoliciiała</i>
<i>posiniiała</i>	<i>przytliała</i>	<i>skiepściiała</i>	<i>spotężniiała</i>
<i>posiwiała</i>	<i>rozboliała</i>	<i>sklacziała</i>	<i>spotniiała</i>
<i>poskromiiała</i>	<i>rozetłiała</i>	<i>skobieciiała</i>	<i>spotulniiała</i>
<i>posłupiiała</i>	<i>rozgorzała</i>	<i>skolcziała</i>	<i>spotworniiała</i>
<i>posmutniiała</i>	<i>rozjadła (ROZJEŚĆ)</i>	<i>skolowaciiała</i>	<i>spoważniiała</i>
<i>posowiiała</i>	<i>rozkisiiała</i>	<i>skoltuniiała</i>	<i>spowolniiała</i>
<i>posrebrzała</i>	<i>rozleniwiiała</i>	<i>skompleksiiała</i>	<i>spowszechniiała</i>
<i>postarzała</i>	<i>rozpęczniiała</i>	<i>skopciiała</i>	<i>spromieniiała</i>
<i>poszarzała</i>	<i>rozploniiała</i>	<i>skorkowaciiała</i>	<i>spróchniiała</i>
<i>poszerszeniiała</i>	<i>rozsprożiała</i>	<i>skosniiała</i>	<i>spróżniacziała</i>
<i>poszpetniiała</i>	<i>rozszaliała</i>	<i>skoszłaciiała</i>	<i>sprzała</i>
<i>pośniędziiała</i>	<i>rozszaliała</i>	<i>skożuniiała</i>	<i>spsiiała</i>
<i>potaniiała</i>	<i>rozszumiiała</i>	<i>skraśniiała</i>	<i>spurpurowiiała</i>
<i>potłuściiała</i>	<i>rozitłiała</i>	<i>skretyniiała</i>	<i>spustoszała</i>
<i>potruchtłiała</i>	<i>rozitropniiała</i>	<i>skrnąbrniiała</i>	<i>spyszniiała</i>
<i>powdowiiała</i>	<i>rozwidniiała</i>	<i>skruszała</i>	<i>staniiała</i>
<i>poweseliała</i>	<i>schamiiała</i>	<i>skrzemieniiała</i>	<i>stetrycziała</i>
<i>powolniiała</i>	<i>schertłiała</i>	<i>skulfomiiała</i>	<i>stępiiała</i>
<i>pozieleniiała</i>	<i>schłńszczała</i>	<i>skwaśniiała</i>	<i>stęziała</i>
<i>pozimniiała</i>	<i>schłodniiała</i>	<i>spaniiała</i>	<i>stłiała</i>
<i>pozłociiała</i>	<i>schłopiiała</i>	<i>sparciiała</i>	<i>stopniiała</i>
<i>przała</i>	<i>schmurniiała</i>	<i>sparszała</i>	<i>storfiiała</i>

<i>struchlala</i>	<i>wypróchniała</i>	<i>zardzewiała</i>	<i>zdurniała</i>
<i>strupiała</i>	<i>wyprzala</i>	<i>zaropiała</i>	<i>zdziażdżała</i>
<i>strupieszala</i>	<i>wyprzystojniała</i>	<i>zaróżowiała</i>	<i>zdziczała</i>
<i>stumaniąła</i>	<i>wyprzyszoiciąła</i>	<i>zarudziąła</i>	<i>zdziecinniała</i>
<i>stwardniała</i>	<i>wyrozumiała</i>	<i>zarumieniąła</i>	<i>zdziwaczała</i>
<i>ściążała</i>	<i>wyrużdziała</i>	<i>zaruniała</i>	<i>zeźłała</i>
<i>ściemniała</i>	<i>wyryżala</i>	<i>zasiedziąła</i>	<i>zemdląła</i>
<i>ścieniała</i>	<i>wysrebrniała</i>	<i>zasiniąła</i>	<i>zeprzała</i>
<i>ścięczała</i>	<i>wystateczniała</i>	<i>zaskorupiała</i>	<i>zesiniąła</i>
<i>śmiała</i>	<i>wysubletniała</i>	<i>zasrebrniała</i>	<i>zeskapiąła</i>
<i>uleżała</i>	<i>wyszarzała</i>	<i>zastrupiała</i>	<i>zeskorupiała</i>
<i>wyblakła</i>	<i>wyszczuplała</i>	<i>zaśniedziąła</i>	<i>zesłupiała</i>
<i>wybledniała</i>	<i>wyszlachetniała</i>	<i>zatrupiała</i>	<i>zesmętniała</i>
<i>wyblękitniała</i>	<i>wyśliczniała</i>	<i>zatrwałdziąła</i>	<i>zesmutniała</i>
<i>wyburzała</i>	<i>wytląła</i>	<i>zawidniała</i>	<i>zesrożała</i>
<i>wydelikatniała</i>	<i>wytrzeźwiała</i>	<i>zawilgotniała</i>	<i>zestarzała</i>
<i>wydoroślała</i>	<i>wywietrzała</i>	<i>zazieleniała</i>	<i>zestateczniała</i>
<i>wyeleganciąła</i>	<i>wyzdrowiała</i>	<i>zbabiała</i>	<i>zeschczuplała</i>
<i>wyglodniała</i>	<i>wyzgrabniała</i>	<i>zbałwaniąła</i>	<i>zeszkapiąła</i>
<i>wygorzała</i>	<i>wyzimniała</i>	<i>zbaraniała</i>	<i>zeszkaradniała</i>
<i>wygrzeczniała</i>	<i>wzniosła (WZNIEŚĆ)</i>	<i>zbękarciąła</i>	<i>zeszkląła</i>
<i>wyjałowiała</i>	<i>zabiełała</i>	<i>zbiedniała</i>	<i>zeszlachetniała</i>
<i>wykipiała</i>	<i>zablękitniała</i>	<i>zbiełała</i>	<i>zeszmaciąła</i>
<i>wyleniała</i>	<i>zachorzała</i>	<i>zbliznowaciąła</i>	<i>zeszpakowaciąła</i>
<i>wyładniała</i>	<i>zachromiała</i>	<i>zblękitniała</i>	<i>zeszpetniała</i>
<i>wyfysiała</i>	<i>zaciemniała</i>	<i>zbołszewiczała</i>	<i>zesztywniała</i>
<i>wymądrzała</i>	<i>zaczadziąła</i>	<i>zborzuczala`</i>	<i>ześluzowiała</i>
<i>wymężniała</i>	<i>zaczerniała</i>	<i>zbrązowiała</i>	<i>zeświecczała</i>
<i>wymizerniała</i>	<i>zaczzerwieniąła</i>	<i>zbrudniała</i>	<i>zetlała</i>
<i>wymłodniała</i>	<i>zadrobniąła</i>	<i>zbrunatniała</i>	<i>zewstrętniała</i>
<i>wynędzniąła</i>	<i>zagorzała</i>	<i>zburzała</i>	<i>zewwierzęciąła</i>
<i>wyniosła (WYNIEŚĆ)</i>	<i>zajaśniała</i>	<i>zburżuazyjniąła</i>	<i>zgałganiąła</i>
<i>wynowocześniała</i>	<i>zakamieniąła</i>	<i>zbutwiała</i>	<i>zgapiąła</i>
<i>wyogromniała</i>	<i>zakraśniała</i>	<i>zbydłęciąła</i>	<i>zgarbaciąła</i>
<i>wyokrągląła</i>	<i>zakulała</i>	<i>zdelikatniała</i>	<i>zgeśtniała</i>
<i>wyolbrzymiała</i>	<i>zakwaśniała</i>	<i>zdębiąła</i>	<i>zgliwiała</i>
<i>wypiękniąła</i>	<i>zamodrzała</i>	<i>zdostojniąła</i>	<i>zgląbiąła</i>
<i>wyploniała</i>	<i>zaniemiała</i>	<i>zdowcipniąła</i>	<i>zglodniąła</i>
<i>wypłowiąła</i>	<i>zaparszywiała</i>	<i>zdrewniała</i>	<i>zglupiała</i>
<i>wypobożniąła</i>	<i>zapleśniała</i>	<i>zdrętwiała</i>	<i>zgnuśniąła</i>
<i>wypogodniąła</i>	<i>zapotniąła</i>	<i>zdrobniąła</i>	<i>zgorzała</i>
<i>wypopieląła</i>	<i>zaprzała</i>	<i>zdrożała</i>	<i>zgorzkniała</i>
<i>wyporzadniała</i>	<i>zapyziąła</i>	<i>zdumiała</i>	<i>zgrabiała</i>

<i>zgranatowała</i>	<i>zmarniała</i>	<i>znieszczeniła</i>	<i>zsiwała</i>
<i>zgrubiła</i>	<i>zmarwiła</i>	<i>zniewieściła</i>	<i>zsuoczniła</i>
<i>zgrzeczniała</i>	<i>zmatowała</i>	<i>zniewolniczała</i>	<i>zsurowiała</i>
<i>zgrzybiła</i>	<i>zmaźrzała</i>	<i>znikczemniła</i>	<i>zszarzała</i>
<i>zhardziła</i>	<i>zmechaciła</i>	<i>zniszczała</i>	<i>zszerszeniła</i>
<i>zidiociła</i>	<i>zmechowaciła</i>	<i>zobojeźniła</i>	<i>zubożała</i>
<i>zjałowiła</i>	<i>zmętniała</i>	<i>zogromniła</i>	<i>zurzędniczała</i>
<i>zjaśniła</i>	<i>zmężniła</i>	<i>zolbrzymiała</i>	<i>zwapniała</i>
<i>zjęczała</i>	<i>zmieszczaniła</i>	<i>zordynowała</i>	<i>zwałła</i>
<i>zjędrniła</i>	<i>zmizerniała</i>	<i>zrakowaciła</i>	<i>z wielokrotniała</i>
<i>zleniwiła</i>	<i>zmłodniła</i>	<i>zramolała</i>	<i>zwiętrzała</i>
<i>zliliwiła</i>	<i>zmodniała</i>	<i>zrogowaciła</i>	<i>zwilgotniała</i>
<i>zliszajowaciła</i>	<i>zmodrzała</i>	<i>zropiała</i>	<i>zwiotczała</i>
<i>złodniła</i>	<i>zmrocniła</i>	<i>zrozumiała</i>	<i>zwałkniła</i>
<i>złodowaciła</i>	<i>zmulła</i>	<i>zrózowiła</i>	<i>zwodniała</i>
<i>złagodniła</i>	<i>zmurzała</i>	<i>zrubaszniła</i>	<i>zwołniała</i>
<i>złajdaczała</i>	<i>zmuzułmianiała</i>	<i>zrudziła</i>	<i>zwołgarniała</i>
<i>złycała</i>	<i>znędzniła</i>	<i>zruszczała</i>	<i>zwyrodniała</i>
<i>złykowaciła</i>	<i>zniebieszczała</i>	<i>zrutyniała</i>	<i>zzieleniała</i>
<i>złysiała</i>	<i>zniebieściła</i>	<i>zrzedniła</i>	<i>zżółkniła</i>
<i>zmałała</i>	<i>zniedoleźniła</i>	<i>zserowiała</i>	
<i>zmaniaczała</i>	<i>zniemczała</i>	<i>zsiadła (ZSIAŚĆ)</i>	
<i>zmarkotniała</i>	<i>znieruchomiała</i>	<i>zsiniała</i>	

Model $-a, -y(V_I-Adj)+i$: podpuchła - podpuchły - podpuchli

K	czasownik	przymiotnik
-(t)a	3 os. lp. r. ż. cz. prz.	6
-(t)y	3 os. lm. r. niem.-os. cz. prz.	1
-(l)i	3 os. lm. r.m.-os. cz. prz.	9

Model jest produktywny dla par leksemów typu: **PODPUCHNAĆ - PODPUCHŁY**.

Bezokolicznik tworzy się według następujących zasad: C + *-nąć*, V + *-ć*.

Przykłady:

a) dla tematów bez alternacji:

<i>biegła</i>	<i>czuła</i>	<i>nabiegła</i>	<i>nadmarzła</i>
<i>była</i>	<i>dbała</i>	<i>nabrzękła</i>	<i>nadstygła</i>
<i>bywała</i>	<i>dostała</i>	<i>naciekła</i>	<i>nadwiędła</i>
<i>chrypla</i>	<i>dościęła</i>	<i>nadbiegła</i>	<i>namarzła</i>
<i>ciekła</i>	<i>dotrwała</i>	<i>nadgnęła</i>	<i>namiękła</i>

<i>namokła</i>	<i>owiedła</i>	<i>przełękła</i>	<i>przywykła</i>
<i>nawykła</i>	<i>oziębła</i>	<i>przemarzła</i>	<i>przyżółkła</i>
<i>nikła</i>	<i>padła</i> (PAŚĆ)	<i>przemiękła</i>	<i>rozleniwiała</i>
<i>obciekła</i>	<i>pobielata</i>	<i>przemokła</i>	<i>rozmokła</i>
<i>obeschła</i>	<i>pobladała</i>	<i>przepadła</i>	<i>rozpękła</i>
<i>obmarzła</i>	<i>poblakła</i>	<i>przerastała</i>	<i>rozpuchła</i>
<i>obmokła</i>	<i>pobrzękła</i>	<i>przerzedła</i>	<i>roztajała</i>
<i>obrzękła</i>	<i>pochrypla</i>	<i>przeschła</i>	<i>rozwlekła</i> (ROZWLEC)
<i>obrzydła</i>	<i>pochudła</i>	<i>przeziakła</i>	<i>schrypla</i>
<i>obstązgała</i>	<i>pocierpła</i>	<i>przestała</i>	<i>skrzepla</i>
<i>obtajala</i>	<i>poczerniała</i>	<i>przeszła</i> (PRZEJŚĆ)	<i>spadła</i> (SPAŚĆ)
<i>obumarła</i>	<i>podeszła</i> (PODEJŚĆ)	<i>prześmiardła</i>	<i>spelzła</i>
<i>ochrypla</i>	<i>podgniała</i>	<i>przewiedła</i>	<i>spiekła</i> (SPIEC)
<i>ociekła</i>	<i>podległa</i>	<i>przewlekła</i>	<i>spierzchła</i>
<i>odgniała</i>	<i>podmieękła</i>	<i>przeziębła</i>	<i>spolszczala</i>
<i>odmokła</i>	<i>podmokła</i>	<i>przeżółkła</i>	<i>spowolniła</i>
<i>odpadła</i> (ODPAŚĆ)	<i>podpiła</i>	<i>przybladła</i>	<i>spuchła</i>
<i>odpetzła</i>	<i>podpuchła</i>	<i>przyblakła</i>	<i>stajała</i>
<i>odtajala</i>	<i>podupadła</i>	<i>przybyła</i>	<i>stała</i>
<i>odumarła</i>	<i>poguchła</i>	<i>przychłodła</i>	<i>stęchła</i>
<i>odwilgła</i>	<i>pogniła</i>	<i>przychrypla</i>	<i>stęgła</i>
<i>odwykła</i>	<i>pogrubiła</i>	<i>przychudła</i>	<i>stępiła</i>
<i>odżyła</i>	<i>pokrzepla</i>	<i>przycichła</i>	<i>ścichła</i>
<i>ogłuchła</i>	<i>poległa</i> (POLEC)	<i>przygłuchła</i>	<i>ściekła</i>
<i>ogniła</i>	<i>pomarla</i> (POMRZEC)	<i>przygniła</i>	<i>ściemniała</i>
<i>okaleczala</i>	<i>pomarzła</i>	<i>przyklekła</i>	<i>ścieniała</i>
<i>okazała</i>	<i>pomilkła</i>	<i>przyległa</i> (PRZYLEC)	<i>ścierpła</i>
<i>oklapła</i>	<i>ponikła</i>	<i>przymarzła</i>	<i>trwała</i>
<i>okrzepla</i>	<i>popelniła</i>	<i>przymierzchła</i>	<i>ubiegła</i>
<i>okwitła</i>	<i>popuchła</i>	<i>przymilkła</i>	<i>udała</i>
<i>omiękła</i>	<i>poschła</i>	<i>przyostała</i>	<i>ugniła</i>
<i>opadła</i> (OPAŚĆ)	<i>posrebrzała</i>	<i>przypadła</i> (PRZYPAŚĆ)	<i>uległa</i> (ULEC)
<i>opierzchła</i>	<i>postarzała</i>	<i>przypetzła</i>	<i>uległa</i>
<i>opiła</i>	<i>poślepla</i>	<i>przypuchła</i>	<i>umarła</i> (UMRZEC)
<i>opuchła</i>	<i>powiedła</i>	<i>przyschła</i>	<i>upadła</i>
<i>oschła</i>	<i>powstała</i>	<i>przysięgła</i>	<i>uschła</i>
<i>osłabła</i>	<i>pozostała</i>	<i>przystabła</i>	<i>ustala</i>
<i>ostygła</i>	<i>pożółkła</i>	<i>przystygła</i>	<i>uwiędła</i>
<i>osłepła</i>	<i>przebiegła</i>	<i>przyszła</i> (PRZYJŚĆ)	<i>wilgła</i>
<i>osłazgła</i>	<i>przebujala</i>	<i>przyslepla</i>	<i>wmarzła</i>
<i>otępiala</i>	<i>przechodła</i>	<i>przytęchła</i>	<i>wpadła</i> (WPAŚĆ)
<i>otrężwiała</i>	<i>przegniła</i>	<i>przywarła</i>	<i>wyblakła</i>
<i>otyła</i>	<i>przekwitła</i>	<i>przywiedła</i>	<i>wybuchła</i>

wybujala	wyziębla	zaskorupiała	zgrabiała
wychlodła	wyżółkla	zaskrzepla	zgrubiała
wychudła	zabiegła	zastabła	zległa (ZLEC)
wyciekła	zabrzękla	zastala	zmarła (ZEMRZEĆ)
wydelikatniała	zachrypla	zastygła	zmarłychwstała
wyodoroślała	zaciekla	zaślepla	zmarzła
wyległa (WYLEC)	zacuchła	zaśmierdła	zmierzchła
wymarła	zaczzerwieniała	zatechła	zmiękla
wymarzła	zagniła	zaufała	zmiłkla
wymokła	zakompleksiała	zawilgła	zmokła
wynikła	zakrzepła	zażyła	zniemczała
wyolbrzymiała	zakwitła	zbiegła	zobojętniała
wypadła (WYPAŚĆ)	zaległa	zbladła	zolbrzymiała
wypełniała	zaległa	zbrzękla	zruszczała
wypiękniała	zamarła	zbrzydła	zrzedła
wyschła	zamarzła	zdechła	zubożała
wystała	zamieszkała	zdurniała	zwałła
wystygła	zamilkla	zeschła	zwiądła
wysubtelniała	zamokła	zestabła	zwilgła
wyszarzała	zanikła	zestygła	zwykla
wyszczupłała	zapađła (ZAPASĆ)	zeszczupłała	zwyrodniała
wyszlachetniała	zapamiętała	zeszła (ZEJŚĆ)	zziębla
wytrwała	zapiękla (ZAPIEC)	zeświecczała	zzółkla
wytrzeźwiała	zaprzyięgła	zgluchła	
wytrzymała	zapuchła	zgnęła	
wyzgrabniała	zaschła	zgorzkla	

b) dla tematów z alternacjami ś : s, ź : z:

dorośla	pogasła	skisła	wyrośla
narosła	pogrzęzła	skłęsła	wzrosła
nawisła	porosła	spasła (SPAŚĆ)	zagasła
obmierzła	przerosła	ugrzęzła	zagrzęzła
obrosła	przygasła	uwięzła	zakisła
obwisła	przyrosła	wgrzęzła	zakłęsła
omierzła	rosła	wkleśła	zarosła
opasła (OPASĆ)	rozbyśła	wrosła	zawisła
podpasła	rozgrzęzła	wygasła	zgasła
podrosła	rozkisła	wypełzła	zwisła

Model $-o(V_1\text{-Adv})$: nikło

K	czasownik	przysłówek
-o	3 os. lp. r.n. cz. prz.	stopień równy

Przykłady:

nikło (NIKNAĆ)
przeszło (PRZEJŚĆ)
śmiało (ŚMIEĆ)

Model $(V_0\text{-Adv})$: cięto

K	czasownik	przysłówek
-o	3 os. lp. r.n. cz. prz.	stopień równy

Przykłady:

cięto (CIAĆ)
obdarto (OBEDRZEĆ)
opuszczono (OPUŚCIĆ)
osmolono (OSMOLIĆ)
zamglono (ZAMGLIĆ)

BIBLIOGRAFIA

1. **Achmanowa 1974:** O. Achmanowa, *Słownik omonimów rosyjskiego języka*, Moskwa.
2. **Andrejewicz 1983:** U. Andrejewicz, *Homonimia grup imiennych w zdaniach współczesnej polszczyzny*, "Polonica" IX, Wrocław, s. 115-134.
3. - **1988:** U. Andrejewicz, *Homonimiczność form wyrazowych jako problem słownikowy* [w:] Saloni (red.) 1988, s. 289-298.
4. - **1995:** U. Andrejewicz, *Polskie zaimki rzeczowne w ujęciu gramatycznym i leksykograficznym*, Białystok (niepublikowana rozprawa doktorska).
5. **Apresjan 1980:** J.D. Apresjan, *Semantyka leksykalna. Synonimiczne środki języka*, Wrocław.
6. **Awramiuk 1997a:** E. Awramiuk, *Niejednoznaczność wypowiedzi powstała w wyniku homonimii składniowej* [w:] *Polszczyzna Mazowska i Podlasia*, cz. III, Łomża, s. 155-162.
7. - **1997b:** E. Awramiuk, *Zagadnienia homonimii w kształceniu sprawności językowej*, "Poradnik Językowy" 1997 z. 6, s. 48-58.
8. - **1999:** E. Awramiuk, *O kłopotach z terminami językoznawczymi (na przykładzie pojęć: homonimia, homografia, homofonia)*, [w:] *Język. Teoria - dydaktyka. Materiały XXI Konferencji Językoznawców*, Rzeszów, s. 163-171.
9. **Bańko 1986:** M. Bańko (rec.), *Słownik polskich form homonimicznych*, oprac. T. Branicka, D. Buttler, J. Tokarski, E. Witan, red. D. Buttler, "Polonica" XII, Wrocław, s. 255-263.
10. **Bień, Saloni 1982:** J. Bień, Z. Saloni, *Pojęcie wyrazu morfologicznego i jego zastosowanie do opisu fleksji polskiej (wersja wstępna)*, [w:] "Prace Filologiczne" t. XXXI, Warszawa, s. 31-45.
11. **Buttler 1968:** D. Buttler, *Problematyka badań nad homonimią*, "Przegląd Humanistyczny" 1968 z. 3, s. 57-79.
12. - **1970a:** D. Buttler, *Polska homonimia w liczbach*, "Poradnik Językowy" 1970 z. 8, s. 497-504.
13. - **1970b:** D. Buttler, *Dlaczego polszczyzna uchodzi za język "niehomonimiczny"*, "Poradnik Językowy" 1970 z. 9-10.
14. - **1971a:** D. Buttler, *Polska homonimia słowotwórcza*, "Prace Filologiczne" XXII, s. 121-157.

15. - **1971b**: D. Buttler, *Odmiany polskiej homonimii*, "Poradnik Językowy" 1971 z. 1-2.
16. - **1971c**: D. Buttler, *Zmiany ilościowe w zasobie homonimów*, "Poradnik Językowy" 1971 z. 3.
17. - **1971d**: D. Buttler, *Formalne sposoby eliminowania homonimiczności wyrazów*, "Poradnik Językowy" 1971 z. 4.
18. - **1976**: D. Buttler, *Z historii kształtowania się polskiej terminologii semantycznej* [w:] *Aktualne problemy lingwistycznej terminologii*, Bratysława, s. 111-122.
19. - **1988**: D. Buttler, *Słownik polskich homonimów całkowitych*, Wrocław.
20. **Chren 1989**: U. Chren, *Rzeczowniki tzw. singularia tantum w Słowniku języka polskiego PAN pod red. W. Doroszewskiego*, [w:] Saloni (red.) 1989, s. 163-186.
21. **Encyklopedia języka polskiego: Encyklopedia języka polskiego**, red. S. Urbańczyk, Wrocław - Warszawa - Kraków 1994.
22. **Gołąb, Heinz, Polański 1968**: Z. Gołąb, A. Heinz, K. Polański, *Słownik terminologii językoznawczej*, Warszawa.
23. **Gradkowska 1989**: J. Gradkowska, *Charakterystyka fleksyjna rzeczowników plurale tantum (na materiale Słownika języka polskiego PAN pod red. W. Doroszewskiego)*, [w:] Saloni (red.) 1989, s. 145-162.
24. **Grochowski 1982**: M. Grochowski, *Zarys leksykologii i leksykografii. Zagadnienia synchroniczne*, Toruń.
25. - **1986a**: M. Grochowski, *Polifunkcyjność gramatyczna jednostek leksykalnych a ich homonimia (z punktu widzenia współczesnej leksykografii)*, "Prace Filologiczne" t. XXXIII, Warszawa, s. 35-42.
26. - **1986b**: M. Grochowski, *Polskie partykuły. Składnia, semantyka, leksykografia*. Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk - Łódź.
27. **Gruszczyński 1989**: W. Gruszczyński, *Fleksja rzeczowników pospolitych we współczesnej polszczyźnie pisanej*, PAN, Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk - Łódź.
28. **Grzegorzczkova 1984**: R. Grzegorzczkova, *Zarys słowotwórstwa polskiego. Słowotwórstwo opisowe*, Warszawa.
29. - **1990**: *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*, Warszawa.
30. **GWJP**: *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia* pod red. R. Grzegorzczkovej, R. Laskowskiego, H. Wróbla, Warszawa 1984.

31. **Indeks:** *Indeks a tergo do Słownika języka polskiego pod redakcją Witolda Doroszewskiego*, PWN Warszawa 1973.
32. **Jadacka 1987:** H. Jadacka, *O przydatności opisu gniazdowego w badaniach nad polisemią i homonimią*, „Poradnik Językowy” 1987, z. 1, s. 11-39.
33. - **1990:** H. Jadacka, *Z problemów opisu leksykograficznego haseł wieloznacznych*, „Poradnik Językowy” 1990, z. 6, s. 437-442.
34. **Językoznawstwo strukturalne 1979:** *Językoznawstwo strukturalne*, red. H. Kurkowska, A. Weinsberg, Warszawa.
35. **Kolesnikow 1978:** N.P. Kolesnikow, *Słownik omonimów rosyjskiego języka*, wyd. II, Tbilisi.
36. **Laskowska 1988:** T. Laskowska, *Kwalifikacje gramatyczne czasowników niewłaściwych w polskiej leksykografii współczesnej* [w:] Saloni (red.) 1988, s. 195-207.
37. **Lipińska, Saloni 1987:** H. Lipińska, Z. Saloni, *O grupach koniugacyjnych w języku polskim (na marginesie „Gramatyki współczesnego języka polskiego – Morfologia”)*, [w:] *Studia gramatyczne VIII*, Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk - Łódź, s. 71-88.
38. **Majewska 1998a:** M. Majewska, *Terminologia dotycząca homonimii w ujęciu Danuty Buttlerowej* [w:] *Słowa w różnych kontekstach* pod red. S. Dubisza, Warszawa.
39. - **1998b:** M. Majewska, *Z zagadnień homonimii składniowej – wyraz w kontekście składniowym*, [w:] *Studia językoznawcze* pod red. W. Kupiszewskiego, Kielce - Warszawa, s. 173-178.
40. **Mielczuk 1974:** I.A. Mielczuk, *Opyt teorii lingwistycznych modeli „smysł ↔ tekst”*. *Siemantika, sintaksis*. Moskwa.
41. **Milewski 1969:** T. Milewski, *Językoznawstwo*, Warszawa 1969.
42. **Miodunka 1989:** W. Miodunka, *Podstawy leksykologii i leksykografii*, Warszawa.
43. **Nagórko 1996:** A. Nagórko, *Zarys gramatyki polskiej*, Warszawa.
44. **Saloni 1974:** Z. Saloni, *Klasyfikacja gramatyczna leksemów polskich*, „Język Polski” LIV, z.1, s. 3-13 i z. 2, s. 93-101.
45. - **1976a:** Z. Saloni, *Cechy składniowe polskiego czasownika*, Wrocław.
46. - **1976b:** Z. Saloni, *Kategoria rodzaju we współczesnym języku polskim*, [w:] *Kategorie gramatyczne grup imiennych w języku polskim*, red. R. Laskowski, Wrocław, s. 43-78.

47. - 1987: Z. Saloni, *Wzory koniugacyjne* (wydruk komputerowy).
48. - 1988: Z. Saloni, *O tzw. formach nieosobowych [rzeczowników] męskoosobowych we współczesnej polszczyźnie*, BPTJ XL1, z. 2.
49. - 1992a: Z. Saloni, *Co istnieje, a co nie istnieje we fleksji polskiej*, "Prace Filologiczne" XXXVII, s. 75-87.
50. - 1992b: Z. Saloni, *Rygorystyczny opis polskiej deklinacji przymiotnikowej*, [w:] *Uniwersytet Gdański. Prace Językoznawcze 16*, Gdańsk, s. 215-228.
51. - 1996a: Z. Saloni, *Homonimia a hasła w słownikach polskich*, "Język Polski" LXXVI 4-5, s. 303-314.
52. - 1996b: Z. Saloni, *Unilateralne i bilateralne podejście do znaków języka (naturalnego)*, [w:] *W świecie znaków. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Jerzego Pelca*, Warszawa, s. 287-294.
53. - 2000: Z. Saloni, *Koniugacja polska* (w druku).
54. **Saloni (red.) 1981**: *Dwa studia z polskiej leksykografii współczesnej*, Białystok.
55. **Saloni (red.) 1987**: *Studia z polskiej leksykografii współczesnej*, Tom II, Białystok.
56. **Saloni (red.) 1988**: *Studia z polskiej leksykografii współczesnej*, Tom I, Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk - Łódź.
57. **Saloni (red.) 1989**: *Studia z polskiej leksykografii współczesnej*, Tom III, Białystok.
58. **Saloni, Szpakowicz, Świdziński 1981**: Z. Saloni, S. Szpakowicz, M. Świdziński, *Szkic koncepcji ogólnego słownika podstawowego współczesnej polszczyzny pisanej* [w:] Saloni (red.) 1981.
59. **Saloni, Świdziński 1987**: Z. Saloni, M. Świdziński, *Składnia współczesnego języka polskiego*, wyd. III, Warszawa.
60. **SFPW**: I. Kurcz, A. Lewicki, J. Sambor, K. Szafran, J. Woronczak, *Słownik frekwencyjny polszczyzny współczesnej*, t. 1 i 2, Kraków 1990.
61. **SJPDor**: *Słownik języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego, Warszawa 1958.
62. **SJP PWN**: *Słownik języka polskiego* pod red. M. Szymczaka, Warszawa 1988.
63. **Skubalanka 1978**: T. Skubalanka, *Fleksja polskich rzeczowników homonimicznych*, [w:] *Z polskich studiów slawistycznych*, seria V, Warszawa, s. 193-198.

64. **SPFH**: *Słownik polskich form homonimicznych*, oprac. T. Branicka, D. Buttler, J. Tokarski, E. Witan, red. D. Buttler, Ossolineum 1984.
65. **Tokarski 1951**: J. Tokarski, *Czasowniki polskie. Formy, typy, wyjątki. Słownik*. Warszawa.
66. **Tokarski 1961a**: J. Tokarski, *Fleksja polska, jej opis w świetle możliwości mechanizacji w urządzeniu przekładowym. Założenia ogólne. Deklinacja przymiotnikowa*, "Poradnik Językowy" 1961 z. 3, s. 97-111.
67. - **1961b**: J. Tokarski, *Fleksja polska [...]. Deklinacja rzeczownikowa i inne nieprzymiotnikowe*, "Poradnik Językowy" 1961 z. 4, 8, s. 156-163, 343-352.
68. - **1962**: J. Tokarski, *Fleksja polska [...]. Koniugacja*, "Poradnik Językowy" 1962 z. 4, s. 145-158.
69. - **1963a**: J. Tokarski, *Fleksja polska [...]. Rozpoznawanie form deklinacji przymiotnikowej*, "Poradnik Językowy" 1963 z. 1, s. 2-21.
70. - **1963b**: J. Tokarski, *Fleksja polska [...]. Rozpoznawanie form deklinacji rzeczownikowej*, "Poradnik Językowy" 1963 z. 2, s. 55-77.
71. - **1963c**: J. Tokarski, *Fleksja polska [...]. Rozpoznawanie form osobowych w koniugacji*, "Poradnik Językowy" 1963 z. 3-4, s. 111-130.
72. - **1963d**: J. Tokarski, *Fleksja polska [...]. Rozpoznawanie koniugacyjnych form nieosobowych*, "Poradnik Językowy" 1963 z. 5-6, s. 173-184.
73. - **1963e**: J. Tokarski, *Fleksja polska [...]. Granice paradygmatów fleksyjnych i formantów słotwórczych w obrębie deklinacji rzeczowników*, "Poradnik Językowy" 1963 z. 9, s. 360-378.
74. - **1964a**: J. Tokarski, *Fleksja polska [...]. Seryjne powiązania fleksyjno-słotwórcze rzeczowników z przymiotnikami i przysłówkami*, "Poradnik Językowy" 1964 z. 4, s. 139-152.
75. - **1964b**: J. Tokarski, *Fleksja polska [...]. Typy krzyżowania się fleksyjnego i słotwórczego paradygmatów koniugacyjnych*, "Poradnik Językowy" 1964 z. 5, s. 185-196.
76. - **1964c**: J. Tokarski, *Fleksja polska [...]. Seryjne powiązania fleksyjno-słotwórcze czasowników z innymi częściami mowy*, "Poradnik Językowy" 1964 z. 6, s. 241-261.
77. - **1971**: J. Tokarski, *Słownictwo*, Warszawa.
78. - **1978**: J. Tokarski, *Fleksja polska*, wyd. II, Warszawa.
79. **Tokarski 1993**: J. Tokarski, *Schematyczny indeks a tergo polskich form wyrazowych*, oprac. Z. Saloni, Warszawa.

80. **Trybulec 1979:** Z. Trybulec, *O pewnym pojęciu homonimii*, "Studia semiotyczne" IX, s. 169-180.
81. **Waszakowa 1990:** K. Waszakowa, *O homonimiczności sufiksów rodzimych i obcych w derywatach współczesnej polszczyzny ogólnej*, „Poradnik Językowy” 1990, z. 6, s. 427-435.
82. **Weinsberg 1983:** A. Weinsberg, *Językoznawstwo ogólne*, Warszawa.
83. **Wróblewski 1980:** J. Wróblewski, *Polisemia (wieloznaczność) i homonimia – problemy, postulaty*, [w:] *Język - Teoria - Dydaktyka. Materiały IV Konferencji Młodych Językoznawców i Dydaktyków*, Kielce, s. 136-151.
84. **Zaliznjak 1977:** A.A. Zaliznjak, *Grammaticzeskij słowar' ruskogo jazyka*, Moskwa.